
פֿון קעסל גרוב
ראָמאַן
דוד

זעקסטע אויפלאגע

ערשטע טייל:
פּייער

גאנץ פריה.

דער גרויסער ריעז ניו יארק האט זיך דורכגעווארפען פון שלאף און האט געמיינט, אז עס איז נאך צו פריה, און געוואלט צוריק איינשלאפען; האט זיך אבער באלד דערהערט א פייפען, אן אויפטרייסלענדיג ברומען, ווי עס וואלטען אויף די דעכער, אויף די טהורעמס וויי'ד־צורייצטע לייבען אנגעלאפען, — האט דער ריעז א ברייטען געגעץ געטהאן און זיך אויפגעכאפט.

אנטקעגען איהם אויפ'ן מזרח האט זיך דער מארגען אין רויטען געצונדען. און א יונגער, א צופריעדען־פערשייטער, האט דער מארגען געגומען פראלען ארויף איבער ניו יארק.

די גאסען זיינען נאך געווען אין האלב־פערשלאפענע שאטענס פערזונקען. נאר די טויזענדער דעכער און די אויבערשטע עטאזשען, וואס אונטער די דעכער פון די ריעזינע, הויכע געביידען האבען שוין מיט ליכט געשיינט און זייערע הונדערטער פענסטער האבען זיך שוין מיט זון־פלאם געשפינעלט.

פון די הויכע קוימענס האבען זיך גענומען שפארען דיקע, שווארצע זיילען רויך און א לייכט ווינטעל האט זיי גענומען בויגען און ציהען איבער די לאנגע הימעל־לאנקעס, וואס שפרייטען זיך איבער די הויכע, לאנגע גאסען.

קאַפּיטעל 1.

מאַקס האָט זיך אויפגעכאַפּט.

— שוין שפּעט! אויף מיין וואָרט שפּעט! און ער איז אַרויסגע־שפּרונגען פון בעט. ער האָט זיך געהיט, אַז חנ'קע זאָל זיך נים אויפ־כאַפּען, און נאָך נים קיין אָנגעטהאָנענער איז ער אַריינגעלאָפען אין קיך, אָנגעצונדען דאָס גאַז־אויוועלע, אַרויפגעשטעלט די קאַפע, און נאָך דעם זיך גענומען איינוואַשען און אָנטהאָן.

און אַז ער האָט זיך אָנגעטהאָן, האָט שוין די קאַפע געזאָטען. האָט ער אויף גיך אַריינגעכאַפּט אַ גלאָז קאַפע, אַ שטיקעל ברויט, איינגעפּאַקט אין אַ צייטונג זיין מיטאָג: ברויט, סאַרדינען, עפּעל, דאָס פּעקלעכעל אונטער'ן אָרעם און איז אַריין צוריק אין שלאָף־צימער.

דאָ איז ער אַ ווײַלע צומישט געוואָרען:

חנה'ס ווייסער פּנים און איהרע דונקעלע האָאָר, וואָס זיינען געווען צושויבערט אויפ'ן ווייסען קישען, און איהר שעהנער ווייסער האלז — —

און איהר האַנד, וואָס איז געלעגען איבער דער לייכטער, גרויער דעק, אַזאַ קלאָרע, אַזאַ לויטערע — — —

און די דינע וואַלקען־גרויע דעק, וואָס האָט זיך איבער איהר כשופ־דיג געקנייטשט און האָט זי אַרויסגעגעבען אַזוי לייכט און אַזוי בויגיג. — — —

און מאַקס האָט אַ קינדערשען שמייכעל געטהאָן און מיט דעם וואַרימען שמייכעל אויף די ליפּען האָט ער זיך צוגעבויגען און אַ קוש געטהאָן איהר האַנד.

האָבען זיך געעפענט איהרע אויגען און זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן.

— חנה — — — נו ?...

האָט זי נאָך אַ שמייכעל געטהאָן צופריעדען, דויטליך, פאַר־שעהמט.

ווען מאַקס איז אַרויס פון הויז זיינען די גאַסען שוין געווען פול מיט מענשען. איז ער אַריין אין יעם געדריכטען מענשען־שטראָם, מיט

זיין פּעקעל אונטער'ן אָרעם, מיט אַ קינדיש־צופּריעדענעם שמייכעל אויף די ליפּען, געשמעלט זיכערע טריט און געטראַכט:

— ווער ווייס?! פיעלייכט פּאַרט אַ קינד? — מאָרגע — — — — אַזוי פיעל מענשען, וואָס ווילען ניט האָבען קיין קינדער, טהוען אַזוינע מיאוס'ע זאַכען — — — און דאָ, אַז איהר ווילט זיך אַזוי אַ קינד, און מיר טאָקע אויך, ווייל פאַר וואָס טאָקע ניט? ווי זאָגט זי: אַ איינ־גנעלע מיט שוואַרצע הערעלעך — — — און גנוה! אָט שוין אַ יאָהר נאָך אַ חתונה, און — נאָר ניט!

חנה האָט נאָך מאָקס אַרויסגעהן זיך געפּרואווט ווידער איינ־שלאָפען. זי האָט אָראָפּגעלאָזט די אויגען־דעקלעך אָהן דעם חשק זיי צוריק צו עפענען, זיך גענומען לייכט ציהען און דערביי צופריעדען גע־פיהלט און גנעהערט די זיידענע גלאַטקייט און די ליעבע, זיסע וואַרימ־קייט פון איהר אייגענעם שעהנעם לייב, און צו דעם האָט זיך שוין אויך צונעמישט דאָס געפיהל — „ווי משוגע מאָקס איז דאָס פאַר איהר!“ און אין אלגעמיין איהר הערשען איבער מענער. און זי צושמייכעלט זיך — זיך כאַפּענדיג אויף איהר ליעבסטען געדאַנק: „ליעבע איז ניט קיין חלום. דאָס איז אַ פּשוט'ע, געזונטע ווירקליכקייט, אַ זיסע, ליעבע ווירק־ליכקייט!“ — דער שמייכעל און דער געדאַנק זיינען איהר געוועהר, מיט וועלכע זי פערטהיידיגט זיך, אַליין ניט קלאָר וויסענדיג פאַר וועמען, כאָטש כמעט אַלע מאָל זאָגט זי דאָס אין געדאַנק צו ברוך'ן. דאָס שמיי־כעלט זי אַזוי פון איהם, סיי ווען זי זעהט איהם, סיי ווען זי זעהט איהם ניט. און אַזוי טראָגט זיך איהר שמייכעל, פליהט און טראָגט זיך אַ גאָלדענער מיט אַ פאַרקרימטען שנאָבעל אוי מיט שאַרפע נעגעל צו ברוך'ן און ער פערטשעפּעט מיט זיינע פליגלען אויך בינעם'ען און נאָך אנדערע „הימעל־מענשען“, וואָס האָבען זיך שטענדיג געדרעהט און דרע־הען זיך נאָך איצט אַרום איהר...

און זי שמייכעלט ווייטער: — „ווי ניט זי האָט דאָס זיי אַלעמען אָפּגעטהאָן — גענומען און חתונה געהאַט נאָר פאַר אַ פּשוט'ען בחור!...“

קאַפּיטעל 2.

פון גאַסען און גאַסען שטראָמען אריין די מענשען־כוואַליעס אויף דער לאַנגער בראָדוויי. דאָרטען גיסען זיי זיך צונויף אין צוויי לאַנגע שטראָמען, וואָס ציהען זיך ביי ביידע זייטען פון דער גאַס, און די מענ־שען־שטראָמען ציהען זיך אַוועק ווי טייכען און זעהען אויס ווי פארבינ־דענען צו די ריעזיגע, הויכע מויערן.

און די מויערן זענען בעהאַנגען מיט שילדען און שילדען, מיט גאָל־דענע אויפשריפטען, און רייסען זיך העכער און העכער און קוקען מאָדנע יעדער איינער מיט זיינע הונדערטער פענסטער... און עס רייסט זיך אריין די רויטע מאָרגען־זון. און עס פלאַקערען אויף די טויזענדער פענסטער, און עס צינדען זיך אָן די גאָלדענע אויפשריפטען, און עס צושפּיעלען זיך שטראַהלען, רויטע, גאָלדענע.

די לופט צושטראַהלט זיך מיט גאָלד און פּורפּור.

עס שטראַהלען די הויכע ריעזען־געביידען און קוקען שטראַהלענדיג אריבער דער גאַס און דערזעהען זיך אנטקעגען אין די פענסטער פון די אנדערע. — — —

און עס זעהען מויערן און מויערן זייערע פּאָלירטע, מאַרמאָרנע זיילען, זייערע פערשיעדענע, פון שטיין געהאַקטע בילדער — — — עס זעהען מויערן אין מויערן זייערע גלייכע און האַלב־רונדע פאַרמען, זייערע גרויסע פענסטער, זייערע גרויסע גלעזערנע ווענד — — — זייערע צאָהל־לאָזע אויפשריפטען, וואָס ציהען זיך איבער זייער גאַנצער ברייט און לויפען ביז אַרויף, ביז אָן אויבערשטען קאַרניז, צו ביז אַ הייכען טהורעם.

און די הויכע מויערן צושטראַהלען זיך נאָך שטאַרקער, זוניגער, צופריעדענער.

און אונטען, אויף די ברייטע זייט־ווענען, כוואַליען זיך די מענשען, שפּרייטען זיך, ווי לאַנגע, ברייטע קרענץ. עס געהען: מענער ערנסטע, פער׳דאגה׳טע און מענער זיכערע, מיט צופריעדענע שמייכלען אויף די

ליפּן; מיידלעך בלאַסע, פערביטערטע מיט צונויפגעפּרעסטע ליפּען, און מיידלעך שטיפערישע, פערשייטע; מיידלעך, וואָס פיהלען נאָך די נאַכ־טיגע קושען אויף די ליפּען, ציטערען און שמייכלען ליעב. און קינדער: עלטערע, איננגערע, כמעט אַלע ערנסטע — — —

עס ציהען זיך לאַנגע, ברייטע קרענץ.

צווישען די קרענץ געהט אויף ברוך. און איהם דוכט זיך, אז אַלע געהען, ווי אין שפּאַן, אז ערגעץ דאָרט וואו די גרויסע גאַס לאָזט זיך אראָב צום ים, שטעהט א גרויסער ריעז, העכער פון די העכסטע מויערן, געפּאַנצערט אין שטאָל און אין אייזען. דער ריעז האַלט אין זיינע איי־זערנע הענד לייצעס פון אַט די טויזענדער מענשען, וואָס זיינען צוטהיילט אין צוויי לאַנגע מחנות און ער טרייבט זיי האַסטיג, כמעט אַלע אין איין וועג: ארויף, ארויף — — —

פון ערגעץ א גאַס פאָהר אָן א קאַר פול געפּאַקט מיט מענשען. די קאַר דאַרף דורכפאָהרען בראָדוויי. דער מאָטאָר־מאַן קלינגט און קלינגט. די מענשען אָבער האָבען קיין צייט נים. יעדערען ווילט זיך איבערלויפען נאָך פאַר דער קאַר. און דער מאָטאָרמאַן קלינגט, אז עס ציטערט די לופט, ער בוינט זיך אריבער און עס דאַכט זיך, אז ער טראָגט די קאַר אויף זיינע פּלייצעס און ער שרייט און ער לאָזט די קאַר ביסלעכווייז, אַט־אַט און ער פאָהרט עמיצען איבער — — —

ברוך שטעלט זיך אָפּ.

און מאַקס, וואָס האָט דאָ אָנגעיאָגט ברוך'ן, האָט זיך אויך אָבגע־שטעלט, און מיט זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט עטליכע אַנדערע, און דער שטראָם איז אויף א ווײַלע איבערגעריסען געוואָרען, אָבער ווי נאָר די קאַר איז דורכגעפאָהרען, האָבען זיך באַלד די אָבגעשטעלטע מענשען מיט אימפּעט ווידער א לאָז געטהאָן און זיך צוריק צונויפגעגאָסען אין! איין לאַנגער כוואַליענדער מחנה.

— גוט מאָרגען, ברוך!

— גוט מאָרגען!

מאַקס שמייכעלט.

ברוך שווייגט. — פון זינט חנה האט חתונה געהאט מיט מאקס'ען, איז ברוך כמעט אין גאנצען אנטשוויגען געווארען — — — כאטש שולדיג איז ער אליין: זי האט געווארט, זיך אויסגעקוקט די אויגען, פלעגט אויפציטערען פון זיינער א בעריהרונג, פון זיינעם א בליק, און ער פלעגט זיך אלץ מאכען ניט וויסענדיג, — — — ביז זי איז זיינער א שונא געווארען און איהר איצטיגען שמייכעל בעקומען:

„איך בין שעהן און מיר שטעהט ניט אן, מיר פאסט ניט פער־שפילען — — —"

און אז ער איז אוועקגעפאהרען, און אז ער איז געקומען, איז שוין געווען שפעט. זי האט שוין גערעדט פון „א איינגעלע מיט שווארצע הערעלעך"... און פלעגט זי דאס מאהלען פאר ברוך'ן, האט זי דערביי געשמייכעלט, מיט א ציטערדיגער פרייד, אז עס פלעגען ציטערען איהרע שעהנע אקסעל... נאר פון די אויגען האט דערביי געקוקט א בעהאלטענע שלאנג... און עס געפעלט איהר, וואס מאקס איז א פשוט'ער, אן איינ־פאכער, עהרליכער מענש — — — און פון ברוך'ס פלעגער וועגען די „פרייע דערפער" לאכט זי, שמייכעלט מיט איהר שמייכעל.

מאקס נעהמט זיך נעבען ברוך'ן, קוקט ארויף צו איהם און שמייכעלט.

קוקט איהם ברוך אן — — —

— אך, גוטער ברודער! — צו'טענה'ט זיך מאקס. — ווען דו וואלסט חתונה געהאט! הערסט, אויף מיין ווארט, — איך זאג דאך דיר, מען פיהלט זיך גאר אן אנדערער — — —

— ?!...

— דו פערשטעהסט? — — איך מיין, וואס האסטו פון דעם, וואס אט ביסטו דא און אט ביסטו ניטא — וואס איז דאס פאר א לעבען? פלוצלונג הויבסטו זיך אויף און בלייבסט ניט ערגעץ... און איך וויים — — — חנה לאכט דאך פון דיר... און צו וואס דארפסטו מאקע צועלכע געדאנקען, אז די אידען שטארבען דא אויס, און די „דערפער" דיינע און... און איך וויים וואס נאך — — — די קינדער רעדען דא ניט קיין אידיש? איז וואס? אדרבה! — — — איך מיין, וועמעס באבעס דאגה ?! הערסט, ברוך! ווען דו פאלגסט מיך און האסט חתונה! הערסט! אויף מיין ווארט! און ווייסט? — איך האב ביי זיך אפגעמאכט, אז ווען איך וועל האבען א קינד, איז ווי נאר עס וועט אונטערוואקסען, הויב

איך אָן אַלע שבת צו לעגען טלית און תפילין — — — וואָס? דו קוקסט מיך אָן? זאָג איך דיר, אַז מיין אָנקעל איז געדעכט, ער קען אפילו כמעט ניט דאַוונען, ווייל ער אַליין איז שוין דאָ געבאָרען, אָבער אַלע שבת טהוט ער אָן זיין טלית און תפילין — — — נעהמט דעם סדור אין האַנד — ווייל ער איז געדעכט: קינדער, זאָגט ער, דאַרפען וויסען, אַז זיי בעד־לאַנגען צו אַ „סוירטען ניישאָן".

— אָבער אום שבת תפילין?!

— וואַ־אָס?

— נו, נאַרישקייטען — רופט זיך אָב ברוך. — דערצעהל בעסער, וואָס הערט זיך וועגען אונזער אוטינג?

מאַקס שפּרינגט לייכט איבער פון איין געשפּרעך אוים׳ן צווייטען.

— וואָס, וועגען אוטינג?! — שרייט ער אוים. — עה! דאָס וועט שוין זיין איין מאָל אַן אוטינג אַ׳ן אויף דיר וואָרט דאַך דאָרט אַ גאַנצער סורפּריז!

— ?! — — — — —

אַ שעהנע מיידעל קומט אויפ׳ן אוטינג, ווייל זי וויל זיך מיט דיר בעקענען. אויף מיין וואָרט. זי הייסט בעלאַ. נאָר זי האָט שוין אָנ־געזאָגט, אַז צוליעב דיר זאָל מען זי רופען ביילקע... וואָס, דו קוקסט מיך אָן? אויף מיין וואָרט. ערנסט־זיך. זי לעבט מיט איינעם אַ מיסטער לעווין, אַזוי זיך, ווי די היינטיגע, אין פרייער ליעבע. דאָס הייסט, זיי וואוינען נאָך דערווייל ניט צוזאַמען, נאָר זיי בעגעגענען זיך. און איך וויים — — — האָט אָבער געטראָפען, אַז דו האָסט ערגעץ געלעק־טשורט און ביזט אָנגעפאַלען אויף די פרייע ליעבעניקעס, איז דער לעווין איהרער ארוים זיי פערענטפערען און האָט געבראַכט אַ ראיה פון זיך אַליין און איך וויים דאָרטען וואָס, ווי ער האָט דיר דאָרטען געברייעט, איז, ביסטו נאָך דעם ארוים און האָסט זיך, זאָגט מען, זיך אַזוי צוקאָכט, אַז דו האָסט פון פּלאַטפאָרם אויסגעשריען, אַז ער געהט צום געלענער פון זיין פרוי, ווי אַ חזיר צו דער קאָרעטע. אויף מיין וואָרט, מען זאָגט, אַז אַזוי איז דאָס געווען. נו, און פערשטעהסט, — זי איז דערביי אויך געווען — — — און פון דעסטוועגען, זעהסטו, ווייל זי דוקא זיין אויפ׳ן אוטינג. זי טענה׳ט, אַז זי מוז דיך זעהן פון דער נאָהענט. ער האָט איך געזאָלט זיין אויפ׳ן אוטינג. אָבער ווי נאָר ער האָט דערהערט, אַז

דו געהסט דאָרטען זיין, האָט ער פערוואָרפען מיט הענד און מיט פּיס. נו, עס פערשטעהט זיך, אַז זי וועט אָהן איהם אויך טרעפען.

— אַ מאָדנע מיידעל איז די ביילקע! — רעדט מאַקס ווייעדער — אויף מיין וואָרט. אַט דו וועסט שוין זעהן. און, דו ווייסט, יי האָט געבעטען ביי חנה׳ן, זי זאָל איהר לייהען דיינע „רעגען מעשה׳לעך“. זאָגט איהר חנה, אַז זי האָט זיי ניט. חנה איז עפּעס אויך אַזאַ מאָדנע. ניט אמת? וואָס? אויף מיין וואָרט. אַט, שטעל דיר פאָר, אַ־דאָ ניט לאַנג לייען איך דיין „אונזער אונטערגאַנג“, פערשטעה איך עפּעס ניט וואָס דו מיינסט מיט דעם, וואָס דו ברייעסט דאָרט, אַז מענשען, וואָס האָבען ניט קיין נאָט אין הארצען, זיינען ווי שפּינגלען, אין וועלכע עס שפּינעלט גאָר ניט אָפּ. און אַז אַזעלכע קאַליע געוואָרענע שפּינגלען וואַרפט מען ארויס און אַזעלכע מענשען געהען אונטער. — פערשטעהט זיך, אַז איך האָב זיך באַלד געכאַפּט, אַז דאָ מוז איך עפּעס ניט פערשטעהן, וויייל איך וויים דאָך, אַז דו ביזט אַ פריינעזאָנענער מענש. וואָס? — — — נו פרעג איך ביי איהר. — זאָלסטו געוועזן אָנקוקען ווי זי האָט זיך דאָס צולאַכט, אַז איך האָב זיך אַזש דערשראָקען, אויף מיין וואָרט. און איך האָב געמוזט אַוועקלעגען דאָס ביכעל און איך האָב איהר צוגעזאָגט, אַז איך וועל דאָס מעהר אין האַנד ניט נעהמען. און וואָס האָט זי צו לאַכען, וויים איך טאַקע ניט. נאָך אַלעמען — אַ מענש שרייבט דאָך, און איך וויים? — — — נאָר דו ווייסט דאָך, אַלע מאָל ווען עס קומט עפּעס אַזוי אוים וועגען דיר, שמייכעלט זי עפּעס אַזוי מאָדנע. — ט׳אַ פּנים אַז זי האַלט דיך גאָר פאַר אַ נאַר. און פון דעסטוועגען, ווייסט? — זי אַליין לייענט דאָך דיינע „רעגען מעשה׳לעך“. זאָלסט איהר נאָר ניט דערצעהלען, אַז איך האָב דיר דאָס געזאָגט. אָבער איך האָב דאָס אַליין געזעהן, אויף מיין וואָרט, דו הערסט? — — — און זאָלסט נאָך זעהן, זי האָט זיך ערגעץ בעקומען אַזאַ שעהן געבונדען ביכעל, און זי האַלט דאָס עפּעס מיט אַזאַ פאַראַד, פערשלאָסען — — — קיינער זאָל דאָס, חלילה, נים זעהן, מען זאָל דאָס חלילה ניט צו׳גנב׳ענען, צי איך וויים... פּונקט ווי דאָס ביכעל וואָלט געוועזן ווער ווייסט וואָס. און גראָדע אָט־אָ דאָס ביכעל פערשטעה איך ניט, צוליעב וואָס דו האָסט דאָס אָנגעשרייבען. אדרבה, זאָג דו אַליין, דאָס איז דאָך עפּעס מעשה׳לעך פאַר קליינע

קינדער. נו, און דו ווייסט דאָך אליין, אז די קינדער לייענען דאָ ניט קיין אידיש איז וואָס ווידער? — — —

— און ווער וועט נאָך זיין אויפ'ן אוטינג? — פרעגט ברוך.

— וואָס הייסט, ווער נאָך? עס וועלען זיין א סך. עס וועלען אויך זיין נחום, לאה, בינעם און ווי הייסט ער, אָט דער מיט די פלאַק־סענע האָאר... יאָ, זאָג מיר — ס'איז טאַקע אמת, אז בינעם איז דאָס פערליעבט אין לאה'ן?... און, דו ווייסט, מען זאָגט דאָך, אז די לאה יז דאָך גאָר פערליעבט אין דיר, אז זי שטאַרבט פאַר דיינע טרים, און אז חתונה האָבען וועט זי דוקא פאַר דעם ציוניסט, פאַר נחום'ען. און דו ווייסט, איך האָב בעמערקט, אז די לאה האָט זעהר שטאַרק ליעב מיין חנה'ן. ניט אמת? — — —

אזוי טענה'נדיג, קומען זיי אלץ נעהנטער צום שאַפּ.

ניט ווייט פון שאַפּ הויבט מאַקס אויף זיינע אויגען און ווערט פער־ציטערט.

— ברוך, זעה נאָר! זעהסט?!

ברוך הויבט אויף זיינע אויגען און דערזעהט —

אין די פענסטער פון שאַפּ שווימען ארום רויטע פלאַמען, און ער וויל מיינען, אז דאָס איז דער אָפּשיין פון דער צופלאַמטער מאָרגען־זון — — — אָבער די פלאַמען גיבען זיך מיט אמאָל א הויב און ווערען גרעסער, שטאַרקער. אָט! — עס פלאַצען פענסטער! — — — די מענשען, וואָס געהען אויף דער זייט, האָבען זיך אומגעקוקט און זיך גענומען לויפען. עס איז געוואָרען א טומעל, און באלד האָבען זיך צו־טראָגען שאַרפע, הילכיגע פייער־סיגנאַלען. די סיגנאַלען האָבען זיך מיט כעס ארייננגעשפּאָלטען אינ'ם יונגען מאָרגען און זיך גענומען ברעכען איבער אלעמענס קעפּ. קארס אויף די גאַסען זיינען פלוצלונג געבליעבען שטעהן אין מיטען וועג — וואָגען ניט צו געהן ווייטער. פון גאַסען אין גאַסען האָבען זיך אָנגעטראָגען פייער־וואָגענס מיט געפּאַנצערטע פייערלייט, מיט העק, מיט אייזענס, וואַסער־פּאָמפּען, לייטערס — — — די פערד האָבען זיך געטראָגען. צוואווילדט, שנעל, ווי זיי וואָלטען זיך רייסען פון דער איינענער פעל ארויס, פונקט ווי גזלנים פון ערגעץ־ווילדע וועלדער האָבען מיט א מאָל איינגעשפּאַנט זייערע ווילדסטע פערד, און זיך איבער עפּעס א סיבה פּלוצלונג א לאָז געטהאָן דורך די שטאָדטישע

נאסען. און אט זיינען זיי נעבען ברענענדען מויער, שטעלען זיך אפ, בעפאלען איהם פון אלע זייטען, קלעטערען ארויף צום פייער, צו די ברענענדיגע פענסטער, האקען, ברעכען — — — און די מענשען האבען קיין צייט נים, קוקען זיי זיך אום צומראגענע:

— פייער!

— פייער! — — — — —

און זיי קירעווען זיך אפ פון דער גאס און יאגען זיך מיט אימפעט ווייטער און נאך שנעלער.

ברוך איז געבליעבען שטעהן ווי אן איינגענראבענער מיט א דער־טאנישען שמייכעל אויף די ליפען:

— פייער, פייער! — — — —

און מאקס איז געשטאנען נעבען איהם א דערשלאגענער:

— ברוך, ברוך!

און דער רויך האט זיך גענומען רייסען פון די פענסטער וואלקענ־ווייז, זיך גענומען האסטיג רייסען ארויף. אויבען האט זיך דער רויך צונויפגעשלאגען אין איין שטיק און איז אויף א ווײלע געבליעבען שטעהן ווי אן אונגעלומפערטער גרויסער וואלקען, זיך אויף א ווײלע אומגעקוקט פערוואונדערט און נאכדעם זיך גענומען שפרייטען איבער דער גאס און גאסען; האט פערשטעלט די זון און זיך גענומען מאכען זיין אייגענעם הימעל.

קאפיטעל 3.

ברוך איז פון פייער אוועק מאדנע אויפגעראמט.

פון אנפאנג איז דאס געוועזן זיין געוועהנליכער אינסטינקטיווער רייץ צו שטארקער בעוועגונג און צו פייער, ווייל אלע מאל ווען ער דערזעהט ווי פון ערגעץ טראגט זיך אן דער רויטער פייער־וואגען מיט'ן רעטונגס־געוועהר, מיט די מוטהיגע, געפאנצערטע פייער־לייט, וואס קוקען געוואגט פאר זיך, דערפיהלט ער מיט א מאל אין זיך אלע זיינע אדערען, דאס בלוט נעהמט זיך דורך זיי מיט א מאל האסטיג טראגען און שלאגט זיך אפ אין הארצען מיט א געזונטער, פרישער ווארעמקייט, און מיט א פערכאפטען אטהעם קוקט ער דערביי אויף די פערד מיט די ווילד־אויפגעשטרעקטע העלזער ווי זיי רייסען זיך, ווי זיי טראגען דעם וואגען מיט א פערצווייפעלטער שנעלקייט. זייערע פערדישע עקען — די גריוועס הויבען זיך און פלאנטערען זיך אין דער וויים־בלויער לופט. א גרויסע פארע זעצט פון זייערע נאז־לעכער, וואס זיינען צושפרייט ביז אין רויטען פלייש, און זייערע קרעפטיגע פערדישע לייבער ציהען זיך אויס אלץ לענגער, ווילדער, ווייטער און עס דאכט זיך — זיי שליידערען מיט כעס פון אונטער זיך וויים, ווייט אוועק די ערד, די גאס מיט אלץ, וואס אויף איהר און מענשען צולויפען זיך אויף רעכטס און אויף לינקס. אלעס און אלע בלייבען שטעהן אנגעשטעלט און זעהען צו מיט א מורא'דיגער קנאה ווי סארביי זיי טראגט זיך דורך די פייער־מאכט צום פייער. און ברוך ווערט דערביי אזוי ווי פערגליווערט, ווי פערפרוירען פון שטארקייט. זיינע אויגען בליצען אויף מיט איין מאל אויף אלע און אלץ: — אויפ'ן לויף פון די פערד, פון וועלכען עס ציטערען אזש די פענסטער פון די שווערע מויערען; אויף די געזונטע און שטארקע פייער־לייט, וואס קוקען געוואגט פאר זיך; אויפ'ן וואסער־פאמפ, אויף זיינע בלאנקע מעשענע טהיילען, אויף דער גאס און אויף די אויפגעטרייסעלטע מענשען. דאס גאנצע בלוט גיט זיך איהם דאן א ווארף אין קאפ, די הענד פרעסען זיך

דערבײַ אָפּט אין שטאַרקע פּויסטען. עפּעס כאַפּט זיך בײַ איהם אויף אין הארצען, עפּעס נעהמט זיך וואַרימען אויף די ליפּען. און דער פּייער־וואַגען טראָגט זיך שנעל פאַרבײַ אויף זײַנע גרויסע רויטע רעדער, וואָס שפּרינגען אַזש אונטער, און באַלד נאָך דעם שיסט אימיצער אין עק נאָס אויס, ווי פון אַ האַרמאַט, מיט נאָך אַזאַ וואָגען און מיט נאָך איינעם, און די נאָס בלייבט נאָך זיי ווי פּערטויבט אויף אַ לענגערע ווײַלע, ביז אימיצער זאָגט בײַ דער זייט: אָט דאָס הייסען פערד! פונקט ווי דער טייוועל וואָלט זיך נאָך זיי יאָגען. וואָסערע פערד!? וואָסער טייוועל?

— טראַכט ברוך — דאָס איז פּייער, פּייער!!

און ווען ער האָט איצט דערזעהן ביים סאַמע פּייער, ווי די געזונטע פּייער־לײַט שפּרינגען אַראָפּ פון די פּייער־וועגען, שפּאַנען אויף גיך אויס די צוהיצטע, פערשוימטע פערד, מאַכען אויף שנעל פאַרטיג דאָס געוועהר און וואַרפען זיך אין פּייער, און ווען ער האָט געזעהן די ריעזיגע רויטע פלאַמען געמישט מיט שטיקענדען, שוואַרצען רויך, וואָס האָבען אַרויס־געזעצט פון דאָ און דאָרט, און דעם צוטראָגענעם געלויף פון די הונדערטער מענשען, וואָס האָבען געשריען: פּייער, פּייער! — האָט ער דערפיהלט, ווי אין איהם צואַוויקעלט זיך אַ רויטער פּייער־קנויל, צואַוויקעלט און צושפּרייט זיך אין זיין הארצען. ערגעץ ווערט אין איהם עפּעס ווי פון שרעק פערפרוירען, און ערגעץ נעהמט אין איהם וואָס שרייען מיט אַ העלישען ברען: פּייער! פּייער!

און שטייכלענדיג, האָט ער נאָכדעם בערוהיגט מאַקס'ען:

— נאַר איינער, וואָס ביסטו אַזוי צוטומעלט? נישקשה, מאָרגען איז דאָך זונטאַג, מאָרגען איז דאָך אונזער „אוטינג". מיר וועלען דאָס אַ לעב טהאָן אַ טאָג, אַז אַ רויך וועט אַזש געהן!

— אָבער ווען איז מיר, ברוך, ביזט פון זינען. ווייסט... וואָס הייסט?... ברוך! עפּעס אַזוי לייכט קריגט מען איצט אַ רזשאָב... דו בעטראַכט נאַר.

— עט, נאַרישקייטען! דו נעהסט דאָך איצט אַהיים? איז — „גוד ביי". גיב איבער אַ גרוס. מאָרגען טרעפען מיר זיך אויפ'ן אוטינג.

— אָבער, ברוך...

— זייַ ניט קיין נאַר.

און ברוך איז אַוועק איבער דער גאַס אַ צופריערענער. צו זיין

צופֿריעדענהייט איז איך באַלד צונעקומען דער געדאַנק, אַז חנה, וואָס וואַרפֿט אויף איהר שמייכעל צו זיין פּלאַן וועגען די „פֿרייע דערפֿער", וועט זיך פֿיעליכט איצט צוגייגען אויף זיין זייט. דער שאַפּ איז דאָך אָפּגעברענט, שוין נאָך דער „ביזי", און מאַקס וועט מן הסתם אַזוי גיך נים קריגען קיין אַרבייט. — די שטענדיגע ניט זיכערקייט מיט מאָרגע־דיגען טאָג און די ענגע שמוציגע גאַסען — עס אַרט איהר ניט, וואָס די קינדער רעדען דאָ ניט קיין אידיש. אָבער, חנה! זעהסטו דען ניט, וויפיעל איבער דעם מוז פֿערלאָרען געהן? פֿערשטעהסטו דען ניט, אַז די זיכערסטע פֿעדים, וואָס פֿערבינדען די עלטערען מיט די קינדער, די פֿע־דים, וואָס שפּינען זיך פֿון דור צו דור, מוזען זיך איבער דעם אָפּרייסען, און אַז די בעסטע איינגעאַרטיגע מעגליכקייטען וועלען איבער דעם פֿער־לאָרען געהן. חנה, בעטראַכט זיך, חנה! און היינט, אַז ווען אַט דאָס פֿייער ברעכט אויס שפּעטער מיט אַ האַלבע שטונדע, וואָלט דאָך די געביידע שוין געוועזען פֿול מיט מענשען, און אַלע וואָלטען זיך מן הסתם נעוויס ניט געראַטעוועט. צו איז דאָס דען דער וועג, ווי מענשען דאַרפֿען לעבען? און אָט די ביילקעס, חנה? זיי זיינען דאָך אפשר גאָר אויף אַזוי פֿיעל ניט שולדיג. ס'ווילט זיך זיי ניט אָפּזיצען אין שאַפּ זייערע יאָה־רען, די יונגע, צאַפּעלדיגע יאָהרען, וואָס שפּרינגען אַוועק און בלייבען ניט. און די לעווינס ווילען ניט חתונה האָבען, — צוליעב וואָס? אַז דאָס לעבען איז ניט געזיכערט. און קיין גאָט אין הארצען האָט מען ניט. אַ פֿאָלק, פֿון וועמען גאָט האָט ארויסגעקוקט שעהנער און לויטע־רער, ווי פֿון אַלע אַנדערע פֿעלקער, — און וואָס נעהט דאָ פֿון אונז ווע־רען? חנה, מיר דאַרפֿען געהן אַהין אין דער ווייטער וועסט. די רע־גיערונג גיט דאָרט אַוועק די ערד כמעט אומזיסט. דאָרטען וועלען מיר קאָנען לעבען אונזער איינגען לעבען. דאָרטען שטאַרקט זיך ווידער אונ־זער בלוט, אונזערע מוסקולען. מיר באָדען זיך אויס אין דער שעהנקייט און ברייטקייט פֿון יענע טעג, נעכט, פֿאַרנאַכטען און פֿריהמאָרגען! — — — שמעל זיך פֿאָר אַ פֿאַרנאַכט. דו געהסט ארויס און דו זעהסט: ווי אַ זונען טאַכטער צושפּרייט אויפ'ן הימעל איבער דער ווייטער סטעפּ אַ רעגענבויגען־פֿאַרביג בעט פֿאַר'ן מיעדען היינט, און נאָכדעם לעגט זי זיך אַרויף אויף דעם רייכען געלענער און ציהט זיך אַזוי ווייבליך און ליעב. און זי איז אין גאַנצען ווי געוועבט פֿון גאָלד און פּורפּור, און זי

ציהט זיך וואַרעם, שמייכלענדיג, פול מיט לעבענס־זאַפטען, און זי קוקט און זי וואַרט אויפ׳ן היינט. און אַט קומט ער אָן, דער היינט, אין פורפורנעם גלאַנץ מיט א פייל־בויגען אין זיין האַנד, און עס לויפען איהם נאָך א מחנה רויטע און גאָלדענע און קופערנע הינט. און דער היינט דערזעהט די שעהנע זונען־טאָכטער און ער ווערט צומישט, און עס פאַלט ביי איהם אַרויס פון האַנד זיין פייל און בויגען... און דאַן... און דאַן קומט אָן די נאַכט. — — — — — — — — — — — — — — — — —

— —

און יענע נאַכט, חנה! די נאַכט איבער די ווייטע סטעפען, א הימעל וואָס איז אויף מיילען און מיילען פערזייהט מיט פינקעלדיגע קנאָספען פון גאָלדענע טרוימען. מיילען ווייטע, ווילדע, וואָס פערליערען זיך אין נאַאיוועז ערנסט פון א פערליעבטער. און ווי גוט און ווי ווייט עס טראַכט זיך אין יענע נעכט! — — —

און צו מאָרגען בעוויזט זיך ווידער די זונען־טאָכטער. זי בעווייזט זיך אויפ׳ן מזרח מיט איהר ניי־געבאָרענעם, פרישען מאָרגען. און דער מאָרגען שפּרינגט אַראָפּ פון איהרע הענד און זי קוקט איהם נאָך און שמייכעלט מיט א מוטערליכען נחת, — און ער, דער מאָרגען וואַקסט פאַר איהרע אויגען, שפּיעלט זיך אין׳ם גאָלדענעם טייכעל, און לאַכט אַן ענט־ציקטער. און אַט לאָזט ער זיך לויפען, שפּרינגט ווי די בעגייסטערונג איבער איהר גאָלדענעם סטעפּ, און אַט קאַטשעט ער זיך, ווי א וואַרעמער פערלאַנג איבער איהרע ברוסטיגע בערג, פאַלט אַריין אין צווישען־טהאָל און שפּרינגט באַלד ווידער אַרויף און ווילד ווי די ליידענשאַפט רייסט ער זיך אַריין אין דער בלויקייט און לאָזט זיך שווימען איבער דעם טיעפען ווייטען הימעל, און שווימענדיג וואַקסט ער, דער גאָלדענער מאָר־גען, און פראַלט צווישען ערד און הימעל און ווערט אַלץ גרעסער און מוטהיגער.

און נאָכדעם — דער טאָג פון געזונטער, שווערער אַרבייט. די אַרבייט פון ברייטער, שטאַרקער בעוועגונג. חנה, ניט קיין שאָפּ־אַרבייט, נאָר אַן אַרבייט, וואו דער קערפּער בעוועגט זיך געזונט און שטאַרק און מען אָטהעמט מיט פרישער, פרייער לופט. און יעדער גראָב, וואָס מען טהוט, איז וויכטיג, און יעדער שניט, וואָס מען טהוט, איז נויטיג. און

אַז דו הויבסט אויף דיינע אויגען, שלאָגען זיי זיך ניט אָפּ אין קיין ווענט, נאָר דו זעהסט פאַר זיך אַ רוים, אַ ווייטקייט, אַן אומענדליכקייט. חנה, דאָרטען קאָן מען דאָך ערשט פון דאָס ניי וואַקסען, דאָרטען קען מען דאָך אויפוואַקסען ריעזען.

און עס דאַכט זיך איהם, אַז חנה געהט נעבען איהם, הערט אויס אַלץ וואָס ער זאָגט און שמייכעלט...

— יאָ, ביזט אפילו גערעכט, — פיהרט ער ווייטער דאָס געשפּרעך אין זיך, ווי ער וואָלט איהר ענטפערען אויף איהר שמייכעל. — ריעזען דאַרף מען זיין נאָך איידער מען פאָהרט אַהין... ווייל עס איז ניט לייכט פאַר אַ שטאָדטישען מענשען זיך מיט אַ מאָל אין גאַנצען אָפּצורייסען פון דער שטאָדט. ביזט גערעכט. שטעל זיך פאָר, אַז אפילו מיט מיר האָט אַ פאָר מאָל געטראָפען, אַז שטעהענדיג אויפ'ן פעלד ביי דער ארבייט, האָב איך אַ הויב געטהאָן דעם קאָפּ און דערזעהן ווייט ארויף ביים האָריזאָנט די שטאָדט ניו יאָרק... און איבער דער שטאָדט — אַ גרויסען ריעז געפּאַנצערט אין שטאָל און אין אייזען, און אין זיינע הענט האָט דער ריעז געהאַלטען טויזענדער און טויזענדער לייצעס און האַסטיג געטריבען און געשריען: מיינע פערד, מיינע פערד! און דער טייוועל ווייס איבער וואָס, נאָר מיר האָט זיך גענומען דאַכטען, אַז איך, זייענדיג אַזוי ווייט פון שטאָדט, בין דאָך אין זיינע לייצעס...

דאָס האָט מיר געטראָפען אַ פאָר מאָל, און גראָדע דאַן, ווען די גאַנצע סטעפּ איז געוועזען פערשוואוּמען אין אַ זוניגען, הייסען טאָג.

און חנה הערט און שמייכעלט...

— חנה, חנה!.. פאַר וואָס האָב איך דיך אַזוי משוגעגערווייז ליעב? פאַר וואָס ווער איך אַזוי משוגע, ווען מיר דאַכט זיך, אַז דו ביסט נעבען מיר?... און וואָסערע שעהנע הענט דו האָסט עס, חנה! נאָט מיינער, וואָסערע שעהנע הענט! ס'רא לאַנגע, רונדע, און ווי עס שפּיעלט זיך אויף זיי די שיינענדע ווייסקייט מיט דער בליהענדער ראָזקייט. זעה נאָר וואָסערע בליהענדע רעדעלעך עס וועבען זיך איבער דיינע שעהנע רונדע הענט! און אַזוי ביזטו דאָך אין גאַנצען, אַזאַ שיינענדיג־ווייסע, אַזאַ ראָז־פערוועבטע. מיין חנה!! מיין שעהנע חנה!... מאָרגען איז דאָך זונטאַג, מאָרגען טרעפען מיר זיך דאָך אויף אונזער ארויספאָהר אויפ'ן בארג. דער פּלאַץ איז זעהר אַ שעהנער, אַ מערקווירדיגער. איך

בין שוין דאָרט איינמאָל געווען — ס'איז אַ הויכער באַרג, וואָס פאַררייסט זיך גלייך צום הימעל און קוקט פון דאָרט אַזוי מאָדנע אויף גאָט'ס וועלט. און ס'אַרא מאָדנער זומער דער היינטיגער! ניט אמת, חנה, ס'אַרא מאָדנער? האָסט בעמערקט? צוערשט האָבען זיך גענומען ווייזען מיידלעך אין פורפור. און ווי שעהן עס קוקען אויס אָט די שמאָלע, פורפורנע קליידער מיט שוואַרצע אָפּגעלעגטע קעלנער, מיט שוואַרצע קנעפּ, קליידער פון איין לענג, כמעט גאָר אָהן פאַלדען, און ס'אַרא שעהנע נעמען זיי טראָגען: פרינצעסען! און באַלד נאָך דעם נעהמען שפּרינגען איינס נאָכ'ן אַנדערען גאָלדענע מאָרגענס, זוניגע פאַרנאַכטען און מען נעהמט זיך קוקען פערגאַפט אויף אָט די מאָדנע פורפורנע קליידער, ווי זיי גיבען דאָס אַרויס אַלע בעוועגונגען, פרעסען אַרויס אַלע מיידעלשע פאָרמען און עס זעהען זיך: קליינע מיידעלשע פיס, פרייע, ווייסע העלזער, ווייט צעעפענטע אויגען, זומערדיגע פּניב'ער, און די געלע שטרויענע היט מיט די ברייטע גרויסע פעלדער מיט בלומען און פעדערען און פויגלען... ווי שעהן דאָס איז, חנה! און שפּעטער בעווייזען זיך נייע פרינצעסינס: ווייסע, מיט געדיכטע, שוואַרצע קעסטעלעך, מיט אָפּגעלעגטע שוואַר־בלויע קעלנער און מיט אַ שורה שוואַרץ־בלויע קנעפּ אויף איין זייט. און נעהען די מיידלעך, בעוועגען זיך די קליינע קעסטעלעך, שפּרינגען אום איבער די מיידעלשע לייבער, און עפּעס אַזוי שנעל, אַזוי לעבעדיג, שטיפעריש, אַז עס איז שווער אָנצוכאַפּען איין קעסטעלע אויף איין פּלאַץ, איין קעסטעלע נעבען אַ צווייטס — אַלע טאַנצען זיי פאַר די אויגען, אַלע אויף איין מאָל! און נאָכדעם בעווייזען זיך נאָר געלע! — געלע, מיט גרויסע, פּערלמוטערנע קנעפּ. און נאָכדעם — הימעל־בלויע, מיט ווייסע שנירעלעך, מיט ווייסע קרוזשעוועס... און איצט האָבען זיי זיך שוין אַלע אויסגעמישט: רויטע, גרויע, געלע, בלויע, און זיי געהען אום פרישע, זומערדיגע, און טראָגען זיך אום מחנות'ווייז, גערטנער, גערטנערווייז...

ברוך שטעלט זיך אָפּ, קוקט זיך אום און דערזעהט, ווי אין די גרויסע פענסטער פון דער הויכער, לאַנגער גאַס שפּינלען זיך אַריין אַלץ נייע און נייע גערטנער, שפּינלען זיך אַריין, טראָגען זיך דורך און באַלד בעווייזען זיך אַנדערע. דער „ראָש", דער געדראַנג, איז שוין אַריבער. דאָך טראָגען זיך נאָך אום גערטנער, קלענערע, גרעסערע, אַלץ אַזעלכע פאַר־

בינע, ריהרעווודינע. און איהם דאַכט זיך, אַז ניט נאָר ער, נאָר אויף די מויערען, די גאַסען, קוקען דערויף ווי אויף אַ מאָדערנעם חידוש:

— וואָס איז דאָס פאַר אַ זומער, נאָט?! וואָס איז דאָס פאַר אַ זומער?!

ברוך האָט זיך אָבגעקירעוועט פון דער גאַס און איז אריין אין די ענגע נהעטאָ־גאַסען. די לופט איז געדיכט און גרוי פון דעם שטויב, וואָס איז אויפגעשלאָגען ביז'ן הימעל. און אין דעם שטויב ציהען זיך טונקעלע גאַסען מיט קופעס מיסט, די מויערען זיינען הארט געשלאָסען איינער צום צווייטען און זעהען אוים ווי גרויסע, הויכע, ברודיגע קאַס־טענס, וואָס זיינען צוטהיילט אין עטליכע עטאַזשען, און זיינען פער־האַנגען מיט „פייער־עסקייפס", ווי מיט אייזערנע שטיינען. אויף יעדען עטאַזש איז אָנגעטשעפעט אַזאַ שטיינ און איין שטיינ מיט דער צווייטער איז פערבונדען מיט אייזערנע לייטערס, וואָס זיינען קרום צוהאַנגען איבער די געביידען. עס עפענען זיך קראָמען, די סוחרים טראָגען ארוים זייערע סחורות; אויף די אויבערשטע עטאַזשען עפענען זיך פענסטער, און ווייבער לעגען ארוים זייער בעטגעוואַנד צום „לופטערען". „פוש־קארטס"־טישלעך אויף צוויי הויכע רעדער, מיט פערשיעדענע גרינסען, פרוכט און אנדערע סחורות, צושטעלען זיך אויף ביידע זייטען פון די לאַנגע גאַסען. יעדער פערקויפער נעהמט אויסשרייען זיין סחורה אין דער פערשטויבטער לופט אריין, און אַז אַ ווייבעל נעהט ארוים איינ־קויפען, נעהמט זי שוין מיט, פאַר איין וועג אויף איהר פעקעל מיסט און לענט איהם צו צו איינעם פון די קופעס.

ברוך שטעלט זיך אָפּ, קוקט און שמייכעלט. — — —

די קופע, לעבען וועלכער ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, איז נאָך נראָדע געווען אַ גאַסע און אויסער דעם ריח, וואָס פון איהר האָט געטראָגען, האָבען זיך פון איהר נאָך ארויסגעשפארט געלע דימשקעלעך.

אַ פערגעניגען, אויף מיין וואָרט! — טראַכט ברוך און שמייכעלט, און קוקט אויף דער לאַנגער, שמוציגער גאַס.

פון וואו ניט וואו לויפט נאָך ארוים אַ פערשפעטיגטער ארבייטער אָדער אַ פערפּוצטע מיידעל, אַן ארבייטערין, א.ן איילט זיך צו דער ארבייט. —

— לויפט, לויפט, קינדער! ס'אַ לעבעדיגע וועלט. לויפט און זאָל אייך גאָט העלפן! — שמייכעלט זיי ברוך נאָך.

אַ פּערלער, וואָס איז אַרויסגעפּאָהרען מיט זיין פּושקאַרט האַרט אויף דער נאַסער קופּע, האַלט אויסגעצויגען זיין האַלז און שרייט אין איין קול:

— פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס, ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! — און עפּעס אַלץ אין איין טאָן, און בלויז די איינענע פּאָר ווערטער. — פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! — ווי אַן אווטאָמאַט, ווי אַ פערשאָלטענער, און אפשר נאָר ווי אַ משוגענער! — פאַלט איין ברוך'ן. די ווייבער דרעהען זיך דוקא אַרום איהם, קויפען, אָבער ער וויל אַלץ ניט אויפהערען און ניט ענדערען זיין געוואַלד.

און ברוך דערפיהלט ווי צוצוגעהן צום אידען און אַרויפלעגען זיין האַנד אויפ'ן אידען'ס אַקסלען:

— נו, נענוג שוין, ר' איד! ביז וואַנען איז דער שיעור? אָך ווייסט איהר, רב איד, מען קען דאָך מיינען, אַז איהר זיינט נאָר ניט קיין מענש, נאָר אַ מין פערשאָלטענער הונט, וואָס האָט זיך פער'עקשן'ט און וויל מעהר ניט שרייען. ווי — האַו, האַו־האַו! — — — און די גאַנצע גאַס איז פול מיט שטויב, מיט שמוץ און — — — און מיט אַזעלכע בייזע, פערביטערטע, פערשאָלטענע הינט — — — הינט! און אַלע האַווקען, בילען — — — בילען. און ברוך'ס שמייכעל אויף די ליפּען צוקרימט זיך דערביי שלעכט און ניפּטיג בייז. און ער ניט אַ מאַך מיט דער האַנט, דרעהט זיך אויס און געהט אַוועק.

אויף איינער פון די ווייטערע גאַסען בעגעגענען איהם נחום און בינעם.

בינעם האָט איהם גלייך אַנגעכאַפּט:

— וואָס זאָגסטו דערויף, ברוך, ער וויל דאָך מיך אויפעסען פאַר דיינע „פרייע דערפער"! און וואָס טאַקע ווילסטו האָבען מיט דיינע דערפער? פאַר וואָס טאַקע זאָלען מיר בעסער ניט פאָהרען קיין ציון?

ברוך אָבער מאַכט זיך ניט דערפון, און ווענדט זיך מיט ערנסט צו נחום'ען:

— האַלאָ, נחום! וואָס הערט זיך? ווי געפעלט דאָס מיט דער „איר־דישער פאָהן"?

— אונזער צייטונג בעסערט זיך, — ענטפערט איהם נחום פער־דעכטיג און כאַפּט זיך באַלד דערויף אַרויס מיט כעס אין קול: — וואָס־זשע, איהר אַליין לייענט גאָר ניט די „אידישע פאָהן"?

ברוך מיידט אויס זיין כעס און פרעגט מיט דעם פריהערדיגען ערנסט:

— ניין, איך מיין, ווי געפעלן דאָס די געשעפטען פון דער צייטונג?

— נישקשה.

— וואָס הייסט נישקשה?

—גאָר ניט, — ענטפערט איהם נחום, און אַלץ מיט אַזאַ טאָן, ווי ער וואָלט גערעדט מיט אַ שונא.

בינעם צושמייכעלט זיך פון דעם ברוך'ן אין פנים אַריין. ער טראַכט: דו מיינסט טאַקע אין אַן אמת'ן, אַז ער וועט דיר פערגעבען די ליעבע פון לאה'ן און דערצו נאָך די נאַרישע פּלענער פון דיינע דערפער. און באַלד כאַפּט זיך בינעם גאָר אַרויס:

— דו ווייסט, ער זאָגט דאָך, אַז דו ביזט גאָר אין גאַנצען קיין איד ניט!

ברוך קוקט אַפילו ניט אין בינעם'ס זייט, אָבער בינעם דערפיהלט גלייך, אַז דערמיט האָט ער ברוך'ן געטראָפען אין אַ פערוואונדעטען פּלאַץ און ער רעדט ווייטער:

— און ניט נאָר דאָס. ער זאָגט, אַז דו האָסט פיינט אידען, אַז דו קאָנסט זיי ניט אָנקוקען, אַז צוליעב דעם האָסטו זיך פערקליבען ערגעץ אונטער'ן שטאָדט, און אַז די פּלענער פון דיינע דערפער זיינען אויך ביי דיר דערפאַר, ווייל דו ביזט אַ שונא ישראל, דיר וואָלט זיך פשוט וועלען מאַכען די אידען פאַר גוים. און היינט דיין שרייבען — מיט וואָס איז דיין שרייבען אידיש?

— און וואָס זאָגסטו דערויף? — פרעגט ברוך בינעם'ען, ווי דאָס אַלעס געפעלט איהם גאָר ניט אָן.

— איך זאָג, — ענטפערט בינעם, — אַז די מעשה מיט דיינע „פרייע דערפער" איז פאַר דיר ניט מעהר ווי אַ מעשה. און איך ווייס גלאַט ניט, וואָס מען וויל פון דיר האָבען? מיט וואָס איז זי ערגער פון דיינע „רעגען־מעשיות"?..

— און וואוהין נעהט איהר איצט? — פרעגט ברוך סתם אין דער וועלט אריין.

בינעם קוקט איהם אָן שמייכלענדיג, און נחום זאָגט:

— איך געה איצט דינגען דעם „סענטראל פּאַלאַס" פאַר אונזער באַל.

— אָבער איהר האָט דאָך נאָך ביז ווינטער גענוג צייט.

— ביז ווינטער איז שוין גאָר ניטאָ אזוי פיעל צייט, ווי איהר מיינט... — ענטפערט אים נחום מיט סטירדעס און ווענדט זיך גלייך צו בינעם'ען:

— נו, איהר געהט מיט?

— דו דארפסט מיך אפשר האָבען? — פרעגט בינעם ביי ברוך'ן.

— איך דארף דיך האָבען, אָבער מיר וועלען זיך דאָך מאָרגען טרעפען אויפ'ן אוטינג.

— וואָס־זשע, מיט דיין גובערנאַטאָר האָט זיך גאָר ניט אויס־געלאָזט?

— אָט ווענען דעם וויל איך טאקע, אז דו זאָלסט איינרופען אַ מי־טינג פון די „פאַרמערס" אויף נעקסטען דיענסטאָג.

— אָלרייט.

— וואָס, אָלרייט? — פרעגט איהם ברוך איבער.

— איך וועל דאָס שוין בעזאָרגען.

— איז, גוד ביי! — זאָגט ברוך זיך געזעגענענדיג.

— גוד באַי! — ענטפערט אויך נחום.

בינעם אָבער שטעלט איהם אָפּ:

— איי, נחום, דאָס איז שוין גאָר ניט שעהן פון דיר! נעכטען האָט דאָך לאה דיך געבעטען, אז ווען דו וועסט זעהן ברוך'ן, זאָלסטו איהם זאָגען, אז זי דארף איהם גויטיג זעהן?

נחום ווערט צומישט און בלאַס. עס גלאָצען זיך אויס זיינע אויגען און ער זאָגט צוטראָגען:

— זי האָט דאָך דאָס דיך אויך געבעטען... — און... איך האָב גע־מיינט, אז דו האָסט דאָס איהם שוין געזאָגט!

— אַ גוטען טאָג, — זאָגט ברוך, און געהט אוועק פון זיי.

— איהר זיינט אָבער אַלע מאָל אזעלכער, — זאָגט נאָכדעם נחום צו בינעם׳ן, א ברוגז׳ער.

— ניט כדאי זיך נעהמיין צום הארצען פון דעם.

— ניין, אָבער פאר וואָס זאָל ער מיינען, אז אַלע זיינען אין איהם פערליעבט ?

— „מיינען", איז ריכטיג, — קרימט איהם בינעם איבער.

— וואָס זשע, איהר רעכענט טאקע, אז לאה האָט איהם ליעב ?

— מעגסט מיר גלויבען, אז דו ביזט א נאר.

— איהם, ווייזט אויס, האלט איהר פאר א חכם.

— רעדט בעסער ניט !

— אזוי שטארק זיינט איהר אין איהם איינגעגלויבט ?!

— דאָס איז א גרויסער בארג און מיר אַלע זיינען שטיקלעך שטיי־נער, וואָס האָבען זיך דאָ און דאָרט אָפּגעריסען פון איהם, וואַלגערען זיך איצט ביי זיינע פיס.

נחום גלאָצט ווידער אויף די אויגען און קוקט אָן בינעם׳ען פער־וואונדערט און זאָגט :

— אבי מען קלאָגט זיך, אז די צייטען פון פאנאטיזם זיינען שוין אריבער !...

קאַפּיטעל 4

ברוך איז אַוועק צו דער ביבליאָטהעק, וואו לאה ארביים. טראַכ־טענדיג און זעהענדיג פאר זיך די שעהנע, ווייסע בלומען, וואָס לאה האָט איהם נעכטען געבראַכט.

אָט אַזוי טהוט שוין לאה זייט לאַנג: קלייבט זיך אויס אַ צייט, ווען זי איז זיכער, אַז ברוך איז ניטאָ אין דער־היים, קומט צו געהן צו איהם מיט פרישע בלומען, שטעלט זיי אריין אין בלומען־טאָפּ, גיסט איהם אָן מיט וואסער און נאָכדעם זעצט זי זיך אריין אין שטוהל, נימ אויס־טהוענדיג אָפּילו דעם הוט, און אַזוי זיצט זי זיך אָפּ אַ לענגערע צייט שטיל און אַליין, ביז זי הויבט זיך אויף אין געהט אַוועק.

ווען ברוך איז אריין אין ביבליאָטעק, איז לאה אין איהר קלאָר־ווייסען קלייד, ווי אויפגעציטערטער און ווייסער געוואָרען. זי איז אָבער געווען פערנומען מיט אַ פּאָר בעזוכער און האָט זיך בעשיידען צוריק־געהאַלטען. איינע פון איהרע חבר'טאָרינס איז איהר באַלד געקומען צו הילף און לאה איז מיט שטילע טריט ליעב צוגעגאַנגען צו ברוך'ן:

— ווי קומט איהר עפּעס אַהער אין מיטען טאָג? — האָט זי ביי איהם געפרעגט, צופריעדען אָנגעהמענדיג זיין האַנד.

— דער שאָפּ, וואו איך ארביים, האָט אָפּגעברענט, אָדער ברענט נאָך!

— וואָס איהר רעדט! כאָטש געווען אַן אינטערעסאַנטער פייער?

— זעהר.

— איהר ווייסט צו וואָס איך האָב אייך אַהער גערופען?

— ניין.

— קומט מיט מיר ארויס אין דרויסען.

ברוך האָט לויט דעם אויסדרוק פון איהר פּנים פערשטאַנען, אַז עפּעס האָט זי איהם צו זאָגען אַזעלכעס, פון וואָס זי רעכענט, אַז ער דאַרף זעהר צופריעדען זיין.

ווען ער איז מיט איהר אַרויס אין דרויסען, איז זי מיט איהם אַריבער אויפ'ן טראָטואַר פון דער אַנטקעגענדיגער זייט גאַס און דאָרטען זיך אויסגעדרעהט מיט'ן פּנים צו דער ביבליאָטעק און אויסגערופען מיט אַ מיידעלשער פרייד:

— איהר זעהט אָט די געביידע?

ברוך כאַפּט אַ קוק אויף דער ברוין־גרויער שטיינערנער געביידע מיט די גרויסע, ווייסע פענסטער, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרען ספּעציעל לאַנג און ברייט, כדי אין דער געביידע זאָל קענען אריין וואָס מעהר ליכט, אויף די ברייטע, לאַנגע טרעפּ, וואָס שפּרייטען זיך פונ'ם טראָטואַר ביז די פּיער ווייסע מראַמאָרנע זיילען, וואָס שטעהען אַזוי צושטעלט פאַר'ן טיהר, ווי זיי וואָלטען איינגעלאַדען, מען זאָל קומען, מען זאָל געהן. און לאה רעדט:

— אָט שוין דריי טעג, אַז אַלע אָבענד, ווען איך געה אַהיים, געה איך אַריבער אַהער, קוק פון דאַנען אויף דער ביבליאָטעק און טראַכט: „ווי גוט עס וואָלט געווען, ווען מיר גיט זיך איין צו פערוואַנדלען אָט די גאַנצע געביידע אין אַ אידישער ביבליאָטעק!“

ברוך האָט פון דעם איינפאַל אַ גוטען שמייכעל געטהאָן, ווי אַ ליכ־טיגער פייער וואָלט זיך אין זיין הארצען אָנגעצונדען, זיך בעגעגענט מיט איהרע אויגען, דערזעהן, אַז די אַקסעל זיינען ביי איהר רונד, כמעט ווי ביי חנה'ן... און דערפיהלט, ווי אַרויפצולעגען זיין האַנט אויף איהר קאָפּ.

און לאה רעדט ווייטער, און רעדענדיג ווערען איהרע אויגען אַלץ ליכטיגער:

— איהר דאַרפט פאַר מיר גאָר טהאָן איין זאַך, ברוך. אין אייערע פּראַיינען אָדער ווען איהר האַלט ערגעץ אַ רעדע, דאַרפט איהר דער־מאָנען, אַז אין דער ביבליאָטעק בעקומט מען אַלע אידישע ביכער, און טאָמער טרעפען זיי ניט אַ געוויסען בוך, וועל איך עס שוין פאַר זיי קריגען, ווייל — איהר פערשטעהט — וואָס מעהר ביכער מען וועט ביי מיר פאָדערען, אַלץ מעהר וועט מען מיר ערלויבען אריינצונעהמען, און זאָלען מיר די אידישע צייטונגען אויך אין דעם אַרויסהעלפען. דאַן ווערט די געביידע די הויפּט־ביבליאָטעק פאַר אידישע ביכער. נו, טהוט איהר דאָס פאַר מיר?

— זיכער, לאה, זיכער! — זאָגט ער צו איהר און נעהמט זי אָן

פאר'ן האנד עפעס אזוי גוט און ליעב, ווי ער וואלט איהר דערמיט פער־זיכערט, אז זי איז זעהר א גוט מיידעל און זעהר א וואויל קינד. און אזוי האלטענדיג איהר האנד, האט ער זי אריבערגעפיהרט די גאס און אויפ'ן וועג איהר פערזיכערט, אז איהר פלאן איז שעהן, און ער האפט, אז עס וועט איהר אויך געלינגען איהם דורכצופיהרען, און אז עס איז זעהר שעהן פון איהר זייט, און אז עס איז ווירקליך זעהר שעהן פון איהר זייט. און ער האט זי ארויפגעפיהרט אויף די טרעפ, געזעגענט פאר איהר די טיהר און, געבענדיג איהר זיין האנד צום געזעגענען זיך, האט ער זי ווידער א מאל אזוי ווי פון דאס ניי דערזעהן... מיידלעך דערקענען לייכט אזעלכע בליקען, און אין דער מינוט ווערט אין זיי אלעס מיט א מאל גרייט אויף צו ווערען נאך שעהנער און בעסער... און ער האט לענגער פערהאלטען איהר האנד אין זיינער און צו איהר געזאגט מיט פרייד:

— איהר ווייסט, איך פיהל איצט, ווי צו נעהמען אייך אויף די הענד און זיך אוועקטראגען מיט אייך איבער די גאסען און אייך ווייזען פאר אלעמען: — „זעהט, ווי א וואויל און גוט מיידעל זעהט אויס!"

— נאר ווער לאזט דאס אייך ניט?

אבער פון אט דער שאלה איהרער האט זיך ברוך מיט א מאל געענ־דערט. עפעס א מין גיפטיג פייער האט זיך מיט א מאל א לאז געטהאן איבער זיין לייב. — וואס טהוט ער?... וואס רעדט ער?... און אט די קליינע קינדער, וואס געהען אריין און ארויס מיט ביכער, — פערשטעהט זיך, מיט ענגלישע, ווייל זיי קענען דאך מן הסתם קיין וואָרט אידיש ניט לעזען. און זי מיינט, אז ווען זי וועט האבען א סך אידישע ביכער אין די פאליצעס, וועט זי דערמיט ראטעווען דאס אידישע פאלק פון אונ־טערגאנג... און אין דער איינענער צייט ענטפערט ער איהר:

דער איינענער צייט ענטפערט ער איהר:

— איהר ווייסט דאך, אז איך האב קיין צייט ניט. אט איך רעכען שוין באלד ארייבצוגעהן אין קרויזקאפ'ס קאפע. דארטען וועל איך געוויס טרעפען עטליכע מענשען, וואס וועלען אייך גערן ארויסהעלפען אין אייער ארבייט.

— עפעס האט איהר זיך איצט אין איין רגע פערענדערט, ברוך!

אייער פּנים איז געוואָרען אַנדערש, אייערע אויגען אַנדערש, — זאָגט לאה, זיך אַליין אויף ענדערענדיג.

— מן הסתם איז מיר פּלוצלונג אַ שוואַרצע קאַץ איבערגעלאָפען דעם וועג, — זאָגט ער, ווי פון זיך אַליין לאַכענדיג. — אַלזאָ, אַ גוטען טאָג אייך.

— אַגוטען טאָג! איהר וועט דאָך זיין מאָרגען אויפ׳ן אויסינג?

— נעוויס.

ברוך איז אַוועק אַ צורייצטער: —

ווער איז דאָס דער, וואָס שפּרייט מיר אַלע מאָל אויס אַ שוואַרצע נעץ פאַר מיינע אויגען?! ווערכער טייוועל?! אָבער כאַפּט דאָס דער פייער! שאַדען קען דאָך געוויס ניט, דאָס וואָס אין דער ביבליאָטעק וועלען צו־קומען נאָך עטליכע ביכער און דאָס וואָס נאָך עטליכע מענשען וועלען זיך נעהמען צום לעזען. און ווער ווייס? — אפשר קען נאָך אַ מאָל דער צופאַל ברענגען, אַז עס זאָל גוט צונוץ קומען! און אין ערגסטען פאַלל — ברענט דאָס אויפ׳ן פייער! ברענט דאָס אויפ׳ן פייער!

און איצטער דאַרף מען נאָך וועגען דעם אַריינגעהן אין קרויזקאָפּ׳ס קאַפע! אין אָט דעם ליטעראַרישען גהינם. אַך, צום טייוועל! דאָרטען וועט ער מן הסתם טרעפען דעם שטענדיגען דעבאַטאַנט, רייכער, וואָס ניט זיין נעגער קיינמאָל ניט די מעגליכקייט עטליכע גאַנצע זאַצען צו זאָגען, ווייל ביי דעם ערשטען וואָרט, וואָס מען פּרוּווט זיך צו איהם אַרויסרעדען, וואַרפט ער זיך גלייך אַרויף און נעהמט זיך דערוויזען, אַז ער פערשטעהט שוין פון אויסווענינ, וואָס יענער וויל זאָגען און אַז דאָס דערוויזט טאַקע, אַז די אַלע שרייבער זיינען היפּאָקריטען, ליגנער, אידיאָ־טען! ווייל אַנדערש קאָן גאָר ניט זיין. אַז ניט וואָלטען זיי ניט נע־שריעבען פון קיין נעבכטיגע טעג. זיי וואָלטען זיך פערנומען מיט דעם אַרבייטער׳ס לעבען, ווייל נאָר דורך דעם אַרבייטער קען די מענשהייט ערלייזט ווערען.

און ברוך׳ן נעהמט זיך דאַכטען, אַז ער איז שוין אין קאַפע, זיצט ביי אַ טישעל נעגענאיבער רייכער׳ן. רייכער׳ן דאַכט זיך, אַז ברוך שטימט מיט איהם ניט איין און ער ציהט זיך אַריבער איבער׳ן טישעל, כאַפּט אָן ברוך׳ן פאַר׳ן אַרבעל און נעהמט איהם אוננעדולדיג ציהען, רייסען: — וואַרט! וואַרט! לאָזט רעדען! איהר ווילט מיר אויסברייען,

אַז דעם קינסטלערס האַרץ איז אַ שפּיגעל, וואָס שפּיגעלט פון זיך אַרויס אַלעס וואָס עס זעהט, אַ יאָ? אַזוי? זעהט איך דאָך, אַז איך האָב געטראָפען. פרעג איך אייך, פאַר וואָס זעהט ער ניט די טויזענדער און טויזענדער אַרבייטער זאָרגען? פאַר וואָס שפּיגלען זיי זיך ניט אַריין אין זיין שפּיגעל? האַ? ענטפערט, נו? — נאָר ענטפערען לאָזט ער ניט, און אַ צוקאָכטער שפּרינגט ער אויף, ציהט זיך אַזש אַריבער איבער'ן טיש, כאַפּט איהם אָן פאַר די לאַצען: — לאָזט, לאָזט, וואַרט! איך וועל פאַר אייך אַליין ענטפערען: — דאָס איז דערפאַר, ווייל זיי זיינען היפּאָ־קריטען, ווייל זיי שרייבען בלויז פאַר עטליכע פּריווילעגירטע א י י נ־צ ע ל נ ע. אַפּילו איבסען. וואָס מיינט איהר איז איבסען?! זאָרגט זיך ניט, ווען ער וואָלט נאָר ריכטיג געקוקט, וואָלט ער ניט געדאַרפט נעהמען אַ גלח אויף אַרויסצוברענגען די אידעען פון „בראַנד", צו אַן אַרכיטעקטאָר פאַר די אידעען פון אַ „מייסטער סאָלנעס", און זאָ ווייטער. מען קען די אַלע אידעען אַרויסברענגען פון די נויטען פון דעם אַרבייטער, פון זיין לעבען, פון זיין שטרעבען, — קומען נאָך צו געהן אונזערע אידישע שריי־בער, וועלכע זיינען אויסגעוואַקסען אין פאָלק, און רעדען אויך פון פוסטע נאַרישקייטען!

ברוך'ן נעהמט זיך דאַכטען, אַז ער פיהלט, ווי דאָס ביינקעל וואָלט אונטער איהם געברענט. און ביי אַ צווייטען טישעל זיצט דער פּובלי־ציסט העלשטיין, גרייט אָנצופאַלען מיט פונקט פערקעהרטע טענות און ראיות, אַז די אידישע ליטעראַטור איז קיין ליטעראַטור ניט, ווייל דער אידישער שרייבער ווייס, אַז ער שרייבט בלויז פאַר'ן פאָלק, פאַר'ן אַר־בייטער, און ער זעהט מיט אַלע זיינע כחות זיך צוצופּאַסען צו זייערע טעמפּע מוחות, צו זייער וואולגאַרען געשמאַק, און דערצו האָט נאָך דער העלשטיין אַ ווייבעריש פּנים און עפּעס אַזעלכע ווייבערישע ליפּען, אַז עס קען פון איהם גלאַט ניט גוט ווערען. און אַזוי ווייטער, און אַזוי ביי אַנדערע טישלעך. און מען רעדט און מען רויכערט און מען קנייטשט מיט די אַקסלען, און די לופט איבער זייערע קעפּ איז פול מיט רייד, מיט רויך און מיט קנייטשען — — — און צו וועלכען טייוועל האָבען זיי זיך דאָרטען אָוועקגעזעצט?!

און ברוך דערפיהלט, ווי אַריינצורייסען זיך אינ'ם קאָפּ מיט ריי־טער אין די הענד און זיי נעהמען שמייסען איבער די קעפּ, איבער די

פּנים'ער: — אַרויס! אַרויס פון דאַנען! גנעהט צום טייוועל! טהוט
עפּעס אָדער לופטערט זיך כאָטש דורך אַ ביסעל!

און אַזוי טראַכטענדיג איז ברוך צוגעקומען צום עלעוויימער־סטאַנ־ציע, און שוין קויפענדיג פאַר זיך אַ בילעט אויף צו פאָהרען אהיים, האָט ער זיך פּלוצלונג אומגעקוקט, אַז ער איז אויף דער סטאַנציע... און ער האָט פון זיך אַ בייזען לאַף געטהאָן, איז אַראָפּ פון אַלע טרעפּ און איז אוועק צום קאַפּע. און ווען ער איז צו צום קאַפּע, האָט ער ווידער דער־פיהלט, ווי ניט אַריינצוגעהן, ווי אַ וואַנד וואָלט זיך פאַר איהם אויפגע־שטעלט און לאָזט איהם ניט, און ער האָט אָנגעבויגען זיין קאָפּ עטוואָס פאַר זיך, דורכגעבראָכען די וואַנד און איז אַריין אין קאַפּע.

קאַפּיטעל 5.

ארום די פערשיעדענע טישלעך און טישען זיינען געזעסען און גערעדט שרייבער, רעדנער, רעדאַקטאָרען און גלאַט צייטונגס־לייט. זייער רעדעריי, צוזאַמען מיט'ן רויך פון זייערע סיגאַרען, און זייערע בליקען האָבען ברוך'ן אַ שלאָג געטהאָן אין פּנים. ער איז אריין טיעף אין קאָפּ. דאָס ערשטע, וואָס איהם האָט זיך געוואָרפען אין די אויגען, איז געווען דער הערר קרויזקאָפּ אליין, וואָס איז געזעסען ביי איינעם פון די טישלעך און געשמייכעלט צו דער מיסס פינקעל, א פערעלטערט מיידעל, וואָס דערפיהלט זיך נאָך פון מאָל צו מאָל יונג און ווירדיג, און דרעהט זיך ארום צווישען ליטעראַטען מיט פּרעטענזיעס פון א קורטיזאַנקע. זי איז הויך געבוים, האַלט זיך עלעגאַנט, נאָר פון זינט אָן ברוך האָט מיט איהר גע־טאַנצט אויפ'ן לעצטען ציוניסטישען באַל, איז ווי נאָר ער דערזעהט זי, נעהמען זיך ביי איהם קניימשען די נאָז־פליגלען פון איבעל. און איצט נאָך דער הערר קרויזקאָפּ מיט זיין ניעדריגען שטערען מיט די שוואַרצע ברעמען איבער די גרויע אויגען און די פּוכקע, קורצע הענד מיט די גאָלדענע רינגען אויף די פינגער, וואָס זיינען געווען צושפּרייט אויפ'ן טיש און האָבען איהם צוגעגעבען דעם אויסזעהן פון עפּעס א מאָדנע חיה, וואָס לאַסטשעט זיך!.. ברוך האָט פון זיי גלייך אָפּגעקעהרט זיין פּנים און איז געבליבען שטעהן אויף א ווײַלע זוכענדיג מיט די אויגען צווישען די טישלעך.

— אַט איז ער דאָך! — האָט ברוך דערהערט הינטער זיך די שטימע פון דעם שרייבער בלומענקראַנץ. — ברוך, קומט אהער!

ברוך האָט זיך אויסגעדרעהט און דערזעהן בלומענקראַנץ'ען צוזאַמען מיט'ן פעטען רעדאַקטאָר בערגער ביי א זייטיגען טישעל.

— קומט אריבער צו אונז! — רעדט ווייטער בלומענקראַנץ. — אַט איך רעד דאָך טאַקע איצטער פון אייך. — איהר מיינט, אז איך בין

שוין אַן אַלטער. איהר האָט אַ טעות. איך בין פון די יונגע! איך בין אַ יונגער, איך בין מיט אייך.

ברוך האָט עפּעס פּלוצלונג און מיט אַ מאָל אַ שמייכעל געטהאָן, און אַזוי שמייכלענדיג איז ער צו צו זייער טיש.

— וואָס אנטלויפט איהר פון אונז? — זאָגט צו איהם דער רעדאַק־טאָר, דערלאַנגענדיג איהם זיין פעטע האנד.

ברוך מאַכט זיך ניט זעהענדיג זיין האנד און זאָגט שמייכלענדיג:

— ווייזט אויס, אַז איך בין ניט איבעריג פערליעבט אין אייך.

בלומענקראַנץ'ס בעוועגליכע אויגען זיינען פון דעם אַ ביסעל צו־שראָקען געוואָרען, נאָר דער רעדאַקטאָר בערנער פערליערט זיך ניט. ער נעהמט דאָס אָן פאַר אַ וויץ, און ענטפערט נאָך דערויף מיט אַ שמייכעל, און זיין האנד, וואָס ברוך האָט ניט דערזעהן, האָט ער דאָס גאָר אויסגע־שטרעקט אויף אָנצונעהמען דאָס גלאָז וואַסער... און שוין האַלטענדיג דאָס גלאָז וואַסער אין האנד, פרעגט ער ביי ברוך'ן מיט אַ גוטען שמייכעל:

— וואָס, ס'איז טאַקע אמת, אַז דער פּרעזידענט פון דער נ'ער רע־פּובליק איז געקומען זיך דורכרעדען מיט אייך וועגען אייערע „דערפּער"? און מען זאָגט, אַז ער מאַכט אייך אַ זעהר גוטען „אָפער".

— וואָס, טאַקע ספּעציעל צוליעב דעם געקומען? — פרעגט בלו־מענקראַנץ.

— שרעקט זיך ניט, — זאָגט ברוך מיט אַ לייכטען שמייכעל. — ערשטענס איז דאָס ניט קיין פּרעזידענט פון אַ רעפּובליק, נאָר אַ גובער־נאַטאָר פון איינעם פון די וועסטערן סטייטס, און געקומען איז ער ניט ספּעציעל צוליעב דעם, נאָר ער האָט גלאַט געדאַרפט קיין ניו יאָרק.

— אַז איך זאָג, צו וואָס דאַרפט איהר דאָס אין גאַנצען? — צו־שרייט זיך בלומענקראַנץ. — איהר טאָרט זיך ניט פערנעהמען מיט קיין אנדער זאַך. איהר זיינט אַ שרייבער! אַ דיכטער!...

— יאָ, אָבער וואָס האָט ער מיט אייך גערעדט? וואָס האָט איהר פון איהם ארויסגעקראָגען? — פרעגט זיך אַלץ דער רעדאַקטאָר בערנער.

— אַלעס, וואָס איך האָב פון איהם ארויסגעקראָגען איז: ער מיינט, אַז די היינטיגע אידען זיינען נאָך די גאָר אַלטע העברעער, און, עס זאָל אייך צו קיין חרפה ניט זיין, רבי רעדאַקטאָר, איך האָב פון איהם אויך

אויסגעפונען, אַז ער, דער גוי, קען גוט די ביבעל און האָט פאַר איהר מעהר דרך ארץ, ווי אַזאַ, קיין עין הרע'דיג גרויסער איד, ווי איהר.

דער לוסטיגער דאָקטאָר באַווקין, וואָס איז צוגעקומען און זיך אוועק־געזעצט נעבען רעדאַקטאָר, אויסרעכענענדיג, אַז ווייבאַלד ברוך זיצט אַנט־קעגען איהם, וועט מן הסתם זיין פרעהליך. האָט ביי ברוך'ס „קיין עין־הרע'דיג גרויסער איד" אַ גלעט געטהאָן דעם גראָבען רעדאַקטאָר פאַר זיינע גרויסע אַקסעל ווי אָפּשטויבענדיג איהם און אַרויסגערעדט:

— קיין בייז אויג זאָל אייך ניט שאַדען.

— מיט די היינטיגע „יונגע" איז אַ מאָדנע זאַך, — רופט זיך דער רעדאַקטאָר אָפּ שמייכלענדיג... איך מיין מיט זיי צו זיין אדרבה ואדרבה און צום סוף לאָזט זיך גאָר אויס פערקעהרט. אויף מיין וואָרט, אַז ווען איך האָב דאָס געשריעבען וועגען דער ביבעל און וועגען העברעאיש האָב איך דוקא אין זינען געהאַט אונזערע „יונגע", ווייל איך ווייס דאָך, אַז זיי זיינען אַלע אידישיסטען. און וואָס האָב איך דען געזאָגט? — שרייט ער אויס בלומרשט אויפגעבראַכט. — איך האָב געזאָגט, אַז אין דער ביבעל זיינען פאַראַן שטעלען, פון וועלכע ניט נאָר אַן אונשולדיג מיידעל, נאָר אַפילו אַ רוסישער קאָזאַק קען רויט ווערען. און מיט וואָס ווייעדער איז דאָס די שפּראַך פון רחב הזונה הייליגער פונ'ם לשון פון אַ העהרליכען אידישען אַרבייטער?!

ברוך דערפיהלט אין זיך אַ גאַלינגען פייער, נאָר ער שמייכעלט אַליין, און זאָגט, ווי קוקענדיג פון אויבען־אַראָפּ:

— רב רעדאַקטאָר! איהר זיינט פשוט אַ גראָבער יונג!

— „גראָב", נישט צו פערזינדיגען! — שרייט אויס דער דאָקטאָר, אויסמעסטענדיג דעם רעדאַקטאָר מיט די אויגען.

— סעי, בלומענקראַנץ! — ווענדט זיך דער דאָקטאָר צו בלומענ־קראַנץ'ען, וועלכער איז געבליבען זיצען ניט קאָנענדיג זיך געבען קיין עצת, צי רעדען אָדער שווייגען. — טאָמער וואָלטען מיר גאָר אַרויפגעשטעלט אינזער רעדאַקטאָר אויפ'ן טיש און איהם אַ ביסעל אַרומגעמעסטען, וואָלט ברוך אויפגעהערט האָבען טענות צו אונז, פאַרוואָס ער איז אַזוי גראָב?

— וואָס, איהר אויך אויף מיר? — פרעגט דער רעדאַקטאָר מיט אַ געלעכטערל, ווי עס וואָלט הייסען: „אָבער גוט אָנגעצווינגען"!

— איך אויף אייך?! — רופט זיך אָפּ דער דאָקטאָר. — זאָל מיך

גאָט שומר און מציל זיין! נאָר זאָגט מיר, פּאני רעדאַקטאָר, פון וואַנען האָט איהר דאָס גענומען, אז רחב הזונה האָט גערעדט העברעאיש? — —

דער עולם צולאַכט זיך:

— כאַ, כאַ, כאַ! טאַקע! טאַקע!

דער רעדאַקטאָר, ניט וויסענדיג צו דער עולם מיינט דאָס מיט אַן ערנסט, צו אין שפּאַס, אז רחב הזונה האָט נים גערעדט קיין העברעאיש, מאַכט זיך כלומרשט אַ וויץ אויף זיין אייגענעם חשבון:

— עט, איך ווייס? ביי מיר איז רעכט, אז וויבאַלד עס איז וועגען דעם דערצעהלט אין חומש, האָט זי מן הסתם גערעדט העברעאיש. אָבער זאָגט מיר נאָר, ברוך, איהר אַרבייט אַלץ אין שאַפּ?

ברוך צועפענט ברייטער זיינע גרויסע אויגען, שמייכעלט און זאָגט:

— אָרימער מיסטער בערגער! וויפיעל זאָרג איהר טראָגט דאָס נעבאַך אויף אייערע אַקסלען! — נאָר וואָס זאָל איך טהון, איך מוז ביי אייך איצט בעטען, אז איהר זאָלט זיך זאָרגען פאַר נאָך אַ קלייניגקייט: —

— דאָ בעט זיך אַ ביבליאָטעקארין, אז מען זאָל איהר העלפען צוקריגען וואָס מעהר אידישע ביכער אין איהר ביבליאָטעק, און איהר קאָנט איהר אין דעם אַ סך אַרויסהעלפען, ווען איהר זאָלט אין אייער צייטונג דערצעהלען, אז אין דער ביבליאָטעק געפינען זיך אַ סך אידישע ביכער און אז דערמיט וואָס דער אידישער עולם וועט אָנהויבען פערלאַנגען פון דאָרט ביכער צום לעזען, וועט ער נאָך געבען אַ מעגליכקייט, אז די אַבטהיילונג זאָל בעדייטענד פערגרעסערט ווערען, וואָס די אויפזעהערין אַליין וואָלט דאָס זעהר וועלען.

בלומענקראַנץ איז אויפגעשפּרונגען:

— אַי, אַי! דאָס מוז דאָך זיין אַ גאָלדען קינד! אויף מיין וואָרט. איך זאָג אייך, אידען, מיר ווייסען גאָר אַליין ניט, וואָסערע קינדער מיר פערמאָגען! קומט, פיהרט מיך צו איהר, ברוך! איך וויל זיך שוין מיט איהר בעקענען! איך וויל איהר דריקען די האַנד!

דער רעדאַקטאָר אָבער דערטרינקט זיין גלאָז קאַפּע און זאָגט זיך אָפּ גוטמוטהיג, מיט דעם שמייכעל פון אַ קלוגען:

— איך האָב מורא, אז די מיידעל האָט דאָס אָט די גאַנצע געשיכטע אויסגעטראַכט צוליעב דעם, אז זי זאָל ווערען חשוב ביי שרייבער...

— וואָס הייסט?! — זאָגט בלומענקראַנץ אַ ביסעל צושראָקען.

— ווייל אַז נים, וואָס מאַכט איהר אויס, אַז די גרינהאָרנס וועלען זיך אויסלערנען ענגליש ?!

— נעהמ, איהר זיינט אַ ציניקער, — כאַפּט זיך בלומענקראַנץ.

— דער אמת איז, — זאָגט ברוך צום רעדאַקטאָר עפּעס מיט אַ מאָד־נע קאַלטקייט און שאַרפקייט אין קול, — אַז איך האָב זעהר שטאַרק חשק אייך אפּצוגיסען דאָס פּנים מיט אָט דעם גלאָז וואַסער, נאָר איהר זיינט דאָך עפּעס אַן עלטערער מענש, און דערצו, האָף איך, אַז איהר וועט פאַרט געבען אַ נאָטיץ וועגען דעם ענין... טו האָט מיר דערווייל אַ גוטען טאָג.

— אָי, וואָסער אַ היציגער בחור דאָס איז ! — זאָגט דער דאָקטאָר, קוקענדיג אויף ברוך׳ן מיט אויפגעשפּיצטע אויגען.

— נעהמ, ברוך, זייט נים אַזוי אין כעס. ער איז נאָר נים אַזוי שלעכט. ער האָט דאָס גלאַט געמאַכט אַ שפּאַס. אָט איהר וועט זעהן, אַז ער וועט געבען דעם נאָטיץ.

— וואָס, איהר זיינט טאַקע אויף דער אמת... ע, מאַכט זיך ניט נאַ־ריש ! זעצט זיך אַוועק, מיר וועלען זיך נאָך איבערבעטען, — זאָגט בער־נער, אַלץ גוטמוטהיג שמייכלענדיג.

ברוך אָבער איז גלייך אַוועק פון טישעל, אויפ׳ן וועג נאָך אַ מאָל דערזעהן דעם הערר קרויזקאָפּ׳ס שמייכלענדיג פּנים מיט די גאָלדענע רינ־גען אויף די פּוכקע הענד און נאָך אַ פּאָר אַנדערע פּנים׳ער, וואָס האָבען איהם נערוועז נאָכגעשמייכעלט, און שוין נים ווייט פון טיהר האָט ער זיך אָנגעטראָפען מיט דער עלעגאַנטער מיסס פינקעל.

זי איז איהם אנגעקומען כמעט אנטקעגען, אָנציהענדיג די ווייסע הענטשקעס אויף די הענד, וואָס זיינען איהר אליין, ווייזט אויס, זעהר געפעלען. און האָט זיך שמייכלענדיג אַ ווענד געטהון צו ברוך׳ן :

— העלאָ, ברוך ! וואָס־זשע, איהר דערקאָנט שוין נאָר קיין מענשען נים ?!

ברוך האָט איהר גענטפערט אויף איהר בעגריסונג, איהר געגעבען די האַנד, זיך ענטשולדיגט, און דערביי נעקוקט אין איהרע שמייכלענדי־גע אויגען, אויף איהרע ליידענשאַפטליכע ליפּען, אויף איהר הוט „אַ־לאַ־נאַפּאָלעאָן". — — —

באַלד אָבער האָט זיך פון אַ טישעל אַהויב געטהאָן בינעם, וועלכען

ברוך האָט נאָר ביז איצט ניט געזעהן און האָט א לאַך געטהאָן ברוך'ן גלייך אין פנים אריין. גלייך מיט בינעם'ן האָט זיך אויך א הויב געטהאָן דער דעבאַטאַנט רייכער, שוין האַלטענדיג בינעם'ען פאר'ן ארבעל און שרייענדיג: ווארט, ווארט! אָט הערט זיך נאָך איין. — בינעם'ען איז דאס, ווייזט אויס, נאָר געפעלען געווארען און ער האָט זיך נאָך מעהר צולאכט און איז זיך לאַנגזאַם, הינטען ארום, ארויף אויפ'ן ביינ־קעל. דער אַלטער רייכער האָט שוין געהאַלטען אזוי ווייט אין זיינע טענות, אז ער האָט אַלץ ניט אָפּגעלאָזט בינעם'ס ארבעל און זיך גע־הויבען צו איהם מיט זיין גרויען קאָפּ, מיט'ן גרויען שפּיציגען בערדעל. בינעם איז אָבער גלייך ארויף אויפ'ן טיש. פון אַלע טישלעך האָט מען זיך מיט א מאָל א הויב געטהאָן, איינע מיט א געלעכטער, אנדערע גלאט ניט וויסענדיג וואָס דאָ קומט פאָר... דאָ ערשט איז דער אַלטער רייכער צו־מישט געוואָרען. זיין ווייסער פּנים איז בלאַס געווארען און ער האָט זיך גלייך גענומען זידלען: משוגע'נער! און דערזעהענדיג אויך ברוך'ן, האָט ער שוין גענומען שרייען:

— משוגעים! דעקאדענטען! מען קאָן דאָך מיט אייך קיין גלייך וואָרט ניט רעדען! מען דאַרף אייך פערשפּארען אין משוגעים־הויז!

ברוך איז ארויס פון קאַפע, ווי מען וואָלט איהם פון דאָרטען ארויס־געוואָרפען, און דעם גאַנצען וועג אַהיים איז ער געפּאָהרען, ווי ער וואָלט מיט זיך א שווערע וואונד געפיהרט. און ווער איז ער דאָס אין גאַנצען? — קומט ער צווישען יענע מענשען, פערליערט ער זיך, ווערט נאריש און פאַלש. ניטאָ מעהר קיין רוים, קיין ווייטקייט. שפּרייטסט אוים די הענד און דו הערסט ראַכט זיך, ווי די נעגעל דראַפּען אין א דנאָ — כאַפּט בויג זיך צו מיט'ן קאָפּ און גריזשע דעם דנאָ מיט די צייהן.

— —

נאָר ווען ברוך איז אַריבערגעטראָטען די שוועל פונ'ם לאַנגען, האַלב־דונקעלען קאָרידאָר פון זיין הויז, וואָס איז גלאַט געפּלאַסטערט מיט קליינע קוואדראַט־שטיינדלעך, פּונקט ווי ספּעציעל געמאַכט אויף צו גליטשען זיך, האָט ער מיט א מאָל פון זיך אַלעם אראָפּגעטרייסעלט, געגעבען א צוויי,

דריי האַסטיגע שפּאַן און זיך ווי אַ צופריעדענער אינגעל אַ גליטש געטהאָן איבער'ן גאַנצען לייגג פון קאָרידאָר.

לאַלאַ — דער בעל־הבית'טעס הונד, — האָט נאָך, זייענדיג ביי זיך אויפ'ן ערשטען שטאָק, דערקאַנט פון דעם גליטש, אַז ברוך קומט, און ער איז מיט אַ צופריעדענער איבערגעבענהייט אַראָפּגעלאָפען פון אַלע טרעפּ אַנטקעגען ברוך'ן.

קאַפּיטעל 6.

אויף מאָרגען צום אוטינג האָט ברוך פערשפעטיגט.

און אַז ער איז צוגעקומען צום באַרג, האָט ער אַ קוק געטהאָן אויפ'ן וועג, וואָס פיהרט אַרויף און אַ שמייכעל געטהון.

— צו וואָס דאַרף ער אָט דעם וועג, וואָס דרעהט זיך און בויגט זיך אַזוי תּמ'עוואַטע, ביז ער קומט אַ מאָל אַרויף, אַז ער קען דאָך קלעטערען גלייך אַרויף.

און ער האָט זיך גענומען קלעטערען, ווי אַ קאַץ צווישען די בוימער איבער שטיינער.

אויפ'ן מיטען וועג האָט ער אָנגעטראָפען אויף אַ סטיינגע־שלאַנג. די ברוינע שלאַנג מיט די דינע געלע פּאַסיקלעך האָט זיך פלוצלונג פאַנאַנדער־געוואָרפען, זיך אַ הויב געטהאָן אַריבער, האַלב אָפּבויגענדיג צו איהם איהר פלאַטשיג קעפּעל מיט די רויט־גרינע אויגלעך און האָט אַרויסגע־שטעקט צו איהם איהר צוצווייגטע צונג.

— פּוּל — פּוּל — דו שעהנע בחור'טע! — האָט ברוך צו איהר אויסגעשריען אַ צופריעדענער און אויסגעשטרעקט צו איהר זיין האַנד.

האָט די „בחור'טע" זיך אַ כאַפּ געטהאָן צוריק, זיך אַ שליידער גע־טהאָן אַהער, אַהין. איז אַריין צווישען אַ קופּע שטיינער און — ניטאָ מיך.

אַ ווײַלע איז ברוך געשטאַנען אַ פערוואונדערטער, און נאָך דעם אַ שפּיי געטהאָן.

— טפו! דו טייוועל! און אַז דו ווילסט ניט, דאַרף מען ניט!

און ער האָט גענומען קוקען אַרויף צווישען די בוימער, איבער די שטיינער. — אָה, ער האָט נאָך אַ גאַנץ ווייטען מהלך!

און ער האָט זיך ווידער געלאָזט קלעטערען אויף זיין פריהערדיגען שטייגער.

און אז ער איז ארויף אויפ'ן בארג, האָט ער אַבגעווישט דאָס פער־פלאַממטע פנים און גענומען קוקען א צופריעדענער, ווי ווייט אונטערען בארג שפרייט זיך די גרויסע שטאָדט. — פון ערשטען בליק זעהן זיך בלויז שטיקער ווענד, לעכער פון פענסטער, קוימענס, ווי לאַנגע זיילען, בוימער... און די גאַנצע שטאָדט זעהט אויס ווי רואינען פון אַן א מאָל געוועזענער גרויסער שטאָדט.

— צום טייוועל! — ס'ארא וועלט דאָס איז! — שרייט ער אויס, און ער דרעהט זיך אום, נעהמט זוכען מיט די אויגען און דערזעהט באלד די קאָמפּאַניע דאָרט ערגעץ ארויף, אויפ'ן גראָז צווישען די בוימער.

— און וויפיעל מיידלעך! גאָט מיינער! וואו האָבען זיי דאָס אַנגע־נומען אזוי פיעל?!

און צווישען זיי זעהט זיך אָן די שטאָלצע חנה, אין א הימעל־בלויען קלייד, וואָס פּאַסט אזוי שעהן צו איהר ווייסען, מילד־ווייסען פנים.

אלע לינענדיג און זיצענדיג זעהען איהם אויס, ווי א טשערערע, ווי א שעהנע, פארבינע טשערערע.

— האַ־הו־ו־ו! — שרייט ברוך אויס — האַ־הו־הו!

— אַ, ברוך! ברוך! — שפּרינגען זיי אלע אויף און לויפען איהם אנטקעגען:

— פון וואַנען האָט איהר זיך גענומען?

— דורך וואַנען זיינט איהר ארויף?

— ברוך!

— ברוך!

— פאַר וואָס האָט איהר פערשפּעטינט?

און ברוך'ס ענטפער אויף די אלע שאלות איז:

— ווי שעהן איהר זייט דאָס אלע. איהר און די קליידער אייערע, ווען איהר שפּרינגט אָט אזוי, אונטער דער זון אויף א הויכען בארג אנט־קעגען מיר! — עס האָט דאָך נאָך די וועלט, ביז אייך, נאָך ניט געזעהן אזעלכע זיהן און טעכטער, אזעלכע צינען ווי איהר זייט.

— כאַ־כאַ־כאַ! — צולאַכען זיך אלע אויף איין מאָל. — וואָס זאָגט ער? — צינען! צינען! כאַ־כאַ־כאַ!

— חנה! — שרייט אויס ברוך. — וואָס זייט איהר דאָרט געבליבען שטעהן אין שאָטען? קומט אהער! דאָ איז דאָך דאָ אזויפיעל זון, חנה!

און חנה, די שלאַנקע, אין איהר בלויער פרינצעס, מיט די ווייסע קרוזשעוועס, האָט בלויז אַ קוק געטהאָן מיט איהרע ווייטע אויגען אויף ברוך'ן און אויף דער פאַרביגער געזעלשאַפט, וואָס איז מיט איהם ווי אין זון פערטרונקען, און זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן און אויפגעהויבען איהרע שעהנע לאַנגע הענד צום בוים, וואָס איבער איהר קאָפּ און האָט זיך גאָר גענומען ברעכען אַ צווייגעל...

ברוך איז פון דעם ווי צומישט געוואָרען, האָט צוואַוואָרפען זיינע בליקען: — דאָ און דאָרטען האָבען זיך געהויבען שטיינער, פעל־זען, העכער און ניעדריגער, און האָבען אויסגעזעהן ווי צוקנייטשטע, גרויע כוואַליעס, וואָס זיינען נאָך אַ מאָל, אַ מאָל אַנגעלאָפען אויף דעם גראָז און האָבען זיך פער'חידוש'ט, האָבען זיך פערקוקט ארויף צום הימעל און זיינען אַזוי פערגליווערט און פערשטיינערט גע־וואָרען. די בוימער: זייערע שטאַמען, זייערע צווייגען מיט די בלעטער האָבען איהם אויסגעזעהן ווי רייכע שטיקערייען אויף דער בלויער לופט, וואָס שאָטענען אוים זייער צווייגהאַפטען געוועב אויפ'ן גרינעם גראָז. און אויף דער אנדערער זייט קומט דעם הימעל'ס בלויקייט צו צום באַרג'ס ברעג אַזוי נאָהענט, אַז עס דאַכט זיך, ווי פון דאָרטען הויבט זיך אָן אַ וואַסער, אַ ווייט, אונענדליך־ווייט, בלוי וואַסער — — — און חנה, אַ ווייסע, אַ בלויע שטעהט זיך אויפ'ן ווייך־גרינעם גראָז אונטער דעם שאָ־טענדיגען בוים און ברעכט זיך אַ צווייגעל...

— שטעהט טאַקע בעסער דאָרטען! — שרייט ער אוים. — אַזוי איז נאָך שעהנער, חנה! — האָט חנה אויף איהם אָנגעשטעלט איהרע אויגען און איהר שמייכעל און געפרעגט:

— וואָס? איהר שרייבט איצט?!...

אַ שאָטען איז דורכגעלאָפען איבער ברוך'ס שמייכלענדיגען פנים. דער עולם האָט דאָס בעמערקט און אַלע האָבען גענומען פאַטשען:

— הורא! הורא! בראַוואָ!

— בראַוואָ, בראַוואָ! — שרייט אויך ברוך אַליין. — נאָר אויב שוין יאָ אַזוי, איז טאָ לאָמיר כאָטש עסען.

— עסען, עסען, עסען! — שרייען אוים עטליכע מיידלעך.

— אָט דאָס זעהסטו, ברוך, איז שוין דוקא אַ קלוגער פערלאַנג... —

רופט זיך אָב בינעם, און פונקען פון א שטעכיגען געלעכטער ציטערט זיך דערביי אָן אין זיינע אויגען.

— אָי, אָי, ס'ארא גלענצענדע אידעע! — שרייט אויס ביילקע, אונ־טערשפרינגענדיג צו חנה'ן, און חנה ענטפערט מיט איהר שמייכעל, האַלב קוקענדיג אויף ברוך'ן:

— ווי פרעהליך איהר זייט דאָס היינט, ביילקע!

— ס'הייסט... אזא יאָהר אויף מיר, ווי קלוג ער איז, — זאָגט מאקס, זיך ווענדענדיג צו אלעמען. — און איהר ווייסט? — מיר האָבען דאָך דאָ אויך ביער.

— טאקע! — שרייט אימיצער אויס.

— טו צובינדט די קלומקעס! — קאָמאַנדעוועט ברוך. — קומט, חברה! צוערשט ווועלען מיר אריינעסען און נאָכדעם וועלען מיר שוין, ווי נים איז, איבערקעהרען דעם בארג מיט'ן קאָפּ אראָפּ.

און אז מען האָט זיך אויסגעזעצט עסען, האָט זיך ברוך פּלוצלונג דערמאָנט.

— איהר ווייסט, מיך האָט נאָר וואָס בענגענט א שלאַנג.

חנה האָט עפּעס אָהן א שום אורזאכע א ציטער געטהאָן, אויפגעהוי־בען אויף איהם צושראָקען איהרע אויגען און איז באלד דערויף רויט געוואָרען.

— נו־ו?! — פרעגט אימיצער פון עולם.

— זי האָט זיך גענומען בויגען צו מיר אזא ציטערו־יגע, אזא שטאָל־צע, אָבער ווי נאָר איך האָב צו איהר אויסגעשטרעקט מיין האנד, האָט זי זיך מישב געווען און איז נאָר אין גאנצען אנטלאָפען.

— אייערע גליקען!...

— טאקע!

— וואָס איהר רערט!?

— ס'ארא מאָדנע זאך מיט דיר, מיין פריינד, — רופט זיך אָפּ בינעם. — מיר דאכט, אז דאָס איז שוין נים דאָס ערשטע מאָל, ווי דאָס טרעפט מיט דיר פונקט דאָן, ווען דו שטרעקסט אויס די האנד...

ברוך גיט בלויז א קוק אויף בינעם'ען און פרעגט ביי מאקס'ען:

— און וואָס זאָגסטו דערויף, מאקס?

— וואָס? — פרעגט מאקס, נעהמענדיג זיין גלאָז ביער אין האנד.

— דו טרינקסט דאָך ניט? חנה זאָגט, אז דו טרינקסט ניט... לחיים, לחיים!

— הערסט אַן איינפּאַל! און ווי אז מיר ווילט זיך איצט אַ גלאָז ביער?

— וואָס, איהר טרינקט דען? — פרעגט איהם חנה, אזוי ווי בייז און עטוואָס דערשראָקען. — — —

ברוך'ן האָט אַ רייץ געטהאָן דאָס, וואָס מאקס ווייס דורך איהר, אז ער טרינקט ניט, און דאָס, וואָס זי מאַכט דעם אָנשטעל פון „אַ פערזאָר־נערין", און אויפ'ן אָרט פון צו ענטפערען איהר, האָט ער אויסגעשריען:

— העי, בינעם! דערלאַנג נאָר דיין גלאָז ביער!

— ניט איהם אַ גלאָז ביער, — רופט זיך אָפּ חנה, מיט אזא טאָן, ווי זי וואָלט געגעבען אַן ערלויבעניס, און ווי זי וואָלט זאָגען: „וועמען אַרט דאָס?..." נאָר ווען בינעם האָט זיך גענומען דערלאַנגען זיין גלאָז ביער צו ברוך'ן, האָט זיך חנה אויף אַ ווײַלע צושמייכעלט נערוועז, און באַלד אָנגעכאַפּט בינעם'ען פאַר'ן האַנד און מיט אַ קינדערשער פער־עקשנט'קייט גענומען שרייען קינדעריש צוצוינגען:

— ער טר־י־נ־נקט נישט!

ביילקע איז אויפגעשפּרונגען, אויסגעשטרעקט איהר האַנד און זיך איבערווינקענדיג מיט בינעם'ען, האָט זי געזאָגט:

— בינעם! ניט בעסער מיר דאָס גלאָז ביער!

בינעם גיט איהר איבער, און ביילקע נעהמט דאָס גלאָז ביער און טראָגט עס צו גלייך ברוך'ן:

— טרינקט, ברוך!

ברוך האָט אַ ווײַלע אָנגעקוקט די מיידעל און נאָכדעם האָט ער צרויפגעלעגט זיין האַנד אויף איהר קאָפּ און געזאָגט צו איהר לאַנגזאַם:

— איהר זייט אַ גוט און קלוג מיידעל, נאָר איך טרינק ניט.

ביילקע בלייבט שטעהן פאַר איהם מיט'ן גלאָז ביער אין האַנד:

— וואָס הייסט? — פרעגט זי און קוקט אויף איהם פערוואונדערט.

— איהר פערשטעהט, איך טרינק קיינמאָל ניט.

— נעהמט, איהר זייט אַ שלעכטער, — זאָגט זי, אראָפּלאָזענדיג די אויגען.

— איך — אַ שלעכטער! — וואָס פעלט אייך איין?! — זאָגט ברוך, זי כמעט ארומנעהמענדיג.

— יאָ, איהר זייט אַ שלעכטער, אַ שלעכטער, אַ שלעכטער מענש!...

— זאָגט זי, ווי זי וואלט מיט איהם איצט אונטערפיהרען אן אלטען חשבון.

— חנה! — ווענדעט זיך ברוך צו חנה'ן, און ער לאָזט ביילקע'ן ניט ארויס פון זיינע הענד. — בין איך טאקע אַ שלעכטער?

— כאַ־כאַ־כאַ! — שרייט אויס חנה, מיט פערוואונדערט צועפענטע אויגען. — פון ווען אָן האָט איהר זיך דאָס אויסגעלערענט ארומצונעהמען אַ מיידעל?

— וואָס פאר אַ נארישקייטען! — שרייט אויס ברוך און ווערט רויט.

חנה האָט דאָס דערזעהן מיט איהרע גרויס־צועפענטע אויגען און איז אויך גלייך רויט געוואָרען.

ברוך האָט ארויסגעלאָזט ביילקע'ן פון זיינע הענד, און אָנגעהמענדיג בלויז איינע פון איהרע הענד, געפרעגט:

— ניט אמת, אז חנה זעהט נאָך אויס אַ סך שעהנער, ווען זי ווערט מיט אַ מאָל אזוי פלוצלונג רויט?... אָה! — איהר, הייסט דאָס, זייט אויך רויט געוואָרען?! — זאָגט ער צו ביילקע'ן.

— גאָט מיינער! ס'אַרא שלעכטער מענש איהר זייט! — האָט ביילקע אויסגעשריען, אויפפאַטשענדיג מיט די הענד.

און בינעם איז מיט אַ מאָל אויפגעוואקסען צווישען זיי, ווי פון אונ־טער דער ערד און האָט אויף זיי אַלעמען אויסגעפּלאצט מיט אַ מורא'דיגען, פוסטען לאַכען. — — —

דער עולם האָט זיך איבערגעקוקט.

מאַקס האָט געוואָלט אַ פּאָר מאָל עטוואָס זאָגען, אריינוואַרפען אַ וואָרט, נאָר ער האָט אַלץ מורא געהאַט, טאָמער וועט דאָס ארויסקומען ניט אזוי... און חנה טענה'ט דאָך מיט איהם נאָכדעם, אז אין אַזאַ פאַל, איז בעסער ווען מען שווייגט". און זי איז דאָך טאַקע גערעכט, ווייל וואָס וויים ער, וואָס זיי רעדען דאָרטען? נאָר אָט דאָס, וואָס טאָמער קריגט מען ניט מאָרגען קיין „דזשאָב" איז טאַקע שלעכט, און ער כאַפּט זיך ארויס:

— אויף מיין וואָרט, ברוך... ווי מיינסטו? מיר קריגען מאָרגען אַרבייט? אַ?... — דאַ בעגעגענט ער זיך מיט חנה'ס אויגען, און ער קען זיך אָבער שוין ניט אָפּשטעלען און ער רעדט ווייטער: — איך מיין... איך ווייס... וואָס זאָגסטו?... ס'וועט דאָך זיין זעהר אַ מיאוס'ע מעשה...

חנה שמייכעלט אפילו, אָבער מאַקס קען פאַרט לאַנג ניט קוקען אין איהרע אויגען, אָפּשטעלען קאָן ער זיך אָבער אַלץ ניט:

— אַ מיאוס'ע מעשה, — רעדט ער ווייטער. — הערסט, ברוך, איך זאָג דיר — ווען אָט אַ די פלענער דיינע וואָלטען נאָר ניט געווען קיין באָבע מעשות, איז אַזאַ יאָהר אויף מיר... דאָ איז מען דאָך עפּעס אַזוי ניט זיכער... אַז דער רוח זאָל דאָס וויסען. איך מיין...

— אָט אַ פּנים, מאַקס, אַז פאַר דיר וואָלט אויך געווען בעסער ניט צו טרינקען, — רייסט איהם חנה איבער.

— איך ווייס?... אַ? וואָס האָב איך דען געזאָגט? — — — —

בינעם צולאַכט זיך ווידער...

— וואָס לאַכט איהר, בינעם?! — שרייט אוים לאה, וואָס האָט די גאַנצע צייט זיך ווי גאָר ניט צוגעקוקט צו דעם, וואָס דאָ קומט פאָר און אַלץ פערבראַכט מיט אַנדערע, זייטיגע...

חנה'ס הארץ איז מיט אַ מאָל ווי אָפּגעבריהט געוואָרען פון לאה'ס אַננעהמען זיך.

פאַר אַלעמענס אויגען האָט מיט אַ מאָל ווי אויפגעצימערט לאה'ס זאַנדערבאַרע ליעבע צו ברוך'ן.

ביי נחום'ען האָבען פון דעם אויפגעגלאַנצט די אויגען און ער האָט מיט אַ גאַלינגען שמייכעל אַ זאָג געטהאָן:

— בינעם'ען טהוט הנאה, וואס ברוך האָט צוגעקראַגען אַ נייעם אַנהעננער פאַר זיינע „פרייע דערפער".

ברוך אָבער האָט זיך מיט אַ מאָל אהויב געטהאָן און, ווי אַראָפּוואַרפענדיג פון די אַקסלען עפּעס, וואָס מוז אַרונטערגעוואָרפען ווערען, האָט ער אויסגעשריען:

— וועל, חברה, גענוג זיך נאַריש געמאַכט! קומט, לאָמיר זיך עפּעס נעהמען טהאָן!

אַלע האָבען זיך מיט אַ מאָל דערפיהלט ווי בעפרייטע, זיינען אויפגעשפּרונגען פון זייערע פּלעצער און זיך גענומען שפּיעלען.

מען האָט געשפּיעלט אין באַל, אין קאַץ־און־מויז און גלאַט אַזוי אַרומגעלאָפן, געקלעטערט, געשפּרונגען.

חנה האָט אין די אַלע שפּיעלען קיין אַנטהייל ניט גענומען. זי האָט זיך גלאַט אַזוי אַרומגעדרעהט צווישען עולם, ווי אַן עלטערע, קליי־נערע שוועסטער...

עס איז געוואָרען פאַרנאַכט.

דער עולם איז נאָך אַרומגעשפּרינגען און געטומעלט.

ברוך און מאַקס האָבען אין אַ זייט פון אַלעמען געשפּיעלט צווישען זיך אין „סטרעיט" באַל: דער האַרטער, ווייסער באַל איז מיט אַ האַסטיגער שנעלקייט אומגעפלויגען איבער דעם לאַנגען שטח פון איינעם צום צווייטען. אויסציהענדיג ווי אַ גלייכען שנור, אַ רונדען ווייסען פּאַס, און האָט זיך הילכיג אָפּגעקלאַפּט — אָט אין ברוך'ס הענט, אָט אין מאַקס' הענט.

נחום, לאה און דער יונגער מאַלער — מענדעל, האָבען זיך פאַרקליבען ניט ווייט פון זיי און געשמועסט צווישען זיך וועגען די לעבעדיגע ביבלי־שע בילדער צום קומענדען באַל. צווישען די ביבלישע בילדער האָבען זיי אויך אַריינגערעכענט הערצעל'ס בילד: „ביים טייך". לאה האָט דערמאָנט, אַז ברוך איז לעצטען יאָהר געווען זייער אונצופריעדען מיט הערצעל'ס בילד. נחום איז פון דעם געוואָרען אויפגערעגט:

— מאַלע וואָס ברוך זאָגט!....

און מענדעל האָט זיך דערמאָנט, ווי ברוך האָט איהם מיט כעס און ביטערקייט גערזידעלט: דיין סטאַטיסט האָט געטוינט אויף כּפּרות. אין דער פיגור האָט געפעהלט רוים און ווייטקייט. עס איז נאָך וועניג וואָס דו, ציוניסט מיינער, האָסט איהם אוועקגעשטעלט אַ קעניגליך שטאָלצען. — שטעהענדיג אָנגעלעהנט אָן צאַם פון בריק האָבען זיינע אויגען געדאַרפט קוקען אויפ'ן וואַסער מיט אַזעלכע בליקען, פון וועלכע מען זאָל זעהן, אַז דער טייך לעבט און ציהט זיך לאַנג און ווייט — — — רוים און ווייטקייט האָט זיך געמוזט פיהלען אַרום דער פיגור. זי האָט געדאַרפט מאַכען דעם איינדרוק פון אַ פלוצלינג אָנגעפלויגענעם אָדלער, וואָס האָט זיך דאָ נאָר אויף אַ ווייל'ע אָבגעשטעלט — עס האָט זיך געדאַרפט פיהלען, אַז דאָס איז איינער פון די וואָס קומען אַראָב פלוצלינג פון ערגעץ אַ רוים, פון ערגעץ

אַ ווייטקייט, טראָגנען זיך דורך פאַרביי אונז, שפּרייטענדיג אַרום זיך רוים און ווייטקייט און מיט אַמאָל בלייבען זיי ניט, טראָגנען זיך אָפּ, פליהען אַוועק ערגיץ אין רוים, אין ווייטקייט אריין".

און מענדעל האָט אַ קוק געטהאָן אין ברוך'ס זייט, מיט וואָסער אַ חשק ער וואַרפט דאָס דאָרט און כאַפּט דעם באַל, און ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן, אַראָפּגעריסען פון זיך דעם הוט און איהם אַ שליידער געטהאָן צו ברוך'ן.

ברוך האָט איבערדעם פערפעהלט צו כאַפּען דעם באַל. און דער באַל איז אַראָפּגעפאַלען ווייט פון איהם און איז אַ פרייער אַוועקגעשפּרונגען איבער'ן גראָז. עטליכע מיידלעך האָבען זיך גענומען יאָגען נאָכ'ן באַל, האָבען איהם אויפגעכאַפּט און זיך מיט איהם גענומען אומוואַרפען צווישען זיך.

— אהער דעם באַל! — האָט ברוך גענומען שרייען צו די מיידלעך. און דערזעהענדיג ווי מענדיל לויפט נאָך זיין הוט, האָט ער איהם אויפגעכאַפּט און איהם אַ שליידער געטהאָן אַרויף אויף אַ בוים. דער הוט האָט זיך אָפּגעשלאָגען אָן די צווייגען פון בוים און גענומען פאַלען צוריק, האָט זיך ברוך ווידער אַ יאָג געטהאָן נאָכ'ן הוט. מענדעל אָבער איז איהם פערלאָפען דעם וועג.

— מאַקס! מאַקס! — האָט ברוך גענומען שרייען צוהאַלטענדיג מענדלען.

דער עולם איז זיך צונויפגעלאָפען. מאַקס האָט זיך אַ לאָז געטהאָן, אויפגעכאַפּט דעם הוט און נאָך איידער מענדעל איז אַנגעלאָפען צו מאַקסען, האָט זיך דער הוט שוין געטראָגען איבער אַלעמענס קעפּ און פון אַלע זייטען האָבען זיך גענומען הערען געשרייען:

— אהער! אהער! אהער!

און די הוט האָט זיך גענומען טראָגען פון אַ צווייטען צו אַ דריטען און צו אַ פיערטען און מענדעל איז אומגעלאָפען ווי אַ פער'סם'טער און זיך גע־פּרואווט אין איין וועג כאַטש ביי איםיצען אַרונטעררייסען אַ הוט, אָבער עס געהט נישט... און אָט האָט שוין ברוך ווידער דעם הוט און פער־מעסט זיך איהם ווידער אַרויפצוואַרפען אויף אַ בוים. בעפאַלען איהם די מיידלעך פון אַלע זייטען, הענגען זיך אויף איהם אָן, כלומרשט — זיי ווילען דאָס איהם ניט לאָזען, ער זאָל אַרויפוואַרפען דעם הוט,

און ער ווערט פערטרונקען אין זייערע קולות, אין זייער: ברוך! ברוך! ברוך! און אַט האָט ער אַרונטערגעכאַפּט אויך ביי מאַקס'ען די הוט — דער עולם האָט שוין צוויי... מען וואַרפט, מען שליידערט זיי פון איי־נעם צום צווייטען, און פאַלט אריין אַ הוט צווישען די מיידלעך, שלאָגען זיי זיך אַלע צונויף אין איין קופּע מיט אַ קוויטשען, מיט אַ לאַכען, און וואַרפט זיך צווישען זיי אריין ברוך, ווערט שוין גאָר אַ ווילדער טומעל... און נאָכדעם קלאַגט איהם אַ מיידעל פאַר חנה'ן, אַז ער איז שוין צופיעל צולאָזט.

און חנה, זיך האַלטענדיג אין דער ראָלע פון אַ עלטערע און קלוגערע שוועסטער, הערט אויס, בערוהיגט, פערענטפערט, און פון איהרע ווער־טער טראָגט זיך אַ מין צופריעדענע צושטימונג:

— גאָר ניט, גאָר ניט. דאָס איז גאָר דערפאַר, וואָס ער איז אַזאַ וואוילער, אַזאַ שטאַרקער, אַזאַ לעבעדיגער... און די מיידעל, וואָס קלאַגט, ווערט בעסער, הויבט אויף איהם אויף פון אַ זייט איהרע אויגען און דערזעהט זיין הוט, גיט זי מיט אַמאָל אַ שפּרונג צו איהם, רייסט אַרונ־טער דעם הוט און לאָזט זיך לויפען. ברוך לאָזט זיך נאָך איהר, און זי לויפט מיט אַ געשריי, מיט אַ פערשייטען לאַכען, לויפט איבער'ן גראָז, דרעהט זיך ריהרעוודיג צווישען די בוימער, קוויטשעט און שפּרינגט איבער די שטיינער. און ווען ברוך יאָגט זי אָן אויפ'ן ברעג, וואו עס רייסט זיך אָפּ דער באַרג, לאָזט זי אַרויס אַן אונערוואַרטעטען, כלומרשט פערצווייפעלטען געשריי און פאַלט אריין אין זיינע שטאַרקע הענד.

— אויף מיין וואָרט, אַז ער איז שוין טאַקע גאָר צופיעל צולאָזט, — קלאַגט זי זיך ווייטער פאַר חנה'ן.

און אַזוי טרעפט דאָס מיט אַ צווייטער, מיט אַ דריטער, צוויי, דריי אויף איין מאָל, און ברוך'ן געפעלט זייער קלאַגען זיך, און דאָס, וואָס זיי קלאַגען זיך גראָדע פאַר איהר, פאַר חנה'ן.

אָט יאָגט ער זיך נאָך דער קליינער ביילקע. מיט אַ געלעכטער און קוויטשעריי פערלויפט זי צו חנה'ן און בעהאַלט זיך קינדעריש הינטער איהר קלייד, און אַז ער לויפט אָן אַ פערפלאָמטער, שטעלט זיך חנה פאַר איהם אַוועק אַ שיינענדיגע מיט אַ שמאָלצען, ליעבען שמייכעל און זאָגט:

— איהר וועט דאָך אונז טאַקע מיט אַן אמת'ען צולאָזען אַלע מייד־לעך! וואָס איז דאָס היינט מיט אייך?

כאַפּט ברוך ארום מיט זיין האנד חנה׳ס בויגינגע טאַליע:
— חנה! קומט לאָמיר לויפען! איך און איהר, חנה!
— נאָך דאַס פעהלט אייך!... — שרייט חנה אויס פערוואונדערט, שמייכלענדיג און לייכט בויגענדיג איהר טאַליע אריבער זיין האנד.
— חנה, חנה, חנה! — שרייט ברוך ארוים פּלוצלונג, דערפּיהלענדיג א ווילדען ריס אין הארצען, און ער פערווארפט פיבערהאַפט־שנעל איינע פון איהרע הענד ארום זיין האלז, נעהמט ארום איהרע קניען, גיט זי מיט א מאָל א הויב אויף און לאָזט זיך מיט איהר לויפען ווי א צומישטער.
זי רייסט זיך, ראַנגעלט זיך און שרייט צושראָקען.
— וואָס טהוט איהר?! וואָס איז דאָס מיט אייך?! לאָזט מיך אָפּ! לאָזט מיך אָפּ, זאָגט מען אייך! איך זאָג אייך: לאָזט אָפּ! מיין נאָט! איהר זייט פון זינען!...

•

ביילקע איז געבליבן שטעהן אליין, ווי אַן אויסגעמאָלענע אין איהר ראָזן קלייד צווישען די טונקעלע בוימער און איהרע אויגען האָבען פער־וואונדערט און צושראָקען נאָכגעקוקט ווי ברוך טראָגט מיט זיך חנה׳ן אַלץ טיעפער און ווייטער אין וואַלד.

די קאָמפּאַניע האָט זיך צושאָטען פּאַרוויין אויף פערשיעדענע פּלע־צער פון בארג. עטליכע האָבען נאָך געטומעלט דאָרט, ארויף, די זון האָט זיך געבאָדען נים ווייט פון זיי אין דער בלויקייט וואָס נאָך׳ן בארג און זייערע קולות האָבען דורך דעם געקראָגען א בעזונדער פאַרב און קלאַנג.

די זון איז אַלץ נידעריגער געשוואומען איבער דער גרויסער בלויקייט, ביז זי האָט זיך אראָפּגעלאָזט אויף א גרויסען בוים וואָס איז געשטאַנען אויפ׳ן ברעג פון בארג און זיך גענומען דורכקוקען דורך זיינע צוואַוואַק־סענע צווייגען. איהרע שטראַהלען האָבען זיך אין פּאַסען דורכגעשפּאַרט דורך׳ן בוים און די גאָלדענע פּאַסען האָבען זיך פערטשעפּעט אָן בוים און פעלז און גענומען מיטשלעפּען דעם בארג ערגעץ אהין ווייט אין דער בלויקייט.

ביילקע האָט פון דעם א ציטער און א שמייכעל געטהאָן:

אין ברוך׳ס א מעשה׳לע געהט דער אַלטער מכשף ארויס פון וואַלד. עס איז פאַר־נאַכט. נאָר־וואָס נאָך א רעגען. די פעלדער ארום וואַלד זענען גרין און פייכט און דער מכשף געהט ארויס פון וואַלד גרוי און ווייס. אויף די פעלדער וואָס אנטקעגען איהם שטעהט א גרויס־צוואַוואַק־סענער בוים און די אונטערגעהענדע זון שפּאַרט דורך דעם בוים דורך איהרע לאַנגע גאָלד־רויטע שטראַהלען און די זון זעהט אויס דעם מכשף ווי א גאָלדענער פויגעל, און איהרע שטראַהלען — דאס איז דעם פויגעל׳ס גאָלדענער עק, וואָס טשעפּעט זיך אָן אין וואַלד און פעלד און אין איהם און שלעפּט זיי מיט זיך אין דער וועלט פון נאַכט... און דער מכשף פערשפּרייט זיינע הענט און דאַנקט און לויבט און בענשט דעם גוטען

נאָלרענעם פוינעל, פאַר וואָס ער פליהט מיט זיי איצט אין דער וועלט פון נאַכט, אין דער וועלט פון רוה און פריעדען — — —

ניט אמת, ווי עמיצער וואָלט איצט נאָכגעמאַכט ברוך'ס א מעשה'לע? — האָט ביילקע דערהערט הינטער זיך.

ביילקע האָט זיך אויסגעדרעהט און פאַר זיך דערזעהן בינעם'ן, זיין בלאַס פּנים מיט די שמייכעלדינע רויטע ליפּען, און זי האָט זיך מיט אמאָל צולאַכט:

— כאַ־כאַ־כאַ! ס'אַרא מאָדנער איהר זייט, בינעם. איהר וואַקסט דאָך אויס עפּעס ווי פון דער ערד.

— ענטשולדינט, ביילקע, איך שטער אייך פּיעלייכט?

— חלילה, וואָס פאַלט אייך איין — ענטפערט ביילקע.

— נו, און ווי געפעלט אייך אונזער ברוך? ניט אמת, א פייערדינער יונג? א? — פרעגט זי בינעם.

ביילקע אָבער צולאַכט זיך עפּעס אַזוי פּלוצלינג און זאָגט:

— איהר ווייסט, וואָס איך האָב געהערט וועגען אייך?!

— וועגען מיר? וואָס? — פרעגט בינעם פערוואונדערט.

— אַז איהר פערליעבט זיך אין אַלע מיידלאָך, וואָס פערליעבען זיך אין ברוך'ן.

— וואָס הייסט?

— איך ווייס אויך ניט, וואס דאס הייסט — זאָגט ביילקע, נאָך אַלץ לאַכענדיג.

בינעם קוקט אָן ביילקען. — זי איז א ראָזעווע און איהר קלייד איז א ראָזעווע, נאָר דער אָפּגעלעגטער קאָלנער און די קנעפּ, איהרע האָר און איהרע אויגען זיינען שוואַרץ — — —

— און דאָס פּאַסט אייך דוקא שעהן — זאָגט ער צו ביילקען — נאָר פון דעסטוועגען וואונדער איך זיך, פאַר וואָס אייער קלייד איז ניט קיין הימעל־בלויע.

ביילקע צולאַכט זיך:

— כאַ־כאַ־כאַ! פאַר וואָס עפּעס בלוי?

— ווייל בלוי און ווייס — ענטפערט בינעם — איהר ווייסט — דאָס דערמאָהנט אייך באַלד אָן רוים און... אין ווייטקייט — — —

— גאָט מיינער! ס'ארא לשון איהר נוצט דאָס — נ'ע זאָל נאָר אָפּגעהיט ווערען. — זאָגט ביילקע און לאַכט פון בינעמ'ען — אין דאָס איז דאָך מן הסתם אַלץ דערפאַר, וואָס חנה'ס פּרינצעס איז אין בלוי און ווייס? — — — —

— ניין, חלילה. — זאָגט בינעם און שפּאַרט זיך אָן אין'ם בוים, וואָס איז צוזאַמענגעוואַקסען איבער איהם און איבער ביילקען. — דאָס איז נאָר איבער אַ געשפּרעך וואָס איך האָב אמאָל געהאַט מיט ברוך'ן. — איך האָב איהם פאַרגעוואָרפען, אַז ער איז אַ קריסט און דאָס, פערשטעהט זיך, איז געווען, ווי איך וואָלט איהם אַ וואָרף געטהאָן אַ גיפטיגע שלאַנג אויפ'ן הארצען, ווייל איהר ווייסט, אַז ער איז דאָך אַ מאָדנער מענש, ער האָט אַ מאָדנע פעהינקייט צו פערגעסען אין זאַכען, פון וועלכע ער וויל נים טראַכטען. נו, און מיט'ן וואָרט „קריסט" דערמאָהנט מען איהם גלייך די פּאָגראָמען און נאָך אַזעלכע גוטע זאַכען. און איהר ווייסט, נאָך זיין מיינונג איז דאָך אויף דער וועלט איבערהויפּט קיין קריסטען ניטאָ, אויסער פיעלייכט עטליכע מאַנאַכען און נאָך אַ פּאָר מענשען, וואָס מען קאָן זיי איבערצעהלען אויף די פינגער.

ביילקע רייסט איבער בינעמ'ען:

— כ'איז אמת, אַז זיין מאַמע איז משונה געוואָרען נאָך'ן פּאָגראָם?

— געווים, זי איז דאָך נאָך ביז איצט אין משוגעים הויז. און ווען איהר זאָלט נאָך ווייסען ווי שווער עס איז געווען צו גלייבען אַז אין יענעם דאָרף וועט עס זיין אַ פּאָגראָם. די פויערים האָבען זיי דאָך אַלע אַזוי ליעב געהאַט. און ברוך'ס זיידע איז דאָך ביי זיי געווען כמעט ווי אַ פּאָטער.

— יאָ — רייסט איהם ביילקע ווידער איבער — איז וואָס־זשע האָט איהר געוואָלט דערצעהלען — — — איהר האָט דאָך געוואָלט עפּעס דערצעהלען וועגען רוים און וועגען ווייטקיים, דאַכט זיך.

— יאָ — ענטפערט בינעם — איך האָב דאָס איהם פאַרגעוואָרפען אַז ער לעבט אַזוי, פונקט ווי זיין קעניגרייך איז נים פון דער וועלט, און, אַז איבער דעם זאָגט ער זיך דאָס אָפּ פון לעבען און פון זאַכען, און אַז ער גלויבט נאָך מן הסתם אין תחית המתים, איז ער דאַן אויף מיר אין כעס געוואָרען און האָט מיר אַזוי געזאָגט: — „ערשטענס ביזטו אַ פערד. און צווייטענס, גלויב איך ניט אין תחית המתים, ווייל איך גלויב, אַז די וואָס קוקען אין רוים, אין דער ווייטקייט — די שטאַרבען נאָר נים און

ווייסען ניט פון שטארבען, און אַלץ פון וואָס זיי טראַכטען און וואָס זיי בענעהרען — זעהען זיי נעבען זיך, און ניט אין קיין אַנדער רייך".

משה האָט געזעהן דאָס געוואונשטע לאנד, כאָטש ער איז פערבליבען אין דער מדבר; משה, אָט דער איינציגער, אָט דער ריעזיגער משה, וועלכער בלייבט אין דער מדבר, ווייל ער וויל זיך ניט צושיידען מיט'ן רוים, מיט דער ווייטקייט, און ווייל די אַלע אַנדערע קליינינקייטען וועט שוין יהושע קאָנען פערזאָרגען אָהן איהם. — — — און זיין גאָט איז מיין גאָט און זיין תורה איז מיין תורה. די תורה פון דער וועלט, די תורה פון לעבען, ווייל אויסער'ן לעבען הערען אויף אַלע אמת'ן, דו הערסט וואָס מען רעדט צו דיר? ! — די תורה וואָס בינדט צונויף די ערד מיט'ן רוים און מיט דער ווייטקיים.

פאר ביילקען איז דער ענין שוין אביסעל צו טיעף, נאָר פון דעסטוועגען כאַפּט זיך ביי איהר ארוים:

— און אָט דערפון, ווייזט אויס, נעהמט זיך, וואָס אין זיינע מעשה'לאך, איז פאראנען אזוי פיעל נאָהנטקייט און ווייטקייט.

— יאָ, יאָ: נאָהנטקייט און ווייטקייט — רופט זיך אָפּ בינעם — איהר האָט זעהר גוט בעמערקט.

— אָבער איהר ווייסט — — — ?

— וואָס? — פרעגט בינעם.

— מיר דאכט — זאָגט ביילקע — אז ער איז נאָר ניט אזא „היילינער" ווי איהר אַלע מיינט.

— וואָס הייסט?

— עס הייסט — זאָגט ביילקע אָפּ זיכער און פילדרייטינ.

— ניין, בעלא, איך...

— איך הים ביילקע, ניט בעלא — רייסט איהם ביילקע איבער — און איהר ווייסט? — ניט זי זיך פלוצלונג א כאַפּ און קוקט מיט א שמייכעל בינעם'ען גלייך אין די אויגען אריין. — אָט ווען איך קוק אויף איך, דערמאָהן איך זיך נאָר, אז אייער ברוך האָט דאָך אויגען ווי ביי א קינד.

— איאָ אזוי? א? — — —

באלד אָבער גיט זיך ביילקע מיט אמאָל א ריס:

— אָבער ער איז אַ שלעכטער. ער איז אַ שלעכטער מענש — שרייט זי אויס מיט גאַל, און איהר שמייכעל פערשווינדעט. — און איהר אַליין זענט עפּעס אויך אזא מאָרנער. אין די אויגען, זעה איך, לאכט איהר פון איהם, איהר קריכט צו איהם מיט די פיס אין הארצען, און אונטער די אויגען מאכט איהר איהם פאר אַ גאַנצען נביא.

— וואָס, איהר זייט אויף מיר אין כעס? — פרעגט בינעם אַ צו־טומעלטער.

לאה מיט נחום'ען זענען פערביינעגאַנגען און ביילקע'ס רונז האָט זיך מיט אַמאָל איבערגעבראָכען מיט אַ שמייכעל; געשמייכעלט האָט זי פון דעם, וואָס עס האָט אויסגעזעהן — לאה געהט און נחום שלעפּט זיך נאָך... און פון דעם, וואָס בינעם איז נאָך מעהר צוטומעלט געוואָרען ווען ער האָט דערזעהן לאה'ן און נחום'ען...

און ברוך איז דערווייל געלאָפען דורך די בוימער מיט חנה'ן אויף די הענט. און ער האָט זיך מיט איהר אָפּגעשטעלט ווייט פון אַלע — ביי דעם אייזערנעם צוים, וואָס נאָך'ן „אַדלער פעלז".

אַ מינוט האָט ער אויף איהר געקוקט און דערביי געפיהלט די גלאַט־קייט און ווארעמקייט פון איהרע שלאַנקע פיס און ער האָט זיי גענומען פרעסען צו זיך נאָך שטארקער. און זי האָט זיך אַלץ געריסען און זיך געסטאַרעט צו זיין בייז:

— אָבער לאָזט שוין אַמאָל אָפּ! לאָזט אָפּ!

אָבער ברוך האָט איהר פּלוצלונג אַ הויב געטהאָן העכער פון אייזער־נעם צוים און גענומען בייז פאָדערען:

— ניט אַ שמייכעל! ניט אַ שמייכעל ווי אַ קינד! אַז נים — פאַלט איהר!..

און ער אַליין איז ווי פערפרוירען געוואָרען פון שרעק, ווייל דער קלאַנג פון זיין שטימע האָט איהם אַליין געזאָגט פעסט און זיכער, אַז — — — —אַט, אַט, נאָך אַ מינוט, נאָך אַ רגע און זי פאַלט, פאַלט פון אַט דער שווינדעליכער הויך — — —

זי האָט אין זיינע הענט אַ לייכט ציטער געטהאָן און גלייך דערויף גענומען שמייכלען, געהאַרכזאַם, מיט דעם שמייכעל פון אַן אונשולדיג קינד.

— אָבער, ווי ווערט מען אַזוי צובאַלעוועט? גאָט מײַנער! — האָט זי אַרויסגעזאָגט שמייכלענדיג. געוואָלט האָט זי מיט די ווערטער זיין שטרענג און פערטויבען איהר געהאָרכזאַמקייט, אָבער אַרויסגעקומען איז דאָס עפּעס אַזוי ווארעם, אַזוי ליעב... אַז אַט — זאָל ער זי נאָך האַלטען — — —

א צופריעדענער האָט ער זי אַרונטערגעשטעלט נעבען זיך, זאָגענדיג:

— אַט אַזוי זיינט איהר מיר אַ וואוילע!

— געהט צום טייוועל! — האָט זי האַלב ערנסט אַ זאָג געטהאָן. נאָכדעם האָט זי זיך גענומען קוקען אויף איהם דורכדרינגענדיג, שטרענג:

— איך וויל ניט, אַז איהר זאָלט צוגעהן צו מיר נאָהנט! איהר הערט?!

ברוך, אָבער, האָט זי אָנגענומען פאַר'ן האַנט העכער פון עלענבויגען און אַריינגעקוקט איהר גלייך אין די אויגען, און געזאָגט:

— חנה, שמייכעלט אַט איצטער, עס וועט דאָך זיין אַזוי שעהן... שמייכע'ט איצטער — אַט, גלאַט אַזוי זיך. אַליין — — —

און חנה האָט ניט אויסגעהאַלטען, זי האָט זיך געפיהלט ווי אַ „נע־כאַפּטע“ און זי האָט גענומען שמייכלען האַלב פערשעמט, זיך אָפּגעדרעהט אויף אַ זייט און אַ ביסעל אַראָפּגעלאָזט איהר שעהנעם קאָפּ און אָפּגעזאָגט שטיל, מיט אַ קינדערשער מינע:

— געהט צום טייוועל!..

— חנה! איהר זייט דאָך נאָך אַ קינד, אַ חנקע! מיר זענען דאָך נאָך אַלע קליינע קינדער, צולאָזטע, גליקליך־נאַרישע, חנה! און וואָס איז דאָס היינט פאַר אַ זומער! אַזאַ זוניגער, ווילדער?!

און וואָס איז דאָס פאַר אַ מאָדנע געוואָרען, קליידער וואָס פערשפּיע־לען זיך פון אויבען ביז אַראָפּ? און נאָך מיט אַזעלכע גרויסע, פערלמו־טערנע קנעפּ.

און פאַר וואָס איז דיין קלייד גראָדע אַ בלויע?

די פּעטליעס זענען האַלב רונדע, מיט אַ ווייסינק־זוימעל און פאַר־וואָס זענען אָט אָ די פערלמוטענע קנעפּ און די בלויע פּעטליעס, אַזוי ריכטיג גלייך?.. און דערלויפען ביז'ן סאַמע ברעג פון קלייד?..

און פאַרוואָס איז דאָס בלויז אויף איין זייט?

און גראדע אויף דער לינקער? און אט דאס מילך־ווייסע זוימעל, בוינט זיך און שלענגעלט זיך נעבען די פערלמוטענע קנעפ און לויפט שנעל איבער דיין רונדער, לינקער ברוסט, איבער דיין שלאנקען, לינקען פיס.

פאר וואס נאר איבער דיין לינקען? .. זיינען דען ביי דיר ניט ביידע ברוסטען אלץ איינס שעהן?

זיינען דען ניט ביי דיר ביידע פיס אלץ איינס שלאנק?

און דיינע האר זיינען צושויבערט און פאלען אויף דיין ווייסען, ליכטיגען פנים.

אט נעהמען דיינע הענט פערריכטען די האר, און דיין טאליע ווערט נאך רייצענדער, לענגער... אין די בלויע ארבעל איז אריינגעארבייט דאס שעהנע ווייסע געוועב און עס שלאנט זיך דורך די בלענדענדע לויטערקייט פון דיינע שעהנע רונדע הענט.

און איך בין מיט'ן קאפ און מיט די אקסלען העכער און שטארקער פון דיר.

און אין מיר רייסט זיך איצט: פייער, חנה, פייער!

— נעה אוועק! נעה אוועק!

און ברוך כאפט זיך אן מיט ביידע הענט פאר די אייזענס.

און דערפיהלט ווי אפצורייסען אט די אייזערנע צוים!

און חנה שטעהט און קוקט אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען און שמייכעלט...

לעגט ברוך ארויף זיינס א האנד אויף איהרע ווייכען, רונדען אקסעל.

זייערע אויגען בעגעגענען זיך און חנה ציטערט אויף, לייכט שמייכעלענדיג...

חנה! — — — ער נעהמט ארום איהר טאליע, זי ניט זיך א בויג און פאלט צו צו איהם. אט איז זי נעבען איהם, א ווארעמע, אינגאנצען אן אויסגעצויגענע — — — טוליעט זיך...

— חנה! חנה!...

נאר דאס הארץ האט אין איהם מיט אמאל א פערצווייפעלטען ציטער געטהאן... די אויגען האבען זיך ביי איהם פלוצלינג אנגעצונדען בייז, די ליפען האבען געגומען שמייכלען קלוג און פון מויל האט זיך ארויסגעריסען:

— ל י ל י ת ! !

האָט חנה א שטאַרקען ציטער געטהאָן און זיך געגומען רייסען:

— לאָזט אָפּ!

ער האָט זי אָפּגעלאָזט און אויף זיין פּנים האָט זיך געשפּינעלט כמעט א טייוואַליש לאַכען:

— אַט צוליעב דעם ווערען דאָס אַלע פרויען געבוירען?

— ווילדער בחור! וואָס האָט זיך אייך גע'חלום'ט?! לענט זיך צו א קאַלטען קאָמפּרעס צום קאָפּ! — — —

זי האָט זיך אויסגעדרעהט און איז אַוועק.

ער האָט איהר נאָכגעקוקט...

נאכטיג...

גראָז, בוימער, שטערען... און עס דערוויטערט זיך דאָס בלויע קלייד... אַט איז דאָס שוין ניטאָ, און אַט בעווייזט זיך דאָס ווידער אין'ם אבענד, צווישען די בוימער — — — און פון דא און דארט שווימט, פון מאָל צו מאָל, ארויס בינעם'ס קאָפּ: — צופּאַטלעטע האָר, א בלאַס פּנים, רויטע ליפּען, אויסגעטשירעטע ציין, וואס לאַכען — — — לאַכען גלייך אין פּנים אריין — — —

ערגעץ נעבען א שטיין ליגט די קאָמפּאַניע א מיערע, א מיידעל פערציהט דאָרט דעם פּראָלעטארישען המבדיל:

ווי־־מער אר־ביים, ווי־־דער אר־ביים!...

ווי־־דער דרע־העו די מאַ־שי־־נען!

די איברינע נעהמען איהר ארויסהעלפען...

די מענער טרייסלען זיך אויף, נעהמען זיך ציטערדיג פלעכטען, מישען זיך איבער, גיסען זיך צונויף אין א הארציג־צוזאמענגעהאַנטער כוואַליע.

די כוואַליע נעהמט זיך שפּרייטען איבער די גראָזען און איבער שטיינער, איבער נאָהנטע און ווייטע בוימער, און דער כאָר צוזאַמענסט זיך, ווערט נאָך אַלץ גרעסער און גרעסער, דער גאַנצער באַרג, דוכט זיך ברוך'ן, ווערט פול מיט־אַלטע אידישע פּנים'ער, גרויע בערד, הארפּען... די קלאַנגען פערזיפצען זיך שווערער, דריקענדער, — דאָס זינגען מיט די אונטערגעהענדע דורות, ציהען מיט'ן אַלטען אידישען ניגון דעם נייעם זונטאגדיגען

המבדיל... די לעצטע סטרונע... צו וועלען רען די קינדער פון אַט דעם דור אידיש קענען? צו וועלען זיי אידיש וויסען?..

ברוך דרעהט זיך אוים, קוקט אַראָפּ פון בארג, ווייט, ווייט, ווייט אַראָפּ, עס ליענט צואוואָרפען די גרויסע שטאָדט, בריים און ווייט, נאַכטיג... דעכער, דעכער... שפּיצען, טורעמס און איבער זיי ציהט זיך און שפּרייט זיך אַ נעדיכטער, ווייס־גרויער נעבעל. דורך דעם נעבעל שלאָגען זיך דורך טויזענדער און טויזענדער עלקטרישע פייערען און קוקען ארוים ווי שטע־רען, ווי לבנות פון אַ טיעפען ים.

אַ ווינטעל.

עס רויש׳ען די בלעטער, און אַט דאָס פערפלוכטע, אַט דאָס פער־שאָלטענע זינגען!

איהר וועט דאָך דאַרטען באַלד צוקוועטשט ווערען פון אייערע איי־גענע ט׳נער! אייזלען, אייזלען! אייך איז איצט שווער זיך אומצוקעהד־רען אין אייערע ענגע שמוציגע גאסען און געסלאַך? אַ? שווער?...
נאַר איהר זייט פערשאָלטען? פערשאָלטענע!

און די גאנצע שטאָדט אונטען, קוקט ארויף מיט איהרע טויזענדער פייערען.

און אין זיין הארצען פערנעהמט זיך עפּעס מורא׳דיג, שווער; און זיין האַרצען, פיהלט ער, פרעסט זיך איצט אַ ים, אַ ים פאַר אַ שטורעם. און די גאַנצע שטאָדט איבער׳ן שטאָדט זעהט אוים ווי אַ ים פאַר׳ן שטורעם.

ווייט הינטער איהם דערהערט זיך אַ קנאַקען. חברה האָבען, ווייזט אוים, בעשלאָסען צו בלייבען נאָך אַ פּאָר שעה, און האָבען צו־לענט אַ פייער. דורכזיכטינע, גאָלדענע שאָטענס נעהמען שפּרינגען אין דער נאַכטיגער לופט, טאַנצען אויף די בוימער, אויף׳ן גראָז.

— כאַ־כאַ־כאַ! פייער, פייער! — צולאַכט זיך פּליצלונג ברוך. און מיט אַזאַ מאָדנעם געפיהל, ווי דער פייער וואָלט דאָס אין זיין איינגע־נעם האַרצען אויפגעפראַהלט — פייער! פייער! — — — —

פייער, פייער! — האָט ברוך געטראַכט קוקענדיג אויף די גאָלדענע שאַטענס וואָס האָבן געטאַנצט ארום איהם. פונקט ווי מיט דעם וואָלט ער אנגערופען ביים נאָמען א סך זאכען פאַר וועלכע ער האָט קיין נאָמען ניט געהאַט און איהם וואָלט זיך זעהר וועלען עס זאָל הייסען, אַז ער האָט יאָ זייער נאָמען. און ווייל דאָס זיינען דאָך אַלץ געבליבען זאכען פאַר וועלכע ער האָט קיין נאָמען ניט געהאַט, האָבען זיי שטענדיג געאַרבייט מיט איהם און דורך איהם, ווי ער וואָלט דערביי גאָר ניט געווען. און האָבען איהם אָפט אויסגענוצט ווי מען נוצט צוליעב קליידער אויס א נאָגעל אין דער וואַנט. און ער פלעגט נאָכדעם בלייבען זיצען ווי אַן אָפּגעשמיסענער און טראַכטען פון זאכען וואָס האָבען גאָר ניט געהאַט צו טהאָן מ׳ט דעם וואָס איז געשעהן...

אזוי איז אויך איצט ברוך געזעסען איינער אליין — — — — פלוצלונג איז אבער נעבען איהם אויסגעוואַקסען בינעם און האָט זיך איבער איהם צולאַכט מיט א טרוקענעם הילצערנעם געלעכטער...

ברוך האָט איהם אָנגעקוקט און האָט געשוויגען און האָט איהם שווייגענדיג געפרעגט:

— פון וואָס לאַכסטו!...

און בינעם האָט איהם לאַכענדיג אָנגעקוקט און האָט געזאָגט:

— ווייסטו כאָטש, אז מ׳ר איז נעכטען איינגעפאַלען צו זאָגען זעענען דיר, אז דו ביזט א גרויסער באַרג און מיר אַלע זיינען אָפּגעבראָכענע שטיינער, וואָס וואַלגערען זיך ביי דיינע פיס?

— וואָס מיינסטו?...

— איך מיין, אז דו ביזט די פאַרקערפערונג פון נאַרעשקייט, אַז די ביזט די פולע מאָס נאַרעשקייט און מיר זיינען בלויז שטיקלאַך. און דערפאַר טאַקע, איז ווי נאָר דו בעווייזט זיך צווישען אונז, דערזעהן מיר דיך, און עס ווערט א טומעל! — ברוך, ברוך! — ווייל עפּעס א קליי־

נינקייט, אַזאַ מין פולער, אַזאַ גרויסער, אַזאַ צוטומעלטער און אַפּגעריסענער נאַר.

— אָבער דאָס האָבען דאָך נאָר היינט די מיידלאַך אַזוי געשריען...

— זאָגט ברוך, ווי ער וואָלט בינעמס רייד גענומען לייכט.

— כאַ־כאַ, די מיידלאַך וועלען דאָך דאָס שטענדיג טהאָן ניכער פון די מענער. וואָרום ביי זיי איז דאָך שוין די נאַרעשקייט כמעט ווי אויסגעטריקענט געוואָרען. זיי זיינען דאָך שוין אַזוי לייכט, אַז זיי וואָלטען זיך שוין פיליכט גאָר ניט געקאָנט איינהאַלטען אויף דער וועלט, ווען זיי זאָלען זיך ניט אָנהאַלטען אָן דעם ביסעל נאַרישקייט פון אינזערע בחורים. און ווען זיי דערזעהן דיך, איז דאָך שוין גאָר אָפּגערעדט. — דו האָסט דאָך ערגעץ אליין געזאָגט, אַז „אונזערע היינטיגע מיידלאַך, זיינען דריטעלדיגע, פערטעלדיגע מענשען. — און אַז נאַרעשקייט ווענט..." נו פרעג איך דיך, ווער אדרבה קאָן נאָך זיין וואָגיגער פון דיר? ! דו, וואָס דרעהסט זיך שטענדיג ארום צווישען אונז אָן אָנגעבלאָזענער, ווי דו וואָלסט ארומגעגאַנגען צווישען אַ נישט ווירדיגען דור, ביזט דאָך נאָך אלעמען אַ צוטומעלטער און בלינדער נאַר. און דיינע אלע פּלענער זיינען דאָך נאָר דאָן קיכאַטישע שפּעקולאַציעס. מיר זיינען דאָך דאַ אלע אָפּגעריסענע פערוואָרפענע. מיר ווייסען נאָך אפשר וואָס עס איז געווען מיט אונז, אָבער מיר ווייסען ניט וואָס עס וועט זיין מיט אונז, און דאָס וואָס איז איצט, א־ז צו טרוקען און אָרעם, אַז מיר זאָלען דאָ עפּעס קאָנען זייהען. אַז מיר זאָלען וויסען. וואָס עס קאָן זיך דאָ צוגעמען. דערי־בער קאָן דאָך קיין גרויסער גלויבען ניט זיין אין זאַכען, וואָס וועלען אָנגעווענד אויף דאָ. און אָט דערפאַר טאַקע קוקען מענשען א־ף דיר ווי אויף אַ בייז וואונדער. זיי וואונדערען זיך אויף דיין נאַרעשקייט, און דו מיינסט, אַז זיי בעוואונדערען דיך... און דו מיינסט געוויס אויך, אַז דו דערווייזסט דאָס אַזוי מיט זיך דיין אמת, אַז נאַרעשקייט ווענט... אָבער ווי, אַז אין דער אמת'ן איז אין דיר נאָר דאָ טעמפּקייט און נאַרעשקייט, געמישט מיט אַ ביסעל ביטערקייט און עקשנות, מיט וואָס דו קאָנסט זיך דאָ נאָר ארומדרעהען ווי אַ בער?... איז צו וואָס דיין נאַרעשע אָנגעבלאָזענקייט?... צו וואָס דיין נאַנצער כעס? צו וואָס דיין אָנשטעל?... צו דו מיינסט ניט אנדערש, אַז דערפאַר וואָס דו האָסט דורכגעמאַכט אַ פּאָגראָם קומט דיר אַ קרוין אויפ'ן קאָפּ... אָבער דו נאָר איי־

נער, האָסטו געפּרואוווט טראַכטען, אז דיין גאַנצע אַנגעבלאָזענקייט נעמט זיך ביי דיר פון דעם, וואָס מען האָט דיר ערגעץ אַנגעשפּיגען אין פּנים אריין?... דו ביזט זיך געקומען אהער ארומוואַשען, צום סוף דרעהסטו זיך נאָר ארום צווישען אונז ווי אַן אַנגעבלאָזענער אינדיק. און צו דיין גליק, איז דאָס לעבען ארום אונז אַזוי אָרעם, אז מען איז צופריעדען זיך אומצוקוקען אפילו אויף איינעם וואָס געהט שטענדיג ארום אין אַנ־גע׳ברונז׳טער — — — איך פארשטעה אפילו, אז דו אליין גלויבסט ניט אין קיין זאַך וואָס דו טהוסט, נאָר טהאָן עפּעס מוזטו, כדי ניט צו טראכטען פון דעם וואָס דו ווילסט ניט טראַכטען... כאַפּסטו זיך א צו־טומעלטער אַז אין אַלץ וואָס קומט דיר צו דער האַנט. און אין בעסטען פאַל טראַכסטו זיך: — ווער ווייסט? אפשר וועט דאָס טאַקע יאָ ברייג־גען נוצען? אפשר וועט דאָס דיך טאַקע מאַכען פאַר א פיהרער און בויער...

— אבער וואָס האָסטו זיך מיט אמאָל אזוי צולאָזט?! רופט זיך ברוך אַן — וואָס כאַפּט דיך נאָכאַלעמען אזוי דער רוח אוועק!? נו איז וואָס, אז איך בין א נאַר? עס וואָלט דאָך געווים געוועזען פיעל טרויערי־גער ווי עס איז, ווען ביי אונז וואָלט זיך אפילו קיין איין נאַר ניט פער־וואַלגערט.

— כאַ — כאַ כאַ! — צולאַכט זיך בינעם — דו ביזט דאָך נאָך אַלעמען — א גליקזעליגער נאַר! ווי וואויל דיר איז! איצט מעגסטו שוין הייסט דאָס מיט רעכט, ארומגעהן אַן אַנגעבלאָזענער, ווייל דו מיינסט דאָך, אַז דו ראַטעוועסט אונזער דור מיט דעם, וואָס דו ביזט זיין נאַר... און איצט מעגסטו מיר הייסט דאָס שוין מיט פולער רעכט הייסען צו־נויפרופען דעם מיטינג פון די נאַרעשע „פּאַרמער“ דיינע, און דאָרטען וועס־טו זיי דערצעהלען ווי אַזוי דו האָסט גערעדט מיט א גובערנאַטאָר. און אַז דערבּאַר וואָס זיי זייענען די קליינינקע נאַראַנימלאַך, און דו ביזט זייער גרויסער נאַר, דאַרפען זיי למען השם זעהן געבען נייע דאָלאַרס. ווייל מען דאַרף איצט פּאַהרען אַנקוקען דאָס לאַנד... און דאָס אַלץ כדי צו מזכה זיין דעם דור אין וועלכען דו לעבסט, מיט נאַראַנים און נאַרעשקייט. —

— אַך דו נאַר, דו נאַר! — האָט זיך ברוך אַנגערופען — אוראי פּלוידערסטו שוין איצט צופיעל. אבער עס איז אמת, אז מיר זיינען דאָ

קינדער פון א דור וואָס איז שטום און בלינד, און אונזער לעבען, און אונזער לאַגע דאָ, איז אזא, אז מ׳ר קענען אַפּט אויסקוקען קאַמיש, מיר מוזען אַפּט אַנהייבען א זאַך, ניט זייענדיג זיכער צי מיר וועלען זי ענ־דיגען, און דאַך מוזען מיר דאָס טהאָן מיט עקשנות און מיט גלויבען, וואָר׳ם עס קאָן דאָך פאַרט זיין, אז די איצטיגע טהואונג זאָל זיין די ריכטיגע...

— כאַ־כאַ! — שרייט אוים בינעם — דו רעדסט דאָך שוין ווידער ווי איינער, וואָס איז אראָפּגעקומען צו שטראָפען די זינדיגע וועלט! — הער אויף מיט די דאָזיגע דרשות דיינע. הער בעסער וואָס איך וועל דיר זאָגען. — נאָך מיין מיינונג, ווייסטו אזוי פון דעם וואָס עס קומט פאָר אין דיר, ווי עס ווייסט א קאָכעדיגער קעסעל פאר וואָס און צוליעב וואָס ער קאָכט. כאָטש דער קעסעל ווערט דאָך הייס, און אמאָל הויבט ער אויף זיין צודעק, און לאָזט ארויס אביסעל דאַמפּף, ווי דו לאָזט ארויס דיינע מעשה׳לאַך פאר קינדער... דו ביזט אינגאַנצען ווי א פּריטשמעליעטער ווי איינער, וועמען מען האָט דערלאַנגט א שווערען קלאַפּ איבער׳ן קאָפּ און ער קאָן נאָך אלץ צו זיך ניט קומען... נאָר ווען איך זאָל קאָנען, וואָלט איך דיך פאַרט אַפּגעמאָלען און וואָלט דיך בעהאַלטען, כדי מען זאָל אמאָל קאָנען זעהן דעם ווערט פון אונזער צייט, אז אזוינער ווי דו איז ביי אונז א העלד געווען. דו ביזט א צוטומעלטער און א צודרעהטער, נאָר דיר העלפט דיין גאַנצקייט. דו ביזט גאַנץ אין דיין שטענדיגען ארומגעהן ווי אויף שטאָלצען, מיט דיין שטענדיגען ארומגעהן אזוי ווי עמיצער וואָלט דיר אנגעהאָנגען א לונג און לעבער אויפ׳ן נאָז, און דו, אין דיין גרויסער נארישקייט, פיהלסט, אז דו דארפסט דאָס טראָגען מיט גרוים ווירדע, און אז דערפאַר טאָרסטו אפילו קיין נאַרעשקייט ניט בעגעהן, וואָרים דער לונג און לעבער קאָן דאָך דיר חלילה אראָפּפאַלען פון נאָז... אָט נעם למשל דיין פערהאַלטען זיך צו פרויען. דיינע אויגען קוקען דאָך אויף זיי, ווי די אויגען פון א צורייצטער און הונגעריגער חיה. דו וואָלסט זיי דאכט זיך מיט די ציין געגעסען. און אָט האָסטו זיך א גאַנצען טאָג ארומגעיאָגט נאָך זיי ווי א ווילדער, און זיי זיינען, ווי אַלע מאָל, גע־רייצט געוואָרען פון דיינע נארישע און הונגעריגע בליקען און האָבען זיך די גאַנצע צייט געהאָנגען אויף דיר, ביז גאָט האָט געהאָלפען און דו האָסט אויפגעכאַפּט אויף דיינע הענד חנה אליין. און האָסט זי געבראַכט

אהער, איז וואָס האסטו דאָ געטהאָן מיט איהר ? — כאַ־כאַ־כאַ !...
ברוך האָט זיך דאָ מיט אמאָל א הויב געטהאָן אן אנגעצונדרענער און גענומען שרייען :
— צום טייוועל ! דו געהסט אוועק פון דאנען ? !
בינעם אבער האָט זיך ניט גערוהרט פון אָרט און האָט זיך צולאכט נאָך גיפטינער.
— געה אוועק פון דאנען, זאָג איך דיר ! — האָט ברוך אויסגע־שריען.
איז בינעם דערויף געוואָרען נאָך לאכענדיגער און בלאַסער און האָט איהם ארויסגעשטעלט א לאנגע צונג..
— וואָס, דו ביזט משוגע געוואָרען ! ? — האָט ברוך אויסגעשריען און איז צוגעלאָפען און געוואָלט אנכאפען בינעם׳ען. זיין האנט האָט אבער קיינעם ניט געטראָפען !...
— בינעם, בינעם ! — האָט ברוך גענומען רופען, אליין ניט ווי־סענדיג וואָס ער טהוט. און גלייך דערויף האָט ער דערהערט בינעם׳ס קול :
— וואָס דו ביזט טאקע דאָ ? ! אָ, איצט פערשטעה איך שוין פאַר וואָס פריהער האָט מיך ביילקע אליין געצווינגען אהערצו נאָך האָלץ פאַר׳ן פייער, און איצט איהר לאה !
און בינעם איז אנגעקומען פון צווישען די בוימער מיט לאה׳ן, טראָ־גענדיג אין די הענט אנגעקליבענע דאַרע שטיקלאך צווייגען.

— —

— און ווייסטו — האָט זיך בינעם געווענדט צו ברוכ׳ן — ביי מיר מיט לאה׳ן איז געבליבען, אז איך בין גאָר איננאנצען ניטאָ. איך בין דאָס נאָר אזאָ מין בעגריף צווישען דיר און די אנדערע, צווישען דיר און די האָלבע נאַראָנים, די פערטעל נאַראָנים, און די גאנץ קלוגע...
ברוך האָט זיך אפגעקערט פון בינעמען און האָט גלייך אנגענומען לאה׳ן ביי דער האנט, ווי ער וואָלט וועלען זיין זיכער, אז זי איז דאָ. און אז בינעם האָט דאָס דערזעהן האָט ער זיך צולאכט און האָט זיך לאכענדיג געווענדט צו לאה׳ן און געזאָגט :
— נו, נו לאה, ניט מיר שוין איבער אייער ביסעל האָלץ און בלייבט דאָ א ווייל.. איך בין דאָך נאָר א בעגריף אזאָ... וועל איך דאָס נחומ׳ען

ניט דערצעהלען. און וועל דאָס חנה'ן ניט דערצעהלען. און וועל דאָס זיך אליין אויך ניט דערצעהלען...

— וואָס איז מיט אייך, ברוך? — האָט זיך לאה אָנגערופען — זעהענדיג ברוך'ס שרעקליך צורייצטען פּנים.

— וואָס מיט מיר איז, לאה? וואָס מיט מיר איז! — פערלאַנגען פון אן אדלער, נאָר קיין פליגלען זיינען ניטאָ. מאַך איך זיך אָפּט גרייט צום פליהען און פליה ניט, און דאָס ערגסטע, — איך מאַך, ווייזט אויס, אלץ אן אָנשטעל פון איינעם וואָס פליהט... אבער ניין ניט דאָס, לאה, ניט דאָס! עפּעס קאָכט זיך אין מיר ווי אין א קעסעל. און איך ווייס ניט וואָס דאָס איז, און דאָס וואָס איך טהו, האָט, דאכט זיך, גאָר ניט צו טהאָן מיט דעם וואָס עס קומט אין מיר פאָר. ווער איז אין דעם שולדיג, לאה, ווער איז אין דעם שולדיג?

—ברוך, גאָט איז מיט אייך! וואָס רעדט איהר?... — האָט זיך לאה אָנגערופען און איז צוגעקומען הארט צו ברוך'ן און גענומען אין דער דונקעלהייט קוקען ארויף צו זיין פּנים, צו זיינע אויגען. און ווען ברוך האָט זי דערפיהלט נעבען זיך א ווייסע, אָן אויסגעצווינגענע, האָט זיך אלץ אין איהם גענומען בעטען זי ארומצונעהמען, זי לאַסטשען און קושען. עס האבען זיך שוין ביי איהם אפילו די הענט גענומען הויבען, נאָר פּלוצלונג האָט ער זיך דערמאָנט אן חנה'ן.. און אין די בוימער ארום איהם.. א שרעקליכער ציטער איז מיט אמאָל אריבער זיין לייב, און די הענט האבען זיך ביי איהם אָפּגעלאָזט. און ער איז געבליבען שטעהן פאר לאה'ן ווי א ליידינער, ווי א שולדינער... נאָכדעם האָט ער אבער ווידער גענומען קוקען אויף איהר ווייסען פּנים, אויף איהר ווייס קלייד און אויף איהרע אקסלען וואָס זיינען ביי איהר אזוי רונד ווי ביי חנה'ן און האָט צו איהר גענומען ריידען:

וויפיעל גוטע און שטילע רוה איהר טראָגט מיט זיך לאה! ווי גוט עס איז, וואָס איהר זענט אליין אזא ווייסע און קלייד זיך אזוי אָפּט אין ווייסען, און ברייגנט מיר אזוי אָפּט ווייסע בלומען. וואָלט נאָר אויפגעגאַנגען א ליכט פאר די אויגען, וואָלט נאָר אלץ ניט אזוי שוואַרץ און טעמפּ געווען, וואָלט נאָר גאָט אונז אויף דער אמת'ען געהאָלפען! — און דערביי האָט זיך זיין שטימע געריענט און געציטערט, און זיינע אויגען האבען וואַרעם און בלענדענדיג געקוקט אויף לאה'ן און האבען

זי ארומגענומען און האָבן זי געקושט און האָבן זי געוואָרעמט. אָט פּונקט ווי זי וואָלט אין זײַנע הענט געלעגן...

נאָכדעם האָט ברוך מיט זײַן האַנט אָנגענומען די פינגער פון לאה׳ס האַנט, און אַזוי האַלטענדיג זיך האַנט אין האַנט האָט ער זיך מיט איהר געלאָזט דורך די שאָטענס צו דעם פייער.

דאָס פייער האָט געברענט און געקנאַקט און זײַנע שאַרפע צונגען האָבן זיך אינאײנעם מיט׳ן רויך געריסען ארויף, און אַלע וואָס זײַנען געזעסען ארום דעם פייער זײַנען געווען פאַרשפּינעלט פון זײַן ליכט, און זיי, אינאײנעם מיט די ביימער און פעלזען ארום, האָבן אויסגעזעהן ווי גײַסטער, וואָס זײַנען נאָר וואָס ארויסגעשפּרונגען פון פייער.

— —

ווען בײַלקע האָט דערזעהן ברוך׳ן אוי לאה׳ן האָט זי קוקענדיג אויף זיי און אויפ׳ן פייער אויפגעזונגען:

פלאַקער פייער, פלאַקער,
פלאַקער פרעהליך צו!

און חנה האָט זיך דערבײַ אויסגעצויגען נעבען מאַקסען און אוועקגעלײגט איהר קאָפּ אין זײַן שויס. — — —

ברוך און לאה האָבן זיך אַנידערגעזעצט נעבען פייער. לאה האָט זיך געזעצט אַזוי, אַז זי זאָל זײַן צווישען נחומ׳ען און ברוך.

ברוך איז געבליבען ווי אײנער אַליין, און ער איז געזעסען און געקוקט אויף דעם פייער ווי ער וואָלט פון איהם די אויגען ניט געקאָנט אוועקנעהמען. אין קאָפּ האָבן זיך געוועבט געדאַנקען אין זאַכען פון וועלכע ער האָט ניט געוואוסט און ער האָט געטראַכט:

פייער, פייער! — דאָס איז דאָך דער נאָמען פון אַלץ וואָס האָט קײן נאָמען ניט — — — ווען עמיצער זוכט זיך, און קאָן זיך ניט געפינען, זאָל ער זיך אוועקזעצען און זיצען לאַנג בײַ אַ פאַנאַנדערגעלײגטען פייער — — בײַ דעם פייער איז דאָך אַזוי פיל צושטערט און געבויט געוואָרען — — — בײַ אַזאַ פייער זײַנען אויף די דאָזיגע בערג ערשט ניט לאַנג, די אינדיאַנער געזעסען. בײַ אַזאַ פייער האָבן דאָך ערשט ניט לאַנג די קווייקערס זייערע הײמען און טרוימען געבויט. — —

— און ווי לאַנג איז דען, אַז מיר זיינען ביי אַ פייער אין דער מדבר געגאַנגען? — — —

נאָכדעם האָט ברוך ניט ווייט פון זיך דערזעהן אַ גרויסען שטיין. האָט ער איהם צוגערוקט צו זיך און האָט זיך אַנגעצוינגען און אַוועקגעליינט זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין... בינעם האָט זיך צולאַכט און חנה האָט דערפיהלט ווי אַ שלאַנג וואָלט זי אַ בים געטהאָן... און זי האָט אַ הויב געטהאָן איהר קאָפּ פון מאַקס שויס — — — זי האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען און גענומען קוקען גלייך אויף ברוך'ן. עס איז ביי איהר אויסגעקומען, אַז ער האָט אַוועקגעליינט זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין, כדי זי צו בעליידיגען. זי האָט עפּעס געוואָלט זאָגען און האָט ניט געזאָגט, און האָט צוריק אַראָפּגעלאָזט איהר קאָפּ אויף מאַקס שויס. — — —

ברוך האָט אָבער נאָכדעם שוין לאַנג ניט געקאָנט איינהאַלטען זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין, האָט ער זיך שטיל אויפגעהויבען און אָנגענומען דעם גרויסען שטיין, אויף וועלכען ער איז געלעגען און האָט איהם מיט זיינעביידע הענט אויפגעהויבען איבער זיין קאָפּ, און איז מיט איהם צוגעגאַנגען צו אַ דערבייאיגען פעלז, וואָס האָט זיך אַרויסגעהויבען פון דער ערד ווי אַן אויפגעשפּרונגענע כוואַליע. און ער האָט מיט זיין גאַנצען כח אַ שליידער געטהאָן דעם שטיין אָן דעם פעלז. דער שטיין האָט זיך אַ בייזען פּאַטש געטהאָן אָן פעלז און איז זיך אין שטיקער צופלויגען. און דער ווידער־קול פון דעם קלאַפּ האָט אָפּגעהילכט אין דער נאַכטיגער באַרגלופט אַ צוויי דריי מאָל. די קאַמפּאַני אַרום פייער איז פון דעם צושראָקען געוואָרען ווי פון אַ פּלוצלינגען דונער. ביילקע האָט אַרויסגעלאָזט אַ ווילדען קוויטש. חנה האָט אויפגעהויבען איהר קאָפּ. בינעם האָט לאַכענדיג צוגעשריען:

— כאַרכאַ! ס'אַרא כח אביסעל! ניט אומזיסט זאָגט ער, אַז נאַרישקייט ווענט!...

ביילקע איז צוגעלאָפען צו ברוך'ן און גענומען שרייען:

— גאָט מיינער, וואָס פאַר אַ שלעכטער מענש איהר זענט! איהר האָט דאָך מיך דערשראָקען אויף טויט!

— נו, איהר וועט נאָך לעבען בלייבען — האָט איהר ברוך געענטפערט, זי אָנגעקוקט אַ ווייַלע, און גלייך ניט ווייט פון איהר דערזעהן

נאָך א שטיין, האָט ער דעם שטיין ווידער אויפגעהויבן איבער זיין קאָפּ מיטביידע הענט, און א געשריי געטהאָן:

— היט זיך!!

און דער שטיין איז מיט א נאָך גרעסערן קראַך געפאַלען אויפ׳ן פעלז און איז זיך אין שטיקער צופלויגען.

ביילקע האָט ווידער אויסגעשריען, אבער גלייך דערויף איז מענדעל אויפגעשפּרונגען א בעגייסטערטער: —

— ברוך, דו ביזט גרויס. דאָס איז א געניאַלע אידעע! — און ער האָט אויך אויפגעזוכט א שטיין און האָט איהם מיט א ווילדען „האָך“, צו־שלאָגען אָן דעם פעלז.

האָבען זיך נאָכדעם אַלע מיט אמאָל דערפיהלט ווי ארומגעכאַפּט פון א ווילדער פרייד. — די פרויען האָבען גענומען לאַכען, דערפיה־לענדיג א גרויל ביי יעדען געלונגענעם קלאַפּ פון א שטיין אָן פעלז. און די מענער האָבען זיך אַלע גענומען מעסטען זייער כח מיט שליידערען שטיינער אָן דעם פעלז. און דער שטילער בארג האָט גענומען הילכען אין דער ליכטינער נאכט אריין מיט ווילדע ווייבערשע געלעכטערס און גע־שרייען, מיט קלאַנגען און פיעלע טיעפע ווידערקלאַנגען, פון דעם קראַ־בען און קנאַלען און פּלאַצען פון שווערע שטיינער אָן זיין אַלטען אויפ־געבוואַליעטען גרויען פעלז.

קאַפּיטעל 7

מיעדע, הונגעריגע, אבער דאָך אויפגעראמטע, מיט א בעזונדער ברייטקיים אין זייערע הערצער, מיט א בעזונדער אפענקייט אין דעם קלאנג פון זייערע שטימען, האָבען זיי זיך אלע אראָפּגעלאָזט פון דעם בארג. עס איז זיי געווען ווי זיי וואָלטען זיך נאָר וואָס אָנגעטרונקען מיט גוטען אלטען וויין. פריי און אָהן צערעמאָניעס האָבען זיך די מיידלאָך געלאָזט ארומנעמען, עס איז געווען ווי זיי וואָלטען איצט אלע דערפיהלט, אז נאָך אזא טאָג ווערט אלץ גערעכט און גוט, נאָך אזא טאָג ווערט מען פארברידערט און פארשוועסטערט, און כאָטש עס וואָרעמען זיך דערביי אויך גאנץ אנדערע געפיהלען, מעג מען אבער. מען מעג...

דער ברייטער און נעדרעהטער וועג, וואָס האָט געפיהרט בארג אראָפּ דורך וואלד און שטיינער, איז געווען ווייס, און האָט געבלענדט אין דעם שיין פון דער לבנה, ווי ער וואָלט געווען פארשפּריים מיט ווייסע לייַלאכער.... א פרעהליכע ליכטיגקייט האָט געבלענדט פאר די אויגען און דער וועג האָט זיך ווי אן אויסגעהאמערטער געשניטען דורכ'ן טונקעלען וואלד. דער וואלד האָט פון זיינע בוימער און בארג שפּיצען אָפּגעענטפערט זייערע אלע רייד, זייערע געלעכטערס און זייערע קלאנגען, ווי ער וואָלט זיי דערמיט פערזיכערט, אז ער הערט זיך צו צו זיינע שטיפער און ווייסט פון אלץ וואָס זיי טהוען און רעדען. ער, דער וואלד, איז ניט טויב און ניט בלינד, און ער זעהט אפילו, ווי דער שווארצער יאָהר, וואָס האָט זיך א גאנצען טאָג געפּלאָנטערט צווישען זייערע פיס, איז איצט אויסגעשעפּט און מיעד און האָט הנאה פון זיין מיעדקייט...

נחום האָט זיך מיט א בעפרייטער אָפענהערציגקייט געווענדט צו מענדלען:

— דו ביזט דאָך אומגעגאנגען אויף די פּאלעסטינער בערג. זאָג דעם אמת, זענען דאָרטען אויך פאראן אזוינע ליכטיגע וועגען!?

— פּאַראַן, — ענטפערט מענדעל, צוטוליענדיג פעסטער צו זיך זיין מיידעל — פּאַראַן!

— און דאָרט וואו עס איז ניטאָ, קאָן מען דאָך אַזוינע וועגען מאַכען. — זאָגט ווידער נחום, אָבער דעם מאָל ווענדט ער זיך שוין ניט צו מענדלען נאָר צו לאה׳ן. און לאה אין איהר ווייסען קלייד איז אין דעם לבנה-ליכט נאָך ווייסער און שעהנער, און זי איז צופריעדען און גוט צו איהם, און ער נעמט זי אָן אונטער׳ן האַנט און הערט ווי דער וואַלד ענטפערט אָפּ צוריק:

קאָן מען דאָך אַזוינע וועגען מאַכען...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

און ברוך האָט זיך געווענדט צו חנה׳ן, ווי ער וואָלט זיך פאַר איהר געקלאָגט:

— חנה, בין איך הונגעריג, אַז דער טייוועל נעמט מיך!

און חנה ענטפערט שוועסטערדיג:

— אַט זענען מיר דאָך שוין באַלד ביים ברעג, עס זעהט זיך דאָך שוין דאָס וואַסער.

— אָבער איך בין הונגעריג! — האָט איהר ברוך איבערגעשלאָגען.

— יאָ, — ענטפערט חנה — אָבער ווי נאָר מיר וועלען אריבער־פאָהרען דאָס וואַסער, וועלען מיר אריין אין דעם ערשטען בעסטען רעס־טאָראַנט און מיר וועלען זיך אַלע אָנעסען.

און זיינע רייד און איהר ענטפער האָבען מיט זיך געטראָגען אַזוי פיעל געטריישאַפט און נאָהענטקייט, אַז זייערע ביידענס הערצער זיינען אויפגעשפּרונגען און זיי האָבען גענומען געהן איינס נעבען צווייטען ווי צוויי צאַפּלדיגע הירשען. — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

ברוך האָט אָנגענומען חנה׳ן אונטערן אָרעם, חנה האָט זיך אומגע־קוקט — — — —

ברוך האָט אַ צופריעדענער געקוקט אויף איהר און אויף דער לופט, און האָט געזאָגט:

— פיהלסט איהר ניט ווי די לופט אַרום האָט גענומען שמעקען ווי מיט האָניג? — — — —

— „מיט האָניג?“ — האָט חנה איבערגעפרעגט שמייכלענדיג. און

זי האָט זיך נעבען ברוך'ן אַפּגעשטעלט אַ ווײַלע, איהרע נאָז־פֿלינגלען האָבען זיך גענומען שפּרײטען. זי האָט גענומען ציהען אין זיך די לופֿט אַזוי, אַז עס האָט זיך קלאָהר אַנגעזעהען דאָס הויבען און פֿאַלען פֿון איהר ברוסט. — — —

ברוך האָט אויף איהר געקוקט מיט פֿרייד און געפֿרעגט:

— אַ יאָ, האָניג?!

חנה האָט זיך נאָך מעהר צושמייכעלט, און זיך אַנגערופֿען:

— וואָסער האָניג?! איהר זענט פּשוט הונגעריג. מען זאָל אייך לאָזען, וואָלט איהר איצט גענומען בייסען די לופֿט מיט די ציין. — —

און לייכט שפּילעוודיג איז דערביי פֿאַר ברוך'ן אויפֿגעגאַנגען דער געדאַנק, אַז דאָס וואָס אַ מענש האָט איינמאָל אויף דער אמת'ן געהאַט און געוואָלט האָבען, — דאָס בלייבט אויף אייביג זיינס. און עס צו־וואַקסט זיך נאָך אַלץ ליעבער און ווערט נאָך אַלץ רייכער און שעהנער — — — און ווי ווייט איז דען דאָס דאָרף, וואו זיי זענען ביידע אויס־געוואַקסען? — אַ שפּאַן פֿון דאַנען.

און ברוך און חנה געהען איצט איבער אַ ליכטיג ווייסען וועג, אויף אַ ווייטען פֿרעמדען באַרג און זיי שמייכלען ביידע און שמייכלענדיג זיי־נען זיי ביידע „אין דער היים“ און זיי זענען ביידע צוויי קליינע קינ־דער, און זייערע ביידענס מאַמעס לעבען נאָך, און זייערע ביידענס מאַ־מעס זיינען נאָך יונג און שעהן. און זייערע ביידענס מאַמעס לאַכען פֿון זיי, פֿאַר וואָס זיי קריעגען זיך שטענדיג. — זי, איבער איהר שוואַרץ קעצעל, און ער, איבער זיין רויטען הונט. — — — — — — — — — — — —

— —

און ברוך און חנה רעדען צווישען זיך גיט רערענדיג: —

— חנקע!

— ברוך!

— זעהסט דעם גרויסען שוואַרצען אָדלער?

— אָי, סאַראַ שרעקליכער!! — שרייט אויף חנקע, זיך אַנטוליענ־דיג אָן ברוך'ן. און זי פֿרעגט:

— וועמעס איז ער?

— מיינער. — ענטפֿערט ברוך.

— אויף וואס דארפסטו איהם, אזא גרויסען און שרעקליכען ?— פרעגט חנקע זיך נאך מעהר צוטוליענדיג צו ברוך'ן.

— וואס הייסט, אויף וואס ? איך פליה דאך אויף איהם ארום אלע נאכט ארום דעם דאך פון דיין הויז.

— ווי, ער לאזט זיך דען זעצען אויף זיך ?

— אודאי לאזט ער זיך זעצען. אט קום וועסטו זעהן.

און ברוך נעמט און זעצט זיך מיט איהר אוועק אויפ'ן אדלער. און דער אדלער הויבט זיך מיט זיי אויף פון דער ערד און נעמט זיך מיט זיי טראגען איבער דער גרויסער און ליכטיגער נאכט. און ער טראגט זיך מיט זיי אזוי לאנג, ביז מאקס קומט אן און זאגט:

— בין איך דאס אביסעל הונגעריג, חנה ! איך וואלט דאכט זיך איצט געקאנט אויפעסען א פערד מיט די פאדקאוועס ! —

בינעם איז געגאנגען מיטביילקען, האט געהאלטען זיין האנט ארום איהר טאליע, און ערטערווייז, וואו דער וועג האט זיך זעהר שארף גע־לאזט בארג אראפ, האט ער זי כמעט געטראגען אונטער די הענט.

— ביילקע, מיינט איהר ניט, אז מיר קאטשען זיך איצט אלע ווי שטיינער בארג אראפ ? — האט ביי איהר בינעם נעפרעגט לאכענדיג.

— כא—כא ? — פאר וואס ווי שטיינער ! ? פאר וואס ניט ווי שטערען ? פאר וואס ניט ווי דאס ליכט פון דער לבנה ?

— כא, כא ! — האט בינעם אויסגעשריען — טאקע ווי שטערען, ווי דאס ליכט פון דער לבנה. נאר אונזער ברוך וואלט דערויף געוויס ניט איינגעגאנגען, ווארים נאך זיין מיינונג זיינען מיר דאך אלע טרוקען ווי שטיינער. — — —

ווי, איהר גלויבט טאקע, אז ער מיינט, וואס ער זאגט ?

— אויב ע ר מיינט ניט וואס ער זאגט, טא ווער דען צווישען אונז מיינט וואס ער זאגט ?

— נו געהט שוין, געהט ! נאך זיין מיינונג וואלט מען דאך אונז אלעמען געדארפט אויסטהון נאקעט און שמייסען אין מיטען מארק.

— כא — כא ! נו איז וואס ? —

— אבער גאט איז מיט אייך ! — צולאכט זיך ביילקע — אויב מיר זיינען שטיינער וועט דאך אונז שוין קיין שמיץ ניט העלפען.

— כאַ־כאַ־כאַ! — צולאַכט זיך בינעם. — מיט אַזוי־נע געדאַנקען האָט איהר נאָר געלעזען זיין „אונזער אונטערגאַנג״!

— ניין, ריכטיג, — זאָגט ביילקע שטיפעריש אָנעמענדיג בינעם׳ס האַנט אַרום זיך — מיינט איהר טאַקע, אַז ס׳איז דאָ אַ שכל אין דעם וואָס ער וויל אַלץ דערווייזען, אַז אונזער גרעסטער אומגליק בעשטעהט אין דעם, וואָס אונז פעהלט אוי־ס נאַרישקייט!

— ברוך! קום נאָר אַהער! — האָט בינעם גענומען שרייען לאַכענ־דיג. — קום נאָר אַהער און הער אַביסעל רייד! ביילקע וויל דאָך, ווייזט אויס, זיך אויס׳טענה׳ן מיט דיר. — — — —

ברוך איז צוגעקומען און ביילקע האָט איהם גלייך בעגעגענט מיט אַ צורייצטען געלעכטער אויף איהרע קליינע פולע ליפען, און זי האָט ביי איהם צורייצט געפרעגט:

— זאָגט דעם אמת, ברוך, גלויבט איהר טאַקע, אַז נאַרישקייט איז אַזאַ טייערע סחורה?

— אוודאי גלויב איך אַזוי.

— וואָס, אין אמת׳ן מיינט איהר? — קוקט אויף איהם ביילקע אַ לאַכענדיגע.

— איך מיין גאַנץ פשוט. איך מיין, אַז אַ געזעלשאַפט אָהן נאַ־רישקייט, איז ווי אַ ברונען אָהן וואַסער, ווי אַ גאָלד־מינע פון וואַנען מען האָט שוין אַרויסגעשעפט דאָס גאַנצע גאָלד. וואָרי־ם דאָס שענסטע און דאָס בעסטע אין אַ געזעלשאַפט, ווערט אויפגעשטעלט פון דעם סכום נאַרישקייט וואָס די געזעלשאַפט פערמאָגט. וואָרים עס זיינען די נאַראָנים, וואָס פליהען אין די הימלען, וואָס שאַפען און בויען און קערען די וועלט. — — — די נאַראָנים מיט זייערע אונשולדיגע טהוואונגען זיינען דער אמת׳ער שכל פון דער וועלט.

— כאַ־כאַ? ווי איהר לאַכט דאָס אַלץ, צי איהר מיינט דאָס טאַקע ערנסט? — פרעגט ביילקע.

— ערנסט, ביילקע, ערנסט! — זאָגט ברוך האַלב לאַכענדיג...

— נו, און וואָס זיינען נאָך אייער מיינונג די קלוגע פון דער וועלט? — פרעגט זי.

— די קלוגע פון דער וועלט, זיינען ווי מייז וואָס בעפאַלען אַ קע־

פּעלקעס און באַלעקעס זיך און קווייטשעס פון פרייד, ווארים זיי גלויבען אז דער קעז איז טאקע פון זייערט וועגען געמאכט געוואָרען.

— זאָל מיך נאָט שטראָפען אויב איך ווייס וואָס איהר רעדט — זאָגט ביילקע, זיך מיט אמאָל בעפרייענדיג פון בינעמס האנט — אָבער ווי, זאָגט מיר, אויב מענשען זיינען פארט געוואָרען קלוג, קאָן מען דען זיי זאָגען, — געהט ווערט נאריש?

— ע־ע! — זאָגט ברוך — אַט דאָ איז דאָך טאקע די צרה. איך בין געוועזען אין א געגענט וואו דער טייך האָט קיין פיש ניט געהאט, האָבען זיך די פאַרמערס צונויפגענומען און האָבען פון ערגעץ גע־בראַכט פעסער מיט יונגע פישלאַך און האָבען זיי אריינגעלאָזט אין טייך, און איצט וואַקסען דאָרטען פיש. איך בין אויך, דאָ ניט לאַנג צו־ריק, געוועזען אין א בערגיגער געגענד, וואו עס איז קיין הירשען ניט גע־ווען, זיינען די דאָרטיגע פארמער געגאנגען און האָבען אנגעבראכט יונגע הירשען אין שטייגען, און איצט שפּרינגען דאָרטען אום הירשען אויף די בערג. און אַט פונקט אזוי, גלויב איך, דאַרף ערגעץ זיין א וועג ווי אזוי אריבער צו ברייגגען אביסעל נארישקייט פאר אונזער באַדערפעניש. אויב ניט וועלען מיר דאָ אויסגעטריקענט ווערען ווי א פעלד אָהן רעגען! און אָהן וואסער. — — —

— ס'איז ניט אמת, — זאָגט ביילקע נאָך אַלץ לאכענדיג און קוקענדיג פאר זיך אויף דעם בארג־אראָפּינען ליכטיגען וועג — מיר דארפען ניט קיין נארישקייט! — און ווי מיט אמאָל דערזעהענדיג עפּעס פאר זיך... און ווי מיט אמאָל דערפיהלענדיג א געוואַלדיגע הנאה אין איהרע ביינער, האָט זי מיט א פיעלדייטיגען שטיפערישען קאפּריז פאַרענדיגט:

— מיר דארפען קלונשאפּט! קלונשאפּט! קלונשאפּט!...

ברוך איז פון דעם ווי פערפּרווירען געוואָרען... און דערצו האָט זיך נאָך בינעם גלייך דערויף אזוי פּלוצלונג צולאכט מיט זיין הילצערנעם געלעכטער:

— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!...

און דער וואלד האָט פון עטליכע ערטער מיט אמאָל גענומען אָפּ־בערקלינגען:

כאַ—כאַ—כאַ—כאַ ! — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

ברוך קוקט זיך אום אויף ביילקען : — סאַראַ מאָדנע דינגע זי איז !... און ווי מאָדנע שפּיצינג זי שטעלט דאָס איהרע קליינע פּיסלאַך אויף דעם שאַרפען באַרג־אַראָפּיגען ווייסען וועג ! — אַט פונקט ווי זי וואָלט זיך נעקליבען צו נעהן אויף די שאַרפע שפּיצען פון איהרע קליינע שיכלאַך. אַט פונקט ווי זי וואָלט נעפּיהלט, אַז מיט איהרע שאַרפע שפּיצינע שיכלאַך קאָן זי רייצען און שטעכען זיין נאַרישקייט ווי מיט שפּיזען... — —

אויף דער שיף, וואָס האָט זיי געפיהרט פון די „פּאַלים־היירס“ — איז ברוך שוין געשטאַנען נעבען חנה’ן. זיין האַנט האָט געפיהלט די ווארעמקייט פון איהר האַנט, און א ווארעמקייט איז אויפגעגאַנגען אין זיינע אויגען.

דער האָרסאַן האָט ברייט און ווייט געטראָגען זיינע פערשפּינעלטע וואַסערען. דאָס שיפעל איז געפּאַהרען איבער פעלדער וואָס האָבען גע־בליצט און געפינקעלט מ׳ט זילבערנע קוויטען און וויטלענדינע שלאַנגען.

קיין רוה צו די שלאַנגען! קיין אָפּהאַלט צו די אָהן אויפהער וואַק־סענדינע קוויטען! און האָט זיך פון די פערשפּינעלטע וואַסערען אויפ־געהויבען א זילבערנער וואַלד, און דעם וואַלד א שלאָס און דעם שלאָס די געפאַנגענע בת מלכה. די בת מלכה זעהט אויס ווי חנה, ווען זי איז נאָך א חנקע געוועזן — — — די בת מלכה קוקט ארויס צו זיי פון די קרישטאָלענע פענסטער, וואָס אין דעם הויכען זילבערנעם טורעם. און ברוך פערגעסט מיט אמאָל אין אלץ, וואָס איז געוועזן און געשעהן, און ער פיהלט נעבען זיך חנה’ן און זעהט דעם וואַלד, און זעהט דעם שלאָס און זעהט די בת־מלכה און עפּעס אין איהם ציטערט אויף און זאָגט:

זעה ווי קיין זאַך געהט ניט פאַרלאָרען. אלץ וואָס איז געוועזן, איז דאָ. אלץ וואָס איז דיינס איז צו דיר. און קיינער קאָן דאָס ניט אוועק־נעהמען פון דיינע הענט. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— —

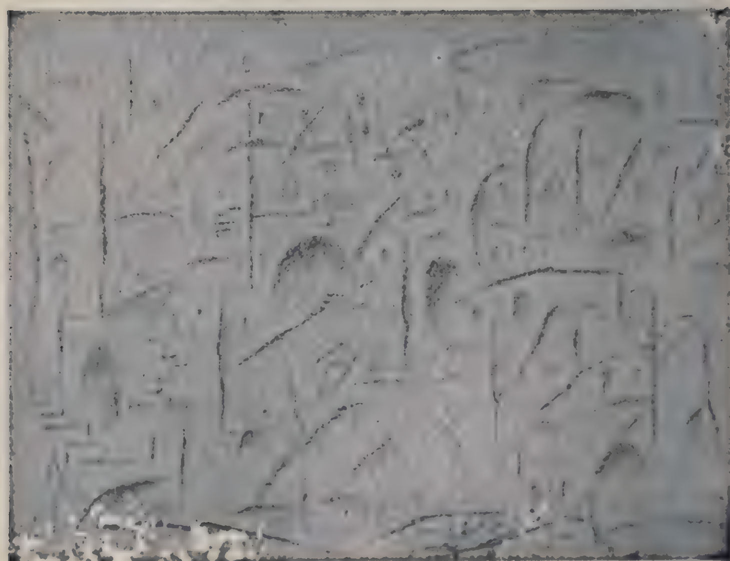
און נאָכדעם שוין זיצענדיג אין דעם בעלויכטענעם רעסטאָראַן, האָט ברוך אויפגעהויבען זיינע אויגען און דערזעהן פאַר זיך חנה’ן. איהרע ליפּען זיינען געוועזן עטוואָס צוטריקענט און אָנגעשפּאַלטען, די לופט און די אויפרעגונג פון טאָג האָבען אוועקגעליינט א ליכטיגע מידקייט אויף איהרע באַקען. און איהר הויט מיט די ראָזע רערעלאַך איז געוואָ־רען דינער און דורכזיכטיגער ווי אלע מאָל — — — און לאָה וואָס

זיצט נעבען איהם זעהט אויך אוים ווי חנה — — — ווי חנה אין אַן אַנדער געשטאַלט — — — און אפילו ביילקע, וואָס איז דאָך גאָר אינ־גאַנצען אַן אַנדערע, זעהט עפּעס אויך אוים ווי חנה. —

און אַט הויבט ברוך אויף זיינע אויגען איבער די טישען פון דעם ליכטיג בעלויכטענעם רעסטאָראַן, און דערזעהט, אַז אַלע פרויען וואָס זי־צען ביי די פיעלע טישען און עסען און רעדען און טרינקען און לאַכען, זענען ווי איבערגעטונענע חנה׳ס. דער גאַנצער רעסטאָראַן איז פול מיט חנה׳ס און חנקעס אין פערשיערענע קליידער, אין פערשיערענע געשטאַל־טען און פאַרמען און פאַרבען. — — — — — — — — — — — — — — — —

צווייטע טייל:

ווינטער

קאפיטעל 8.

אייף מארגען נאכ'ן „אוטינג", האט מען זיך געלאזט זוכען „דישאבס" און מען האט זיך ארומגעזעהן, אז עס פאנגט זיך אן „נאר די רעכטע סלעק", א קריזיס נאר. באנקען האבען גענומען אנזעצען, און טעג האבען אנגעהויבען געהן אזעלכע שווערע, פערוואלקענטע.

— וואס הערט זיך עפעס, מאקס? — פרעגט ברוך בעגעגענדיג זיך מיט איהם.

מאקס קוקט איהם אן א צורודערטער.

— נוטער ברודער! עס פייפט. הערסט? — עס פייפט אין אלע ווינקעלעך! הערסט, וואס מע זאגט דיר? — עס איז צרות, עס איז גרויסע צרות.... און ס'איז אזא פערדראסיגע זאך — רבונו של עולם! אויף וואס פאר א וועלט לעבען מיר? וואס הייסט דאס, א מענש, א געזונטער, א שטארקער, וואס וויל ארבייטען, זאל פלוצלינג בלייבען אט אזוי א? אן עק מיט א סוף. און דאס, וואס די באנקען האבען גענומען אנזעצען, דאס, זאגט מען, איז זעהר א שלעכטער סימן, און דא וועט דאך שוין באלד אנקומען דער ווינטער, הערסט, אויף מייןווארט — — — ווען דיר וואלט זיך טאקע איינגעבען דיין פלאן, איז אזא יאהר אויף מיר,

נאָר אז — — — דו האסט זיך אזוי איינגע׳עקשנ׳ט, — ווילסט דוקא פיער דערפער אויף איין מאָל און אין יעדען דאָרף נים ווענינער ווי צוויי הונדערט מענשען, און יעדער איינער זאל דיר איינצאָהלען אזא סומע געלד. כאָטש דו ביזט אפילו גערעכט, ווייל דאן ביזטו מיט אלעם זיכער, ווייל, אז דו האָסט, ס׳הייסט איך מיין, אז די באַנק האָט שוין אזוי פיעל געלד און אזוי פיעל מענשען, און אז זי בוים שוין אוים פיער פינף דערפער, און יעדער איינער איז זיך א בעל הבית אויף זיין איינענער פאָרם און די באנק העלפט איהם נאָך אוים אי מים געלד אי מיט מאשי־נען, אין העלפט איהם נאָך אוים צו פערקויפען און קויפען, דאן פער־שטעהט זיך, איז מען מיט אלעם זיכערער. און דאָס, וואס דו ווילסט דוקא, אז ס׳זאל זיין ווייט פון א גרויסער שטאדט, איז אויך מן הסתם פון זיכערקייט וועגען. איאָ? וואס? מיינסט איך פערשטעה נים? און דערצו טאקע זוכסטו דאָך יענע ווייטע פלעצער, וואו עס זאל זיין פלאץ פאר נאָך און נאָך דערפער, און מיט דער צייט קאן זיין, וואלט מען דאָך טאקע געקאָנט בילדען אן אידישען שטאאט. וואָס? — אך, ווען דאָס וואָלט זיך דיר איינגעגעבען! און איך וואונדער זיך טאקע, פאר וואס חנה — — — נו, איך וויים — — —

מאקס ווערט אנטשווינגען און געהט א לענגערע צייט נעבען ברוך׳ן און שווייגט. נאָכדעם כאפט ער זיך ווידער:

— א, צו אלדע גוטע יאָהר! אז איך הויב זיך אָן דערמאהנען: — ווער איז צו מיר גלייך? עפעס נאר א קליינינקייט! — חתונה געהאט מיט אזא מיידעל ווי חנה. איך האָב דאָך אלע מיינע יאָהרען וועגען אָט אזא מיידעל געטראכט.... אז איך בין אריין אין דער „אָרגאניזאציע״, האָב איך דעם ערשטען מאָל אזא מיידעל געזעהן — — — און נאָכדעם— ווי!? — — און אז איך בין אָנגעקומען אהער קיין אמעריקא — — — וויים איך וואס — — — און אויף וואס, האָב איך געקלעהרט, דארף מען נאָר אין גאנצען חתונה האָבען? וואס איז? מען קריגט נים, אז מע דאַרף? און ערשט איצט, אז נאט האָט מיר געהאלפען, — נעה, וויים, נעה ריכט זיך, נעה וויים, אז איך וועל זיך דארפען פרעגען: צו וואָס האָב איך דאָס געדארפט, נו יא, אדרבא, זאג, צו וואס!

ברוך ענטפערט ווי־ניט־ווי, פרואווט זיך איהם געבען צו פערשטעהן,

ווי מיאוס עס איז געווען זיין פריהערדיג לעבען, אז א מאן מעג זיך צוזא־מענקומען מיט א פרוי בלויז, ווען ער האָט צו איהר דאָס נויטהיגע רע־ליגיעזע געפיהל, ווייל אז ניט, נעהט ער צו דער פרוי, פונקט ווי א חזיר צו דער קארעטע — און...

דאָ אבער רייסט איהם מאקס מיט אמאָל איבער:

— גוט וואס דו האסט מיך דערמאהנט, אויף מיין ווארט. דו ווייסט, אָט א די מיידעל — ביילקע — וואס האָט דיר אויפ'ן „אוטינג" אלץ געשריען, אז דו ביזט א שלעכטער. נו, דו ווייסט דאָך, איך האָב דיר שוין דערצעהלט פון איהר. זאלסט נאָר איצט זעהן! — זי איז דאָך טאקע פערליעבט אין דיר. דו ווייסט? זי זאגט, אז דו האסט אויגען, ווי ביי א קינד. אויף מיין ווארט. און אז ווען דו וואלסט נאָר וועלען, זאגט זי, וואלט זי איהר לעווינ'ען אוועקגעווארפען און וואלט געווארען דיינע א כלה מיט אלע אידישע פיטשעווקעס. — וואָס הייסט, זאגט איהר חנה, דו זאגסט דאָך, אז ער איז א שלעכטער מענש? — ווייס איך וואס, זאגט זי, איך וואלט איהם געלאזט, ער זאל מיך אויפעסען אָט אזוי — זאגט זי — וואָלט איך איהם אונטערגעטראגען מיין האנד צום מויל — נא. עס! עס מיך אויף אין גאנצען, אין גאנצען! און זי רעדט פון דיר טאקע נאָר ווי פון היץ.

אָט אָ די מיידעל, וואָס איז רויט געוואָרען אין מיינע הענט?! — פרעגט ברוך, זיך דערמאנענדיג — — —

— יאָ, און אָט א דאס, וואס זי איז רויט געווארען, האָט זי אויך דערמאהנט. זי ווערט נאר קיינמאָל ניט רויט, זאגט זי. — אבער וואס קריכען מיר אזעלכע נארישע געדאנקען אין קאפ, ברוך, ברוך! זאג אדרבא דו, וואס טהוט מען, וואס עס איז קיין ארבייט נימא? בעטראכט נאָר, עס וועט דאך זיין אזוי שלעכט. איך ווייס.....

— ביזט נערעכט, מאקס, א דאָס, וואס דו האסט נים קיין ארבייט איז טאקע זעהר שלעכט. אבער פילייכט, אפשר מאָרגען. מע דארף גוט זוכען.

אזוי אבער איז דאָס אוועק א וואך און צוויי, א מאָנאט, און מעהר פון א מאָנאט. נאָך דעם האָט עפעס מאקס יא געקראגען א „דזשאב". ער

תאט אבער אויף איהם קוים אפגעארבייט א צוויי דריי וואכען און איז וויע־דער געבליבען אהן ארביים. און דא איז שוין מאקע אנגעקומען דער ווינטער און מאקס איז געווארען פון טאג צו טאג אלץ מעהר נידערגעשלאגען, אלץ מעהר פערצווייפעלט און אין הארצען האט ביי איהם אזוי מארנע געקאכט, און ער האט זיך א־ינפאך קיין ארט נים געקענט געפינען. באלד עפעס פלעגט ער א ווילדען שפיי מהאן פאר זיך, ווי ער וואלט דאס אויף עמיצען געשפיגען מיט גאל.

קאַפּיטעל 9.

איינמאָל, פאַרנאַכט, ווען מאַקס איז געקומען פון גאַס א דערשלאָ־גענער, מיט נאָכגעלאָזטע הענט און א פערלאָרענער זיך א וואָרף געטהאָן אויף דער סאָפקע, איז צו איהם צוגעגאַנגען חנה און געזאָגט:

— מאַקס! ווייסט — איך האָב דאָך פאַר זיך געפונען ארבייט!

— וואָ־א־אס!!

— ביי מיין ארבייט איז דאָך גאר איצט „ביזי"!

חנה!... וואָס הייסט.... וואָס רעדסטו? ! חנה!

ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט איהר ניט געקאָנט קוקען גלייך אין פנים אריין, האָט ער זיך צוריק אראָפּגעלאָזט אויף דער סאָפּקע און איז געבליעבען זיצען אזוי, ווי א פערטויבטער. די אויגען האָבען געקוקט פאַר זיך.

און ביי חנה'ן אויף די ליפּען האָט זיך איהר שמייכעל בעוויזען. —

זי האָט זיך צוגעזעצט צו איהם. אָבער דאָס מאָל האָט זי אליין ארומ־גענומען איהרע א ווייסע, וואַרעמע האַנד ארום זיין האַלז און גענומען רע־דען צו איהם ווי אן עלטערע שוועסטער:

— נאַר איינער, וואָס איז אז א ווייב העלפט אמאָל ארויס?

מאַקס האָט א לענגערע צייט ניט געקענט ענטפערען. נאָכדעם אבער האָט ער זיך גענומען טענה'ן, כמעט בעטען:

— וואָס הייסט, א ווייב זאָל אויף מיר ארבייטען? — — — פאַר וואָס? איך בין דען קראַנק? צו איך וויל דען ניט ארבייטען, צו בין איך דען חלילה געוועזען א שלעכטער, ניט קיין פלייסיגער ארבייטער? און איך וויל דאָך איצט אָננעהמען אבי־וואָסער ארבייט. און דערצו אָט, אָט, פּי־לייכט נאָך מארגען, פּיליייכט נאָך מאָרגען... און ביי ברוך'ן וועל איך שוין מעהר קיין סענט ניט לייהען — — — הערסט, אויף מיין ווארט — חנה! אויף מיין ווארט! — מאָרגען ארום גיין א זייגער דארף ער דאָ

זיין אבער דאָס איז, ווייל מיר דארפען צונעהן אין א בלאָז ווענען ארביים.

באלד אָבער האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון טהיר־גלעקעל.

חנה האָט אביסעל צושראָקען א טראַכט געטהון: „ווער קאָן דאָס זיין?" און אויפ'ן ערנסטען פאל האָט זי זיך פערפאַנצערט מיט איהר שמייכעל און איז אוועק עפענען די טהיר.

דער קארידאר איז שוין געווען ווי אָנגעפילט מיט דונקעלהייט, און פון זיין דונקעלהייט איז ביילקע מיט איהר ראָזעווען פנים און מיט איהרע אין רינגען געקרויזטע שווארצע האָר, ווי ארויסגעשוואומען אינ'ם שיין פון די נאָך ליכטיגע צימערען מיט פראָסט און פרישער פייכקייט אין די אויגען.

— האלאָ, בעללאָ! — האָט זי חנה בעגריסט, שמייכלענדיג, און האָט זיך מיט איהר פערנומען אין א צווייטען צימער.

— האלא! חנה, וואס מאכט איהר עפעס? אך ס'א פראסט עס נעהמט דאָס אויף נאכט, א פערגניגען!

און ביילקע נעהמט זיך פאַנאַנדערשפילען איהר ווינטער־ראָק און דערט ווייטער:

— ווי עס געהט דאָס אונזערע ציוניסטען! — די גאנצע צייט האָט דאָס געהאלטען אין איין רעגענען, אז עס האָט זיך אויסגעדראכט, היינ־טיגען ווינטער וועט שוין גאר ניט אויפהערען צו רעגענען, און פונקט איצט, פאר זייער באָלל, האָט דאָס מיט אמאָל אנגעהויבע נעהמען פרעסט איינס נאָכ'ן אנדערען. און וואס איז עפעס דער מעהר מיט אייער מאקס'ן?

— גאר ניט — זאגט חנה מיט א שמייכעל און נעהמט צו דעם ראק פון ביילקעס הענט.

ביילקע נעהמט אויך ארונטער דעם הוט פון קאפ, נעהמט ארויס א קאָם פון די האָר און בעסערט זיך מיט איהם צו די לאָקען, און זאָגט:

— איהר ווייסט, איך רעכען, אז עס וועט זיין זעהר א שעהנער באָל.

— יאָ, איך רעכען אויך אזוי — זאגט חנה און דער שמייכעל פון איהרע ליפען פערשווינדעט ניט, און אָט נעהט זי נאָר נאָהענט צו צו ביילקע'ן און דערפיהלט דערביי אין זיך א פלוצלינגע לייד־ענשאפט צו ביילקע'ן — איהר נעהמט זיך דאכטען, אז ניט זי, נאָר ברוך קוקט דאָס איצט אויף ביילקע.... און ביילקע זעהט אויס, ווי א יונגערע נאָר וואס

דערוואקסענע שוועסטער.... און חנה דערפיהלט, ווי צו מאכען עפעס א בעוועגונג, און זי נעהמט צוריק ארוים דעם קאם, וואס ביילקע האט נאר וואס פערשטעקט אין קאפ און שטעקט איהם איבער אין אן אנדער פלאץ, עס זאל אויסקוקען בעסער, שעהנער — — — —

ביילקע טוליעט זיך צו צו חנה'ן און פרעגט:

איא, חנה, איך בין א שעהן מיידעל!

— זעהר! — ענטפערט איהר חנה.

— און איהר וועט דאך זיין אויפ'ן באלל?

—יא! — ענטפערט איהר חנה — ברוך וועט מן הסתם אויך זיין.

— מאקע! — שרייט אויס ביילקע — אי וועט דאס זיין גוט! וועט איהר זעהן, ווי מיר וועלען טאנצען! איך האב דאך אזוי ליעב טאנצען, און היינט ווען איהר זאלט נאך זעהן ווי מיר פאסט מיין סאמעטען קלייד! און וואסער א קלייד וועט איהר אנטהאן?

— מיין ליכטיג בלוי קלייד מיט'ן ווייסען גאז.

— ברוך האט טאקע זעהר ליעב בלוי?

— וואס פאלט אייך איין? — זאגט חנה אלץ שמייכלענדיג — מיר פאסט בלוי, ווייל איך בין א ווייסע. און איהר ווייסט — זאגט חנה, מיט א מאל ווערענדיג גאר פרעהליך — איך שטעל זיך דאך שוין מארגען ארבייטען!

מאקע! א שאד, וואס איהר האט ניט געוואלט נעהן ארבייטען אין דעם שאפ, וואו איך ארבייט. פונקט איז היינט געווארען ליידיג א פלאץ נעבען מיר און איך האב א גאנצען טאג געטראכט, אז עס וואלט געווען זעהר גוט, אויב איהר זאלט וועלען אנקומען אין אונזער שאפ און דערצו מיין איך אלץ, אז ביי אונז איז פאר אייך א סך בעסער, ווייל איהר קאנט דאך נאך דעם שאפ פון אמאל און די „פארליידי" וואלט אייך געוויס באלד פעררעכענט פאר אן „אלטער האנד" און איהר וואלט דערפאר גע־קאנט אויסמאכען מעהר ווי אין א נייעם פלאץ.

— עס דאכט זיך אייך אומזיסט אזוי אויס, ביילקע. א גוטע האנד מאכט אומעדום גוט אויס.

— איהר זייט אפשר גערעכט — זאגט ביילקע און נעהמט ארום חנה'ען פאר דער טאליע און פרעגט:

— זאגט מיר דעם אמת, חנה, ווי מיינט איהר, ברוך וועט מיט מיר וועלען טאנצען?

— דאָס דארפט איהר ביי איהם פרעגען — זאָגט חנה און פרעגט גלייך מיט א שמייכעל:

— וואָס־זשע, איהר האָט זיך טאקע מיט אן אמת פערליעבט אין ברוך'ן?....

— איך ווייס ניט, חנה, איהר הערט.... ס'איז עפעס אזוי.... נאָר וואס?.... — און ביילקע ווערט מיט א מאָל ווי אפגעגאסען מיט פייער און צולאכט זיך פלוצלינג: כא, כא! עס פלאָנטערען זיך ביי מיר די ווערטער! איאָ איך בין א נאריש מיידעל?

פלוצלינג אָבער דערהערט זיך ביי דער טהיר א הילצערנער גע־לעכטער. די פרויען ציטערען אויף, דרעהען זיך אום און דערזעהען בינעם'ען נעבען זיך....

חנה ווערט אין כעס און ווערט רויט:

— איהר ווייסט דאָך, בינעם, אז איך האָב פיינט אָט א די שטיק אייערע!

— אָבער נאָט איז מיט אייך, חנה! דארטען זיצט מאקס מיט אן אראָפגעלאזטען קאָפ און ווייס ניט, וואו ער איז איצט אין דער וועלט, און דאָ האָט איהר זיך פאררעדט און זיך אויך, ווייזט אויס, פערגעסען, וואו איהר זייט ערגעץ אין דער וועלט — — — און קיין פייער צינדט איהר ניט אן, מן הסתם פון שטימונג וועגען — — —

מאקס האָט דערהערט ווי בינעם פער'מסר'ט איהם, אז ער זיצט מיט אן אראָפגעלאזטען קאָפ, איז ער אויך צוגעקומען צו זיי און ברוגז'לעך גענומען טענה'ען:

— ווער זיצט דאָס מיט אן אראָפגעלאזטען קאָפ? וואס הייסט.... וואָס.... וואס איז דאָ?... א יאָ, חנה, מען דארף שוין טאקע אנצינדען פייער? —

— יאָ, צינדט אָן פייער, און איך וועל נעהן מאכען טיי. איהר וועט דאָך בלייבען אויף טיי, בינעם? — זאָגט חנה זיך גלייך איבערבעטענדיג מיט בינעמען.

— „שור", „שור"! — זאָגט בינעם א צופריעדענער און א לאַכענ־

דיגער פון דעם, וואָס חנה, די שעהנע שטאָלצע חנה האָט זיך אויף אזא אופן געווענדעט צו איהם.

חנה איז אַוועק אין קיך צוגרייטען דעם טיי. דער טאָן פון בינעם׳ס „שור“, „שור“ האָט זי אזוי ווי דורכגעשטאָכען און איבער עפּעס א סבת איז דאָס ביי איהר צונויפגעבונדען געווארען מיט׳ן מאָרגענדיגען באָלל.... דער באלל, ביילקע, לאה, ברוך, בינעם, נחום, דאָס אלעם האָט זי איצט גענומען בריהען, ווי זי וואלט אין זיך איינגעשלונגען הייסע קוילען. זי וועט אויפ׳ן באלל ניט געהן, זי וועט ניט! און ברוך וועט אויך ניט געהן. ניין. זי וועט דאָס ביי איהם פשוט בעטען, וועט ער איהר צוליעבטהאָן. יאָ, זאל ער מאָרגען פערברייגגען ביי איהר אין הויז. יא, זי האָט דאָך איהם שוין לאנג אזא זאך ניט געבעטען. זאל ער פאר איהר דערצעהלען פון זיינע מעשיות, וואס ער טראכט צום שרייבען. ער האָט דאָך שוין פאר איהר אזוי לאנג נאָרניט דערצעהלט. יאָ, און מאָרגען איז דאָך דער ערשטער טאָג, וואס זי שטעלט זיך ארבייטען. און דערפאר טאקע בעט זי איהם, אז ער זאל פערברייגגען דעם מארגענדיגען אבענד מיט זיי. יאָ, „ווייל מאָרגען איז דאָך דער ערשטער טאג, וואָס זי ווערט צוריק א מיידעל!“— ניט איהר מיט אמאָל א בליץ אויף אין קאפּ. און עס ווערט איהר פון דעם מיט אמאָל אי פרעהליכער, אי לייכטער. עפּעס א שווערקייט שווימט אפּ פונ׳ם הארצען און זי קוקט דערויף ווי אויף א גליקליכען געדאנק: — יאָ, יא, — מאָרגען ווערט זי צוריק א מיידעל, א מיידעל! יאָ!

נאָכ׳ן טהיי האָט בינעם בעגלייט ביילקע׳ן אהיים. א לענגערע צייט איז בינעם געגאנגען מיט ביילקען און בייז געשווינען.

— וואָס שווייגט איהר בינעם? — האָט ביי איהם ביילקע געפרעגט. בינעם שווייגט.

— וואס, איהר זייט אין כעס אויף מיר? — האָט ביילקע ווידער גע־פרעגט.

— אויף איך ניט. ניין. נאָר אויף אונזערע אידישע פרויען.

— וואָס הייסט?!

— הא, איהר ווייסט נאר ניט, וואס דאָס איז אזעלכעס!

ביילקע לאכט און זאגט:

— וואס־זשע, איך בין ביי אייך קיין פרוי נים, צו איך בין קיין איר־דישע נים?

— וואָס זאל איך אייך זאגען, מיר דאכט זיך, אז איהר קאנט נאָך ווערען א גוט מיידעל. אדער אפשר איז דאָס, ווייל מיר וואלט זיך וועלען, איהר זאלט דאָס זיין...

ביילקע צולאכט זיך. איהר געלעכטער ניסט אפּ בינעמען מיט א ציטערדיגער ווארימקייט. זיין שטימע ענדערט זיך, ווערט אביסעל ווייכער און ווארימער, ער נעהמט זי אָן אונטער דער האנד און זאגט איבער:

— איהר ווייסט, ביילקע, מיר וואלט זיך זעהר וועלען, אז איהר זאלט דאָס זיין.....

— אָבער מיט וואס זיינען ביי אייך חנה, אָדער לאמיר זאגען, לאה, שלעכט?

— איהר רעדט אזוי נאאיוו, ביילקע, זיי זיינען דאך דאָס טאקע די, וואָס בעווייזען, אז אונזערע פרויען זיינען די נידריגסטע, וואס די וועלט פערמאגט נאָר. שטעלט אייך פאר ביי די גוים, ווען א אזא מיידעל, ווי חנה, איז פערליעבט אין אזא מאן ווי ברוך, און דערצו נאָך אזוי שטארק פערליעבט, וועט זי חתונה האָבען פאר עמיצען אנדערש? און דערצו נאָך פאר מאקסען? ניין, זי וועט פארזיצען, אדער זי וועט גאר אוועק אין מאָנאסטיר, ווייל אויב זי וואלט געהאנדעלט אנדערש, וואלט זי אויף זיך נעקוקט, ווי אויף א נאסען־פרוי. א היינטיגע אידישע טאָכטער אָבער האָט געגנוג שכל. זי וועט זיך אזוי ווייט נים בענקארעשען. זי וועט חלילה נים פערזיצען ביז'ן גרויען צאָפּ...

ביילקע צולאכט זיך:

— ווי אין בעס איהר זיים דאָס. און וואס זאגט דערויף ברוך?

— ער זאגט — ביי איהם געהט דאך דאס שוין אריין אין „אונזער אונטערגאנג" — אונזער היינטיגע פרוי איז פערוואנדעלט געווארען אין א זיי, וואס וויל מיט איהר לייב מאכען דעם בעסטען געשעפט, בעזונ־דערס די פרוי, וואס פאהרט פון דער אלטער וועלט אהער. די בעסטע פון זיי פאָהרט דאך אהער מיט א בעהאלטענעם געדאנק, אז עס וועט זי אויפ־כאפּען עפּעס א רייכער, א מיליאָנער, און וועט זי אריינפיהרען אין זיין

פּאַלאַץ מיט דיענער און דיענסטען און דערפאַר טאַקע וועט זי איהם „ליעב האָבען" און וועט זיך מיט איהם לייגען אין זיין גאָלדען בעט. איהר דאַרפט ענטשולדיגען, טאָמער איז דאָס געזאָגט אביסעל צו שאַרף, ווייל עס ווילט זיך דעם אומגליק פּשוט אנשפייען אין פּנים אריין. און איך זאָג אייך, אז ברוך איז גערעכט, ווען ער זאָגט: „אונזערע היינטיגע טעכטער פּעהלט לחלוטין גאָט אין האַרצען. די צאינה וראינה, וואָס האָט געהייליגט און געלייטערט אונזערע מאַמעס, האָט אויף זיי אויפגעהערט ווירקען, און אויב עס וועט נים געשאַפען ווערען אזא מין נייע ליטעראַטור, וואָס זאָל פאַר אונז צוריק ראַטעווען די עהרליכקייט פון אונזערע אידישע טעכטער, זיינען מיר פאַרלוירען, ווייל מענשען, וואָס זיינען ניט אנגעביג־דען אין קיין העכערער וועלט, האַלטען אין איין פאַלען און ווערען אלץ שמוציגער, ביז זיי ווערען אין גאַנצען בלאָטע".

ביילקע'ן געפעלט, וואָס בינעם כעס'ט זיך, וואָס ער רעדט דאָס צו איהר מיט אזא וויכטיגען טאָן און זי צולאַכט זיך און זאָגט:

— אָבער ווי געפעלט אייך דער מיליאָנער, וואָס חנה האָט פאַר זיך אויפגעזוכט?...

— ניין, ביילקע, ערשטענס גיבען זיך דאָך ניט אלעמענס חלומות איין, און צווייטענס איז דאָך דאָס ביי חנה'ן געווען א חשבון נאָר פון אן אנדער סאָרט. און דערצו איז נאָך דאָס חתונה־האָבען מיט מאַקסען ביי איהר געווען ווי א מין צוגעטראַכטער שמייכעל, מיט וועלכען זי האָט זיך גענומען קוקען אויף ברוך'ן און אויף אונז אלעמען.... איהר האָט זיך צוגע־קוקט צו איהר שמייכעל? — פאַראַן אזא וואַסער־חיה'לע, וואָס האָט זעהר א שוואַכען רוקען, נאָר א נישקשה'דיגען מויל און הערנער, און דערפאַר, אלע מאָל, ווען דאָס קומט אין בעריהרונג מיט די אנדערע, וועלכע זיינען שטאַרקער פאַר דעם, האַלט עס פאַר זיי שטענדיג גרייט דעם מויל און די הערנער, און דרעהט זיך די גאַנצע צייט אזוי, אז מען זאָל חלילה נים דערזעהן דעם שוואַכען רוקען...

פון דעסטוועגען האָט איהר, ווייזט אויס, נאָך פאַרט ליעב חנה'ען! — ווילט זיך ביילקען זאָגען. אָבער זי דערזעהט, אז זיי זיינען שוין נעבען איהר הויז — עס קאָן זיין, אז ביי איהר זיצט איצט לעווין — דערמאָהנט זיך, און זאָגט:

— אָט דאָ װאױן איך, אױפ'ן צװײטען שטאָק, רעכטס.

בינעם קוקט זי אָן....

— גוד־בײ! — זאגט זי איהם, געבענדיג די האנד — קומט מײן רעסטױענען אמאָל ארויף צו מיר. אפשר....

אָבער בינעם האָט שוין מעהר ניט געהערט און איז אװעק....

װען בײלקע איז ארויף, האָט זי בײ זיך געטראַפען לעװינ'ען.

קאפיטעל 10.

אין דער דאָזיגער נאכט האָבען די איינוואוינער פון ניו יאָרק, זיך לענענדיג אויף זייערע געלעגערס, דערפיהלט, אז דער פראָסט קרעפטיגט זיך, קומט צו זיך אלץ מעהר און מעהר, און אין־דער־פריה, ווען זיי האָבען זיך אויפגעכאַפּט, איז שוין איבער דער שטאָדט געלעגען א ווייסער ווינטער.

— כא־כא! ווי גוט דאָס איז, ווי גוט דאָס איז! — האָט חנה אויס־געשריען גאנץ פריה אויפשפרינגענדיג פון בעט און דערזעהענדיג דורכ'ן פענסטער די ווייסע שטאדט.

— זעהסט, מאקס, ווי שעהן עס איז צוליעב מיר געוואָרען אין דרויסען. נאָט ווייס, אז היינט נעה איך צו דער ארבייט, נעהמט ער און שפרייט פאר מיר אוים זיין וועלט אין ווייסען, און ווי זאגט אונזער ברוך: זיי געבענשט מיין גאָט, זיי געבענשט!

— חנה, אפשר וואָלסטו נאָך היינט ניט געגאנגען צו דער ארבייט. פיל־לייכט — — —

— אָ, הער מיר אויף דיינע נארישע שמיק! — זאגט זי כלומר'שט אונגעדולדיג און נעהמט זיך אנטהאָן — האָסט געהערט אביסעל, איך וויל ארבייטען, לאזט ער מיך ניט. וואס מיינסטו בין איך דיר? הערסט!

— איך וויל ניט, אז דו זאָלסט מיר גאָר מעהר איבעררעדען וועגען דעם. דו פערשטעהסט, מיר ווילט זיך פשוט צוריק ווערען א מיידעל. שטעל זיך פאָר, ווי גוט דאָס איז. אין גאס און אין שאפ איז מען א מיידעל און מען לעבט ווי א מיידעל און מען פיהלט ווי א מיידעל און אין דער היים האָט מען זיך א מאן. אזא גוטען, א וואוילען. דאָס איז דאָך א לעבעדיגע וועלט, מאקס, ניט אמת?

מאקס שמייכעלט, איהר צוליעב — — —

און חנה'ן פאלט איין: וואָס איז דאָס! עפּעס איז זי, דאכט זיך, היינט אין גאנצען ברוך'יש געשטימט. רעדט, דאכט זיך, אויף זיין אופן!... אָבער זי פערטרייבט דאָס באלד.

— הערסט, וואס מיר איז גאר איינגעפאלען, מאקס ? ווערליג די פענ־סטער זיינען פערפרוירען, איז ווייזט אויס אין דרויסען א גוטער פראסט, און עס וואלט געווען א יושר, מיר זאלען היינט גאר אריינכאפען א גליטש ! (וויערער דאכט זיך איהר אויס, אז זי רעדט ווי ברוך...) און ווייסטו וואס איך וועל דיר זאגען, דו וועסט זיך דאך היינט זעהן מיט ברוך'ן, איז, מאך מיט איהם, אז מיר זאלען זיך היינט אבענד טרעפען אויפ'ן סקייטינג רינג אין פארק. ער וואוינט דאך ניט ווייט פון דארטען. און דו נעהם מיר ארויס מיינע „סקייטס", שארף זיי אן און מאך מיר, אז זיי זאלען גלאנ־צען, ווי די שפיגעלעך, ווייל, פערגעס ניט, אז איך בין דאך היינט אויפ'ן איין דיין מיידעל ! — וועסטו זעהן, ווי מיר וועלען דאס היינט א לעב טהאן !

— נו, און אויפ'ן באלל ? ! — פרעגט מאקס פערוואונדערט.

— עי, נאר, ווער דארף דאס האבען דעם באלל זייערען ? ! זאג ברוך'ן אז איך האב דאס ביי איהם געבעטען, הערסט ? און דו זאלסט מיר נאר קיין נאר ניט זיין.

מאקס שמייכעלט אונטער, ווען ער בעגעגענט זיך מיט איהרע אויגען. זי אבער זעהט די געמאכטקייט פון דעם. זי נעהמט זיך פרואווען פערשיע־דענע אנדערע מיטלען, אבער עס נעהט ניט... און שוין אן אנגעטהאנענע צום ארויסגעהן, פאלט זי פלוצים אויף א פלאן : זי נעהט ראש צו צו איהם, כאפט איהם אן פאר די הענט און נעהמט כלומר'שט בייז פאדערען:

— ניב א לאך ! גיב א לאך !

מאקס, וואס האט זיך געהאט פון אנפאנג דערשראקען פון איהר פלוצלינגען בייזען קעהר, דערהערענדיג, אז דאס איז אין גאנצען צוליעב א לאך, האט זיך טאקע גאנץ הארציג צולאכט.

— העכער, העכער ! — האט זי גענומען שרייען נערוועז, זיך דער־מאהנענדיג, אז אויך דער איינפאל איז ברוך'ס, ברוך'ס ! — „וואס וויל ער פון מיר האבען ? !" — איז איהר דורכגעפלויגען אין קאפ — וואס האט ער זיך דאס מיט אמאל ארייננעזעצט אין מיין פלייש און בלוט ? ! — — —

און מאקס לאכט און לאכט. און לאכענדיג שרייט ער אויס, אט דאס איז איין אנפאל פון א....

— מיידעל — כאפט זי אונטער.

— נו, גוט, זאל זיין א מיידעל, זאל זיין א מיידעל.
— נו, גיב מיר נאָך א קוש פאר'ן אוועקגעהן.
— וואָס הייסט? איך וויל דאָך דיך בעגלייטען צום שאפּ.
— ניין, איך וועל געהן אליין, ווי א מיידעל.
— וואָס הייסט?... וואס.... אדרבא.... איך מיין....
— ביין, איך וועל געהן אליין.

קאַפּיטעל 11.

פאַר ברוך׳ן האָט זיך דער מארגען אנגעהויבען „עפּעס אזוי מאָדנע״:

די לעצטע פאַר נעכט איז ער װעניג געשלאָפען, און די נאכט פאר דעם מארגען האָט ער בלויז פארטאג געכאפט א דרעמעל. גאנץ פריה האָט ער זיך אויפגעכאפט און איז ארוים אינ׳ם װייסען דרויסען און דערזעהן, װי עס װארט אויף איהם א גרויסע גאלדענע זון. ניט װייט פון איהם אין פארק ליגט אויפ׳ן שנעע צולײנט א גרויסע גאלדענע זון און װארט אויף איהם, װי זי װאלט זיינער א געטרייער הונט געװען. — און דאָס הארץ פארנעהט זיך אזש ביי איהם פון ליעבע און פרייד, און ער צושמייכעלט זיך װי א דערװאקסענער פון א קינדערישען, חוצפה׳דיגען איינפאל: — „די זון װארט אויף איהם! און װי זיינער א געטרייער הונט!״ און דער פארק, און די בערג, און די בוימער זיינען ערשט אויפ׳ס ניי צוליעב איהם אויפגעװאקסען, אלע אין װייסען, אלע אין װייסען. זיי װאקסען נאָך, זיי צעװאקסען זיך ערשט איצט פאר זיינע בליקען, און אָט, װיפיעל װייסע בערג, װיפיעל פערשנעעטע בוימער! װי זיי שפּרייטען זיך און בויגען זיך. דער װינט בלאָזט שטארק און פראסטיג. און אויף א קליינעם װייסען בערגעל ליגט זיין גרויסע גאלדענע זון און װארט, און שיקט צו איהם אראנזש־גאָלדענע שאָטענס. די גאלדענע שאָטענס ציהען זיך צו איהם ציטערדיג — צופריעדען איבער׳ן צארט װייסען שנעע און קושען זיינע פים. — זיי געבענשט דו פרישער, זונינער, װינטער־פריהמארגען! זיי געבענשט!

ער לאזט זיך געהן צו דער סטאנציע פון דער אויבערשטער שטאדט־באהן, און דער שנעע שפּיעלט אוים אונטער זיינע פים זיין יעדען טריט: טריט־טראָט, טריט־טראָט, טריט־טראט! טריט־טראט! און עס דאכט זיך נאָך, װי פוינעל פּיסשען, װי טויבען װאָרקען, פידלען שפּיעלען. און דער װינד נעהמט ארום, האלזט און גלעט, װאשט און װייעט און קושט דאָס פּנים, די אויגען, די הענט. — זיי געבענשט! זיי געבענשט, פאר פראסט און װינט, פאר שלאף און שנעע. —

ער איז אריין אינ'ם עלעווייטעד־באהן.

דער באהן — א קייט וואגאָנען אָנגעשלאָסען איינער צום צווייטען — נעהמט זיך יאָגען אין דער הויך, אויף זיין אייזערנער בריק. די זון לויפט איהם נאָך פון צווישען די בוימער פון פארק, שפרינגט איבער די בערג, פערלויפט אָפט אויפצופריהער... און עס זעהען זיך אונטער דער בריק פעלדער, הייזלעך מיט פערשנעעטע דעכער און זיין זון, זיין גרויסער גאָלדענער הונט שפרינגט איהם נאָך. זי שפרינגט און קאטשעט זיך איבער די ווייסע פעלדער, איבער די ווייסע דעכער — — — און אָט פאָהרט ער אריין אין די הויכע גאסען, וואס הויבען זיך נאָך מיט טויזענ־דער קעפּ העכער פון עלעווייטער. ער פאָהרט צווישען גאסען, וואָס וואקסען אין הימעל אריין! — איהם נעהמט זיך דאכטען, אז ער פאהרט צווישען שטערט, וואס היינגען אין דער לופטען — — — און די גרויסע, לאנגע בריק איז ווייס פערשנעעט, און איבער איהר ציהען זיך לאנג און ווייט זעקס ריינע, אייזערנע פאסען, וואס בלאנקען אונטער דער זון אין גאָלד און אין זילבער. זיין באהן פאהרט אויף די מיטעלסטע צוויי און מיידט אוים די אנדערע באהנען, וואס טראגען זיך אָן פוןביידע זייטען. זיין באהן לויפט, ווי זי וואלט וועלען איינרייסען די וועלט, און די ווייסע בריק, דאכט זיך, נעהמט מיט שרעק לויפען אנטקעגען און שווינדט אונטער די רעדער. ער פאהרט פון צפון אויף דרום און אין דעם איי־נענעם וועג לויפט אויך, ניט ווייט, דער שטאדטישער מזרח־טייך, וואס ווערט פערפראָרען בלויז ביי די ברעגען און אין מיטען איז ער, ווי עס וואָלט נאר קיין פראסטיגער ווינטער אויף דער וועלט ניט געווען. די זון און דער טייך פערשווינדען אלע מאָל. און אין די עקען פון די גאסען, וואָס שניידען איבער די שטאָדט פון מזרח אויף מערב, שפרינגען זיי ווידער ארוים. די זון זוכט אויף זיין פענסטער. שפרינגט צו צו איהם און קושט איהם ליעב און דער טייך שמייכעלט דערביי ציטערדיג־פריש, ווי א גליקליך צופריעדענע מאמע. און באלד פערשווינדען זיי ווידער. זיי בליי־בען ערגעץ אונטען, און ביי דער נעקסטער גאס שפרינגען זיי ווייטער ארוים און ער שמייכעלט זיי אנטקעגען: — מיין שעהנע זון, און דו, שעהנער, גאָלדענער טייך! און פון זיינע אויגען נעהמען זיך רייסען גאָל־דענע פויגעל — א פינטעל מיט די אויגען, און עס פליהען ארוים א פּאָר גאָלדענע פויגעל, און אָט נאָך א פּאָר און אָט נאָך א פּאָר. די וואנאגען

זיינען פול און פול מיט מענשען, און זיי אלע זיינען נאר־וואס אויסגעשלאָפענע, און אלע זיינען זיינע ברידער און שוועסטער, זיינע זיהן און טעכטער — זיי שמייכלען אלע מיט זיין שמייכעל — און אויך פון זייערע אויגען רייסען זיך גאָלדענע פויגעל. גאָלדענע פויגעל פילען אן די וואגאנען, שלאָגען זיך אָפּ און פלאטערען אויף די פענסטער פון די טויערען, וועלכע לויפען פערביי די וואגאנען. גאָלדענע פויגלען פליהען אוועק, שפרינגען אריין און באדען זיך אין טייך. און ווי מאָדנע די מיידלעך האָבען זיך דאָס גענומען אָנטהאָן היינטיגען ווינטער! — ווינטער רעק מיט'ן פוטער ארויס! פון אמת'ען אדער נאכגעמאכטען פוטער. און עס זעהט אויס אזוי קינדעריש, ווי זיי וואלטען גענומען דער מאמע'ס פוטער'ס זיי איבערגעקעהרט אויף דער לינקער זייט און זיי אנגעטהאָן אויף זיך גלאט אזוי, פון קאטאוועס וועגען.... און היטלען האָבען זיי אנגעטהאָן אזעלכע מאָדנע — פון סאמעט און פוטער האָבען זיי אויפגענעהט אזעלכע הויכע, שפיצינע קאלפאקען. מיידלעך זאל זיך דאָס פלוצלינג פערגלוסטען אנצוטהאָן קאלפאקען! — — — און אונטען איז די גאנצע שטאדט איבערגעפלאכטען מיט פארבינע ריהרעוודיגע מחנות. די גאנצע שטאָדט, דאכט זיך, געהט, די גאנצע שטאדט ריהרט זיך און געהט... און די מחנות זיינען מיט זון בעפלעקט. — גאָטס ברכה אויף זייערע קעפּ, גאָט'ס ברכה.

נאָר ווען ער איז אראָפּ אין גאס און דערזעהן, ווי די מחנות בויגען זיך אריין אין דער ברייטער גאס און ניסען זיך דאָרט צונויף אין צוויי, נאָך ברייטערע, אונענדליך לאנגע מחנות, וואס ציהען זיך אויףביידע זייטען פון דער גאס, און די אונענדליכע ריהרעוודינקייט פון אָט די טונקעלע קליידער, ליכטינע פנים'ער און אָט די היט, די קאלפאקעס, און די מאָדנע רעק מיט'ן פוטער ארויס, און צווישען די ביידע מחנות, די קארס, וואָס לויפען איבער דער לייננ פון דער גאָס, ארויף און אראָפּ, פול געפּאקט מיט מענשען און קלינגען, און טומלען, און רודערען; און די פוהרען: געזונטע, גרויסע פערד, די אנגעלאדענע וועגען, וואס גליטשען זיך און קלאפען אין זייערע אנגעשמירטע רעדער, און די גרויסע, שווערע רעדער, וואָס קלאפען אן שטיין; און די פערפוצטע גלעזערנע פענסטער, וואס שפיעגלען אין זיך אריין אי די מחנות מענשען, אי די גרויסע פערד מיט זייערע אנגעלאדענע וועגען, אי די „קארס", און צושפיעגלען אזוי די ברייטע גאס אויף ביידע זייטען און מאכען זי דורך דעם נאָך גרעסער,

ברייטער, אונענדליך ברייט און לאנג, איז ברוך געבליבען שטעהן א פער־זוירטער, אין הארצען האָט גענומען בריהען א פייער, א בייז, א ביטער פייער: זאל ער בענשען, צו זאל ער שעלטען?

— ווענעם ארבייט איז דאָס? גאט׳ס צו דעם טייוועלס?

— און וויפיעל מענער בלאסע, פערמאטערטע? און וויפיעל מיידלעך דארע, פערעלטערטע?

און ערגעץ דארט, וואו די לאנגע גאס לאזט זיך אראָפּ צום ים, שטעהט דער גרויסער ריעז געפּאנצערט אין שטאהל און אין אייזען, ווייט אויסגעוואקסען איבער אלעמענס קעפּ און האלט אין זיינע גרויסע, אייזערנע הענט די לייצעס פון אָט די אלע מענשען און טרייבט און שרייט: מיינע פערד! מיינע פערד!

אונגליקליכע! אין נאָט, וואָס קאָן זיין גוט ווי א גאָט און בייז ווי א גאט, האָט איהר זיך שוין באלד פערגעסען. אי איהר, אי די בעלי־בתים אייערע, איז ביי ווענען וועט איהר מאנען אייערע אלע טענות?

— — — ביי אָט דעם ריעז פון שטאהל און אייזען? אונגליקליכע, פער־שאָלטענע! ווער וועט לעשען אייערע פייערען? ווער וועט היילען אייערע וואונדען?

— הי! נאָט מיינער! ווי א מענש פערטראכט זיך דאָס אביסעל! אָט דאָס הייסט א דיכטער! אוי, ווען איהר וואלט נאָר ניט געווען אזא שלעכטער — זענט איהר דאך זעהר אן אריגינעלער מענש, אויף מיין ווארט.

ברוך קוקט זיך אום און דערזעהט נעבען זיך ביילקען:

— א גוטען מארגען, ביילקע!

— הערסט, ער האָט זיך ערשט דערמאנט צו ענטפערען!

ברוך קוקט אויף איהר א שולדיגער.

— אָבער ווען איהר וואָלט נאָר ניט געווען אזא שלעכטער מענש, ווי איהר זייט — — — איך וואלט דאָך געפאלען צו אייערע קניע, איך וואלט געקושט אייערע פיס.

געזאנט האָט זי די ווערטער מיט א שפּאסיגען טאָן. און האָט גע־מיינט, אז עס וועט אוועקגעהן פאר א שפּאס, האָט זי זיך אבער בעגעגענט מיט זיינע אויגען און איז רויט געווארען.....

— איז מיט וואס בין איך דאָס טאקע אזא שלעכטער?

— פאַר וואָס לאָזט איהר אונז ניט לעבען? וואָס ווילט איהר פון אונז האָבען? וואָס ווילט איהר האָבען? — — —

— איהר זייט דאָך אַ קלוגע מיידעל, איז פאַר וואָס ערגערט איהר זיך אַזוי פון מיין ניט לאָזען אייך „לעבען“?

ביילקע שווייגט און ברוך רעדט ווייטער:

אפשר דערפאַר, ווייל איהר אליין זייט אינעווענינג אין זיך ניט גאַר צופריעדען?... איהר פערשטעהט, איך רעכען, אַז יעדער מענש וויל זעהן זיין אייגענע געשטאַלט וואָס ריינער, און עס איז נויטיג פאַר יעדען מענשען צו פיהלען די רגע פאַר אָט דעם „לעבען“ אייערען און נאָך דעם, כאָטש אפילו גאָר אונבעוואוסט, אַז עפּעס טהוט ער אַ זאַך, וואָס איז גרויס און לויטער.... שטעלט זיך פאַר — אַ מענש עסט, איז דען עסען־לעבען? ניין, עסען איז אַ מיטעל אויף צו לעבען.

ביילקע מאַכט זיך ניט וויסענדיג און פרעגט:

— וואָס הייסט?

ברוך קוקט זי אָן, ווערט אביסעל בייז, כאָטש ער שמייכעלט, און זאָגט:

— ווען איהר עסט, איז דען עסען לעבען? איז דען דאָס עסען דער זין פון לעבען? וואָלט איהר ווען מען זאָל אויף אייך זאָגען: איהר לעבט אויף דער וועלט, כדי איהר זאָלט עסען? — ניין; ווייל עסען איז בלויז אַ מיטעל אויף צו לעבען. און דאָס וואָס איז אַ מיטעל טאָר ניט און קאָן ניט געמאַכט ווערען פאַר אַ צוועק. און וואָס איז דער מענש, וואָס לעבט זיינע טעג אין פּוסטע ליידענשאַפט אָהן אַ שום רעליגיעזען געפיהל, אָהן אַ שום צוועק?

— גוואַלד, וואָס פאַר אַ שלעכטער מענש איהר זייט! ווי איהר ווילט פון גאָר ניט וויסען, ווי איהר ווילט זיך מיט גאָרניט רעכענען. זעהט איהר דען ניט, אַז די אומשטענדען זיינען אַזעלכע, אַז מען קאָן ניט.

— אַז מען קאָן ניט — רייסט איהר ברוך איבער — לעבט מען ווי אַ ריינע, אידישע טאָכטער.

— כאַ־כאַ, — צולאַכט זיך ביילקע — „ווי אַ ריינע אידישע טאָכ־טער“. איהר זייט דאָך נאָך אַ קינד, אויף מיין וואָרט. זעהט איהר דען ניט, ווי עס זעהען אויס די פערזעסענע מוידען, וואָס האָבען אפּגעלעבט זייערע יאָהרען ווי ריינע אידישע טעכטער? דערשרעקט איהר זיך ניט פאַר

זייערע גרויע האָר, פאר זייער צונויפגעפרעסטע ליפּען, פאר זייערע אויגען און פאר זייער פערגעלטע און פערטריקענטע לייבער?

— דאָס איז דערפאר, מיין פריינד, ווייל זיי האָבען דאָס געטהאָן אלס אן אפּקומעניש, און ניט דערפאר, ווייל עס איז שעהן, ווייל עס איז אן אידעאל, און ווייל מען קאן מיט מעהר שטאָלץ קוקען אויף דער וועלט, ווען מען איז אונשולדיג, ריין, ווי ווען מען איז פערשמירט אין זינד. און דאָס וואס איהר זאגט: אומשטענדען, יא, — די אומשטענדען דאָ אין שטאָדט זיינען זעהר שלעכטע, און דערפאר שריי איך דאָך ראטעוועט זיך, ראטעוועט זיך פון אָט דעם פייער, וואס וויל אייך פערלענדען.

— נו, פרעג איך אייך, איהר ווילט, אז איך זאל ווערען א פארמערקע, איך זאל מיט אָט די הענט זיך נעהמען גראָבען ערד? — און דערביי שטרעקט זי איהם אויס איהר הענטעל מיט די לענגליכע ראזעווע פינגער, און זי טראגט איהם די האנד גלייך צום מויל — — —

ברוך שמייכעלט:

— ווי ווענינ איהר פערשטעהט נאָך אלץ, ווי ווענינ איהר ווייסט, און ווי פערלוירען איהר זייט.

— נו, נו, זייט ניט אין כעס אויף מיר. זאגט מיר בעסער, מען מעג דאָך אייך נעהמען אונטער'ן האנד?

— נו, געוויס מעג מען, פאר וואס דען ניט?

זי לעגט ארייז איהר האנד אין זיינער, און געהט מיט איהם אזוי א ווײַלע, און עס פאלט איהר איין צו פרעגען:

— איך האָב געהערט, אז איהר האָט פיינט מיידלעך וואָס פודערען זיך און וואָס קייען „טשואינג־גאם", און אז פארפומירען האָט איהר דוקא זעהר ליעב?

— איהר פודערט זיך דען?

— זעהר זעלטען.

אין א ווײַלע ארום הויבט זי אויף איהרע אויגען ארויף צו איהם.

— ס'ארא מאָדנער מענש איהר זייט! מיין קאָפּ גרייכט דאָך אפילו ניט ביז אייערע אקסלען. און ס'ארא מאָדנע האנד ביי אייך! זאגט מיר, פיהלט איהר מיין האנד? — — — איך מיין — — — מיין האנד איז דאָך אזא ווארעמע? — — —

— וואס מאכט איהר זיך נארעש ווי א קינד, זעהט איהר דען ניט,

אַז איך געה אין אַ גראָבען ווינטער ראַק.... און דערצו ניט נאָר אַ קוש, ווי די לאַנגע נאַס מיט די מענשען לאָזט זיך דאָס דאַרטען בארג אַראָפּ און אַרויף. זעהט דאָס דען ניט אויס ווי צוויי פאַנטאַסטישע בוימער, וועמעס צווייגען עס גיסען זיך צונויף אין מהאָל, ציהען זיך ביז אונז און נאָך ווייטער פון אונז, וועמעס צווייגען עס ציהען זיך אויף אין אַלע גאַסען, ס'אַרא מאָדנע בוימער, ס'אַרא מאָדנע בליהונג! ס'אַרא מאָדנע שפּיעל פון פּנים'ער און קליידער. און פאַר וועמען איז אָט דאָס שפּיעל, אויב ניט פאַר'ן טייוועל? אונטער די פיס ביי זיי איז דאָך שוין לאַנג קיין שנעע ניטאָ, צו ווייסען זיי פון ווייסער צאַרטקייט, צו ווייסען זיי, אַז אונ־טערן שטאָרט שטעהען איצט ווייסע פעלדער, ווייסע בערג מיט ווייסע פער־שנעעטע בוימער, וועלכע הויבען זייערע צווייגען צום הימעל? און וויפיעל פון זיי וועלען נאָך פיליכט היינט פערברענט ווערען? און ווער זאָל דער־רויף אויפפאַסען, די בעאַמטע? אָדער יעדער איינער פון זיי וויים דאָך, אַז אויב ניט ער, וועט אַן אַנדערער צונעהמען דעם כאַבאַר. — און ווייסט איהר ניט פאַר וואָס אַזאַ מיידעל ווי איהר, וואָס איז אין „דער היים“ מן הסתם, ווי אַנדערע אַזעלכע מיידלעך, געווען אַן איבערגעבענע רעוואָלו־ציאָנערקע, פון וועמעס אויגען עס האָט געלויכטען אַ הייליג פייער, פאַר וואָס איהר האָט זיך דאָ מיט אַמאָל גענומען צו „לעבען“? איז דאָס אפשר ניט דערפאַר, ווייל אויך איהר האָט זיך אַרומגעזעהן, אַז דאָס שפּיעל איז דאָ פאַר'ן טייוועל? פאַר'ן טייוועל, וואָס איז געפּאַנצערט אין שטאָהל און אין אייזען?

— אַזוי, אַזוי דרעהט איהר זיך דאָס אַרויס פון מיין שאלה. — שרייט ביילקע אויס. — כאַ־כאַ — און עפּעס אַזוי פּלוצלונג רייסט זי אַרויס איהר האַנד פון זיינער און ניט זיך אַ שטעל פאַר איהם:

— זאָגט מיר נאָר, וואָלט איהר ניט געהאַט קיין חשק מיך אויפצוע־עסען אין גאַנצען?! אָט איך וואָלט זיך פאַר אייך אויסגעטהאָן אַ נאַ־קעטע, אָט גלייך איצט, אין מיטען גאַס? — — —

— איהר וואָלט זיך דאָך חלילה פערקיהלען, זאָגט ברוך זיך בע־הערשענדיג.

— ס'אַרא גוטער איהר זייט! און איהם נעהמענדיג צוריק אונטער'ן אָרעם זאָגט זי — ניט אמת, איך בין עפּעס אַזאַ מאָדנע? — מען קאָן זיך נאָך פאַר מיר איבערשרעקען?

נו, געוויס! עפּעס א קליינינקייט! — זאָגט ברוך סאַרקאַסטיש, זי אויסמעסטענדיג מיט די אויגען. — אבער ווי, איהר האָט נאָך ווייט צו געהן?

— איהר ווילט שוין פון מיר פּטור ווערען? — — —

נו, נאַרישקייטען! איך דאַרף נאָך באַלד זיין ביי מאַקס'ען. ער וואַרט געוויס אויף מיר. איך דאַרף מיט איהם אין א בעשטימטער צייט צוגעהן אויף א פּלאַטץ, טאָמער וועט זיך פּיליכט דאָרטען עפּעס מאַכען.

— איהר ווייסט? חנה געהט דאָך שוין היינט צו דער ארבייט?

— יאָ? — וואוהין? טאַקע אין דעם זעלבען שאָפּ וואו איהר אר־בייט?

— ניין, זי האָט דוקא געוואָלט אזא שאָפּ, וואו קיינער קען זי ניט. שאַט! אָט געהט זי דאָך!

ברוך האָט דערפיהלט, ווי אין זיין הארצען וואָלט עמיצער שאַרף א ציה געטהאָן עטליכע אָנגעצויגענע פעדעם — — — יא, יא, אָט לויפט זי — — —

— חנה איז טאַקע כמעט ווי געלאָפען: זי האָט קיין צייט ניט. זי האָט זעהר קיין צייט ניט.

— וואָס כאַפּט איהר אזוי? ס'איז נאָך פריה — זאָגט ביילקע.

— ניין, ביי אונז הויבט זיך דאָך אָן פריהער. און איהר, ברוך, זעהט זיך היינט מיט מאַקס'ען, ער האָט אייך עפּעס צו דערצעהלען.

— וואָס איז?

— זעהר א וויכטיגע זאַך — — —

— קאָנט איהר דאָך מיר איצט גלייך זאָגען — זאָגט ברוך, וועלכער דערקענט, אז די „וויכטיגקייט" איז א געמאַכטע.

— ניין, — זאָגט זי בלאַס, שמייכלענדיג — איהר מוזט זיך מיט איהם אליין זעהן — און זי מיידט דערביי אויס צו קוקען אויף ביילקען — — —

— וואָס, איהר זייט ברוגז אויף ביילקען? — האָט ברוך בדעה צו מאַכען שפּאַס, נאָר ער דערמאָנט זיך, אז חנה וועט דאָך געוויס גלייך רויט ווערען, און ער פרעגט:

הייסט דאָס א סוד?

אַבער חנה איז גראָד דערפון ערשט רעכט רויט געוואָרען. די ליפּען

האָבען זיך שטיל צובוינען. עס האָט געזאָלט זיין א שמייכעל — — — עס האָט זיך בעוויעזען א שמאָל פאַסיקעל איבער איהרע ווייסע, נערוועז ווייסע צייהן. זי האָט זיך אבער קלוג א דרעה געטהאָן און אפגעזאגט:

— עי געהט..... איך האָב קיין צייט ניט. גוד־באַי!

— אוי, וואס פאר שלעכטער מענש איהר זייט, ווי אלע ווערען דאָס לעבען איך דוים, מען קען דאָך נעבען אייך משוגע ווערען! גאָט מיינער! וואָס ווילט איהר האָבען?

ווען ברוך איז אריין אין די קלענערע אידישע גאסען, האָט ער נאָך דאָרטען געטראָפען שנעע, און אויפ'ן שנעע — גרעסערע און קלענערע קר פעס מיסט און פעסלאָך מיט מיסט און אש. קינדער מיט ביכער אונטער די הענט האָבען זיך געאיילט אין „סקול". און ערגעץ איז א איננגעלע, פון היימליכקייט ווענען, איבערגעשפרונגען איבער א קופע מיסט, און גלייך נאָך דעם, איבער נאָך איינער. און אָט האָט א הוליע געטהאָן דער ווינד און זיך גענומען צוטראגען די קופעס איבער דער גאנצער גאס. די אשעס האָ־בען זיך גענומען טראגען אין דער לופט, איין פעסעל איז געשטאנען אזוי שלעכט, אז עס האָט זיך א דרעה געטהאָן א פאָר מאָל און גלייך א פאַל געטהאָן, ארויסווארפענדיג די אשעס. דער ווינד האָט זיי אויפגעכאפט און האָט זיי פאנאנדערגעבלאָזען איבער דער לאנגער גאס צוזאמען מיט די שמיקלעך שמוציגע פאפיר, וואס ער האָט אויסגעריסען פון די קופעס.

— און אָט דאָ וואוינען מענשען! — טראכט ברוך מיט גאל — און אָט דאָ וואוינען מענשען, און שפייען זיך ניט איינער דעם צווייטען אין פנים אריין! כאַ־כא, וואו זיינען מיר דאָס? אויף וואס פאר א וועלט?

און אָט שפּארט א אידעל מיט א אידישער באָרד א פושקארט. דער ווינט רייסט זיין באָרד און די קינדער צולאכען זיך הילכיג: „לוק עט דהאט שיני, לוק עט דהאט שיני!" — און אָט העלפט נאָך גאס, אז דער ווינד רייסט אראָפּ דעם אידען'ס היטעל. די קינדער צולאכען זיך נאָך הילכינער. דער איד שטעלט אוועק דעם פושקארט און לאָזט זיך לויפען נאָך דעם היטעל. איינער א „סמארטער" איננגעלע פערלויפט אויפצופריהער כאַפּט אויף די היטעל און ווארט, און ווען דער איד קומט צו, בעהאלט דער איננגעלע די היטעל אויף הינטען און נעהמט פאר איהם טאנצען און

רייסט איהם פאר׳ן באָרד און רייצט איהם און שרייט: „שיני־וויסקי, שיני־וויסקי“.

— ווארט, ווארט די לויפער, איך וועל דערצעהלען דיין מאמען, — נעהמט דער איד שרייען, ציהענדיג זיך צו דעם הימעל.

— „שאַט־אפּ“ — שרייט אויס דער איינגעל און גיט א שליידער דאַס היטעל פון זיך. און אנדער בויטשיקעל לויפט צו. ער וויל אַ־יך הנאה האָבען פון דער שמחה, אבער דער איד האָט שוין אין צייט אונטערגעכאפּט די היטעל און זיך גלייך געלאזט צו זיין „פושקארט“, שעלטענדיג אמעריקא און די אידישע „ממזרים“ און די וויסטע פרנסות...

— נישקשה, נישקשה! — שמייכעלט ברוך — דעם איינגעל׳ס מאמע, קאן זיין, טהוט אָן יעדען שבת טלית און תפילין, ווייל ער וויל, אז זיין קינד זאל וויסען, אז ער בעלאנגט צו א „סוירט׳ן ניישאָן“.....

קאפיטעל 13.

דעם גאנצען טאג איז ברוך געווען זעהר נערוועז, און מיט וועמען ער האָט זיך נאָך דעם בעגעגענט, האָט ער געמוזט ענטפערען א תירוץ, אז ער האָט זיך די לעצטע עטליכע נעכט ניט אויסגעשלאָפען, און ערשט פארנאכט, ווען ער איז געקומען צו זיך אהיים, האָט זיך זיין אונרוהיגקייט גענומען איינשטילען. וואס נעהענטער עס איז געוואָרען צו נאכט האָט דער פראָסט גענומען ווערען אַלץ שטארקער און פרישער, און ווען די נאכט איז צוגעפאלען, איז ברוך שוין געווען אויף אזוי ווייט אן „אנדערער", אז ארויסקוקענדיג פונ'ם פענסטער, האָט ער גענומען טראכ־טען, אז די וועלט איז א לעגענדע, און אז איצטער, אין דער נאכט, איז זי א ווינטער נאכט לעגענדע. און אין קאפ האָבען זיך גענומען דרעהען גע־דאנקען און בילדער וועגען „זיידען פראָסט" און דעם פעטער שנייער, ווי אָט דער גרויסער ריעז־פראָסט מיידט אויס, דעם בלאסען פעטער שנייער, מיידט אויס זיינע בליקען, און דער פעטער שנייער קוקט טאקע עפעס אזוי מאָדנע, גלייכגילטיג, מיט בליקען פון ווייטע, אפענע פעלדער, און טאָמער בעגעגענט זיך מיט איהם דער שטארקער פראָסט, לאָזט ער אָפּ הענט און פיס — — — און ווי מאָדנע דער היינטיגער טאג האָט זיך אנגעהויבען! — אויף יעדער גאס אן אנדער זון, אויף יעדער גאס א נייע זון! און אט זיינען איצט געבען איהם אַלע זונען! וויל ער — נעהמט ער זיי צונויף, נעהמט זיי צונויף אין זיינע הענט, אויף זיין ברוסט, און נעהט מיט זיי ארויף איצט, אין דער נאכט, אויף א הויכען ווייסען בארג, און ווייזט זיך פאר די מענשען — א ריעז מיט אזוי פיעל רויטע און גאָלדענע זונען אין זיינע הענט — — —

יאָ, א שעהנער מארגען איז געווען דער היינטיגער! און וואס עס איז געווען נאָכדעם, דאס היפט ער איבער, דאָס וויל ער ניט געדענקען. און ער גיט זיך איבער צו בילדער, וואס וועבען זיך פאר איהם פון נאָהענט און פון ווייט, און פון הארצען שטייגען דערביי טענער, אזעלכע געזונטע און

ליעבע, גוטע, געטרייע און צופריעדען־פערביינקטע. עס קומט אריין דער בעל־הבית׳טעס הונד. אַבער ברוך, א פערווי׳ בטער, א פערזוגגענער ריהרט זיך ניט פון ארט. דער ווייסער הונד געהט צו, קוקט איהם אָן. שמעקט זיינע טריט איין מאל און נאָך אמאָל, און ער לעגט זיך אוועק לעבען זיינע פיס.

און נאכדעם, אז ברוך האָט זיך אנגעטהאָן, האָט גענומען זיינע גליטשערס, און איז צרויס — האָט איהם בעגעגענט א בלויע, פרישע ווינ־טער־נאכט, א ווייסע ווייט, וואָס האָט זיך געצויגען אויף מיילען און מיילען, איבער בערג און האָט אריינגעשטראהלט אין דער בלויער נאכט. — — —

און די נאכט האָט זיך געהויבען שטיל און זיכער ביז צום ווייטען הימעל און האָט זיך צו איהם געצויגען און געפרעסט, און דער הימעל האָט זיך איבער איהר געשפרייט ווי א פערשטערנטער בלויער ים.

און דער פראָסט האָט געוועלטיגט אין דער נאכטס בלויער לופט, האָט פערכאַפט דעם אטהעם און געמאכט פידלען דעם שנעע אונטער די פיס. און האָט געשטארקט די אדערען, האָט אנגעצויגען די מוסקולען, געקרעפ־טיגט דאָס בלוט, און געמאכט פיהלען פראסטיג, ברענענדיג.

בערג ווייסע, מיט בוימער נאקעטע, פערשנעעטע האָבען זיך געהויבען דאָ און דארט, שטילע, לעבעדיגע און האָבען זיך צופריעדען גע׳חבר׳ט מיט דער קרעפטיגער, טיעפער בלויקייט, וואס ארום זיי און וואס איבער זיי: —

— זיי געגריסט די קרעפטיגע, בלויע ווינטער־נאכט! זיי געגריסט!

און דער שטארקער ריעז, דער זיידע־פראָסט, קלאַפט דערפאר אָפּ דעם ערשטען גרעסטען באַרג אין פלייצע:

— וואויל, וואויל, מיין קינד! — וואויל, און שפּאַנט ווייטער.

קאפיטעל 14.

ביילקע איז געגאנגען אהיים פון דער ארבייט א שמייכלענדיגע, א טאנצענדיגע. זי האָט אלץ געטראכט, ווי זי וועט זיך אנטהאָן, ווי זי וועט זיך פערקאמען, ווי זי וועט דאס היינט אויסזעהן אויפ'ן באָל, און זי האָט פון זיך הנאה געהאט, און איהרע אקסלען האָבען זיך פון מאָל צו מאל אויפגעהויבען, זיך צונויפגעצויגען, ווי זי וואלט זיך געפיהלט ארומגענומען פון הנאה.

זי נעהמט פאר זיך זעהן דעם באָלל. די טענץ, די בעקאנטע און אונ־בעקאנטע פנים'ער.... עס פערשטעהט זיך, אז ברוך וועט דארטען אויך זיין. און גוט וואס זי האָט איהם אין דער פריה גאר ניט געזאגט וועגען באָלל. ווי ער וועט דאס איבערראַשט ווערען!... און ווי, אז ער וועט דארטען ניט זיין? ער וועט שוין דארטען געוויס יאָ זיין — בעשליסט זי מיט א שמייכעל אויף איהרע פולע, רויטע ליפען און מיט א צופריעדענעם גלאנץ אין די אויגען. און חנה האָט דאָך געכטען אויך געזאָגט, אז ער וועט זיין.

אָט דאָס איז אביסעל א מאָדנער בחור — טראכט זי ווייטער וועגען ברוך'ן. האסט געזעהן, א מענש זאל זיך דאס ביי איצטיגער צייט נעהמען רעדען וועגען גאט! און טאקע גאר ווי פון טייטש־חומש ארויס! און מעשה'לעך שרייבט ער, אז עס קומט איהם פאר זיי אויסקושען יעדען אבר! און ער איז דאָך אזא גרויסער, אזא שווערער, און פונדעסטוועגען, ווען דו נעהסט נעבען איהם, פיהלסטו, ווי איהם אָנצוכאַפען פאר'ן פאָלע. דיר דאכט זיך אלע מאָל אויס, אז אָט העבט ער זיך אויף און פליהט אוועק פון דיר. איהר פנים צוּשמייכעלט זיך נאָך פרישער. — מען דארף דאָס איהם טאקע אזוי זאגען: „איהר ווייסט ברוך, איהר זייט דאָך עפעס אזא מאָדנער, ווען מען נעהט מיט אייך, פיהלט מען, ווי אנצוכאפען אייך פאר'ן פאלע. עס דאכט זיך אלע מאל אויס, אז האָט העבט איהר זיך אויף און פליהט אוועק". — קאָן זיין, אז בינעם איז גערעכט, טראכט זי ווייטער,

זיך דערמאָהנענדיג, וואָס בינעם האָט איהר אַמאָל געזאָגט וועגען ברוך'ן: אז די אלע מעשׂיות וועגען גאט האָט דאָס ברוך בלויז פאר'ן בשוט'ען עולם, און פאר זיך האָט ער עפּעס א מין „רוים“, „ווייטקייט“ און „פייער, פייער!“ — אָ, ווייסט זייביידען דער גוטער יאָהר!

פונדעסטוועגען, אוינען האָבען זיי ביידע שעהנע, אי ברוך אי בינעם, עפּעס אזעלכע קינדערשע. זיי וואָלטען זיך נאָך ביידע געמענט שפּיעלען אין זאמד — — — און וואָסער א פּראָסט עס איז היינט! — גיט זי א טראכט, זיך אומקעקענדיג, ווי עס פריהרט דער ווארעמער אטהעם, וואס שפּארט זיך ארויס פון איהר נאָז, פון איהר מויל, און זי דערפיהלט זיך גוט און ווארעם אין ווינטער־ראָק.

פאַר איהר און אונטער איהר ציהען זיך מענשען אהן און אנהויב און אָהן א סוף. די בעלויכטענע קארס, וואס לויפען ארויף און אראָפּ איבער די לאנגע גאסען, זיינען ערמערוּוייז פערשאטען מיט שנעע. דער עלעווייטאָר, זיינע בעלויכטענע וואגאנען, וואס זיינען געשלאָסען איינער אן אנדערען, טראגען זיך אויף די אייזערנע בריקען, איבער אלעמענס קעפּ, ווי גרויסע, זשיפענדע שלאנגען, וואס זיינען פערקאוועט אין שטאָל און אין אייזען — — — די גרויסע פערפּוצטע פענסטער זיינען פול מיט ליכט און גיסען זייער ליכט אויף די כוואליענדע מענשען־מחנות, וואס טראגען זיך און טראָגען זיך פארביי; און די מענשען־מחנות ווערען אָבגעגאָסען מיט ליכט; און די מענשען־כוואליעס ווערען פערשפּיגעלט און פערפלעקט מיט ליכט.

ביילקע שטעלט זיך אָפּ נעבען איינעם פון די פערפּוצטע פענסטער. זי שטעלט זיך אָפּ און פערקוקט זיך אויף א בלוי זיידען העמד, וואס איז שעהן פאנאנדערגעשפּרייט צווישען אנדערע שעהנע פרויענזאכען. זי קוקט אויף דאָס בלויע העמד און דערמאָנט זיך מיט א שמייכעל אין ברוך'ס ליעבע צו בלוי... און אָט דערזעהט זי נאָך אן אנדער, א נעל־ווייס מיט בלויע פאסען ארום ברעג, — „זי זעהט אין גאנצען אויס ווי א אידישער טלית“ — פאלט איהר איין. — אָי, אויף מיין ווארט, ער וואלט דאָך פאר איהר משונע געווארען.

און ביילקע איז אריין אין קראָם און געקויפט דאָס העמד. און ווען זי איז געקומען אהיים מיט דעם פערפּאַקטען העמד אונטער'ן אָרעם,

האָט זי געהאַט א געפּיהל, ווי זי וואָלט מיט זיך מיטגעבראַכט א טייערען אוצר.

די מיסעס האָט פאַר איהר געעפענט די טהיר, גענטפערט אויף איהר ג׳ט אבענד און זיך פערוואונדערט:

— וואָס, איהר האָט דאָ קיינעם ניט בעגעגענט?!

— ניין.

— דאָ האָט דאָך עמיצער געוואַרט אויף אייך, און ער איז נאָר וואָס ארויסגעגאַנגען.

ביילקע איז געבליבען שטעהן א פערוואונדערטע. זי האָט זיך דער־מאָנט, איהר האָט זיך געגומען דאכטען, עמיצער האָט זי בעגעגענט אויף די טרעפּ, און האָט זיך ווי א שאָטען צוגעפּרעסט צו דער וואַנט, ווען זי איז פארביינגעגאַנגען.

ווי האָט ער אויסגעזעהן? — פרעגט ביילקע ביי דער מיסעס א פערוואונדערטע, כאָטש זי האָט שוין ביי זיך אין דער מינוט אפגעמאַכט, אז דאָס איז געווען בינעם.

— אזא בלאסער, מיט רויטע ליפּען, און אזוי הויך — זאגט די מי־סעס, אויפהויבענדיג איהר האַנד, אביסעל העכער פון איהר אייגענעם קאָפּ — אָבער ס׳איז גאַרניט — בערוהיגט זי די מיסעס, — ער האָט געזאָגט, ער וועט דאָ באלד זיין נאָכאַמאָל.

ביילקע איז אריין אין איהר צימערעל, אראָפּגעוואָרפען פון זיך דעם ווינטער־מאַנטעל און אנגעצונדען פייער. אויפ׳ן טיש איז געלעגען א צעטעלע:

„איך בין דאָ ערשט געווען. איך וועל דאָ באלד ווידער זיין. איהר געהט דאָך געוויס צום באַלל“.

בינעם.

ביילקע האָט דאָס איבערגעלעזען און האָט זיך צולאַכט.

— איהר געהט באלד עסען, בעלא? — פרעגט זי די מיסעס.

— יא, איך וועל נאָר נעהמען א וואַנע.

— איהר וועט פריהער נעהמען די וואַנע?

— יא.

— וואס איז, איהר געהט היינט ערגעץ?

— יאָ. היינט איז דאָך דער ציוניסטישער באַלל.

— אזוי, — ציהט אוים די מיסעס מיט א שמייכעל, אפגעהענדיג פון דער טיר.

ביילקע האָט צופאקט און פון דאס ניי גענומען בעטראכטען איהר איינגעהאנדעלט ציידען העמד. דאָס העמד איז איהר נאָכאמאָל זעהר גע־פעלען געווארען. און איצט האָט זי אויסגעדריקט איהר צופריעדענהייט דערמיט, וואס זי האָט פערשפרייט דאָס העמד אויפ׳ן בעט און זיך גע־נומען אויף איהם שפריצען פארפומען.

נאכדעם איז ביילקע אריין אין באד צימער, פון דאָס ניי אויסגעוואַ־שען די מילך־ווייסע וואנע און אפגעדרעהט ביידע קראנען. דאָס וואסער האָט מיט א פאטשעריי גענומען פאלען אין דער וואנע אריין. דאָס צימער איז באלד געווארען פול מיט וואסער־גערויש, און וואס ווייטער איז דער גערויש געווארען אלץ שווערער און טיעפער. זי האָט זיך אויף שנעל גענומען אויסטהאָן, און נאָך איידער אין וואנע איז געווען גענוג וואסער איז זי שוין געשטאנען אין גאנצען אן אויסגעטאָנענע אינ׳ם ליכטיגען צימער. די פארע האָט זיך אין ווייסע, ווארעמע וואלקענדליך גענומען הויבען פון דער וואנע, זיך שפרייטען איבער׳ן צימער. און זי, א ווארעמע, א ראזעווע, מיט א שווארצען געקרויזטען קאפ איז ארומגענומען געווארען פון ווייסע וואָלקענלעך.

א ווײַלע איז זי אזוי געשטאנען, ביז זי האָט זיך מיט א שמייכעל דערמאנט, אז זי זעהט שוין מן הסתם באלד אוים, ווי איינע פון ברוך׳ס זונען־טעכטער, וועלכע בעווייזען זיך ביי איהם אויפ׳ן הימעל נאָכ׳ן רעגען, האָט זי זיך געכאפט און אין גאנצען פערדרעהט דעם הייסען קראן. די ווייסע פארע האָט באלד אויפגעהערט שלאָגען. זי האָט דערווייל גענומען און מיט האָרנאדלען זיך העכער ארויף פערשטעקט איהרע געקרויזטע, שווארצע האָר. און אז זי איז אריין מיט די פים אין וואסער, איז א גרויל אריבער איהר לייב, און זי איז געבליעבען שטעהן אן אויסגעצויגענע. דאָס וואסער איז געווען אביסעל צו קאלט. די קראנען זיינען שוין געווען פערדרעהט. אין באָד־צימער איז געווען ליכטיג און שטיל, נאָר אָט האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פונ׳ם גלעקעל ביי דער אריינגאנג־טיר. די טיר האָט זיך געעפענט און עס האָט זיך דערהערט אי בינעם׳ס אי לעווין׳ס שטימען. האָט זי נאָך א ציטער געטהאָן און גלייך דערויף אויך א שמייכעל גע־טהאָן און זיך מיט אמאָל אראָפגעלאזט און זיך אויסגעצויגען אין וואסער.

קאַפּיטעל 15.

נידרינגער, צווישען די בערג, אויפ'ן אייזנדראַנד, גליטשען זיך שוין חברה, פרישע, יונגע, וואַרפען זיך איבער מיט ווערטער, טומלען, לויפען, שוועבען איבער'ן אייז. און עס קומען נאָך אָן אַלץ נייע און נייע, זעצען זיך צו אויף די בענק, וואָס אַרום ברעג, און טהוען אויף גיך אָן די שטאָלענע גליטשערס, און וואַרפען זיך אויפ'ן אייז. און אז מען גליטשט זיך דורך דעם ערשטען ראַנד, ווערט מיט אַמאָל וואַרעם — וואַרפט מען פון זיך אַראָב די אויבערשטע ווינטער־קליידער און מען דערפיהלט מיט אַמאָל אַזוי לייכט. אַזוי פערגעניגענדיג גרינג, כאַטש פליה! לאָזט מען זיך פליהען איבער'ן אייז, אויף די גוט געשאַרפטע, בלאַנקע גליטשערס. מען נעהמט זיך טראָגען שנעל און שנעלער, איינע הינטער די אַנדערע, איינע פאַר די אַנדערע, און ווער גאַר צוזאַמען: איינער אָן דעם צווייטען, איינער אָן דעם צווייטען, אין אַ לאַנגער, ריהרעוודינגער קייט, וועלכע טראָגט זיך שנעל און האַסטיג, און ווער עס גליטשט זיך האַנד אין האַנד אין דער ברייט, ווי אַ לעבעדיגער פּאַרקאַן — — — און די בלוטען צוּוואַרעמען זיך אַלץ פרישער, לעבעדיגער און וואַרימען צופריעדען די היוט פון די קרעפטיגע, יונגע לייבער. און עס ווערען צופּלאַצטע באַקען ליידענשאַפטליך געקושט, געביסען פון דעם שטאַרקען פראָסט און די ברוסט אָטהעמט פריי, פריש, גערן, און דאָס האַרץ נעהמט שלאָגען מיט טהינער און אַלץ צוּרייצטער, ווילדער רייצט דער ווילדער פראָסט.

איז עמיצער צופריעדען, גילטשט ער זיך שטאַרק, איז עמיצער אויף עפּעס אין כעס, גליטשט ער זיך אויף צו־להכעיס, נאָך שטאַרקער.

אָט האָט עפּעס איבער'ן אייז לויז אַ קלונג געטהון. דאָס איז ביי אַ מיידעל, אין מיטען יאָגען זיך מיט איהר חבר'טע, אַרונטערגעפאַלען איין גליטשער. דאָס מיידעל פאַלט, די חבר'טע פּרואווט זי אינטערכאַפּען אין ספּאַטיקעט זיך אליין, איין מאָל און נאָך אַמאָל און לאָזט דערביי אַ פּאָר מאָל אַרויס אַ מיידלעשען קוויטש. צולאָזט די הענט אין דער לופט און

קאַן קוים כאַפּען דאָס גלייכגעוויכט. לויפט באַלד אונטער א בחור, כאַפּט אונטער די צווייטע און העלפט זיך אויפהויבען דער ערשטער.

— איהר האָט זיך א קלאַפּ געטהאָן? — פרעגט דער בחור.

— ניין, ניין! — ענטפערט זי מיט א לייכטען שמייכעל, — גאַר ניט.

— אז איהר גליטשט זיך אליין.... ווערטעלט ער זיך.

— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!

— כא־כא־כא־כא!

צולאכען זיך די מיידלעך.

— איז עס דעריבער?!

— ס'הייסט! — — — נעווים! — מיידלעך. און אָט אין אזא נאכט, — און אויף אזא גוטען אייז — — — אליין — — — דאַרפען פאַלען — — — —

— כא־כא־כא־כא!

— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!

און באַלד גליטשט זיך צו נאָך אַן אַנדער בחור, רויט, צופלאַמט, מיט'ן אַרונטערגעפאַלענעם גליטשער אין האַנד און מישט זיך גלייך אַריין:

— נו, וואס איז דאָ צו לאַכען?! — — — —

— אָט האָסטו דיר נאָך אַן אַנדערען!

— אויך איהר אזוי?

— נו געווים! — ענטפערט כלומרשט ערנסט דער ניי־צוגעקומע־נער. — איהר קענט דען צושרויפען א גליטשער ווי מען דאַרף? איך בין זיכער, אז ביי אייך וועלען זיי אויך באַלד אַרונטערפאַלען — און ער ניט איבער דעם איינציגען גליטשער דעם ערשטען בחור און נעהמט זיך גלייך בעקוקען די גליטשערס פון דער צווייטער.

דער פראָסט ברענט, די מיידלעך לאַכען, בעהאַלטען זייערע הענד אין די מופטעס, די בחורים אַרבייטען פלייסיג. — האַלט א בחור איין פוס אין האַנד און שרויפט אָן דעם גליטשער, שטעהט דאָס מיידעל נאָר אויף איין פוס. גיט זי זיך א וויכנע און לאָזט אַרויס א קוויטש. זי האָט מורא, זי זאָל ניט פאַלען — שפּאַרט זי זיך אָן מיט איהר ברוסט אין'ם בחור'ס אַקסעל. און אז עס לויפט פון ערגעץ אָן א בעקאַנטער, אָדער גלאַט א כוואַט, שרייט ער אויס מיט א קנאַה'דיגען ניגון: „אָה, יו קיד!“ און פליהט פאַרביי שנעל, שניידענדיג דאָס אייז אַלץ ווייטער און ווייטער.

באַלד וואַרפען זיך די צוויי נייע פּאָרלעך צווישען די גליטשערס, און עס הייסט — צוויי בלודנע בחורים האָבען זיך אויף אַ ספּאָרטישען אופן בעקאַנט מיט צוויי פרעמדע מיידלעך, וועלען אין איינעם פערברענ־גען אַ צופריעדענעם אבענד אויפ'ן אייז־ראַנד און וועלען זיך נאָכדעם צו־געהן און, קאָן זיין, אַז זיי וועלען זיך קיינמאָל מעהר ניט בעגעגענען, אָדער זיי וועלען אָפּמאַכען זיך צו טרעפען דאָ נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל, ביז זיי וועלען נאָכדעם נעהמען „אַרויספאָהרען“ צוזאַמען. — — —

ברוך'ן איז דער פאַל זעהר געפעלען. קען זיין, אַז אָט אויף אַזאַ אופן האָט זיך אַמאָל חנה בעקענט מיט מאַקס'ן; זי האָט דאָך איהם דער־צעהלט, אַז זיי האָבען זיך געטראָפען אויפ'ן אייז — — — — און — — — — און נאָכדעם האָבען זיי זיך אויפגעהויבען און זיינען אַוועקגעפלויגען. — און פליהען — — — אָט זיינען זיי ביידע; האַלטען פאַר זיך געשלאָסען די הענד, ווי אין טאַנץ. ווי שעהן עס נעהמט זי אַרום איהר ווייסער, וואָלענער סוועטער! ווי רויט צופלאַמט זיינען איהרע ווייסע באַקען! און ס'בלישטשען מיט פרישער פייכקייט איהרע ווייטע אויגען. עטליכע טונ־קעלע האָר האָבען זיך אַרויסגעשלאָגען איבער'ן שטערען פון אונטער איהר ווייסען, פוטערנעם הוט און זיינען בעדעקט געוואָרען מיט ווייסען פראָסט. — חנה!! און ס'אַרא קלוגע, שלאַנקע בעוועגונגען זי מאַכט דאָס! — — גליטשער קוקען זיך אום, און לאָזען זיך נאָכ'ן פּאָרעל: פערלויפען אויף־צופריהער און בלייבען אויף אַ ווייל־ע הינטען; פערלויפען פון רעכטס, פערלויפען פון לינקס, און עס שווינדעלט אין די אויגען דאָס בלאַנקע שטאָל פון אונטער אַלעמענס פיס, וואָס שלייפען אַרום איהר מיט אַ מאָד־נעם געראודער דאָס יונגע, קרעפטיגע אייז, און דאָס אייז לאָזט פון מאָל־צו־מאָל אַרויס מוראַ'דיגע קלאַנגען, ווי עס וואָלט זיך דאָרט אין דאָ אין שטיקער שפּאַלטען, אָדער פער'כשופ'טע, שטילע, ווי עס וואָלטען פלוצלונג ערגעץ ביי אַ פידעל־שפּיעלער סטרונעס פּלאַצען. — — —

ברוך'ן טהוט דאָס הנאה, און אויך ער נעהמט אָן אַנטהייל אין דעם צולאָזטען געלויף, ווי אויך ער וואָלט צום ערשטען מאָל „דאָס מיידעל אין דעם ווייסען סוועטער“ דערזעהן — — — און אָט האַלט ער שוין לעננער ניט אויס, פערלויפט פון לינקס, און הייסט זיך געבען איהר פרייע האַנד, און — מען לאָזט זיך אין דרייען.

באַלד ווערט ער קאַפּריזנע, ווי אַ צופעסטשעטע קינד: — מאַקס זאָל

געהן אויף דער זייט און ער אויף יענער, און האָט גלייך חרטה און בייט זיך אָפּ צוריק — — — און אָט פּאַלט איהם איין, און אין מיטען לויף גיט ער זיך מיט אַ מאָל אַ שטעל אָפּ, אַזוי אַז זיי שלאָגען זיך אַלע צונויף און פאַלען.

און זיי גיבען איהם אַלע נאָך, פערגיבען איהם אַלעס. נאָך מעהר, — זיי בלייבען גליקליך, צופריעדען פון אַלע, בעזונדער זי. — — —

— מיין גאָט, ווי צולאָזען איהר זיינט דאָס היינט! וואָס איז דאָס מיט אייך?! — זאָגט זי און לאַכט צופריעדען.

— אויף מיין וואָרט, ער איז היינט פּשוט משוגע! — צושרייט זיך מאַקס. — האָסט געהערט אַזוינס! מילא, איין מאָל אַ חכמה!

— נעוועדר מיינד! אונזער ברוך איז אָלרייט! געדעכט — אַז הוליען איז הוליען! און זי קוקט דערביי שעלמיש, קוקט דאַכט זיך מיט אין גאַנ־צען איהר שלאַנקען לייב, מיט איהרע ברוסטען, מיט אין גאַנצען איהר פערצאַפּעלטער נאַקעטקייט. — — —

— נו, אַלזאָ, רב ברוך, גענוג! אַצינד זייט שוין אַ מענש — — — נוּם! — — און זי דערלאַנגט איהם איין האַנד, מאַקסען די צווייטע און שטעלט אַרויס אויף־צו־פריהער איהר ברוסט, בויגט אונטער אַ פוס און הויבט אָן:

— איינס, צוויי! איינס, צוויי! שטאַרקער!! איינס, צוויי! איינס, צוויי! און עס זעהט אויס: זי איז אַ ווייסער פויגעל, און זיי — איהרע צוויי שוואַרצע פליגעל. — — —

און עס שוועבט דער פויגעל אין דער בלויער נאַכט, צווישען ווייסע בערג און שטערען און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט ווילד און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט צורייצטער, ווילדער און צושרייט זיך: איינס, צוויי!! איינס, צוויי!! שטאַרקער! שטאַרקער! ס'אַרע פּדאָסט! או־ו־הו — הוך! — וואָס איז מיט דיר, פויגעל? ווייסער, גוטער פויגעל? און דאָס אייז אונטער די פיס האַרטעוועט זיך, שטאַרקט זיך, וועט, דאַכט זיך, באַלד פּלאַצען פון שטאַרקייט.

און דאָ און דאָרטען ברענגען אויס'ן אייז־רונדע רויטע פייערלעך — אויף צו דערצעהלען, אַז יענע פּלעצער זיינען געפעהרליך. — קוקען די פייערלעך, ווי רויטע וואונדען, פון וועלכע עס ציהען זיך בלוט־רויטע פּאַ־

סען איבער'ן גרינליכען אייז — — — ברוך הויבט אָן פיהלען חנה'ס האנד דורך די הענדשקעס. — ס'ארא האנד! סארא האנד! — — —

ווארפט ער אַפּ פערביטערט די האנד, דרעהט זיך ארוים פון זיי, גליטשט זיך אַפּ אין א זייט צום ברעג און בלייבט דאָרט אליין... בערג און בוימער — — — ווייסע עלעקטרישע לאַמפּען, וואָס בלענדען דעם ווייסען שנעע ארום — שווארצע שטאַמען מיט נאקעטע צווייגען, וואָס ציהען אוים זייערע שאָטענס ברייט און לאַנג איבער'ן צוקערלעטען אייז, אונטער די פיס פון די גליטשער; אַט דאָרט לויפט וואָס אריבער פון איין בארג צום צווייטען, — א הינטעל? — — — און א לאַנגער בלייער שאָטען לויפט איהם נאָך איבער'ן קלאָרען שנעע... אַט איז דאָס שוין אויפ'ן צווייטען בארג. עס פערשווינדעט. און ווידער ע'א. — ווידער בוימער, ווידער ווייסע בערג און בלויער רוים, און ווייטע פייערלעך, און א גערויש, ווי מען וואָלט אויף שטיינערנע רעדער ברייטע און לאַנגע מעסערס שארפען — — — און אַט דערהערען זיך קלאַנגען פון א שטאָדט־זייגער: באַ־אַ־אַם; באַ־אַ־אַם — — — און עס צוקאַט־שען זיך, עס צוטראָגען זיך די קלאַנגען, צושווימען זיך אין דער פראָסטיגער לופט, באָדען זיך, טוקען זיך — באַ־אַ־אַם! באַ־אַ־אַם... — און אַט לאָזען זיי זיך אראָפּ, לעגען זיך ,אוים אויפ'ן שנעע, קיילעכדיגע, רויטע — — — און זיי קוקען צונליהט אין דער בלויער וועלט: באַ־אַ־ם! באַ־אַ־אַ־ם! — — און אַט פערגעהען זיי זיך, בע־האַלטען זיך שטיל אוים אינ'ם טיעפען שנעע, נאָר די לופט געדענקט נאָך לאַנג — באַ־אַ־אַ־ם! באַ־אַ־אַ־ם — — — — — !

און אין הארצען נעהמט זיך צינדען פייער! עס ווערט איהם מיט א מאָל אזוי באַנג. — כאָטש רייס ארוים דאָס הארץ און שליידער דאָס אין ווייסען שנעע אריין! און זאָל אויפ'ן שנעע שטעהן דער רויטער פלעק, און זאָל ער רייצען און שרייען: פייער, פייער!.. — — — און דער טונקעל־בלויער הימעל איז פערשאָטען מיט גאנצע קופּעס שטערען, און זיי קוקען אלע אראָפּ אזוי אָנגעשטעלט, אז עס פיהלט זיך ווי אַט, אַט... אַט־אַט, און עס נעהמט רעגענען מיט שטערען... און דער ווייסער שנעע ווערט פעררעגענט מיט שטערען — — —

ער דערמאָהנט זיך:

— ווי האָט איהר דאָס אויפגעכאַפּט אַט דעם בחור, חנה?

— מיר האָבען זיך געטראָפען אויפ׳ן אייז.
— אזוי!...
— וואָס אזוי?
— נאָר ניט!...

און חנה׳ן האָט א קלונג געטהאָן דער „נאָר ניט“. ער געדענקט נאָך, ווי זי האָט צועפענט איהרע בלויע אויגען... און באַלד האָט זי די אויגען צועפענט ברייטער... און נאָכדעם — א קלוגער קוק פון אויבען־אראָפּ און אן ענטפער: — הו־הו!!! — — —

פון הימעל רייסט זיך פלוצלונג אָפּ א גרויסער שטערען און לאָזט זיך מיט אמאָל אראָפּ פאר ברוך׳ם אויגען, ווי א צורייצטע, ווייס־צו־גליהטע שלאַנג.

ברוך ציטערט אויף און דערפיהלט א ריס אין הארצען און, דאכט זיך — א ביטערקייט אין נאָז. און נאָך איידער ער קוקט זיך אום, ניט וואָס, מיט א מאָל, א שרעקליכען קלאפּ! — — —

— פּף — פּפּפּאָף! — עס דערהערט זיך א מורא׳דיגער גערודער, און א רעווע ווי פון א ווילד־צורייצטען לייב — — — אויף איינעם פון די ווייטערע בערג שפּרינגט מיט א מאָל ארויף א שווארצער לאָקאָמאָטיוו. א ווייסער שיין פון א רעפלעקטאָר לויפט צושראָקען פאר׳ן לאָקאָמאָטיוו, פון קוימען זעצט א ווייסער רויך מיט עטיקער דיקע, גאָלדענע פלאמען — שווארצע וואגאָנען; ליכטיגע פענסטער; פּנים׳ער טאנצען, שפּרינגען — — — עס האַלט זיך איין וואגאָן אָן אנדערען, איינער אָן אנדערען אין א צווינגענער, לאנגער קייט, און איבער זיי פליהט און קנייטשט זיך א ווייס־גרויער, מיט גאָלד־געמישטער פּאַס פון קוימען׳ס האסטיג־שלאָגענדען רויך, און אָט ניט זיך די ראשיגע קייט מיט׳ן פּאַס רויך א שלייער אהער, אהין — — — עס דערהערט זיך ווידער אָן אויפטרייס־לענדער רעווע און — — — עס בלייבען צווישען די נאַקעטע בוימער בלויז עטליכע ווייסע וואָלקען רויך. — און ברוך צושמייכעלט זיך פון די איבערגעבליענע וואָלקען רויך. — — —

— קאַלט. וואָס, צום טייוועל, האָב איך זיך דאָ אוועקגעשטעלט! זיינע גליטשערס זיינען צוגעפרוירען צום אייז.

ער רייסט זיך אָפּ, לאָזט זיך צוריק אריין צווישען די גליטשערס. ער איז אויסגערוהט און וואָלט וועלען לויפען, אנטלויפען פון זיך אליין;

צויאָגט ער זיך שנעל און שנעלער, און דערפיהלט באלד יענע גוטע וואַר־רעמקייט. — ווידער בריהט דער פראָסט זיין צופלאַמטען פּנים, ווידער אָטהעמט זיך מיט חשק און כח. און ער סטארעט זיך צו האַל־טען נאָר צווישען פרעמדע, קוקט אויף פרעמדע פּאָרלעך, אויף פרעמדע מיידלעך — — — באלד אָבער נעהמט ציהען אן אנדער ווינט. עס ווערט לינדער, און עס נעהמען פאַלען פּוכקע, ווייסע שנייען — — — „דאָס האָט מיין גליקכגילטיגער פּעטער־שנייער זיך גענומען שפרייטען זיין נעץ“, — גיט ברוך א טראַכט, און עפּעס מיט אזא געפיהל, ווי ער וואָלט דאָס אויסגעשריען הויך, אז אלע זאָלען דאָס הערען און זיי גע־ווארענט:

„היט זיך פאַר מיין גלייכגילטיגען פּעטער שנייער! דאָס איז דער פּעטער שנייער!“

די גליטשערס נעהמען זיך יאָגען פליסיגער און ווערען אלץ מעהרער פערפלאָנטערט אין דער ווייסער נעץ. עס ווערט שווער צו זעהן עטוואָס ווייטער פון זיך — — — לויפסט, לויפסט, און פון דער ווייסער נעץ איז זיך ניט ארויסצורייסען! — — —

די שנייען, דאכט זיך, בעפאַלען ברוך'ן:

„ברוך! דאָס, וואָס דו האָסט געוואָלט האָבען, פון וואָס דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אויף אימער און אייביג דיינס. עס לעבט, וואַקסט און צובליהט זיך אלץ ליעבער און שעהנער, פאַר דיר.

„זיי ווייט — זיי גלייכגילטיג“.

„קורצזיכטיג, נאַריש איז די ליידענשאַפט“.

„מיר שנייעלעך, מיר — דאָס געשפּין פון דיין בלאָסען, גלייכגיל־טיגען פּעטער־שנייער...

ברוך'ן אָבער האָט דאָס ווידער גענומען טראָגען צו חנה'ן... און אויפ'ן וועג, זי זוכענדיג צווישען דעם געוועב פון שנעע און מענשען, דערמאָהנט ער זיך: „און ווי זי האָט דאָס היינט אין דער פריה אויסגע־מיטען, אז ביילקע זאָל נאָר ניט וויסען, אז היינט פאָהרען זיי זיך גלי־טשען! — — — און אָט דאָס פּאַסיקעל איבער איהרע צייהן — — — אַך, חנה, חנה!

ער האָט זיי געטראָפען ווארטענדיג:

— האַלאָ, ברוך! זעה נאַר, אַט איז ער דאָך, דיין פערלאַרענער.

— וואו זיינט איהר דאָס פערפאַלען געוואָרען?

— אַ צום טייוועל! ווי דער שנעע פּאַטשט אין די אויגען אריין!

— און דער הימעל איז כמעט אין גאַנצען ליטער! — — —

— ס'האָט דער ווינד, מן הסתם, ערגעץ אָפּגעריסען אַ בוואַליע שנעע און טראָגט זיך מיט איהר ארום.

— און ס'קאָן נאָך לאַנג אזוי אָנהאַלטען?

— עס וועט באַלד אריבערפליהען. אַט, עס ווערט שוין שיטערער.

— און דאָס אייז איז דערווייליע געוואָרען ווי בעשמירט מיט בוימעל!

— איך האָב בעסער ליעב, ווען דאָס אייז איז טרוקען. דאַן הערט זיך געזונטער, ווי פיס שניידען אזוי געשמאַק דאָס אייז — זאָגט ברוך.

— און דערביי וואָלט נאָך געפּאַסט, — כאַפּט אונטער חנה, — אַז איהר זאָלט נאָכמאַכען מיט'ן צונג: הורר־, הוררר! — — —

אזוי זיינען זיי אָפּגעשטאַנען אַ וויילע, און ס'האָט אויסגעזעהן, ווי זי וואָלט געווען אַ פעלדמארשאַל. זיי — ברוך, מאקס און נאָך אַ פּאָר אנדערע בעקאַנטע, זיינען איהרע פליגעל־אדיוטאַנטען, מיט וועלכע זי וואַרפט זיך גוטמוטהיג איבער מיט אַ וואָרט. — און זי איז אזוי גוט, אַז זי קלינגט פאַר זיי אויך אוים, פון מאָל צו מאָל, איהר כשופ'דיגען: כאַ־כאַ־כאַ און כאַ־כאַ־כאַ! און דאָס אייז־פעלד פאַר זיי איז פול מיט בע־וועגונג, מיט טומעל און געזאַנג:

שרייענדיג, רעדענדיג און זינגענדיג טראָגט מען זיך אום אין פער־שיעדענארטיגע פיגורען.

מענשען יאָגען זיך, פאַלען און שפּרינגען באַלד ווידער אויף, טריים־לען פון זיך אָפּ דעם ווייסען שטויב און לאָזען זיך ווידער. — — —

און אַט דערזעהט ברוך, ווי דער לאָק האָר, וואָס האָט זיך ארויסגע־שלאָגען איבער חנה'ס שטערען, איז פערשנעעט, און אַ כוואַליע בלוט שלאָגט איהם צו צום הארצען. די ליפּען רייסען זיך צו די שנעעלעך פון אָט דעם לאָך, אָדער כאַטש איהם אָננעהמען מיט דער האַנד און איהם פערלעגען אונטער'ן אויער.

— פאַר וואָס טראַמפּלען זיך ביי אייך די האָר? — פרעגט ער, זיך איינהאַלטענדיג.

— וואָס איז? איהר ווערט שוין נערוועז? — פרעגט זי און צר שמייכעלט זיך מיט איהר שמייכעל. — — —

און אָט בוינט זי זיך צו צום ברעג, נעהמט אָן אין האנד א ביסעל פרישען שנעע, פערררייסט דעם קאָפּ ארויף און נעהמט זיך שיטען דעם שנעע אין מויל אריין. און בשעת זי שיט דעם ווייסען שנעע אויפ'ן רויטען, צושפרייטען צונג, ציהט זי זיך אזוי קלוג, ווי זי וואָלט געוואַקסען ארויף, אינ'ם שיין פונ'ם עלעקטרישען לאַמפּ. וואָס פאַלט אויף איהר פריש־ווייסען פּנים און צייכענט אויס א גרויסע, שיינענדע ראָד ארום איהר און ארום זיי אלעמען. און דערביי האַלט זי די אויגען נאָר א ביסעל אָפען און שמייכעלט. — — —

מאַקס לויפט צו צו איהר:

— נו, פרעג איך דיך, חנה, איצטער, אז דו ביזט אזוי צוהיצט. נו וואָס, אדרבא, זאָג שוין דו, ברוך, וואָס? — — —

— נא דיר אויך א ביסעל און זיי ניט אין כעס! — רופט זי זיך אָפּ און טראָגט צו א האנד מיט שנעע צו מאַקסעס מויל.

דער עולם צושמייכעלט זיך. עפּעס א פרעמדער בחור, וואָס שטעהט ניט ווייט פון זיי — ווייזט אויס, צוליעב חנה'ן — צולאַכט זיך גאַנץ הויך. חנה קוקט זיך אום אויף דעם פרעמדען — — —

— אָה! איהר ווילט אויך א ביסעל?! — פרעגט זי ביים פרעמדען, זיך דערביי אויסציהענדיג, ווי זי וואָלט נעשטאַנען ניט אויף איהרע כלי־טשערס, נאָר אויף אזעלכע מין פוינעל־פיס. — — —

— אָה! געוויס! — זאָגט דער בחור, צוקומענדיג נעהנטער. — אָבער איך וויל ניט „א ביסעל“, נאָר א גאַנצען „לאָט“.

— מיין מאַן אָבער האָט שוין צוגענומען אין גאַנצען, — זאָגט זי, אָנווייזענדיג אויף מאַקס'ען.

דער בחור „פערשטעהט“, אז דאָס וואָרט „מאַן“ איז בלויז צוליעב „שפּאַס“, און ספּאָרטיש שמייכלענדיג לויבט ער זי פאַר דעם געלונגענעם שפּאַס — — — און באַלד דערויף לאַדט ער זי איין:

— קומט, לאָמיר כאַפּען א לויף.

ברוך'ן איז דעם ספּאָרט'ס וואַגען דוקא געפעלען, נאָר ער האָט עפּעס

קיין חשק ניט, אַז די קאָמפּאַניע זאָל זיך נאָך פּערגרעסערען, דרעהט ער זיך אוים און זאָגט צו איהם שמייכלענדיג:

— סעי, קיד, מיר דאַכט, אַז דיין מאַמע זוכט דיך דאָרטען...

דער בחור קוקט זיך ארום, אַז ער האָט ניט געטראָפען... ער ענט־פערט ברוך׳ן מיט א שמייכעל, און שמייכלענדיג שרייט ער אויס צו חנה׳ן:

— גוד־באי! — און טראָגט זיך אָפּ.

דער עולם צולאַכט זיך. חנה ענטפערט איהם זיין „גוד־באי" און שרייט איהם נאָך לאַכענדיג. — זי ווינשט איהם, אַז ווייטער זאָל דאָס איהם בעסער גליקען!

פאר׳ן אוועקגעהן ווערט דער גליטש־פּלאַץ ליעבער, בעט זיך ממש ביי יעדען: — נעהם כאָפּ אריין נאָך א גליטש! נאָך א מאָל גליטש זיך דורך דעם גאַנצען ראַנד! גוט? — טהו עס נאָך א מאָל! — א? — צו דער פראָסט וועט דען נאָך לאַנג אָנהאַלטען? און ביז מען דערלעבט זיך דאָ צו אזא פראָסט — — — קום, אָט אין יענער זייט, צו די בוימער — דאָס אייז איז דאָרט אזוי גלאַט — בלויז א צוויי־דריי שטארקע בעוועגונגען און נאָכדעם טראָגט דאָס שוין אליין — ס׳איז אַנטקעגען ווינט? נו, איז וואָס? — עס איז דאָך נאָך בעסער, העלדישער! און דערפאַר צוריק־וועגס טראָגט דאָך דאָס ווי אויף פליגלען. — — —

דאָך ווערט דער עולם שיטערער, מען מוז מאָרגען פריה אויפשטעהן, און די פיס ווערען זיין שווער. און עס ווערט אַלץ לעדיגער, פוסטער און דעם ווינט ווערט פון דעם אַלץ גראַמער, היימליכער, און ער נעהמט זיך אָפּקעהרען דעם שנעע פון אייז, קעהרט ווי מיט ברייטע ווייכע בעזימער. עס הויבט זיך אויף א שטויב און טראָגט זיך מיט א לייכטען בייזער. — — —

און אָט האָט ערגעץ א פּאָליסמאַן צונעלענט זיין פייפעל צום מויל און ארויסגעלאָזען א לאַנגען פייף. דער פייף האָט זיך א צוויי, דריי מאָל צובראָכען און איז נאָכדעם ווידער אוועק גלייך. און באלד האָבען אויך אַלע אנדערע פּאָליסליים, וואָס אויף דער וואך ארום אייז, גענומען פייפען. עס האָט זיך צוטראָגען א טומלדיג פייפען אין דער נאַכט און האָט

זיך גענומען ציהען איבער אלעמענס קעפּ און געשמיסען ווי מיט בייטשען:

— אהיים! אהיים א־א־אהיים!!!

דער עולם איז געוואָרען ווילד, צושראָקען און זיך גענומען מיט אימפּעט אריינכאַפּען נאָך און נאָך א ראנד. האָט ברוך אָנגעכאַפּט חנה'ן ביי די היפּטען און א קאָמאַנדעווע געטהאָן: א קיט! שנעל! האָט מאַקס זיך אָנגעכאַפּט אָן ברוך'ן פון הינטען, אָן מאַקסען זייערער א בעקאַנטער, אָן דעם בעקאַנטען נאָך אָן אַנדערער, און אַזוי האָט מען זיך אַלע אינאיינעם א לאָז געטהאָן אינ'ם לעצטען, אינ'ם שנעלסטען לויף.

קאַפּיטעל 16.

דער זאַל, וואו דער באַל איז פאַרגעקומען, איז איינער פון די גרעסטע אין ניו יאָרק. אָפט קומען דאָרטען פאָר פערשיעדענע אויסשטעלונגען, און עס קען זיין, אז איבער דעם האָט דער זאַל קיין סופיט ניט און ער הויבט זיך פון די פיס ביז'ן הויכען רונד־געבויגענעם דאַך, וואָס איז געמאַכט פון מאַטען גלאָז, דורך וועלכען דער גרויסער הויכער זאַל ווערט בייטאָג אָנגעפילט מיט הימעל־ליכט.

איצט אָבער זיינען הויך איבער אַלעמענס קעפּ פערצויגען טעפּיכער פון פערשיעדענע פאַרבען און פערשיעדענע געזעצטע קווייטען. איין טעפּיך איז אָפּגעטהיילט פון צווייטען אזוי, אז צווישען איינעם און דעם צווייטען זיינען געבליעבען ברייטע פּאַסען לעדיגער רוים, און דער לעדיגער רוים האָט אויך אָנגענומען דאָס אויסזעהן פון א פערשפּרייטונג...

דער טאַנץ־פּלאַץ איז פערשטראַהלט מיט א שאַרף־ווייסען עלעקטרישען ליכט. און די פּנים'ער און די פערשיעדען־פאַרביגע, עלעגאַנטע און קלוג־גענייהטע דאַמען־קליידער, די שוואַרצע מענער־קליידער און זייערע כשוף'דיג־ווייסע פריש־געפּרעסטע העמדער, זייערע גלאַנציגע שיך, — און זייערע אַלעמענס שמייכלען שווימען אום אין ליכט, נעהמען אין זיך אריין און שלאָגען פון זיך אָפּ דאָס ליכט אויף פערשיעדענע אופנים... צעהנדליגע און צעהנדליגע פּאָרלעך הויבען זיך אויף די שפּיץ פינגער, בויגען זיך און דרעהען זיך, נעהמען זיך ארום און צוּוואַרפען זיך, שווימען און טאַנצען אין ליכט... און ביי די מראַמאָרנע זיילען, וואָס זיינען צושטעלט רונד ארום דעם גרויסען טאַנץ־פּלאַץ, שטעהען טויזענדער מענשען אין א בונט־פאַרביגען ראָד און קוקען אויף די צאָהלאָזע טאַנצענדע פּאָרען, אויף זייערע קליידער, אויף זייער טאַנצען, אויף זייער האַלטען זיך און אויף די הונדערטער קלאָרע אויגען, וואָס לויכטען ווי בלויע און שוואַרצע פינקלענדע שטערען אין דער אונענדליכער ליכטיגער ווייסקייט... און אַזוי קוקען טויזענדער אידישע אויגען אויף

אידישע אוינגען און ווערען פערזאַנפט, און צועפענען זיך נאָך ברייטער און צושיינען זיך נאָך העלער און ליכטיגער — — — און דער אָרקעסטער גיסט פון זיך אַלץ נייע און נייע כוואַליעס טענער אונטער די פיס, און די טאַנצענדע הויבען זיך אויף די כוואַליעס פאַר־וויין, וויעגען זיך, שפּיעלען זיך און גליטשען זיך איבער זיי. און אָפט נעהמען זיי זיך אויף זיי טאַנצען ווי אויף פייער, ווי אויף הייסע קויהלען — — — און די כוואַליעס נעהמען זיך אָן מיט פאַרפומען, מיט וואַרעמקייט פון לייבער, מיט פאַרבען פון די קליידער, מיט'ן גלאַנץ פון טויזענדער און טויזענדער בליקען און ווערען מיט אמאָל אזוי גרויס, אז די טאַנצענדע ווערען פון זיי איינגאַנצען פערטרונקען. דאַן נעהמען זיך די פאַרלעך פעסטער ארום, ווי זיי וואָלטען זיך וועלען ראַטעווען, ווי זיי וואָלטען זיך געזעגענען... און לאָזען זיך גראַציעז אראָפּ צו דער ערד, נאָר די כוואַליע גיט זיי אָבער מיט אַ מאָל אַ הויב ארויף, און זיי ציהען זיך אויס, טהיילען זיך ערשטוינט פאַנאַנדער און כאַפּען זיך באַלד ווידער אָן פאַר די הענד. און הונדערטער פאַרלעך נעהמען זיך טאַנצענדיג טראָגען איינע נעגען די אַנדערע און מישען זיך און בייטען זיך און רייכען זיך פרעהליך די הענד, און אָפט פלעכט זיך פון זיי אויס אַ גרויסער, בונטער ראָד — — — אַ ראָד פון שעהנע אוינגען, אַ ראָד פון שעהן און רייך געקליידטע מענער און פרויען, אַ ראָד פון שעהנע הענד, אַ ראָד פון שעהן־טאַנצענדע פיס, און דאָס טאַנצענדע ראָד ציהט זיך און דרעהט זיך ווי ארום אַ קעסעל־גרוב. און באַלד נעהמען זיך גיסען נאָר אַנדערע טענער. דאָס ראָד ווערט גלייך צוריסען. עס ווערט אַ נערוועזער טומעל פון טענער, וועלכע נעהמען זיך ווילד דרעהען, און דרעהענדיג נעהמען זיך די טענער מיט פערשיעדענע בייגונגען און ווענדונגען ארומיאָגען אין איילעניש, און די מענער כאַפּען אויף זייערע פאַרען און נעהמען זיך אַלץ שנעל און שנעלער ארומטראָגען איבער'ן זאַל, און עס ווערט אַ וויכער פון מענשען און פנים'ער, פון קליידער און פאַרבען. און שטעהט וואו אַ בחור נעבען אַ מיידעל און שמועסט מיט איהר וועגען אַ יום טוב'דיגען צו אפילו וועגען אַ וואָכעדיגען ענין, איז ווי נאָר ער דערהערט אָט דעם צורייצטען טומעל פון טאַנץ, פערגעסט ער איהר פלוצלונג צו ענטפערען אויף איהר שאלה, זיין האַנד גיהט זיך אַ ציה צו איהר טאַליע, איהר האַנד צו זיין אַקסעל און זיי וואַרפען זיך אריין אין טאַנץ. און שטעהט וואו אין אַ זייט אַ

מאַן מיט אַ פרוי, קומט צו זיי אונטער דער וויכער פון טאַנץ, ווערען זיי מיט אַ מאָל אויפגעציטערטער, איננער; עפּעס שווימט פון זיי מיט אַ מאָל אוועק און עפּעס שווימט צו זיי גלייך צו און נעהמט זיי אַרום און וואַשט זיי מיט אַ שעהמעוודיגער רויטקייט, ציגדט אָן זייערע אויגען מיט אַ ווארימען גלאַנץ, און זיי נעהמען זיך אַרום, ווי גאָר, גאָר אַ מאָל... און זיי וואַרפען זיך אַריין אין טאַנץ.

בינעם איז דעם גאַנצען אַבענד אַרומגעלאָפען פערביטערטער און נערוועזער ווי אַלע מאָל: — צו פיעל זיינען געווען די בעלנים, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָגען צו טאַנצען מיט ביילקען, און כמעט יעדער ספּאָרט, וואָס האָט זי איינגעלאַדען צום טאַנץ, איז צוגעקומען מיט אַ טענה, אַז זי קומט איהם דעם טאַנץ, אַז זי האָט דאָס איהם צוגעזאָגט נאָך צוריק מיט אַ מאָנאַט אָדער צוויי, ווען ער האָט זיך מיט איהר גע־טראָפען דאָרטען און דאָרטען; און אַנדערע וויעדער האָבען געמאָנט, אַז דאָס קומט זיי נאָך פון לעצטען באַל און אַז זי מוז אָפּצאָהלען איהר חוב. און ביילקע האָט מיט זיי אַלעמען פרעהליך גערעדט און פרעהליך־לאַכענדיג זיך געפּרואווט דערמאָהנען אָן זייערע טענות, און ערשט נאָכ־דעם יעדען פון זיי מיט אַ פול־דייטיגען געלעכטער אָפּגעשיקט:

— שטעלט זיך אין דער ליין!

ביילקע איז דין, כמעט קינדיש, אַבער דאָך רייצענד־שעהן געבויט, און איהר טאַנצען איז אַלע מאָל לייכט, לופטיג. און ווען דער טאַנץ־פּלאַץ ווערט צו געדיכט, קאַן זי זעהר קלוג און לייכט באַלאַנסירען, אויס־מיידען שטערונגען, פון מאָל צו מאָל זיך אַ ציה טהאָן, זיך לייכט אַרויס־בערבוינגען איבער דער האַנד פון איהר קאָמפּאַניאָן, אָדער זיך צוטוליען, זיך כמעט אָנקלעפּען אָן איהר קאָמפּאַניאָן...

אין דערצו האָט נאָך ביילקע'ן זעהר שעהן געפּאַסט דאָס שוואַרצע, סאַמעטענע קלייד, און דאָס וואַסער פון דער וואַנע, וואָס זי האָט ניט לאַנג גענומען, האָט איהר פון מאָל צו מאָל געמאַכט פיהלען די איינענע הויט אויפ'ן לייב, ווי די הויט וואָלט געוואָרען אַ גאָר נייע, אַ גאָר וואָס אַנגעצווינגענע. — — — און זי האָט כמעט אַליין געזעהן, ווי זי בליהט, ווי זי וואַקסט אונטער יענעמ'ס בליקען. — — —

נאָר בינעם האָט פון איהר געהאַט צרות.

ווי נאָר ער האָט זיך מיט איהר געטראָפען, נאָך ביי איהר אין צימער, האָט זי איהם ביי די ערשטע עטליכע ווערטער געפרעגט:

— ברוך וועט זיין אויפ'ן באַל?

— געוויס וועט ער זיין! — האָט ער געענטפערט.

און איצט האָט זי זיך צו איהם דעם גאַנצען אָבענד פערהאַלטען עפעס אַזוי נערוועז — אָט איז זי געבען איהם, און באַלד בלייבט זי נים — — — און זוכען זיי זיך ווידער אויף, פרעגט זי איהם גלייך מיט אַ פערדעכטיגען שמייכעלע:

— נו, וואו איז דאָס אייער ברוך? — — — —

פונקט ווי זי וואָלט איהם חושד געווען, אַז ער האָט זי דאָס איבער עפעס אַ סיבה אומיסטען אָפּגענאַרט.

און קיין איין טאַנץ האָט זיך איהם נאָך נים איינגעגעבען אויסצר טאַנצען מיט איהר ביז צום סוף.

און נים נאָר זי, נאָר איבעראַל, וואו נאָר בינעם האָט זיך געדרעהט, וואו נאָר ער האָט זיך געשטעלט, האָבען זיך באַלד געפונען פרעגער:

— וואו איז ברוך?!

— וואָס? ברוך איז נאָך ניטאָ?

— ברוך איז נאָך נים געקומען?!

— וואָס איז דער מעהר מיט ברוך'ן?

און די מעהרסטע פון די פרעגער זיינען אַלץ מיידלעך און פרויען, און זיי פרעגען עפעס אַלע מיט דעם טאָן פון ביילקע'ס טענה, און בינעמ'ען האָט זיך גענומען דאַכטען, אַז ביילקע שיקט זיי דאָס אַלע אָן אויף איהם...

און אָט קומט אָן ביילקע מיט נחום'ען אונטער'ן אָרם. נחום ווענדט זיך גלייך צו בינעם'ען מיט אַ גאַלינגען געלעכטער:

— וואָס־זשע, אייער ברוך'ן שטעהט שוין גאָר אינגאַנצען נים אָן צו ווייזען זיך צווישען אונז? צי ער האָט נאָך אפשר אינמיסטען אויף היינט אָבענד אראַנזשירט אַ מיטינג פון זיינע „פרייע דערפער"? —

— ער האָט אויף היינט נים קיין מיטינג, — ענטפערט בינעם, און מיט אַזאַ קלאַנג אין זיין שטימע, ווי ער וואָלט אין זיך דערשטיקען אַ געפעהרליך פייער.

— וואס דען? — פרעגט נחום.

— אפשר האט ער זיך אויסגעבראכען א פוס, — ענטפערט בינעם הארט און שארף.

און דא האט מיט א מאל א יאג געטהאן דער וויכער פון טאנץ און מיט א מין שטילען און שווער־ברויזענדען פייער זיך גענומען דרעהען אונטער די פיס. בינעם האט גענומען קוקען אויף ביילקע׳ן. פון וויטען אבער האט ער באלד דערזעהן לעווינ׳ען, מיט וועלכען ער האט זיך גע־טראפען ביי ביילקע׳ן נאך פאר׳ן געהן צום באל. און ער האט בעמערקט, אז אויך ביילקע האט איהם דערזעהן... אבער ווי נאר ביילקע האט דער־זעהן לעווינען און פערשטאנען נאך זיין שמייכעל, אז ער געהט זי איינ־לאדען צום טאנץ, האט זי זיך א נייג געטהאן צו בינעם׳ען... און בינעם האט גלייך ארומגענומען איהר דינע סאמעטענע טאליע, און ניט קוקענדיג מעהר ניט אין נחום׳ס און ניט אין לעווין׳ס זייט, איז ער טאנ־צענדיג אוועק מיט ביילקע׳ן איבער׳ן זאל, זיך געמאכט א וועג צווישען עולם און איז אריין אינ׳ם פארבינגען קאך פון מענשען און טענער.

ווי נאר ביילקע און בינעם האבען דורכגעמאכט א צוויי־דריי פינג־רען, האבען זיך פלוצלונג און מיט א מאל אויסגעלאשען אלע עלעקטרישע לאמפען און עס איז איבער׳ן גאנצען זאל געווארען שטאק־פינסטער. די מוזיק אבער האט געהאלטען די מענשען ווי פערכשופ׳ט אין טאנץ, און באלד האט איבער אלעמענס קעפ אויסגעשאסען א שמאלער, ווייסער שיין פון א רעפלעקטאר. דער שיין איז געלאזט געווארען פונ׳ם אויבערשטען באלקאן און זיין שמאלער עלעקטרישער שטראם האט פון אנפאנג דער־גרייכט די בלומינע טעפיכער, וואס זיינען געהאנגען הויך איבער אלע־מענס קעפ, און זיך גענומען שפרינגען פון איין טעפיך אויפ׳ן צווייטען, און אין דער טיעפער פינסטערניש האבען די טעפיכער הויך איבער אלע־מענס קעפ מיט א מאל אויפגעבליהט און אויפגעבליצט מיט זייערע רייכע, אריענטאלישע בלומען און פארבען... נאכדעם האט זיך דער ווייסער שיין ארופגעלאזט צווישען די הונדערטער טאנצענדע פאר, וואס האבען אנגעפילט דעם גרויסען טאנץ־פלאץ... אט האט זיין שיין ארומגענומען בלויז איין טאנצענדיגע פאר, און אט עטליכע פאר אויף איין מאל. און די פארען האבען אין דער פלוצלונגער פינסטערניש גענומען אויסזעהן ווי ליכטיגע, לייכטענדיגע... און אזוי האט דער שטראהלענדער פאס זיך

נענומען ארומדרעהען צווישען די טענצער און זיך אויפגעזוכט אלע נייע און נייע פארען. אט האט דער פאס דערגרייכט ביילקע'ן און בינעמ'ען און זיי האבען זיך ביידע מיט א מאל דערזעהן לויכטענדיגע, אויפגעשטראהלטע, און זי האט זיך נאך דערביי אפגעבוינען פון איהם, איבער זיין האנד, איהם אפוועגדרעהענדיג פון א פאר, וואס האט זיך געטראגען אויף זיי. בינעם האט זיך מיט אמאל דערפיהלט לייכטער, ליכטיגער. און איהר האט ער דערזעהן פאר זיך, אזא לאנגליך־בויגיגע, אונענדליך שיינענדיגע, איהרע האר, איהרע אויגען און דאס שווארצע סאמעטענע קלייד זיינען מיט א מאל בלענדענד און שיינענדיג שווארץ געווארען און האבען אזוי שעהן ארויסגעפּעכט די בלאסער געווארענע ראזקייט פון איהר פנים, פון איהר דעקאלטירטען האלז... און זי איז געווארען א דורכזיכטיגע... און איהרע שעהנע פיס און די שווארצע סאמעטענע שיכלעך, און די שווארצע זיידענע זאקען האבען געטאנצט אין ליכט... בינעם האט פעסטער ארומגענומען איהר טאליע, זי צוגעצויגען צו זיך... דער שיין פון רעפלעקטאר האט מיט אמאל גענומען בייטען זיינע פארבען, ווי עטליכע פערשיעדענע פארבינע זונען וואלטען זיך גענומען ראנגלען צווישען זיך. די מענשען און זייערע קליידער האבען אויך גענומען בייטען זייערע פארבען און האבען גענומען אויסזעהן ווי א נעדיכטער ראי פון טויזענדער פערשיעדען־קאלירטע שמעטערלינגען — — — און בינעם האט דערזעהן נעבען זיך ביילקע'ן — אט א רויטע, אט א בלויע, אט איז זי א גרינע און אט א געלע, א גאלדענע, אט א היים־ראזעווע ,און אט מיט אמאל ווידער דורכזיכטיג־ווייס און שטראהלינג־שווארץ, און אלע מאל אזא בויגיגע, א לייכטע, א לופטיגע, — און ער האט זיך פערלארען, האט זי ציטערדיגער, פעסטער א ציה געטהאן צו זיך און זי א קוש געטהאן.

האט זיך ביילקע א דרעה געטהאן, זיך ארויסגעגליטשט פון זיינע הענד אין איהם געלאזט אין מיטען טאנץ מיט צוויי ליידיגע הענט אין דער לופט.

קאַפּיטעל 17.

אויפ'ן וועג אהיים פון גליטש האָט מען זיך גענומען וואַרפן מיט „קולקעס" שנעע.

אַט פליהט אַ ווייסער קנויל פון חנה'ס האַנד און טרעפט ברוך'ן גלייך אין פּנים אריין. לאָזט זיך ברוך נאָך איהר, יאָגט זי נאָך איבער דעם ווייס־געבעטען פעלד. די שוואַרצע פאָלעס פון זיין לאַנגען ראָק צופליהען זיך ווי פליגעל. און זי אנטלויפט, לאַכט און שרייט:

— ברוך! ברוך! מעהר נים! אויף מיין וואָרט — נים!

— אז ווער דאַרף דאָס אייערע תירוצים?!

— ברוך!! אָה! האַ־האַ! — שרייט זי אוים שוין אין זיינע הענד.

— אַט איצט, בחור'טע, וואַרט! — מיט איין האַנד האַלט ער זי פעסט ארומגענומען, מיט דער צווייטער נעהמט ער אָן שנעע און נעהמט איהר איינרייבען דאָס פּנים. זי וועהרט זיך, רייסט זיך פון איהם און טוליעט זיך און פרעסט זיך צו איהם... איהר לייב, דאַכט זיך, נעהמט מיט אַ מאָל גרעסער ווערען, צואוואַקסט זיך אונטער זיינע הענד — — און זי רייסט זיך און שרייט צופריעדען, פערשייט. און מאַקס און זיינע בעקאַנטע שרייען צו פון דער ווייטענס:

— אַט אזוי! גוט, גוט! הורא! הורא!

האָט ער זי אַפּגעלאָזט — — — —

זי האָט זיך גענומען אָפּווישען דאָס פּנים, פערריכטען די, האָר אויפגעהויבען איהרע אויגען און זיך בעגעגענט מיט זיינע.

— נעהט צום טייוועל! — האָט זי אָפּגעזאָגט מיט אַ כלומר'שטען כעס און אראָפּגעלאָזט איהרע לאַנגע ברעמען...

— איז צו וואָס דאַרפט איהר נאָך רויט ווערען?

— נעהט צום טייוועל!...

— ניין, איך מיין גאַנץ ערנסט — — — וואָס פאַר אַ פּנים האָט דאָס? אזאַ ווייסע נאַכט, און אויפ'ן בלויען הימעל וואַלגערען זיך דאָך

איצט אזוי פיעל פרישע שטערען און אלע קוקען — — — און דארטען שטעהט דאך מאקס אליין, אזא נעזונטער, שעהנער — — — נעהמט פלוצלונג א ווייסע חנה מיט לאנגע ברעמען און ווערט זיך רויט — — וואס? — — —

— ברוך!...

— וואס איז?

עס בלייבט שטיל — — —

שנעלער פאלען, איינציגע, ווי צונעצעהלטע.

דאס הארץ איז ביטער פערקלעמט.

עס בענקט זיך.

וואוהין?

עפעס ווילט זיך.

עפעס ווילט זיך?

ס׳ווילט זיך גאר נים.

גאר נים?

מאקס און זיינע בעקאנטע נעהען אויף־צו־פריהער און שמועסען וועגען אייז, וועגען גלימש.

— אך, איז דאס געוועזן א גלימש!

— און אזוי, כמעט אונגעריכט.

— נו, ווער וואלט זיך דאס געקענט ריכטען נעבטען, אז היינט וועט פלוצלונג ווערען אזא אייז?

— אזא אייז געדענק איך שוין נים פון פאר צוויי־יאהרען אן.

— א! דו מיינסט יענעם מאל, ווען דער אייז האט געפלאצט?

— יא. דו געדענקסט נאך, ווי פלוצלונג, מיט א מאל, אין סאמע „ראש“, אז עס גיט נים א שאס, ווי פון א הארמאט: — טראך!! און דאס וואסער נים מיט א מאל א פליוך ארויס.

— און ס׳ארא געוואלד! ס׳ארא קווימשעריי עס איז געווארען! וואס?...

— א געוואלד! עפעס א קליינינקייט? איך אליין האב זיך דאך אזא טרייסעל געטהאן, אז איך האב געמיינט, איך ווער א צושאטענער.

מאקס׳ען אבער נעהמט באלד בויערען אין קאפ דער געדאנק,־ אז מארגען וועט חנה מן הסתם ווידער אויפשטעהן צו דער ארבייט. און

וואָס איהר קען נאָר איינפאַלען! איצטער, אין אַזאַ צייט, ווען דער קאָפּ איז אַזוי דער׳הרג׳עט, פערגלוסט זיך איהר צו גליטשען, ס׳איז דאָך פּשוט אַ בזיון פאַר לייט — — — נאָר פון דעסטוועגען, מן הסתם אַז זי וויל אַזוי, מן הסתם — — — איך ווייס?

חנה און ברוך נעהען הינטען און שווייגען שטום, נאָר איבער זייערע קעפּ טראָגען זיך רעיונות... טענות, וואָס טענה׳ן זיך אַליין:

— האָלסט נאָך אַלץ פון דיין „אונזער אונטערגאַנג“?

— יאָ.

— און וועסט טאַקע קיינמאָל ניט חתונה האָבען?

— בעסער קוק איך דעם אונטערגאַנג גלייך אין די אויגען אריין.

— און האָסט מיך ליעב?

— חנה!

— וואָס? — — — —

— ?... דיין ווייסע בלאַסקייט, און דאָס, וואָס אָפּט זיינען אַזש דיינע ליפּען בלאַס. און דאָס, וואָס אָפּט קוה׳סטו ווי אַ געטרייע שוועס־טער, ווי אַ מאַמע, און אָפּט ווי אַ געהאַרכזאַם קינד.

און וואָס דו מאַכסט זיך נאַריש, און וואָס דו פרעגסט אַזאַ נאַרישע שאלה. און וואָס דיינע בלויע אויגען קוקען אַזוי מאָדנע ווייט, וויי־טער ווי דו אַליין קענסט דאָס נאָר פאַרשטעהן.

און דאָס וואָס דו ביזט אַזוי שעלמיש קלוג.

און דיין לאַכען, וואָס קלינגט ווי גאָלדענע רינגען, וואָס קושען זיך אין דער לופטען איינער מיט׳ן צווייטען. דיין לאַכען, וואָס שווימט אַזוי לייכט איבער: פון כאַ־כאַ־כאַ אין כאָ־כאָ־כאָ! און וואָס דו ווערסט פּלוצ־לונג רויט און עס צינדען זיך בלייכע רויזען אויף דיינע ווייסע באַקען.

און דאָס ציטערען פון דיינע רונדע בריסט.

און דיין שלאַנקען צאַפּעל, חנ׳קע! דער צאַפּעל, וואָס האָט אַזוי ליעב מיינע ברייטע אַקסעל, מיינע אומגעלומפּערטע הענט.

— איז וואָס־זשע ביזטו אַזועקגעפאָהרען אויף אַזוי לאַנג, און אַזוי ווייט, און פון זיך נאָר ניט געלאָזט וויסען? און געקומען צוריק אַזוי שפּעט? — — — איבער דיין „ערד־ארבייט“? אַלץ איבער אָט די „פרייע דערפער“ דיינע? — אָ, ווי איך וואָלט דיך דערפאַר וועלען! —

— און איך האָב געמיינט, אַז דו וועסט זיין מיין האַרידושאָ — !
— און דו, הייסט דאָס, ביזט שוין אַ געוואַלבטער מאַהאַמער!
—חנה!
— און פּלוצלונג דרוקסטו אָפּ אַזעלכע ווילדע ליעדער! — דו וואָלסט דאָך פּשוט זיך אַליין אויפגעגעסען. — ס'אַרא ליידענשאַפטליך־ווילדען זיידע־פראַסט דו האָסט דאָס אויפגעמאַהלען און גלייך מיט איהם דיין קאַלטען, גלייכגילטיגען פעטער־שנייער.
— חנה!...
— און אין ווילדסטען ברען קומט דיין פעטער שנייער און הויבט אויף זיינע גלייכגילטיגע בליקען, לאָזט דער פראָסט אָפּ העגד און פיס, ווי אַן אַלטער, ווען מען כאַפּט ביי עפּעס אַ אינגעלשען נארישקייט.
— אַז איך האָב אָבער דאָס נאָך נאָר ניט אויפגעשריעבען! — — — איך האָב דאָס נאָך דערוויילּ ניט אויפגעשריעבען. — — —
— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ! כאַ־כאַ־כאַ־כאַ! — — — — —
— חנה!! — — — — —
— „חנה, חנה! דו וועסט נאָך אַ מאָל קריצען מיט די צייהן און שרייען: חנה, חנה!
— און חנה?
— חנה האָט אַ היים, חנה האָט אַ גוטען, עהרליכען מאַן. חנה וועט שוין ביז דאַן האָבען אַ קינד, אַ אינגעלע מיט שווארצע — — —
— און ברוך?
— וועט זיך וואַלגערען, ווי אַ היימלאָזער הונט.
— ווי אַ איד!?
— ווי אַ ברוך!
— און ווען אמאָל אין אַן אָבענד שפּעט, וועט ער אָנקלאַפּען אין דיין טהיר, דו וועסט עפענען און דערזעהן: ברוך! — — — — אַ מיעדער, אַן אַלטער — — — אויף דו וועסט שוין דאַן האָבען גרויע האָר. וואָס פאַר אַ פייער וועט זיך דאַן אויפכאַפּען אין דיין הארצען? — — — — ווי וועסטו מיך דאַן אָנרופען? — — — וואָס וועסטו זאָגען? — — — וועסטו זיך דערמאָהנען אין אַ מעשה'לע פון אַ ברוך'ל מיט אַ חנ'קע, וואָס זיינען געוואַקסען אמאָל ערגעץ ווייט, אויף יענער זייט ים, אין אַ שטאָדט, אין אַ דאָרף ביי אַ וואַלד? און ווי ס'האָט

אַמאָל ברוך׳ל אַ נעץ פערשפרייט און האָט אַ פויגעל געכאַפּט, און איז מיט שמחה אַהיים געלאָפען, — ער וועט איהם זיין חנ׳קען ברענגען. און אַז ער איז אַהיים געקומען, און אַז חנ׳קע האָט אַ פערציטערטע גענומען בעטען: — אוי, ברוך׳ל! ברוך׳ל! לאָז מיר האַלטען דעם פויגעל! כאָטש נאָר אַ קליין ביסעלע, אָט־אַזאַ קליין־קליין ביסעל! נו, איז כאָטש אַ גלעט טהאָן, נאָר אַ גלעט טהאָן איבער די פעדער׳עך. אוי, ברוך׳ל! ברוך׳ל — איז ברוך׳ל פלוצלונג צוגעגאַנגען צום צועפענטען פענסטער און אַ געשריי געטהאָן: נאַ! און דערביי אַוועקגעשטעלט דעם פויגעל אויף זיין צו־עפענטער האַנד — — — דער פויגעל האָט זיך אין איין רגע, צוגעזעצט, אַ פּאַטש געטהאָן מיט די פליגעל און — — — ווען חנ׳קעס מאַמע איז אריין, האָט שוין חנה ביטער געוויינט: מאַמעניו, מאַמעניו! דער פויגעל! ער האָט אַפּגעלאָזט דעם פויגעל, דעם פויגעל! — — —

און אין די אַלע פויגעל, וואָס איך האָב אַפּגעלאָזט און אַפּגעלאָזט צוליעב דיר, צוליעב מיר, ווער זיך דערמאָהנען דאָן? — — — און אין אונזערע שטענדיגע קריעגערייען ווענען מיין הונט באָקסער און דיין שווארצען קעצעל? און אין מיין ליעבע צו דער בת־מלכה, וועלכע דו פלעגסט קיינמאָל ניט ליידען און וועלכע האָט, דאַכט זיך, אויף אייביג אַוועקגעלעגט אַ שאַרפען רים צווישען מיר און דיר? — — — און ווי איינמאָל האָסטו אויסגעפלאָכטען אַ קראַנץ פון בלויע פעלד־בלומען, און איידער דו האָסט איהם אָנגעטהאָן אויף מיין קאָפּ, האָסטו געפרעגט: — און דו וועסט איהם נאָכדעם ניט אַוועקשענקען דיין בת־מלכה?... מיר זיינען שוין דאָן געווען דערוואַקסענע קינדער. עס איז געווען „קאַניקול"־צייט. איך בין צומישט געוואָרען — — — און דו ביזט געשטאַנען פאַר מיר אַ ווייסע, אַ שיינענדע אין דיין ברוינעם גימנאַזיום־קלייד מיט׳ן בלויען קראַנץ אין דיין האַנד, ביי דיין שלאַנקען, לינקען פוס. און איך מייד אויס דיין שאלה און פרעג:

— וואָס? — דו ווילסט מיר איהם ניט אָנטהאָן?

— לאָמיר איהם בעסער ביידע צורייסען, — ענטפערסטו.

— טהו איהם אָן אויף זיך.

— ניין, — ענטפערסטו. — איך האָב איהם געפלאָכטען פאַר דיר — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

חנה קאָן לענגער נים אריבערטראַגען אַט די שטומע טענות, און זי רייסט איבער:

— וואָס איז מיט אייך, ברוך? — — —

— הא?! — — —

— וואָס האָט איהר זיך אַזוי פערטיעפט? ווענען וואָס טראכט איהר עס?

ברוך אָבער ענטפערט:

— הם! איך טראכט? יאָ — — — ווי מיינט איהר א שטיינער — — — אזא פּלאַן — — — אָרגאַניזירען א פעראיין פון גלימשער, ס'הייסט ארויסרייסען עטליכע חברה פון אַט די „וועלט־פערזאָרגער“, וואָס האַלטען זיך אויף אין קרויזקאָפּ'ס קאפּע: — נענוג שוין, קינדער, קוממ, לופטערט זיך דורך א ביסעל!.. הא?...

חנה שווייגט.

— — — ?

— מערקווירדיג, ווי עס ווערען ביי אייך געבוירען די פּלענער! — רופט זיך אָפּ חנה אין א ווײלע ארום. — עפּעס אזוי פּלוצלונג! — — האָט איהר דען ווענען דעם געטראַכט די גאַנצע צייט? — — — און מאָרגען קאָן זיין, זאָל אייך נאָך איינפאַלען צו פערווירקליכען אַט דעם נייעם פּלאַן.

— נו, יאָ.

— אָבער, ווענען וואָס האָט איהר געטראכט אַט די גאַנצע צייט?...

— איך רעכען, אז מיר האָבען, מן הסתם,ביידע געטראכט ווענען סענטימענטאַלע נארישקייטען. — — —

— אָבער ווענען וואָס האָט איהר געטראכט? — — —

— ווי ניינעריג איהר זיינט דאָס! נו, וואָס וועט שוין אייך ארויס־קומען, ווען איך וועל אייך דערצעהלען, אז געטראַכט האָב איך ווענען דעם, ווי איהר וועט זיך מאָרגען פערשלאָפען און זיך אויפכאַפּען מיט א מאָל, ווי פון א פּלוצליכען פייער, — ווי עמיצער, א פעדהויבערמער, מיט צופּאַטעלטע האָר און מיט אויסגעשטשירעטע, געלע צייהן וועלט זיך אָנגעבוינען איבער אייער בעט מיט א פּלוצלונגען אויסגעשריי: פייער! פייער! — — — און ווי איהר וועט זיך דאָס נאָכרעם אין איילעניש נעהמען יאָגען צום שאַפּ, און ווי פאַר'ן שאַפּ נעהמט איהר שוין בעציי־

טענס שלעפען די שפּילקעס פון הוט, און נאָך איידער איהר וועט אריבער־טרעטען די שוועל, וועט איהר שוין האָבען אויסגעטהון איין ארבעל פון ווינטער־ראָק, דעם הוט אין די הענט — זאָל די פּאָרליידע זעהן, אז איהר פּיהלט זיך שולדיג. און וועט דאָס אָפּנעהן גלאַט, איהר וועט אָפּקומען בלויז מיט׳ן ביסעל הארץ־קלאַפּעניש, וועט איהר זיך דאָס צוכאַפּען צום מאַשין און זיך נעהמען יאָגען, יאָגען — — —

— ברוך!! — — —

— ניט ברוך, נאָר אָט דער פּעררויכערטער, מיט די אויסגעשטשי־רעטע, נעלע צייהן שטעהט פאר די אויגען און שרייט: פּייער! פּייער!! — — — צום טייפעל, חנה, ווי דאָס ברענט: — פּייער, פּייער! ווי א קאַלטער גיפּט וואָלט זיך אריינגעגאָסען אין די ביינער און צינדט זיך און ברענט: — פּייער, פּייער!

— דעמאָן!

זיי בלייבען שטיל — — — ברוך דערזעהט די צוויי לאַנגע שאָ־טענס, וואָס ציהען זיך פון זיי איבער׳ן ווייסען שנעע — — — זיינער איז א לאַנגער, א ברייטער, און איהרער איז ווי זיינס א קינד... אין עס בעוויזט זיך א שמייכעל אויף זיינע דיקע ליפּען און זיי צוציהען זיך ברייטער, און פלוצלונג גלאַנצען אויף זיינע אויגען שוואַרצער, טיעפער — — — עפּעס ווארעמעס, בלוטיגעס שלאָגט זיך אָפּ אין זיין הארצען: או־ו־ו! — — — צורייסען, צופליקען אויף איהר די קליידער, זאָל זי בלייבען אין גאַנצען נאַקעט! צופּאַטלען איהרע האָר, זיך איינבייסען אין איהרע ליפּען ביז בלוט, זיך איינבייסען אין איהרע בריסט, אין איהר ווארימען לייב ארויפכאַפּען זי צו זיך אויף די הענד א נאַקעטע, זי איינ־הילען אין זיין ווינטער־ראָק און בייסען, בייסען! — — —

און דער שמייכעל אויף די ברייטע ליפּען צושפּרייט זיך נאָך ברייטער — — — עס שמייכלען די ליפּען — — — און דאָס הארץ ווערט דערביי נענעסען פון א בלוטיגען פּייער.

זי הויבט אויף די אויגען, גיט א קוק אויף איהם און זאָגט:

— מיר דאַכט... איהר וואָלט מיך איצט אויפגעגעסען? — — —

— יא, — ענטפערט ער מיט א בלוטיגען פּייער־גליה.

האָט זי א שטאַרקען ציטער געטהאָן, און אין א ווײַלע ארום גע־שמייכעלט — — — און נאָכדעם מיט א מאָל שטאַרק רויט געוואָרען.

— וויעדער רוים ? — פרעגט ער. — איך זאָל גיהן צום טייוועל ! — זאָגט דאָס ! עס קומט דאָך ביי אייך ארוים אזוי שעהן.

— גיהט צום טייוועל !

— ווי גוט דאָס קומט ביי אייך ארוים ! ווי גוט ! זאָגט דאָס נאָך איינמאָל. נו ?!

חנה איז שטיל און אויך ברוך איז אנטשווינגען געוואָרען.

מאקס מיט זיינע בעקאנטע זיינען געגאנגען אין פאָראוים און שוין גערעדט צווישען זיך וועגען דעם קומענדען „פרייז פייט“ : —

— געווינען וועט דער נעגער.

— אין לעבען נים !

— איך וועס.

— דער נעגער איז „סמארט“ און פלינק ווי א טייוועל.

— דזשעפערים איז שטארק ווי אן „אינדושען“.

— נאָר ער בעוועגט זיך ווי א בער.

— ער האָט מיט איין קלאַפּ אוועקגעלעגט א פערד.

— פינף צו איינם !

— איך וועט.

און עס האָט געסקריפּעט דער שנעע אונטער די פיס, און ווי א פייער האָט זיך געשפּאַרט דער אָטהעם פון מויל און די גליטשערס וואָס זיינען געהאנגען אויף רימענס אין די הענד, האָבען זיך געקלאַפּט איינס אָן צווייטען, ווי אויך זיי וואָלטען צווישען זיך געפיהרט א געשפּרעך.

פּלוצלינג איז חנה'ן איינגעפאַלען און זי האָט מיט א צו־להכעים געפיהל זיך א ווענד געטהאָן צו ברוך'ן :

— ווי קומט דאָס, וואָס איהר זיינט היינט ניט געגאנגען צום באָל ?

ברוך האָט זיך אויף איהר אומגעקוקט... האָט א שמייכעל געטהאָן, און געענטפערט :

— פון רחמנות וועגען.

חנה האָט פון דעם ענטפער אויפגעציטערט... און א צושראָקענע און בעליידיגטע האָט זי אויסגעשריען :

אויף וועמען ! ? — און זי האָט זיך גלייך געכאַפּט און צוגעגעבען — אויף נחום'ען ?

ברוך האָט א קניימש געטהאָן מיט די אַקסלען :

— חלילה, וואָס פאַלט אייך איין! רחמנות איז זעהר אַ ביליגער פּרייז, און די נחום׳ס וואָס לעגען אויף אַ חלום אַזוי פּיעל ענערגיע און וואָס דרעהען זיך דאָרט איצט אין זאַל ארום פעראַרבייטע, מיט אויפ־געצויגענע שטערנס, מיט אויפגעגלאַנצטע אויגען — זיי פערדיענען געווים ניט אַזאַ ביליגען פּרייז, כאָטש איך זעה שטענדיג אין זייערע אויפ־געגלאַנצטע אויגען אַ בעהאַלטענעם וועהטאָג, אַ מורא, אַז די אַרבייט איז פאַר׳ן טייוועל. און די אַלע וואָס טאַנצען אויפ׳ן באַל זעהען מיר אָפּט אויס ווי גייסטער פון אַן אונטערגעגאַנגענעם פאָלק, וואָס זיינען איבער עפּעס אַ סיבה אויפגעשטאַנען אין מיטען דער נאַכט און זיך צוטאַנצט. — — —

און מיר דאַכט זיך אויך, אַז אין דעם לאַנד וואו עס געפינען זיך שוין איצ־טער אידען וואָס טהוען אום שבת אָן טלית און תפילין, כדי מיט דעם צו דערצעהלען זייער אָבשטאַמונג, וועלען מיט דער צייט אָט די ציוניסטישע בעלער מיט ביבלישע בילדער בלייבען דער איינציגער זכר פון אידישקייט.

— אָבער אויף וועמען איז דאָס געווען אייער רחמנות? — רייסט איהם חנה איבער אונגעדולדיג.

— ווען איך האָב לעצטען יאָהר — ענטפערט ברוך — דערזעהן, ווי אין דעם לאַנגען זאַל וואָס נעבען טאַנץ־פּלאַץ דרעהען זיך ארום די פערעלטערטע מיידלעך, וואָס ערשט ווען זיי קומען צו אַ באַל זעהען זיי זיך ארום, אַז זיי זיינען שוין אויסגעשפּיעלט, איז מיר פּשוט ניט גוט געוואָרען. עס איז אויסגעקומען ניט אַנדערש, כאָטש נעהם און שטעל זיך מיט זיי טאַנצען פאַר רחמנות!... בעזונדער אָט די עלעגאַנטע מיס פינקעל. זי האָט הפנים ערשט דאָ דערפיהלט, ווי שלעכט עס איז פאַר אַ אידישער טאָכטער צו פיהרען אַ לעבען נאָכ׳ן שניט פון פראַנצויזישע ראָמאַנען. און די לעווינס, און אויך בלומענקראַנץ, וואָס האָבען זיך צו יענער צייט נעדרעהט ארום איהר, האָבען זי דאָ מיט אַמאָל אַזוי שאַרף גענומען אויס־מיידען. און מיך האָט דער טייפעל אַ שטופּ געטהאָן צו איהר און איך האָב זי איינגעלאַדען צום טאַנץ.... און נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג, ווי נאָר איך דערמאָן זיך אָן דעם, דערפיהל איך, ווי אַ מיאוס׳קייט ליעגט מיר אין נאָרנעל און וואָרגט מיך צום ברעכען. גאָט מיינער, ווי מיאוס עס איז רחמנות צו האָבען אויף מענשען! איך פלעג אין דאָרף רחמנות האָבען אויף פערד, אויף עזלען, וואָס פלעגען זיך פערמוטשען, אָדער פערמאַטערט ווערען...

— הייסט דאָס, אויף פערד, אויף עזלען, מעג מען יאָ רחמנות האָבען, און אויף מענשען ניט! — שרייט חנה אויס בייז, ווי זיך קרינגענדיג מיט ברוך'ן.

ברוך ענטפערט שאַרף:

— אויף פערד און עזלען מעג מען, ווייל דאָס וואָס א מענש הויבט זיך אויף העכער פון א בהמה, דורך זיין רחמנות און ליעבע צו זיי, האָט ער ווענינגסטענס ניט געזינדיגט געגען זיין אייגענעם מין. אָבער רחמנות האָבען אויף א מענשען, דאָס הייסט כמעט ווי אויסצונוצען די געלעגענהייט פון יענעמס פאַלען, כדי זיך אויפצוהויבען איבער איהם.

דער ענטפער האָט נאָך מעהרער אויפגערייצט חנה'ן: — „ער וואַרפט זי איצט צו זיינע פיס! ער איז ניט געגאַנגען אויפ'ן באַל אויס רחמנות!... און ער וויל איהר איינרעדען אז דאָס האָט ער געמיינט די מיס פינקעל!...” און דער געדאַנק, אז אויס רחמנות צו איהר איז ער דאָס ניט געגאַנגען אויפ'ן באַל, נעהמט זי ברענען און שטיקען און זי פאַלט איהם ווידער אריין אין די רייד, ניט טראַכטענדיג וואָס זי טהוט און צו וואָס זי דאַרף דאָס:

— כא, כא! און אָט די גאַנצע קריסטליכע וועלט, וואָס פערגעטערט רחמנות און ליעבע! ?

חנה האָט דערמיט אויפגערייצט ברוך'ס שווערסטע וואונד. ברוך אָבער ווייסט און פיהלט אין וואָס חנה איז איהם חושד, ער זעהט ווי זי ערגערט זיך פון דעם, און זיין הארץ נעהמט זיך וואַרעמען מיט אַלץ מעהר און מעהר ליעבע צו איהר. און כאָטש ער קוקט נאָר איצט ניט אין איהר זייט, זעהט ער זי פאַר זיך א ווייסע, א ליכטיגע, וואָס ווערט אַלץ ווייסער, דורכזיכטיגער.... און אינגאַנצען זיין בלוט נעהמט זיך איצט ציהען צו איהר:

— חנה! — ווענדעט ער זיך צו איהר מיט א נעענדערטער שטימע, אין וועלכער עס האָט שוין אָפען געציטערט זיין ליעבע צו איהר — וואָס פאַר א ביישפּיעל איז פאַר דיר די קריסטליכע וועלט? די קריסטליכע רעליגיאָן איז געגעבען געוואָרען פון אידען צו דער ניט־אידישער וועלט — צו מענשען, אויף וועלכע זיי האָבען געקוקט ווי אויף הינט! ווי אויף מיאוס'קייטען! פאַר אידען אָבער איז דאָס געווען א רעליגיאָן, וועלכע זיי

האָבען פון זיך ארויסגעשטויסען מיט'ן גאַנצען כח, וואָס זיי האָבען נאָר געהאט אין זיך !...

נאָר ביי די לעצטע ווערטער האָט ברוך שוין דערפיהלט ווי אין איהם פערנעהמט זיך א העליש פייער, גאָל און גיפט נעהמט זיך רייסען פון הארצען, אָבער ער שטארקט זיך, און מיט זיין אויסגעאַרבייטער פעהיג־קייט — ניט צו טראַכטען פון זאכען, וועלכע ער וויל ניט געדענקען, האָט ער אין זיך דערשטיקט דאָס גיפטיגע פייער און איז געבליבען שטיל. פון חנה'ס בליקען האָט ער דערקאָנט, אז זי האָט חרטה אויפ'ן גאַנצען גע־שפרעך, און דאָס האָט איהם נעהאָלפען זיך צו בערוהיגען און אויפ'ן אָרט פון צו טראַכטען וועגען פּאָגראָם און אנדערע קריסטליכע מערדערייען, האָבען זיך ביי איהם וויעדער געגומען וועקען קינדערישע עראינערונגען.

חנה'ן האָט שוין ניט נאָר באַנג געטהאָן, נאָר אויך וועה געטהאָן, וואָס זי האָט אזוי פּלוצלינג דערמאָנט די קריסטליכע וועלט. אין איהר איינגענעם אונגליק וואָס איז פערבונדען מיט'ן פּאָגראָם האָט זי ווי פער־געסען, נאָר איהר האָט זיך געגומען דאכטען, אז דאָרטען אָרויף אויפ'ן שניי־פעלד שטעהט איצט ברוך'ס מוטער, א נאַקעטע, פערשאָטען ביז'ן האלז אין שנעע, אזוי אז עס זעהט זיך נאָר ארויס איהר פנים און די צו־שויבערטע שווארצע האָר... פּונקט ווי די גוים פון זייער דאָרף האָבען מיט איהר געטהאָן נאָכדעם ווי זיי האָבען זי פערמוישטעט ביז משוגעת.

און חנה נעהמט זיך צושראָקען און שולדיג טוליען צו ברוך'ן.... און אָט דאכט זיך איהר — זי זעהט ערשט איצט ווי דער סטודענט וואסיל, ברוך'ס בעסטער חבר, פאלט ברוך'ן צו די פיס, קושט איהם די הענד און ברוך — שטעהט פאר איהם א גרויער, שטויסט איהם פון זיך און רעדט צו איהם מיט גאָל: „דו קומסט צו מיר ווי א קריסט און איך שפיי דיר אין פנים. — היינט ווען ז י י דארפען דאָס — האָבען זיי דאָס געטהאָן; מאָרגען, ווען דו וועסט דאָס דארפען, וועסטו דאָס טהאָן, ווייל איהר זיינט אַלע הינט. הונט, ארויס פון מיין הויז ! !" און ווי ברוך האָט דאָס נאָכ'ן אונגליק פאר קיין פאָל ניט געוואָלט פאהרען אין דאָרף. און ווען מען האָט די מאַמע געבראַכט אין שטאָדטישען משוגעים הויז, איז ער שוין אויך אין שטאָדט ניט געוועזן...

אָבער דאָס פעלד פאר די אויגען ציהט זיך ווייט, ציהט זיך ווייס. און ברוך רייסט איבער חנה'ן :

— חנה! איהר געדענקט נאָך ווי מיר פלעגען קאַטשען שנעע־קוילען? גרויסע קנוילען שנעע....

און ברוך מעסט דערביי מיט די אויגען דאָס ווייסע פעלד... עס שווימט ארויס דאָס דאָרף און צוזאַמען מיט'ן דאָרף — די וועסט מיט איהרע ברייטע סטעפּען, וואָס פערשפּרייטען זיך אונטער א ווייטען אונ־ענדליך בלויען רוים... רוים און ווייטקייט, רוים....

און אָט קאַטשען זיי ביידע א הויפען שנעע, וויקלען איהם איבער'ן ברייטען פעלד. דער הויפען ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער, פערוואַנ־דעלט זיך אָט אין א רונדען קנויל און אָט אין א ווייסען קלאָץ. און זיי ארביימען פלייסיג, ווערען פערפלאָמט. עס זעצט פון זיי א פּארע; עס שלאָגט זיך ארויס א לאָק האָר איבער איהר פּנים, עס שלאָגט זיך ארויס א שווארצער טיכל איבער זיין שטערען און זיי שפּארען דעם הויפען אַלץ פעסטער, איבערגעבענער. ערגעץ ווייזט זיך א וואלד, באלד און זיי זיינען מיט'ן קנויל נעבען וואלד. און הינטער זיי בלייבט א לאַנגער, לעדיגער פּאס, און דער לעדיגער פּאס צושניידט דאָס ווייסע פעלד אויף צוויי. — — —

— באלד וועסטו זעהן, חנ'קע! אָט קייקעל נאָך א ביסעל. — ניטאָ קיין זאך אומזיסט... אך, ווי שעהן עס פּאסט דיר דער לאָס, און ווי שעהן עס איז דיין צופלאַמטער פּנים! — — — און ווי דו קייקעלסט דאָס אַזוי פלייסיג, מיין גוטע חנ'קע! — קייקעלסט און פּרעסט זיך דערוויילע צו מיר — — — האָסט זיך ליעב פּרעסען צו מיר?... — קייקעל, קייקעל! — — —

— גענוג שוין, חנ'קע! — שרייט ער אויס מיט א פריידיגען פייער אין הארצען.

— וואָס ווילסטו טהאָן?!

— באלד! דו וועסט זעהן. איך וועל אויפשטעלען די קלאָץ.

— וואָס ס'טו מאַכען, א מענש?

— ניין, מיין קינד! באלד ס'טו זעהן, אז ניטאָ איז קיין זאך אומזיסט.

און ער נעהמט אָן די קלאָץ פון איין זייט און ווי נאָר ער שטעלט זי אויף, דערהערט זיך באלד א פלעסק פון פליגעל, א קוויטש, און — עס פליהט ארויס מיט צופריעדען נאַכגעלאָזטע פליגלען דער פויגעל, וואָס

ער האָט אַ מאָל אָפּגעלאָזט — — — און נאָך איהם פּאַטשט אַרוים אַ גאַנצע מחנה און גיבען זיך אַ הויב אויף אין דער לופטען, דרעהען אויס אַ פּאָר רעדער און לאָזען זיך צוריק אַראָפּ אויף ברוך'ן. און ברוך ווערט אָפּגעשאָטען מיט פויגלען און אַלע פּיסטשען זיי און פלאַטערען און גלעט־טען מיט די פליגעל. מיט די צוועפּענטע שנאָבעל קושען זיי זיך איינער מיט'ן צווייטען פאָר פרייד. און דער אַלטער פויגעל רופט פון קלאָץ אַלץ נייע און נייע — די יונגערע, די גאָר יונגע; און דאָס פּיסטשען און דער פליגעל־פּלעסק ווערט אַלץ גרעסער, רווישינער.

— חנה, מיין חנ'קע, זעה נאָר! זעהר נאָר, ווי עס ווערט גאָר נים פערלוירען. — אמאָל, אמאָל אָפּגעלאָזט אַ פויגעל — — — געדענקסט? — — — און איצט זעה וויפיעל? — — — נאַ, קענסט זיי איצט אַלע גלעטען, אַלע קושען — — — און וואו איז דיין קראַנץ? — — — — חנה, חנ'קע!... — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— —

ברוך ציטערט אויף — — — מאַקס מיט זיינע בעקאַנטע, מיט זייערע שאָטענס געהען אויף־צו־פריהער אוים'ן ווייסען שנעע און שמועסען נאָך וועגען דעם פּרייז־פּיים. —

— טפו, צו אַלדע טייוועל! — שרייט ברוך אוים. — העי, מאַקס, צו וועלכען טייוועל האָסטו זיך דאָרטען פעררעדט! דו ווייסט, אַז איך בין ניט נעשלאָפען די לעצטע עטליכע נעכט, נעהסטו און לאָזט מיך איבער אַליין מיט חנ'קען.

— כאַ־כאַ־כאַ! — צולאַכט זיך חנה. — וואָס האָט זיך אייך גע־חלום'ט? — — — —

מאַקס לויפט צו:

— ד'וויים?... וואָס — — — איך מיין אדרבה — — — — איהר רעדט דאָך מן הסתם... — וואָס? — — — אויף מיין וואָרט.

— ביזט אַ נאַר! מיר קלעפען זיך די אויגען.

קאַפּיטעל 18.

בינעם האָט נאָך דעם לאַנג אַרומגעזוכט ביילקע'ן אין זאַל און האָט זי שוין מעהר ניט געקענט געפינען. פאַר כעס האָבען זיך ביי איהם פון מאָל צו מאָל צונויפגעקריצט די צייהן און דערצו האָט מען איהם נאָך איצט גענומען דרייצען פון אַלע זייטען מיט'ן נאָמען — ביילקע!!

נחום כאַפּט איהם אָן אַ צופריעדענער:

— מיר רעכענען, אַז דער היינטיגער באַל זאָל אַריינטראָגען אַ דריי טויזענד דאָלאַר. איהר קענט זיך גאָר ניט פאָרשטעלען ווי נויטיג דאָס איז פאַר אונזער צייטונג. איצט מעג מען דאָך שוין זאָגען דעם אמת: מיר האָבען מיט גרויס מאַטערניש דערצווינגען ביז'ן איצטיגען באַל די „אידישע פאָהן“. און מיר טהוט טאַקע זעהר באַנג, וואָס ברוך איז ניטאָ אויפ'ן באַל. נאָך אַלעמען, קיין שונא איז ער דאָך ניט, און איך גלויב, עס וואָלט איהם זיכער הנאה געטהאָן, ווען ער זעהט וואָסער אַ שעהנעם עולם מיר האָבען צונויפגענומען. קיין איינער פון די בעלער, וואָס זיינען געוועזען היינטיגען יאָהר, האָט ניט געהאַט אַזאַ גרויסען און אַזאַ אינטע־ליגענטען עולם, ווי מיר. דאָס בעווייזט אייך, אַז די בעסערע פון אונזער פאָלק פיהלען, אַז מיר זיינען זייערע, און ביי זיי איז רעכט צוליעב אונ־זער באַל איבערוואַרטען אַלע אַנדערע בעלער. און וואו איז דאָס ערגעץ ביילקע אַהינגעקומען?

לאַה, אין איהר עלעגאַנטען קלייד פון דין־ראָזען זייד, פערפוצט מיט אַ דינעם ווייסען געוועב, איבערגעבונדען אויפקאָס, פון איין אַק־סעל צו דער טאַליע מיט אַ ברייטען פאַס זייד פון ווייס און בלוי, אויף וועלכען עס איז מיט גאָלדענע ווערטער אויפגעשריעבען: „לעזט „די אי־דישע פאָהן!“, לויפט אָן צו בינעמ'ען מיט בילעטען פאַר'ן בופעט אין האַנד און שרייט צו איהם אויס, ווי צו אַ ווילד־פרעמדען:

„טשעקס פאַר דהי באַר!“

בינעם קויפט ביי איהר טשעקס, און זי פרעגט:

— און וואָס איז דאָס עפּעס מיט אַ מאָל ביילקע ניט געוואָרען?

— יאָ, עפּעס זעהט מען ניט ביילקע׳ן! — לויפט אָן נאָך אַן אַנדערע, אויך מיט טשעקס אין האַנד.

די טענץ זיינען אויף אַ ווײַלע איבערגעריסען געוואָרען. אין זאַל איז געוואָרען פינסטער — אויף דער בימה האָט מען גענומען בעווייזען לעבעדיגע בילדער:

„ירמיה אויפ׳ן שטיין“ און אַרום איז אומעטיג־גרוי און פאַרנאַכטיג באַנג און ווייט — — — און דער אָרקעסטער נעהמט צואווערהטאַגט־שטיל און ביטער־בייז צוצויגען שפּיעלען „א נ י ה ג ב ר“, און דער כאָהר, וועלכען מען זעהט ניט, נעהמט שטיל מיטזינגען, און ביסלעכווייז ווערען די קולות אַלץ העכער און דריקענדער, קומען זיך צונויף און מישען זיך אויס מיט׳ן אָרקעסטער, און באַלד ווערען זיי ביידע פערלאָרען. עס ראַכט זיך אויס, דער אָרקעסטער שפּיעלט, נאָר זיינע כלים גיבען קיין טענער ניט אַרויס... הינטען שטעהט אַ כאָהר מיט צוּעפּענטע מיילער, נאָר זיי זינגען ניט... און אַז אָט דער גאַנצער ברייטער געמיש פון שפּיעלען און געזאַנג, איבער וועלכען עס שווימט אום אַ טיעפער, טויזענדיאָהריגער, האַרציגער אומעט, עטראָמט אַרויס פון דעם נביא׳ס האַרצען, פון זיין נשמה, פון זיינע ביינער, פון אָט דער גרויסער טראַגישער געשטאַלט, וואָס זיצט איצט אויפ׳ן שטיין, טיעף פערטראַכט און שווער געבוינען. און באַלד נעהמט זיך בינעמען דאַכטען: — אַרום דעם נביא ווערט אַ ראָד מיט מענשען, און אונטער דעם ראָד נאָך אַ ראָד, און אַזוי אַלץ ווייטער און ווייטער, איין ראָד אונטער דעם אַנדערען, איינס אונטער דעם אַנדערען, און וואָס ניעדעריגער איין ראָד איז, אַלץ גרעסער און מעהרער איז די צאָהל מענשען. ביז עס ווערט אַ גרויסער הויכער באַרג. און אויבען אויפ׳ן שפּיץ פון באַרג זיצט די גרויסע געשטאַלט פון׳ם נביא. זיינע אַריינגעגראָבענע גרויסע אויגען קוקען טיעף אין זיך און ווייט, ווייט פאַר זיך, נאָר זיין גרויסער צער ניעדערט און ניסט זיך אַריין אין די הערצער און אין די אָדערען פון די דורות און דורות, וואָס רינגלען אַרום דעם באַרג, און זייער אַלעמענס בלוט נעהמט מיט געשריי און מיט ביטערניש מיטזאָגען:

איך בין דער מאַן וואָס האָט געפיהלט דעם פּיין, די רוט פון זיין צאָרען — — — !

מיך האָט ער געפיהרט און איך בין געגאַנגען איבער פינסטערניש אָהן ליכט — — — !

מיינע וועגען האָט ער פערצאַמט מיט געבראָכענע שטיינער און מיינע אויסוועגען — פערקרימט — — — !

אָנגעצוינגען האָט ער זיין בויגען און מיך געשטעלט פאַר א ציעל צו זיין פייל — — — !

עפּעס א מין טיעפער בעדויערען האָט דערביי גענומען עסען בינעם'ס הארץ, און פונקט דאַן איז צו איהם צוגעקומען לעווין און איהם מעשה נוטער־ברודער אָנגעכאַפּט פאַר'ן האַנד:

— וואו איז זי ערגעץ אַהינגעקומען ? — — — — —

דער נארישער, באַלעבאַטישער טאָן, מיט וועלכען לעווין האָט זיך צו איהם געווענדעט, און דער וואָרט „זי" האָבען בינעמ'ען נאָך מעהר אויפגערעגט און זיין בליק האָט זיך מיט פעראַכטונג אָפּגעשטעלט אויף די צוויי ברייטע פּאָדערשטע צייהן, וואָס האָבען זיך ארויסגעזעהן פון צווישען לעווין'ס ווייכע ליפּען, און זיין רעכטע האַנד האָט זיך צוזויפּגע־מאַכט אין א שטאַרקען פויסט אויף צו דערלאַנגען לעווינ'ען אין די צייהן אריין.

— פוי, צום טייוועל, וואָס פאַר א נארישען נאָז איהר האָט! — שרייט צו איהם בינעם אויס אָן אויפגעבראַכטער.

— איך פרעג אייך אויף איהר, אויף ביילקע'ן, — זאָגט לעווין, זיך פערליערענדיג, און ער צועפּענט דערביי די אויגען. — וואָס איז מיט אייך ? וואָס ? — — — —

— וואָס מיט מיר איז, איז ניט אייער טאַטענ'ס עסק!

— איהר זיינט שכור ?! — רופט זיך אָפּ לעווין, שטעלענדיג א פוס אויף צוריק.

אַלע אַדערען האָבען זיך אין בינעמען אָנגעצויגען און האָבען איהם א בריה געטהאָן, ווי זיי וואָלטען געווען פון צולַיהטען אייזען. ער האָט דערפיהלט, ווי אָנצוכאַפּען דעם לעווינ'ען פאַר'ן האַלז און איהם א שלייַ־דער טהאָן צו דער ערד. צום גליק אָבער איז לאה פארביינגאַנגען און האָט זיך געוואָלט ווענדען מיט עפּעס צו בינעמ'ען, נאָר דערזעהענדיג, וואָס דאָ קומט פאָר, האָט זי גלייך אָנגעכאַפּט בינעמ'ען פאַר דער האַנד:

— בינעם! וואָס איז מיט אייך ? וואָס קומט דאָ פאָר ?... — און

דערביי האָט זי צוגעוואָרפען אַ פערראַכטענדען בליק אין לעווין׳ס זייט.

לעווין איז געווען צופריעדען, ווען ער האָט דערזעהן עמיצען פאַר־ביינעהן, און ווענען ער האָט זיך געקענט אַנטשעפּען און מיטגעהן.

אַ ווײַלע איז נאָך בינעם געשטאַנען און לאה האָט איהם ניט געקענט ריהרען פון אָרט. נאָכדעם האָט ער גענומען שמייכלען און איז מיט איהר אַוועק צום בופעט און אויפ׳ן וועג צו איהר גערעדט:

— נו, נאָר ניט. וואָס האָט איהר זיך דערשראָקען? איך ווייס? ער איז אַ נאַרישער בחור. און איך האָב פיינט זיינע צייהן. נו, און איהר ווייסט דאָך, ווי מיך קאָנען אויפרעגען צוויי נאַרישע ברייטע לאַפּעטעס.

— אָבער ווי ווערט מען דאָס אַזוי אין כעס אויף יענעם?

— וואָס פערשטעהט איהר ניט, ווי מען נעהמט און מען ווערט אין כעס? — רעדט צו איהר בינעם שמייכלענדיג.

דער בופעט איז געווען פול מיט אויפגעראַמטען עולם, וועלכע זיינען געווען יום־טוב׳דיג צוזעצט ארום די פולע, רונדע מראַמאָרנע טישלעך.

בינעם מיט לאה׳ן האָבען פאַר זיך אויסגעזוכט אַ טישעל.

— לאַנג אָבער וועל איך מיט אייך ניט קענען זיצען, — וואָרענט איהם לאה, אָנווייזענדיג איהם אויף די טשעקס, וועלכע זי האָט צו פער־קויפען.

— וועל, — ענטפערט בינעם מיט אַ שמייכעל. — וועל איך נאָך אַן איבערינען מאָל זיין פון די רייכע, וואָס בענונענען זיך מיט אַ ביסעל. און וואָס וועט איהר הייסען בעשטעלען?

— לעמאָנאַד, — זאָגט לאה.

דער קעלנער איז צוגעקומען. בינעם האָט ביי איהם בעשטעלט פאַר לאה׳ן לעמאָנאַד און פאַר זיך ביער.

— צו וואָס דאַרפט איהר איצט ביער? איהר זיינט דען איצט נאָך וועניג אויפגערעגט? — פרעגט לאה.

— ווער ווייס, אפשר נאָך וועניג?! — שמייכעלט בינעם.

ווען דער קעלנער האָט צוגעטראָגען די בעשטעלונג, האָט דאָס גלאָז ביער, ביים אַוועקשטעלען, געגעבען אַ מאַסיוון קלאַפּ אָן דעם מראַמאָר... די גלאָז איז געווען אַ שווערע און האָט געהאַט אַ הענטעל, אין וועלכען עס האָבען געקענט אַריין אַלע פינגער פון אַ מענשליכער האַנד. בינעם

האָט מיט זיין האַנד פעסט אָנגענומען דאָס הענטעל אין דערפיהלט ווי אויפצוהויבען דאָס גלאָז און מיט א מאָל און מיט'ן גאַנצען כח מיט איהם א קלאַפּ טהאָן אין דעם גלאַטען מראַמאָרנעם טישעל, נאָר ער האָט א שמייכעל געטהאָן פון דעם איינפאַל און זיך גענומען דאַרשטמיג טרינקען דאָס קאַלטע ביער. פון העפליכקייט וועגען האָט ער געוואָלט ניט אויס־טרינקען דאָס גלאָז ביער אין איין מאָל, אָבער ווען ער האָט שוין געהאַט אראָפּגעשלונגען א טהייל פון דעם ביער און דערפיהלט ארום זיין הארצען די קאַלטע פייכטקייט, וואָס האָט מיט זיך געטראָגען קיהלקייט, ווארעמ־קייט און עפּעס א מין ברייטע גראַמקייט, האָט ער ניט אויסגעהאַלטען און אָהן אַן אָפּהאַלט אויסגעטרונקען אין גאַנצען דאָס ביער מיט איין מאָל.

און נאָכדעם האָט ער מיט א פערשולדיגטען שמייכעל גענומען קוקען אויף לאה'ן.

לאה האָט דורך א לאַנגער שטרוי געצויגען אין זיך דעם לעמאָנאַד פון איהר דינעם גלאָז, וואָס איז געשטאַנען אויף א הויכען, גלעזערנעם פינגער־פיסעל, און כאָטש זי האָט זיך עטוואָס דערשראָקען פון דעם אופן, ווי בינעם האָט אויסגעטרונקען דאָס ביער, האָט זי זיך געמאַכט, אז זי האָט דאָס גאָר ניט בעמערקט. און אָט האָט זי נאָך אויף א ווײַלע אָנגעהערט טרינקען, מיט דער שטרוי גענומען דרעהען די שטיקלעך אייז אין גלאָז און געפרעגט:

— און ווי געפעלט אייך: ניט ברוך, ניט חנה! פאַר וואָס זיינען זיי היינט ניט געקומען?

בינעם ענטפערט ניט, נאָר ער שמייכעלט.

לאה האָט ווידער אריינגענומען די שטרוי אין מויל.

און בינעם קוקט אויף איהר און זעהט, ווי שעהן עס ציהען זיך צונויף איהרע באַקען פון דעם זויגען דעם לעמאָנאַד דורך דער שטרוי, אין אז איהר לאַנגליך פאַרמירטע מאָרדעטשקע איז עהנליך צו חנה'ס און אז איהרע אַקסלען זיינען ביי איהר אַזוי רונד און שעהן צוגעוואַקסען ווי ביי חנה'ן...

— און וואו איז דאָס פאַרט מיט אַמאָל ביילקע אהינגעקומען? — ווענדט זיך צו איהם ווידער לאה.

בינעם'ען איז מיט א מאָל דורכגעפלויגען א געדאַנק אין קאָפּ, אז לאה ווייסט, וואָס אין איהם קומט איצט פאָר, נאָר זי מאַכט זיך ניט

וויסענדיג און שפּיעלט זיך מיט איהם ווי מיט א אינגעל... זיין אויפ־רעגונג האָט מיט אַ מאָל ווידער גענומען שטייגען, זיין פּנים איז געוואָרען פינסטערער, די אויגען שארפער, און ער האָט אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן גלאָז אָן טיש, אַזוי אַז דאָס גלאָז האָט זיך שיער ניט צובראָכען. דער קעלנער איז צוגעלאָפען און בינעם האָט בעשטעהט נאָך אַ גלאָז ביער.

לאה האָט זיך אויפגעהויבען.

— איך דארף שוין געהן.

— וואָס איילט איהר זיך? איהר האָט ניט, וואָס מורא צו האָבען; איך וועל שוין די איצטיגע גלאָז ביער ניט אויסטרינקען פאר איין מאָל...

— פון מיינעטוועגען! — שרייט זי אויס, אויפציהענדיג די אקסעל.

— נאָר איהר ווייסט דאָך, — זאָגט זי, איהם אָנצייגענדיג אויף די טשעקס. — אָבער אין וועל נאָך אפשר באלד זיין צוריק.

לאה איז אוועק. ווען מען האָט בינעמען דערלאַנגט דאָס גלאָז ביער האָט עס ווידער מיט איהר שווערען גלאָטען דנאָ אַ מאַסיווען קלאַפּ געטהאָן אָן דעם מראמאָר, און ווידער האָט בינעם ביים אָנגעהמען די גלאָז דערפּיהלט די פריהערדיגע ליידענשאַפט — צו צוקלאַפּען דאָס גלאָז אָן דעם מראמאָר.

— וואָס בין איך דאָס, משוגע?! — ניט ער זיך אליין אַ בייזען פרעג, ווי ער וואָלט אויף זיך אָנשרייען פאר די נארישע איינפאַלען, און ער ניט מיט פערדראָס און כעס אַ הויב דאָס גלאָז און!... — דאָס הארץ האָט זיך אין איהם אַ קאַלטען ריס געטהאָן. ער אליין איז מיט שרעק אויפגעשפּרונגען. מיט אַ געשריי און קווייטשעריי זיינען אויפגעשפּרונ־גען מענער און פרויען פון די ארומיגע טישלעך. און באלד האָט ער ארום זיך דערזעהן אַ ראָד פון פערפּוצטע מענער און פרויען, וואָס האָבען אויף איהם געקוקט מיט ווילד־צושראָקענע בליקען. און אָט האָט ער צווישען זיי דערזעהן ביילקע'ן, און באלד האָט ער זיך איבערצייגט, אַז ער האָט אַ טעות... און אויף'ן נאסען טישעל, וואָס נעבען איהם ליגען שטיקלעך גלאָז... און ער קוקט אויף'ן עולם און שמייכעלט... און אָט זיינען באלד אָנגעלאָפען לאה, נחום, דער מאַלער — מענדיל, אַ פּאָר קעלנער. עפּעס אַ בעקאַנעט מיידעל האָט פון זיך אראָבגעריסען איהר זיידענעם שארף און מיט איהר איהם גענומען ווישען דאָס בלוט פון זיין האַנד... — — —

קאַפּיטעל 19.

ווען ברוך איז געקומען צו זיך אהיים, האָט ער דערזעהן, אז אין זיין צימער איז ליכטיג. ווער זאָל דאָס זיין?

— א! — קלעהרט ער. — געוויס פון פעראיין. און ווי שפּעט יענער זיצט און ווארט דאָס אויף מיר. עס קען געוויס זיין דער איבער־געבענער בינעם.

נאָר ווען ער האָט אויפגעעפענט די טהיר, איז איהם אנטקעגען גע־קומען ביילקע!

— גוטען אבענד, ביילקע! — שרייט ער אויס ערשטוינט, זיך בע־מיהענדיג צו זיין פרעהליך. — ווי קומט איהר אהער אזוי שפּעט?

אויפ׳ן טיש שטעהען אין וואסער פריש׳ע בלומען, און ברוך האָט זיך שיער ניט ארויסגעכאַפּט: „און וואָסערע שעהנע בלומען איהר האָט דאָס מיט זיך געבראַכט!" נאָר ער דערמאָנט זיך, אז עס קאָן דאָך זיין, אז די בלומען זיינען לאה׳ס...

ביילקע, דערזעהענדיג איהם מיט די גליטשערס אין האנד: —

— וואָס? איהר האָט זיך נאָר גענליטשט?! היינט זעהט, וואָס פאר א שלעכטער מענש איהר זייט! פאר וואָס האָט איהר מיר ניט געזאָגט, אז איהר נעהמט זיך היינט גליטשען?

— ווען איך האָב זיך מיט אייך געזעהן, האָב איך דאָס נאָך אַליין ניט געוואוסט. — ווי קומט איהר אהער אזוי שפּעט?

— איך בין געוועזען ביי מיינער א מומע. זי וואוינט דאָ, אין יאַנ־קערס. אויפ׳ן וועג צוריק, קלעהר איך: מען דארף זיך ארייננכאַפּען צו אייך — — — און וועמען וועט דאָס איינפאַלען, אז איהר וועט אויף זיך לאָזען אזוי לאַנג ווארטען?!

— טאַקע, טאַקע. ווי מאָדנע דאָס איז? נעה ווייס, אז מען ווארט אויף דיר! אז עמיצער איז צו דיר געקומען?!

ברוך נעהמט זיך ארומדרעהען איבער׳ן צימער נערוועז...

— זאָגט דעם אמת, זיינט איהר צופריעדען פון דעם, וואָס איך בין צו אייך געקומען ?

— וואָס רעדט איהר ?... וואָס הייסט !... — נעמט זיך ברוך פּלאָנ־מערען — איצטער איז דאָך ווינטער... און אָט דער שניי און אָט די בערג און וועלדער, זיי שפּיעלען דאָך אויפ'ן הארצען ווי אויף א פידעל — — — ערגעץ איבער ווייסע פעלדער נעהט זיך איצט דער פעטער־שנייער אין זיין גרויסען, ווייסען טלית. ער געהט זיך אזוי לייכט, פערטראַכט. זיין באָרד איז ווייס און שיטער, און ער קוקט אזוי ווייט, אזוי קאַלט און גלייכגילטיג. — — — און ערגעץ צווישען וועלדער אין א וואַלד צינדרען איצט ווינד־מיידלעך, בלויע פייערען, און אז עס שטארקען זיך די בלויע פייערען, שטארקט זיך דער פראָסט. און דער זיידע ברעכט בוי־מער און ווארפט זיי אין פייער. ער שפּאַלט מיט זיינע הענד די שטארק־סטע רעמבעס, שפּאַלט זיי אין שטיקער, און די ווינד־מיידלעך כאַפּען זיי אונטער און ווארפען זיי צופריעדען אין פייער, און צוליינען נאָך אַלע נייע און נייע פייערען. און די בלויע פייערען קנאַקען ; עס קנאַקען די שטיקער, די בוימער. עס קנאַקט און הילכט דער גאַנצער שווארץ־וויי־סער וואַלד, און דער זיידע נעהט אוועק אין זיין ארבייט אַלץ ווייטער און ווייטער. און אין טהאַל, ביי דעם אייז, בעוויזט זיך דער פיעדעל־שפּיעלער, א צורייצטער, א בלאַסער. ער שפּארט זיך אָן ביי דעם בוים, וואָס וואַקסט, ווי אויף אומצופאַלען, און נעהמט זיך שפּיעלען אויף דער דינער סטרונע, און עס צוטראָגען זיך שאַרפע, רופענדע טענער — — — און עס בעווייזט זיך פריש־שמייכלענדיג א שעהנע ווינד־מיידעל אין א העל־בלויען זיידענעם העמד, און דאָס העמד ציטערט אויף איהרע רונדע, ווייכע גליעדער, אויף די בריסט, און זי גיט א קוק אויפ'ן פיעדעל־שפּיעלער און דערקאָנט, אז ער מיינט ניט זי... — איהר פערשטעהט,ביילקע ? — ער מיינט ניט זי... איז זי אָבער א גוטע און הויבט זיך אויף אויף די באָרוועסע פיס, אויף די שפּיץ פינגער ציהט זי זיך אויס און ווערט נאָך לענגער און שלאַנקער, הויבט אויף איהר שעהנעם קאָפּ, איהר נאַקעטע רעכטע האַנד, און רופט און העלפט איהם רופען. קומט אָן נאָך א מיידעל, און נאָך א מיידעל. אַלע ווייסע, ציטערדינע, שפּרינ־גענדינע, אַלע אין בלויע, זיידענע העמדער, אָבער זיין פיעדעל רופט שוין איצט קלאָר : — דזין דזין !!

„דזין־דזין“ הייסט דאָס מיידעל, פאַר וועלכער דער זיידע־פּראָסט האָט אוועקגעגעבן שטאַרקע דרייצעהן וועלדער. זי איז איהם טהייער, ווי דער שוואַרץ־אַפּעל פון אויג. זי — האָט אָבער ליעב דעם בלאָזען שפּיעלער; זי האָט ליעב צו טאַנצען אונטער זיינע טענער, צו בויגען איהר קערפּער, פּונקט ווי זיי וויעגען זיך; און דערהערט זי אין מיטען טאַנצען, ווי זיין פידעל ציהט אויס — דזין־דזין! — ווערט זי אַן אויפגעציטערטע און פאַלט אין גאַנצען אריין אין זיין מאַכט.

איצט אָבער שרייט זיין פידעל — דזין־דזין! די מיידלעך ווילען איהם ארויסהעלפען, — לויפען זיי אום איבער׳ן אייז און שרייען און רופען: דזין־דזין! דזין־דזין! — — —

דזין־דזין אָבער קומט ניט. זי האָט היינט מורא מעהרער ווי אַלע מאָל, ווייל זי ווייס, אַז דעם זיידען געהט דאָס היינטיגע נאַכט זעהר נוט, און נאָכדעם, ווי ער וועט אָנברעכען אַ סך בוימער אין אָנשפּאַלטען אַ סך האָלץ, ווען די בלויע פייערען וועלען שוין זיין צושפּרייט איבער׳ן גאַנצען וואַלד און עס וועלען ארום זיי טאַנצען די ווילדע מיידלעך, וועט זיך איהם פערוועלען האָבען נעבען זיך זיין דזין־דזין, פאַר וועלכער ער האָט אוועקגעגעבען דרייצעהן וועלדער.

דער שפּיעלער אָבער וויל פון גאָר ניט וויסען. די פידעל רופט און רופט. — גליטשען זיך די מיידלעך אהין, אהער און רופען, רופען. און אַז די טענער צורייצען זיך, רייס׳ען פּ׳ן זיך די מיידלעך אראָפּ די בלויע העמדער און נעהמען זיך ארומלויפען איבער׳ן אייז נאַקעטע. און אַט קלעטערען זיי ארויף אויף די דערביי־איגע בוימער און שטעהען הוילע, פערציטערטע אויף די פערשנעעטע בוימער און קוקען צושראָקען אין אַלע זייטען, איבער׳ן ווייט־צוצווייגטען, ווייסען וואַלד, מיט די אויגען זוכען זיי און רופען: — דזין־דזין! דזין־דזין!! ברענגט דער ווינט צוטראָגען נאָך כוואַליעס און ווינט־מיידלעך, ווערען זיי אַלע פערכאַפּט פונ׳ם „דזין־דזין!“ און וואַרפען פון זיך באַלד אראָפּ די ווייסע שנעעאיגע שלייערס, שפּרינגען ארויס אין די בלויע, זיידענע העמדער און קוקען זיך איבער צושראָקען — — — דזין־דזין איז צווישען זיי ניטאָ! — — טאַנצען זיי אַלע פערצווייפעלט ארונטער, שלאָגען זיך אַלע צוזאַמען, פלעכטען זיך איבער, נעהמען ווילד בייסען איינע די אַנדערע און שטשירען אויף דער בלויער נאַכט מילך־ווייסע פערבלוטיגטע צייהן. און ווייסע

שפּיצינע צייהן זיינען פערבלוטיגט פון זייערע אייגענע לייבער, און זיי נעהמען מיט זיי בייסען די לופט, ציהען אויס זייערע קעפּ און צובילען זיך ווי בימער־פערצווייפעלטע הינט. — קען שוין די שעהנע דזין־דזין לענגער ניט אויסהאלטען און לאָזט זיך קייקלען און שפּרינגען איבער בארג און טהאָל, טאנצט און שפּרינגט א פערצאפּעלטע איבער בוימער און בוי־מער און בעווייזט זיך אויפ׳ן אייז. — — —

און ווי נאָר זי בעווייזט זיך אויפ׳ן אייז, דערהערט זיך באלד א שטארקער, פּראָסטיגער בייזער; עס ציטערט אויף דער אלטער וואלד, עס שלאָגט זיך אויף א ווייסער שטויב, א צורייצטער, ווילדער שטורעם. — עס קנאקען צווייגען, עס פּלאצען בוימער, דאָס אייז נעהמט זיך אין שטי־קער רייסען. עס ציטערען אויף שטעדט און דערפער, עס בעווייזט זיך אין זיין ווילדען כעס דער זיידע־פראָסט.

ברוך, וואָס איז געוואָרען אין דער צייט פון זיין דערצעהלען, אלץ מעהרער און מעהרער נערוועז, בלייבט מיט א מאָל שטעהן א בלאסער.

ביילקע שפּרינגט אויף:

— און וואָס איז געוואָרען? וואָס איז געוואָרען?! — — — —

— נארישע מיידעל. וואָס האָט איהר זיך אזוי דערשראָקען? — ערגעץ איבער וויטע, ווייסע פעלדער געהט דאָך איצט צום וואלד דער פעטער־שנעער — — — בלאָס, פערטראכט, אין א גרויסען, ווייסען טלית, און שטעלט צום וואלד־צו זיינע טריט, אזעלכע רוהיגע, אזעלכע גלייכגילטיגע. — — — — — — — — — — — — — — — —

— —

אך, וואָסער א שלעכטער איהר זייט, וואָסער א שלעכטער איהר זייט! — שרייט זי אויס, צוגעהענדיג הארט צו איהם.

ברוך נעהמט אָן מיט זיינע ביידע הענד איהר קאָפּ. ווי שעהן עס שמעקט איהר שעהנער, שווארצער קאָפּ, און וואָס פאר א שעהנער איינ־פאל עס איז צו קעמען אָט די שעהנע האָר אין צוויי כוואליעס, און נאָכ־דעם זיי ערשט איבערבינדען פון אויבען מיט א שווארצער סטענגע. אָין וואָסערע שעהנע, אידישע אויגען! קליינע פולע ליפּען, און די קליינע רונדע בריסט פרעסען זיך ארויס פון אונטער דעם שווארצען, סאמעטענעם קלייד. ווי זי האָט זיך דאָס פערפּוצט! און וויפיעל חן עס גיט צו איהר דינער פיגור די אָנגעשפּיליעטע פרישע רויז. אויפ׳ן נאַנצען שווארצען

קלייד — בלויז איין רויז. און די רויז איז רויט ווי בלוט, און די רויז איז רויט, ווי פייער. — — —

— קינד, ווי קען איך נאָר היינט זיין אַ שלעכטער? איהר זאָלט וויסען וואָסער אַ שעהנע זון עס האָט מיך היינט פריה בעגעגענט, און ווי דער שנעע האָט אונטער מיינע פיס געשפּיעלט, ווי עס פּיסטשען פויגעל, ווי עס וואָרקען טויבען. און ווי נאָכדעם, ווען איך בין געפאָהרען אין „עלעוויימער“, איז אויף יעדער גאס צו מיר ארויסגעשפּרונגען אַ נייע זון, און נאָכדעם, ווען עס איז שוין צונעפאַלען די נאכט, האָב איך מיט אַמאָל פאר זיך דערזעהן די אַלע זונען. און איך האָב זיי צונויפגענומען אין מיינע הענד און האָב זיי געפּרעסט צו מיין האַרץ, און אַזוי האָב איך געוואָלט ארויפגעהן אויף אַ הויכען בארג און זיך מיט זיי ווייזען פאר מענשען, פאר חינ׳ער, — זאָלען זיי הנאה האָבען, זאָלען זיי זעהן, ווי גליקליך מען קען זיין אין דער וועלט. אַך,ביילקע, וויפיעל גליק עס איז פאראַן אויף דער וועלט. וויפיעל גליק! און וואָס זיינען דען די צרות פון יאָהרען אנטקעגען דעם אונענדליכען גליק פון איין מינוט? — אַ זעמדעל אין אַ לויטערען ים, ביילקע!

— אַך, ברוך, ברוך! איהר זייט דאָך עפּעס אַזאַ מאָרנער? — — אין וואָס פאר אַ וועלט לעבט איהר? — — — ברוך! — — —

— קינד, איך לעב אין דער אמת׳ער וועלט. זיי — די גאַנצע שטאָדט לעבט אין אַ פאַלשער, אין אַן אויסגעטראַכטער וועלט.

— ברוך; ברוך!! ברוך!!! — שרייט זי פלוצלונג אויס. — נעהמט מיך אויף די הענד, דריקט מיך צו צו זיך, פּרעסט מיך אריין אין זיך, לאָזט מיך בלויז איין נאכט זיין מיט אייך. קיינער וועט זיך צו מיר מעהר ניט צוריהרען. איך וועל זיין בלויז אייערע. איך האָב זיך גע־וואשען, גע׳טובל׳ט, מיין גאַנצער לייב שמעקט איצט. איך וויל זיין אייער כלה. איך וויל זיין אַ כשרה, אייערע, ברוך; ברוך! — — — גאָט מיינער! ווי איך פערליער זיך נעבען אייך! וואָס זיינט איהר פאר אַ מענש? פון וואַנען האָט איהר זיך גענומען?! איך וועל דאָך לעבען אייך משוגע ווערען. איך האָב זיך דאָס היינט אָנגעטהאָן אויף צו געהן צום באַל, און אַלע זאָגען, אַז מיט מיר איז אַזוי גוט צו טאַנצען. איך בין דאָך אַזוי לייכט, אַזוי דין. איך האַלט זיך אַזוי לייכט אויף די פיס. און אַזוי פיעל האָבען דאָך נאָך געוואַרט, אַז איך זאָל מיט זיי היינט

טאַנצען, און איך האָב נאָר איבערגעלאָזט דעם באַל און בין אוועק צו אייך און — — — צום סוף זיץ איך דאָ די גאַנצע צייט און וואַרט. און טאַמער האָב איך דערהערט טריט, בין איך דאָך אַלע מאָל אויפגעשפּרונגען ווי אַ משוגענע... און איהר האָט זיך נאָר געגליטשט די גאַנצע צייט! — ווען איך וואָלט דאָס געוואוסט, וואָלט איך דאָך געלאָפען אייך אויפזוכען אויפ׳ן אייז. חנה איז דאָך דאָרטען אויך געווען — — — אָבער איך האָב פאַר איהר קיין מורא ניט. זי ווייס, אַז איך האָב אייך ליעב; אַז איך וואָלט געקושט אייערע פיס, אַז איך וואָלט זיך געלאָזען פון אייך אויפעסען; אַז איך וויל ווערען אייער כלה. און טאַמער האָב איך געזינדיגט, דאַרפט איהר מיר מוחל זיין, ווייל ווי לאַנג קען מען נאָך דאָ, אין דער גרויסער שטאָדט, זיין יונג?... ברוך! — — — דער שאָפ זוינגט דאָך אוים דעם מאַרך פון די ביינער. איהר זאָלט מיך געזעהן אָנקוקען, ווי שעהן איך בין געווען, נאָר־וואָס ווען איך בין אַהער געקומען צו פאָהרען — — — אַך, ברוך! ברוך!... און ווער האָט אייך געבראַכט די בלומען? זאָגט: איהר האָט זיי אַליין געקויפט?...

און אָט איז זי געבליעבען שטעהן. טרעהרען האָבען זי געגומען שטיקען אין האַלז, און באַלד איז זי צוגעפאַלען מיט׳ן קאָפּ צו זיין ברוסט און גענומען וויינען, זיך צאַפּלענדיג אין זיינע הענד.

— ביילקע! קינד! פיהלט איהר כאָטש איצט, אַז גאָט איז מיט אייך?

— וואָס ווילט איהר מיט אייער גאָט? וואָסער גאָט?! וועלכער גאָט?! ניטאָ קיין גאָט! ניטאָ!

— דער אידישער גאָט. אָט דער גאָט, וואָס איז זיך איצט אַזוי שטאַרק נוקם אין דיר, פאַר וואָס דו ווילסט פון איהם ניט וויסען. קעהר זיך איצט אום צו איהם און ער וועט דיר מוחל זיין, ווייל ער איז דאָך ד ע ר, פאַר וועמעס פייערדיגען צאָרן עס ציטערט אויף דאָס מענשליכע האַרץ. און ער איז אָבער אויך פול מיט רחמים, ביילקע. און ער פערגיט און ער היילט. מען קען זיך צו איהם אומקעהרען, ווי אַ קינד צו אַ טאַטען. ער איז אַ גוטער, ער איז אַ גרויסער און גוטער, ביילקע. קוק זיך אום און זעה, — ווי ער וואַכט, ווי מען קען זיך פון איהם ניט בעהאַלטען!

— פאַר וואָס זעה איך ניט?! פאַר וואָס ווייס איך ניט?! — טענה'ט זי דורך טרעהרען.

— צו זעהסטו דיין אייגען הארץ? און פאַר וואָס ווייסטו, אַז דו האָסט אַ הארץ? — — — צו זעהסטו דיינע געדאַנקען? און פון וואַנען ווייסטו, אַז דו האָסט אַ געדאַנקען? — נאָט, דאָס זיינען די בע־סערע פערלאַנגען פון דיין הארצען, דאָס זיינען די ריינערע געדאַנקען פון דיין קאָפּ. הער, וואָס איך זאָג דיר. קוק זיך איין אין דעם. און אַז דו וועסט זיך אין דעם איינלעבען, וועסטו דערזעהן, וועסטו דערפיהלען, אַז דאָס איז בלויז דער טהייל פון נאָט אינ'ם מענשען, ווייל ער אליין איז גרויס, — „עס איז פול די גאַנצע וועלט מיט זיין כבוד", אָבער ער איז נאָך גרעסער, נאָך גרעסער פון טויזענד־ער און טויזענדער וועלטען צוזאַ־מענגענומען. עס שפרייט זיך זיין ריינקייט און שעהנקייט איבער הימעל און שטערען, אָבער ער איז נאָך גרעסער און שעהנער פון טויזענד און טויזענדער פערשטערענטע הימלען צוזאַמענגענומען, ווייל ער איז נאָט, ווייל ער איז דער איין און איינציגער נאָט, און עס איז ניטאָ מעהר קיין נאָט אויסער איהם. און געבענשט איז דער מענש, און ווי וואויל איז איהם, ווען ער דערפיהלט אין זיך אַ טהייל פון אָט דעם גרויסען נאָט. און וואו איז דען דער מענש, אין וועמעס הארצען עס וואוינען שוין נאָר ניט קיין גוטע פערלאַנגען, אין וועמעס קאָפּ עס זיינען שוין נאָר ניטאָ קיין ריינע געדאַנקען. ביילקע! פערשטעה, אַז דורך דעם, וואָס דאָס זינדיגע שלעפּט אַראָפּ דאָס לויטערע צו זיך, ווערט דאָס ניט געלייטערט, נאָר דורך דעם, וואָס דאָס זינדיגע הויבט זיך אויף צו דער לויטערקייט, הויבט זיך אויף צו נאָט. ערגעץ אין דיר איז פאַראַן אַ לויטערער מאָר־גענשטערען. לאָז איהם אויפגעהן, ביילקע, און זאָל ער אויפשטראַהלען אין דיר, און זאָל ער ארויסשטראַהלען פון דיינע אויגען אין זיין גאַנצער לויטערקייט. — — — ווי שעהן דאָס וועט זיין, ביילקע, ווי שעהן! אַ רוים, אַ ווייטקייט וועט זיך עפענען פאַר דיינע אויגען, און דו וועסט נעה־מען קוקען גרוים און ברייט און ווייט. — — —

אַזוי האָט נאָך ברוך לאַנג גע'טענה'ט, רעדענדיג און מאַלענדיג.

און דורך דער הארציגקייט פון איהרע טרעהרען און פון דער איבער־געבענער וואַרעמקייט פון זיין שטימע, האָט ביילקע גענומען פיהלען אין זיך עפּעס נייעס, ווייטעס, עפּעס אַזעלכעס, אַנטקעגען וועלכען עס עפּענט

זיך ציטערדיג אויף דאָס הארץ, די נשמה. זי ליעגט אַ פערוויינטע, איינ־געגורעט מיט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט און פאר די פערוויינטע אויגען שפּרייטען און ברייטען זיך פערשטערענטע הימלען — — — און עס קלינגט נאָך אין די אויערען ברוך'ס אויסגעשריי: „טויזענדער און טויזענדער פערשטערענטע הימלען, אָבער ער איז נאָך גרעסער, ער איז נאָך שעהנער!" — — — — פון וואנען האָט זיך ברוך גענומען מיט זיינע טענות? — — — און וואָס וויל ער פון איהר האָבען? — — — און ווי גוט עס איז צו ליעגען איינגעגורעט אין איהם! — — — און זי פּרואווט זיך פון דעסטוועגען און פרעגט מיט אַ מין מורא און שטילקייט, ווי זי וואָלט ניט וועלען אויפרודערען די שטילקייט:

— פאר וואָס זאָרגט איהר זיך אַלץ פאר דער נשמה?!

און ברוך לעגט ארויף זיין האנד אויף איהר קאָפּ, ווי אויפ'ן קאָפּ פון אַ קינד און נעהמט צו איהר רעדען מיט אַ גוטער, בערוהיגענדער שטימע, ווי עס רעדט אַ טאַטע צו אַ קינד, ווען ער מוז פאר'ן קינד אויף פערנעהמען דעם פּלאַץ פון אַ מאַמע:

—ביילקע, לייב אָהן אַ שום העכערען פערלאַנג, אָהן אַ שום רעלי־גיעזען געפיהל, — דאָס איז פון וואָס דו ליידסט איצט אַזוי שטארק! ווען דאָס וואָלט אָבער געווען פערבונדען כאָטש נאָר מיט קינדער־האָבען, ווי ביי חנה'ן, למשל — — — אָדער עס וואָלט גלאַט געווען ריין, און דו וואָלסט הנאה געהאַט פון דעם, וואָס דו ביזט ריין! קענסטו זיך דען פאָרשטעלען, ווי ווייט גליקליך דו וואָלסט געווען? — — — און אַז דו האָסט זיך שוין יאָ געוואשען און גערייניגט, — איז פון וועמעס־וועגען האָסטו דאָס געטהאָן: צוליעב גאָט אָדער צוליעב דעם טייוועל?

— צוליעב דיר, צוליעב דיר! — ענטפערט זי מיט אַ מאָל. — און דו ווייסט, — זאָגט זי מיט אַ נעענדערטער שטימע. — איך טראָג דאָך איצט אויף זיך אַ בלויע־זיידען העמד. דו האָסט דאָך ליעב בלוי — — אָט האָסטו דאָך איצטער אויך גערעדט פון בלויע זיידענע העמדער — — ברוך! ברוך!! — — — איך האָב זיך דאָך צוליעב דיר געוואשען און גערייניגט, זיך אָנגעטהאָן אין סאַמעט און אין זייד, זיך געשפּריצט און געזאַלבט, און אַלץ געציטערט און געטראַכט: אָט אַזוי, אָט אַזוי דארף מען טהאָן, ווען מען וויל ווערען ברוך'ס כלה.

— און מיט וואָסערע געדאַנקען דערביי? דו ווייסט נאָר ניט, ווי

דער אידישער נאָט שטראָפט אפילו פאַר שלעכטע געדאַנקען.

— וואָס הייסט?

— עס הייסט, — זאָגט ברוך, — אז מיט ניט גוטע געדאַנקען פער־פאַהרט מען צום ניט גוטען. — אָט הער א מעשה, וואָס האָט געטראָפען שוין לאַנג צוריק: — — —

די וועלט איז געווען ווייס — עס איז געווען ווינטער.

און ערגעץ אויף א פעלד איז געשטאַנען א ווייסע קרעטשמע.

און אין דער ווייסער קרעטשמע האָט געוואוינט א איד מיט זיין ווייב.

און זיי האָבען געהאַט אן איין־איינציג קינד, א שעהנע טאָכטער, אויף וועלכער גאָט און לייט האָבען זיי מקנא געווען.

די טאָכטער איז געווען א כלה און איהר חתן איז געווען א קאַסיר אין וואַלד.

און איינמאָל פאַרנאַכט ברענגט מען דעם חתן א בריוועל פון איהר, און מיט א ציטערדיגער האַנד איז דאָרט אָנגעשריעבען — — — „די מאַמע בלייבט אין שטאָדט אויף נאַכט און דער טאַטע — — — קום!... — ער שלאָפט, א מיעדער נאָכ'ן מאַרק“.

און דער חתן האָט געוואַרט, עס זאָל ווערען פינסטער, אז ער זאָל קומען, ווען דער טאַטע וועט שוין שלאָפען, און אז אוועקפאָהרען זאָל ער, ווען קיין האָהן וועט נאָך ניט קרעהען...

און ווען די נאַכט איז צוגעפאַלען, האָט ער אָנגעזאָטעלט זיין שוואַר־צען פערד. און אז עס איז שוין געווען גוט פינסטער, האָט ער זיך אַרויפגעכאַפּט אויף איהם און זיך גענומען טראָגען דורכ'ן וואַלד.

זיין שוואַרץ פערד האָט זיך געטראָגען, האָט זיך אויסגעצויגען און געשוואומען דורכ'ן גרויסען, ווייסען וואַלד, און דער חתן האָט זיך אַלע מאָל צוגעבויגען צום פערד'ס קאָפּ און איהם צופריעדען געפּאַטשט אין זיין ברייטען האַלז, ווי ער וואָלט איהם וועלען זאָגען: — באַלד רייסען מיר דורך דעם וואַלד, באַלד וועלען מיר אַרויס אויף די אָפענע ווייסע פעלדער צו דער קרעטשמע, צו מיין כלה.

די צייט אָבער ציהט זיך און די נאַכט ווערט אַלץ גרעסער, טיעפער און שפּעטער — — — און אַרום איז נאָך אַלץ וואַלד און וואַלד...

נעהמט זיך דער חתן נאָך שטאַרקער יאָגען דאָס פערד. — איהם טהוט באַנג די גוטע צייט. און ער פאָהרט און פאָהרט, און קוקט זיך

אום. — פאַר איהם איז נאָך אַלץ וואַלד... אַלץ וואַלד און וואַלד — — —

אָבער אָט דערזעהט ער, ווי דאָרטען אַרויף ענדיגט זיך שוין דער וואַלד. דאָס האַרץ ציטערט אין איהם אויף פון פרייד, די אויגען ווערען איהם ליכטיגער, ער שפּאָרעט שטאַרקער אונטער זיין פערד, אָבער ווי נאָר ער קומט צו יענעם אָרט, הויבט זיך נאָר פון דאָרטען ערשט אָן גרויסער וואַלד... גרויסער וואַלד און וואַלד... אָבער ער מאַכט זיך אַ האַרץ און שמייכעלט: —

איהם דוכט זיך, אַז ער זעהט דורך די פערשנעעטע בוימער די ווייסע פרעטשמע. אַלע פענסטער זיינען פינסטער, נאָר פון איינעם קוקט אַרויס זיין ווייסע כלה — און ער שרייט צו איהר:

— באַלד קומען מיר פון וואַלד אַרויס!

און ער נעהמט זיך נאָך שטאַרקען צואיילען זיין פערד. — ער שטעלט זיך אַזש אויף די אייזענס פון זאָטעל:

— מיין פערד! נעשווינד!!

און דער שוואַרצער פערד נעהמט זיך טראָגען אָן אויסנעצווינגענער אויפ'ן ברייטען וועג צווישען די פערשנעעטע בוימער, אַזוי אַז ער ריהרט כמעט אָן די ערד מיט זיין בויך. ווערט דעם חתן אַ ביסעל היימליכער: פאַר זיינע אויגען שוועבט איהם אַרויס זיין שעהנע כלה, ווי זי שמיי-כעלט און ציטערט און שרייבט:

„...מאמע בלייבט אין שטאָדט אויף נאַכט און טאַטע — קום!... — ער שלאָפט אַ מיעדער נאָכ'ן מאַרק..."

און ער דערמאָהנט זיך אָן איהר שלאַנקען, פרישען ציטער און עס שרייט פון איהם:

— קינד, באַלד ביזטו נעבען מיר! און איך דאַנק דיין טאַטען, און איך דאַנק דיין מאַמען, און, מיין פערד, איך דאַנק אויך דיר!

מיט אמאָל אבער ווערט דאָס פערד אונרוהיג! — עס שמעקט און ניסט... און דער וואַלד ווערט איננאַנצען פרעמד... ניט היימליך גרויס... דער חתן ציטערט אויף, אַז ער ווערט שיער ניט פערפרווירען פון שרעק, און אין קאָפּ בליצט ביי איהם אויף:

— ס'האָט מיר ווער פערפיהרט מיין פערד! קום איך ווען פון וואַלד אַרויס? — — — קום איך ווען פון וואַלד אַרויס? — — —

און פּלוצלונג דערזעהט ער, ווי טיעף אין וואַלד ציגדט ווער בלויע פייערען — פייער, פייער! — שרעק און פייער צינדט זיך אין זיין האַרצען. ווילד הילכען פעסטע, טעמפּע טריט. — ווילד טרייבט ער אום אין וואַלד זיין פערד.

און פאַר די אויגען שוועבען בלויע פייערען און עס טראָגט זיך ווילד און פרעמד דער ווייסער וואַלד.

— האַ־הו! האַ־הו! — שרייט ער אויס, און פון ערגעץ ווייט שרייט עמיץ צוריק: האַ־הו! האַ־הו! — — — און עס דאַכט זיך דעם חתן, אז אין דעם ווידער־געשריי שפּרייט זיך איבער'ן וואַלד דער כלה'ס ציטער... — זי ציטערט, ווייל איהר טהוט אויך באַנג די גוטע צייט. און ווידער נעהמט זיך איהם דאַכטען, אז אָט ענדיגט זיך דער וואַלד. אָט ענדיגט ער זיך דאָ, און אָט ענדיגט ער זיך דאָרטען... און אָט ענדיגט ער זיך אין עטליכע פלעצער אויף איין מאָל. — — — אָבער וואוהין נאָר ער פאָהרט אָן, פערשווינדען די צייכענס... און דער וואַלד ווערט נאָך אַלץ גרעסער און פרעמדער, און פאַר די אויגען שפּרינגען און טאַנצען ציטערדיגע, בלויע פייערען און די טריט פון דעם איינענעם פערד הילכען משונה'דיג, און שרעקען.

ביז מיט אַמאָל, דערזעהט ער פאַר זיך א וועג, וואָס פיהרט צו א ווייסער, אָפענער ווייטקייט, וואָס מישט זיך אוים מיט'ן בלויען הימעל, און ער פאַלט צו צום פערד, נעהמט ארום זיין האַלז און שרייט אויס:

— מיין פערד! מיין געטרייער פערד!

גיט דאָס פערד א הירזשע, ציהט זיך אויס נאָך לענגער און נעהמט זיך טראָגען איבער דעם וועג, ווי א פייל פון בויגען — — — פּלוצלונג אָבער גיט דאָס פערד א שפּרונג אָפּ צוריק, שפּיצט אויף די אויערען, שפּרינגט־אויף אויף די הינטערשטע פיס מיט א צעעפענטען מויל, מיט איינגעשטשירעטע גאַל־ווייסע צייהנער. די נאָז־לעכער האָבען זיך ווילד צעשפּרייט און די אויגען בליצען גרין! — — —

— —

ביילקע ציטערט אויף און דערפיהלט, ווי א שפּרונג־צו־טהאָן איינמער'ן פערד'ס פיס. — זאָל ער זי צוטרעטען! זאָל ער זי צוטרעטען!

און ברוך ענדיגט:

— און עס האָט געטראָפען, אז די מאַמע איז שוין מעהר פון

שטאָדט ניט געקומען און דער טאַטע האָט זיך שוין מעהר פון שלאָף ניט
איינגעכאַפּט, און די טאָכטער איז שוין אויף שטענדיג ביים פענסטער
פערבליבען, און דער חתן איז שוין מעהר קיין מאָל פון וואַלד ניט ארויס.

און די, וואָס פאָהרען אמאָל פאַרביי יענעם וואַלד, זאָגען, אַז ביי
דער נאַכט, אין אַ געוויסען שעה, דערהערען זיך מיט אמאָל פעססטע, טעמ־
פּע טרים.

עס טרייבט ווער אום איבער׳ן וואַלד ווילד זיין פערד. כאָטש מען
זעהט ניט קיינעם. דאָס פערד, הערט זיך, לויפט, לויפט און שטעלט זיך
אָפּ פון מאָל צו מאָל... און איבער׳ן וואַלד צוטראָגט זיך דעם חתן׳ס
פערביינקטער געשריי:

— קום איך ווען פון וואַלד ארויס? קום איך ווען פון וואַלד ארויס?

און דער קלאַנג פון ברוך׳ס שטימע רעדט נאָך מעהר פון די ווערטער,
און עס קלינגט אזוי טיעף און ווייט פערביינקט:

קום איך ווען פון וואַלד ארויס? קום איך ווען פון וואַלד ארויס? —

— —

אַ לענגערע צייט איז שטיל. ביילקע ליגט אַ פערגעסענע. פּלוצלונג
אָבער דערהערען זיי איבער זיך אַ צוריצטען געלעכטער. ביילקע האָט
צושראָקען אַ הויב געטהאָן איהר קאָפּ פון ברוך׳ן. איהרע צושויבערטע
האָר, האָבען גענימען פאַלען צו די אַקסלען, צו איהר סאַמעטען קלייד.

— בינעם! — — —

אין טהיר איז געשטאַנען בינעם אַ בלאַסער מיט אַ פערבונדענער
האַנט. ער איז אויף זיין אופן אריין אין צימער ניט פרעגענדיג, ניט קלאַ־
פּענדיג, און ווי ער האָט זיי אזוי דערזעהן, איז ער נאָך בלאַסער געוואָרען
און ער האט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען און ער האָט זיך צולאַכט. און
ווען די קליינע ביילקע האָט זיך אַ צושראָקענע אַ הויב געטהון, אַ צו־
שויבערטע, מיט פערוויינטע אויגען און האָט אויסגעשריען — בינעם!
איז זיין געלעכטער גאָר משוגע געוואָרען. און אזוי משוגע לאַכענדיג איז
ער אַראָפּ פון אַלע טרעפּ און אוועק.

ביילקע איז אויפגעשפּרונגען אויף די פיס.

— בינעם!

ברוך האָט זיך ניט גערוהרט פון אָרט.

אויף מארגען, אין דערפריה, ווען ברוך האט צועפענט זיינע אויגען איז שוין אויף זייער בעט געזעסען בינעם:

כא־כא! — האט בינעם אנגעהויבען מיט זיין הילצערנעם געלעכ־טער — יוער ווייסט, אפשר וועט דיך דיין נארעשקייט פארט ערגעץ ברייננען. אבער ווי איז מען אזא'ן עזעל? ! א יונגע, א לעבעדיגע, א צאפעלדיגע מיידעל קומט צו דיר און ווארפט זיך אין דיינע הענט, נעהמסטו זיך איהר דערצעהלען באבע מעשיות! טהוסטו דאס טאקע אלץ דערפאר כדי צו ווייזען, אז עס האבען זיך נאך נים אויסנעלאזט קיין נאראנים פון דער ערד? צי איבער עפעס אן אנדער שווארצען יאהר? אפשר רעכענסטו נאר, אז כדי אויפצובויען א פאר דערפער פאר עטליכע הונדערט אידען, דארף מען זיך אפזאגען פון ערדישען לעבען? כא־כא־כא! — איך וואלט פונדעסטוועגען וועלען וויסען פארוואס עס געפינען זיך פרויען וואס דרעהען זיך ארום דיר. וואס צו אלדי שווארצע יאהר מאכט זיי זיך אויפרעגען און רויטלען נעבען דיר? איז דאס דער־פאר וואס צווישען אלע אנדערע אונזעריגע געפינען זיי אפילו קיין איין ריכטיגען עקשן נים, צי דאס זיינען פשוט דיינע נארעשע הונגעריגע בליקען מיט וועלכע דו קוקסט אויף זיי... דו קוקסט אויף א פרוי מים אזוינע בלענגרענדיגע בליקען, ווי איינער וואס קאן די אויגען נים אויפ־הויבען. דו הויבסט אויף דיינע אויגען אויף א פרוי, ווי אויף א צוגליה־טער זון, און אין דער איינענער צייט נעמסטו מיט איהר לערנען קו הישר פילאזאפי... דו צוטומעלטער, דו אפגעריסענער נאר. — עס קאן דאך זיין, אז אין דיין נארעשקייט מיינסטו, אז דו טראגסט אין זיך דאס איבער־בלייבאכץ פון דעם אנטרונענעם, און דו ווילסט דאס מיט זיך מיטברייני־נען גאנצערהייד אהין אין די „פרייע דערפער" דיינע. —

ברוך איז נאך נאכדעם לאנג געלעגען אין בעט און ווען ער האט זיך אויפגעהויבען איז שוין בינעם נים געווען.

דריטע טייל:

רעגן

קאפיטעל 20.

פון זינט אַן חנה האָט זיך געשטעלט ארבייטען איז זי נאָך שעהנער און שטאָלצער געוואָרען.

— עס איז טאקע נאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק א מיידעל, — האָט זי אַליין גע׳טענה׳ט — יאָ. — עס איז גאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק א מיידעל און אינטריגירען די בחורים, וואָס שיקען צו איהר ליעבעס־שמייכלען דורך די פענסטער פון די אנדערע שעפּער, וואָס שטעהען אנטקעגען איהרען.

פלוצלונג אָבער האָט זי זיך ארומגעקוקט, אַז זי שוואנגערט! — —

פאָרגעקומען איז דאָס עפּעס אַזוי מאָדנע. — זי האָט זיך אויפגעכאפּט איין מאָרגען עפּעס צו־פריה — — — מאקס איז שוין ניט געווען, ער איז שוין אוועקגעלאָפען זוכען ארבייט נאָך די מאָרגען־צייטונגען. איז וואָס? — — — נאָר אַט דערפיהלט זי, — עס איבעלט... עס קנייטשען זיך די פלינלען פון נאָז, עס קערט די גאַל, עפּעס שפּארט אונטער׳ן הארצען אַזוי עקעלדיג — — — אַט לאָזט דאָס אָפּ אויף א ווייל — — — פון וואָס זאָל דאָס זיין? און אַט ווידער! עס ווילט זיך ברעכען! — — — וואָס האָט זי דאָס נעכטען געגעסען?

אין שאַפּ ביי דער ארבייט האָט זי ווידער דערפיהלט, אַז עס

איבעלט, זי האָט זיך נעוואָלט אויפהויבען פון ביינקעל, אָבער — — — עפּעס איז זי אַזוי מיעד, אָפּגעשוואַכט — — — און ס'ווילט זיך ניט צו־שיידען מיט'ן ווענטיל פון ביינקעל — — — זי נעהמט קוקען ארום זיך צושראָקען — — — באלד איז דער איבעל אריבער. די מיעדקייט נור איז פערבליבען אין אַלע גליעדער, די הענט זיינען ווי פער'חלש'ט און ס'ווילט זיך ניט אוועקנעהמען די אַקסעל פונ'ם ווענטעל — — — און אָט פערגלוסט זיך איהר גאָר, אז דאָס ווענטעל פון ביינקעל זאָל זיך נעהמען בויגען — — — זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — — זאָל זיך דאָס ציהען, ציהען — — — און אָט הויבט איהר צונג אָן זויגען די סליונע, נעהמט לעקען דעם גומען, אָבער דער גומען האָט עפּעס גאָר קיין טעם ניט... עס וואָלט, זיך ווען עפּעס... זויערס!.. וויינינס! אָט!.. א ? — ניט איהר מיט אמאָל א שלאָג אין קאָפּ — פּאַסטאַוּוקעס! — — אזוי גאָר! א קינד — — — א קינד! — — — א מאָדנע קעלט ניט זיך מיט אמאָל א לאָז איבער איהר גאנצען לייב, טאַפּט איבער איהר יעדען צאָהן אין מויל, די האָר פון קאָפּ. — א קינד! — — — און באלד, אין א ווײַלע ארום ווערט איהר מיט אמאָל ווארעם, אזוי ליעב, און גוט — א קינד! א איינגעלע! עס גלאַנצען אויף גליקליכע טרערען אין די אויגען, א צופריעדענע רויטקייט אויף די באַקען — — —

נאָר אָט ווערט זי בלאַס, נערוועז, אויפגערעגט: — וואָס הייסט דאָס ? !.. גראדע איצט, פּלוצלונג, אין מיטען דערינען. און אז די מיידלעך וועלען זיך דערוויסען — — — און זיי מיינען דאָך נאָך אז זי איז א מיידעל. צו וואָס האָט זי דאָס געטהאָן ? — — — ס'ווילט זיך זיין א מיידעל ? קיינער זאָל ניט וויסען, אז מען איז ניט און מען איז ? .. כאַ־כאַ !

זי נעהמט זיך קוקען אויף די מיידלעך, וואָס זיצען אויסגעזועצט איינע נעבען די אנדערע ארום די לאַנגע טישען — — — די פענסטער פון די ווענט האָבען זיך אויפגעשפּיגעלט אויף די מיידעלשע קעפּ, אויף די אַקסלען — — — אָט גיט עפּעס איין מיידעל א זאָג צו דער צווייטער, און די מיידלעך צולאַכען זיך אַלע הילכיג, פריילעך. פון וואָס לאַכען זיי ? — — — אָט, האָט זיך איינע אומגעקוקט, זיך בעגעגענט מיט חנה'ס אויגען, זיך אָפּגעקעהרט און עפּעס א זאָג געטהון, און מען האָט זיך נאָך שטאַרקער צולאַכט. — — —

— דאָס דאכט זיך מיר אוים! — ס'איז גאָר ניט. דאָ לאַכען זיי זיך גלאַט אַזוי.

זי הייבט זיך אויף, געהט אריין אין טואַליעט צימער, כאַפּט אַ קוק אין שפּיגעל: בלויע רעדער אַרום די אויגען! — — זי וועט געהן אהיים. ניין, — די מיידלעך וועלען זיך אַלע אַ הויב טהון פון די פּלעצער, וועלען זי אַנקוקען, און קאָן זיין, אַז זיי וועלען ווידער ארויספּלאַצען מיט געלעכטער — — — נו, איז וואָס? — — — נארעשקייטען. זי וועט גלאַט איצט ניט געהן אהיים.

— אַ קינדעלע, נעוויס אַ אינגעלע. ס'איז דאָך אַזוי גוט. ס'וועט האָבען שוואַרצע הערעלעך, וועט זיין געראָטען אין — — — — אין ברוך'ן! — פּאַלט איהר איין.

שא — זי וועט דאָס — — — — גאָר אַ נאָמען געבען נאָך איהם — ברוך!

ברוך, ברוך! — ברוך!

ס'וועט נאָך זיין אַזוי:

זי'ט זאָגען — איך טראָג! מאַקס וועט ניט וויסען, וואָס פריהער — וויינען צו לאַכען. ער וועט זיך ארויסדרעהען און אוועקלויפען צו ברוך'ן, וועט ברוך אַ צוטומעלטער צושפּרייטען זיינע אויגען: — „וואָס רעדסט דו?!" — און ער וועט זיך אַ כאַפּ טהון פאַר די האָר: — „אַזוי?! — אין ניט קיין געלד און ניט קיין ארבייט — — — וועל! מע מוז זיך געבען אַן עצה. און ברוך פערגעסט זיין אידעע וועגען „אונזער אונטער־גאַנג", אַז „אויף וואָס דאַרפען מיר דאָ גאָר געבוירען קינדער ווען זיי וואַקסען אוים ניט אונזערע?" און ער וועט זיך לאָזען אין גאַס — זיך געבען אַן עצה. און אָט אַזוי וועט ברוך ארומלויפען די גאַנצע צייט פון איהר שוואַנגערען און זיך זעהען געבען אַן עצה. און וועט ער זי דער־זעהען וועט ער קוקען אויף איהר אַ גוטער, ווי ער וואָלט זי וועלען איינ־שפּינען אין זיינע בליקען — — — און זי דערפיהלט שוין, ווי עס וועבט זיך אויף איהר לייב אַ העמד פון זיינע וואַרעמע בליקען — — — אַ העמד פון ברוך'ס קושענדיג צושטראַהלטע בליקען וועבט זיך איבער איהר לייב, אין וועלכען עס וואַקסט אַ קינד פון מ אַ ק ס'ען גאָר — — — וואָס וועט הייסען נאָך איהם — ברוך.

ווי ער וועט דאָס פון דעם אויפציטערען: — חנה! — — — —

— זיין נאָמען איז — ברוך — וועט זי זאָגען שאַרף — אַ נאָמען נאָך דיר — — — —

— אָבער, חנה. ביזט דאָך פון זינען. חנה! מיר זיינען דאָך אידען.

און חנה וועט שמייכלען — ליגען אין קינפּעט, אַן אָפּגעשוואַכטע, קוקען אויף דעם הויכען שטאַרקען ברוך'ן, ווי ער שטעהט פאַר איהר אַן אויפגעטרייסעלטער — און זי וועט איהם שמייכלען גלייך אין זיין צו־טראָגענעם פּנים אריין: און דאָס קינד וועט מאַקע הייסען — ברוך.

און ס'ווילט זיך איהר אַזש צובייגען זיך צום איינגענעם בויך, און איהם אַליין קושען — — זי האָט דאָך אויף דעם אַזוי לאַנג געוואַרט — — אַרויפשפּרינגען אויף ברוך'ן ווי אַ ווילדע קאַץ, ווי אַ טיגער — — — — —

— —

אָבער, אָט צוליעב דעם דען האָט זי דאָס די גאַנצע צייט געוואָרט?!

—— זי האָט דאָך געוואָלט אַ קינד גלאַט אַזוי זיך — — — — ווייל נאָך דעם — זאָגט מען — פערגעסען זיך אַלע נ אַ ר י ש ק י י ט ע ן — — — מען האָט ליעב דאָס קינד, האָט מען אויך ליעב דעם קינד'ס מ אַ ט ע — — — אָבער פאַר וואָס־זשע איז דאָס געקומען אין אַזאַ אונ־מעגליך שלעכטער צייט. כדי געבען ברוך'ן די מעגליכקייט פאַר איהר צו זאָרגען?! — — — און ווי איז, אַז נאָכדעם וועט איהם נאָר ניט אַרען, וואָס זי וועט דאָס קינד אַ נאָמען געבען — ברוך? — — — אַז עס וועט איהם נאָך נאָר הנאה טהון? — — — אַז ער וועט זיך מאַכען: עס טהוט איהם הנאה?.. יאָ. אויף איהם איז דאָך דאָס צו גלויבען. יאָ. דאַן ווי — — — אַז ס'איז נאָר אַ מיידעלע?!.. און ברוך האָט דאָך נאָר ליעב קליינע קינדער! — — — און דערצו נאָך אַ קינד פון „זיין" חנ'קען — — — און אַז זי וועט נאָר שטאַרבען פון קינפּעט?! — — — יאָ. שטאַרבען און איהם איבערלאָזען אַ נייע חנה'קע — — — שטאַר־בען? — — — וואָס הייסט? וואָס פאַר אַ נאַרישקייטען!

נאָר גלאַט אַזוי, וואָס דאַרף זי איצט דאָס קינד? — — — זאָל זיין שפּעטער, אַן אַנדער מאָל. און אויף וואָס דאַרף מען נאָר אין גאַנצען קינדער? כדי מען זאָל זיך ניט קאָנען קיין קעהר טהון? — — — וואָס איז דען שלעכט, אַז מען איז אַ „מיידעל" און מע האָט אַ מאַן, און מע קאָן זיך פאָהרען גליטשען און צו אַ באַלל, און צו פּיק־ניקס און גלאַט־

אַז מע איז אַ פרייער מענש... און ווי וואָלט זי דען איצטער אויסגע־זעהן, ווען זי האָט אַ קינד?..

אַז זי האָט זיך צוריק געזעצט ארבייטען, האָט זי ווידער דערפיהלט די מאָדנע מיעדקייט; ס'האָט זיך ווידער פערוואלט, אַז דאָס ווענטעל פון ביינקעל זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — — זיך ציהען, ביז־גען ביז זי וועט זיך אראָפּקאַטשען אויף דער ערד. זאָלען די מיידלעך וויסען, זאָלען זיי אַלע וויסען, און — אַז, דאכט זיך, ערשט נעכטען איז זי אַ מיידעלע, אַ חנה'קע געווען — ערגיץ דאָרט אין אַ היים, נעבען אַ מאַמע, צווישען היימישע — און אַז, ווען זי וואָלט אפילו דאָרטען שטאַר־בען, וואָלט דאָס ניט געווען אַזוי אין דער פרעמד — — — צווישען ווילד־פרעמדע, וואָס האָבען נאָר קיינמאָל קיין צייט ניט — — — און ברוך איז אַ ברוך'ל געווען, און פלעגט זיך מיט איהר שפּיעלען — — — היינט איז ער אַ שרייבער, דער שרייבער פון די „רעגען מעשה'לעך“.

אין דער היים איז ער געווען אַ בעוואוסטער רעוואָלוציאָנער, האָט ער שלעכט אויסגערעכענט — איז צו אַ פּאָגראָם געקומען. און איך האָב נאָך ביז דאַן געהאַט אַ טאַטען מיט אַ מאַמען. און זיין מאַמען האָט מען נאָכדעם צוגענומען אין משוגעים הויז. יאָ. און איצט וויל ער פון זיין זיידען, פון זיין טאַטען, פון זיין מאַמען גאָר ניט וויסען. ער וויל ניט. און מיך האָט ער ליעב. נאָר ער וויל ניט וויסען. ער וויל ניט. און איך האָב איהם ליעב, און איך וויל זיך אין איהם נוקם זיין, איך וויל זיך אין איהם נוקם זיין, יאָ. איך האָב חתונה געהאַט פאַר מאַקס'ען. מאַקס איז אַ פּשוט'ער, אַן עהרליכער, און ער האָט מיך ליעב. ער האָט מיך זעהר ליעב, יאָ — — — יאָ. און פאַר וואָס מעגען אינטעליגענטע מענער יאָ חתונה האָבען פאַר איינפאַכע, פּשוט'ע פרויען? פאַר וואָס מעגען זיי יאָ? פאַר וואָס האָבען זיי זיך אויף אַלעס צוגענומען דאָס רעכט?!

נאָט מיינער! אָבער וואָס, בין איך משוגע?!..

און אָט נעהמט זי זיך דערמאָנען און עס פאַלט איהר איין, אַז דאָס קינד, קאָן זיין, איז שוין אַלט דריי מאָנאַט, נאָר זי איז אַ „נאַר“ — האָט זי ניט געוואוסט — — — און צוליעב וואָס האָט זי דאָס חתונה גע־האַט? צו וואָס האָט זי דאָס געדאַרפט? אויף צו להעכים ברוך'ן? צו אפשר, ווייל עס האָט איהר פּשוט דערעסען דער שאַפּ? — — — נעהט מען, הייסט דאָס, און מע כאַפּט אויף אַן אונשולדיגען בחור, אַ מאַקס און

מע שמייכעלט... נאָט מיינער, וואָס איז דאָס מיט מיר? — פרעגט זי און שמייכעלט — — — און אָט הויבט זי אויף דעם קאָפּ צום פענסטער, ווייטער מיט אַ פּאָר דעכער הויבט זיך אויף אַ גרויסער, שטיינערנער מויער, ביי אַ פענסטער פון איינעם פון די העכערע עטאַזשען וואַרט אויף איהר אַ בחור מיט פערליעבטע בליקען און צופריעדענע שמייכלען — — — דער בחור האָט זיך אין איהר „פערליעבט“ ווי נאָר ער האָט זי דאָ דערזעהן אַרבייטען. און אָט ווייזט ער מיט די פינגער, אַז היינט, זעקס אוהר אָבענד, וועט ער וואַרטען אויף איהר ביים שאַפּ — — — איז ווען זי וויל — הייסט דאָס, קאָן זי דאָך נאָר טהון אַ נייעם שפּרונג! — טראַכט זי און קוקט אויף'ן בחור און שמייכעלט — — —

קאַפּיטעל 21.

די נאַכט האָט חנה ניט געקענט איינשלאָפן, אַלץ געטראַכט און געטראַכט — — —

פון מאָל צו מאָל איז פאַר איהר ארויפגעשוואומען ברוך'ס פּנים, בלאַס, פאַרברענט, עטוואָס מיער, די האָר צושויבערט, די אויגען קוקען גרויס, שטאַרק. זי קוקט אויף איהם און ווערט ווי עלעקטריזירט פון זיינע בליקען — — — הויבט ביסלעכווייז אונטער איהר קאָפּ פון קושען — — אויפהויבענדיג לאַנגזאַם דעם קאָפּ, האָבען זיך צולאָזט איהרע לאַנגע האָר און זיך גענומען נאָכשלעפּען איבער'ן ווייסען קישען, און זיינען איהר נאָכגעקראָכען ווי שלאַנגען, האָט זי פון דעם אַ ציטער געטהון און דער ציטער האָט זיך ווי אַ קאַלטער נעץ ארומגעוועבט ארום איהר ווארעם, לייב — — — אַ פּערציטערטע האָט זי זיך שטיל אויפגעזעצט און גע־קוקט אויף ברוך'ס געשטאַלט. דאס געשטאַלט האט זיך געוויעגט אין דער פינסטער, אויף יענער זייט בעט צופוסענס, געבען שלאָפענדיגען מאקסען און געקוקט אויף איהר און געקוקט — — — אַט האָט ער געקוקט אויף איהרע נאַקעטע הענט, אַט — אויף איהרע אַקסעל און אַט — אויף איהר ברוסט — — — האָט זי נאָך אַמאָל דערפּיהלט דעם ציטער ארום איהר לייב און אַ הויב געטהאָן די דעק אויף זיך ביז'ן האַלז:

— וואָס קוקסטו אויף מיר? ! וואָס ווייסטו? — — — — דו ווייסט נאָר ניט! דו ווייסט נאָר ניט! יאָ. איך בין עפּעס ניט געזונט. דאָס אַלץ. איך געה מאָרגען צו אַ דאָקטאָר — — — יאָ. און איך לאָך פון דיר. יאָ.

ברוך קומט צו צו איהר:

— חנה, זאָל שוין זיין גענוג. דו מיינסט טאַקע מיט אַן אמת'ען — דו ביסט שוין אַ גרויסע? דו ביסט דאָך נאָך אַ חנה'קע, אַ קליינע חנה'קע. געדענקסט? אַט, ווי נאָך דאָרטען אין דער היים, און מיינע מעשה'לעך — — — ווייסט, עס איז דאָך היינט אַ מאָדנער ווינטער...

און — מאָרגען וועט געהן אַ רעגען. — פון׳ם ים, פון אין מיטען דעם גרויסען ים, וועט זיך אויפהויבען די גרויסע געשטאַלט אין׳ם שוואַרץ־גרויען קלייד מיט׳ן ליכטיגען פּנים, און מיט ווייס־צושפּרייטע הענט וועט זי זיך רייסען ארויף — — — טייכען וועלען רינען פון איהרע נאַסע, ברייטע אַרבעל און זי וועט זיך הויבען אַלץ העכער און העכער, צום ווייטען הימעל, און די פאַלדען פון איהר שוואַרץ־גרויען קלייד וועלען זיך האַלטען טייכען וואַסער און אַז די געשטאַלט וועט צוטראָגען איין האַנט צום פּנים און וועט איהם פאַרשטעלען, וועט באַלד ווערען טונקעל... און פון דעם אַרבעל וועט זיך אַרויסגיסען אַ טייך וואַסער, וועט איהם דער ווינד אין ברעקליך צוטראָגען און די ערשטע טראָפּען וועלען זיך אָפּשלאָגען אין די פענסטער. און נאָכדעם וועט זיך די שוואַרצע געשטאַלט מיט אַמאָל פערנעהמען אַרויף אויף׳ן הימעל און אַז זי וועט שוין שוועבען איבער׳ן הימעל, וועלען מיר מיט נאָך אַנדערע קינדער, אומלויפען אין די גאַסען און שרייען און רופען, ווי נאָר אַמאָל:

גאָט, גאָט! גיעב אַ רעגען,
פאַ ר די קליינע קינדערס וועגען,
ניט קיין סך, ניט קיין ביסעל,
נאָר נים אָן אַ פולע שיסעל.
גאָט, גאָט, גיעב אַ רעגען — — —

און נאָכדעם וועלען מיר אומלויפען אין די קאַליוזשעס, זיך פּאַליר־זשען, מיט די בּאָרוויסע פיסלעך. אַ יאָ, חנה׳קע? — — — וואָס? — דו שלאָפסט נאָך אַלץ ניט?.. ווייסטו וואָס? — קום און מיר׳ן זיך וויע־גען אויף דער „הודאָלקע“, וואָס? דו האָסט מורא? איך וואַרף צו שטאַרק? און אַז דו בעטסט זיך ביי מיר, בין איך אַ שלעכטער, און וואַרף אויף צו להכעיס נאָך שטאַרקער? איך בין אַלע מאָל אַ שלעכטער? ס׳זאָגט דיין מאַמע, איך בין אַ רוצח? איך וואַקס אַ וואַלד־גזלן? — — — אָבער איצטער, דעם מאָל, הודעסט דו זיך מיט מיר? יאָ? גוט. קריך אַרויף. האַלט זיך אָן שטאַרק, שטאַרק. אָט אַזוי־אָ. גוט. מיר הויבען אָן:

אַמאָל — איז געגאַנגען — אַ איד — אין וועג.
האָט ער געוואָלט פערדרייכערען זיין ליולקע.
האָט — ער ניט געהאַט — קיין פיי—׳ער—
ז׳ער געקומען אין דער ערשטער קרעטשמע?

— ניטאָ קיין פייער.

ז'ער ער געקומען אין דער אנדער קרעטשמע ?

— ניטאָ קיין פייער.

ז'ער געקומען אין דער דריטער קרעטשמע ?

— ניטאָ קיין פייער.

איז ער געקומען אין דער פערטער קרעטשמע ? ! —

— פייער ! ! פייער ! !

— פּאַמעלאַך, פּאַמעלאַך ! ברוך !

— פייער ! פייער !

— אוי, אוי, ברוך ! איך פאַל ! — מאַ—אַ—אַמ—ע ! — — —

— פייער ! פייער ! ! — —

זי האָט צועפּענט די אויגען — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

און וואָס וויל ער פון מיר האָבען ? ! וואָס ? — — — און דאָס פענסטער מיט'ן נארדין האָט זיך אויפגעשפּיגעלט איבער'ן בעט. און דאָס בעט זעהט פון דעם אויס, ווי אָפּגעשאָטען מיט בלומען — ציטערט זי אויף : — מאַקס ! און עס קאָן זיין, פאַלט איהר דערווייל איין, אַז מאָרגען וועט טאַקע געהן אַ רעגען ! — — און דאָס הייסט דאָ — ווינ־טער ! און וואָס וויל ער האָבען ? וואָס וויל ער האָבען ?

מאַקס וואַרפט זיך דורך.

— וואָס איז ? ! וואָס ? דו שלאָפסט נאָך ניט ?! חנה ? !

— ניין, נאָר ניט — — — —

— מאַקס ! פלעגסט טאַקע אָפט, זעהר אָפט געהן אין די — — — הייזלעך ? ס'האָט דיר דערעסען ? — — — אָן אייגענע ווייב איז בע־סער, אַ יאָ בעסער ? מאַקס ! דו שלאָפסט ? נאַ, נעהם מיך ארום — — — איך האָב עפּעס מורא, אַזוי מ־ו־ר־א — — — — פאַר וואָס גלעטסטו ניט מיין ברוסט ? — — און זי פרעסט זיך איננאַנצען אריין אין איהם. נעהמט אליין אָן זיינע אַ האַנט און טראָגט זי צו צו איהר ברוסט — — — אין דאָס, וואָס ביי אַ זייט שטעהט ברוך און קוקט, איז זאָל ער קו־קען. אין דאָס, וואָס ברוך איז נאָך ביז איצט אַ בחור, אַ ריינער, אָן אונשולדינער בחור, לאַכט זי פון איהם, לאַכט זי פון איהם — — — יאָ. זאָל ער קוקען — — — —

קאַפּיטעל 22.

מאָרגען אין אָבענד, אַז ברוך איז אַריינגעקומען צו מאַקסען געוואָהר צו ווערען — וואָס הערט זיך, איז איהם אַנטקעגען געקומען חנה אין איהר בלויער פּרינסעס.

— אָ, ברוך! זעהר גוט.

און ברוך האָט צו איהר אויסגערופען מיט אַ לייכטען שמייכעל:

— שלום עליכם, חנה!

און ער האָט אַריינגענומען איהר הענטיל אין זיין האַנט. און זיינע אויגען האָבען זיך צופריעדען צושפּיעלט. — עס איז איהם געפעלען, וואָס זי איז איצט עפּעס אַזוי שוואַך — און צונעלאָזען — — — און וואָס זי איז גראָדע איצט אין דער בלויער פּרינסעס, און וואָס זי האָט אום'ן אָרט פון דער דעקאָלטע, אַ ווייס הערצעל מיט אַ ווייסען, הויכען קאָלנער, און וואָס דער קאָלנער נעהמט אַזוי ווייס אַרום איהר קלאָרען האַלז, און עס זעהט זיך אַזוי שעהן איהר קלאָרער, לענגליך־פּאָרמירטער קין — — — — און ווי שעהן עס איז די ליכטיגע בלויקייט פון איהר קלייד, וואָס נעהמט זי אַרום אַזוי ליעב און אַזוי שלאַנק — — —

— וואָס איז דאָס מיט אייך, חנה. עפּעס זעהט איהר מיר היינט אויס צו בלאַס. איהר האָט אפּנים שלעכט געשלאָפען? וואָס? — — —

און ער לאָזט אַלץ ניט אַרויס איהר האַנט פון זיינער און פיהלט ווי צו־צו־ציהען זי צו זיך, זי אַרומנעהמען, זי אָוועקזעצען צו זיך אויף די קניע, צובוינען איהר קאָפּ צו זיין ברוסט און גלעטען איהרע האָר:

— וואָס־זשע איז מיט אייך? זאָגט.

קוקט זי אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען און בעהאַלט זיך אויס — — —

— און וואָס איז דאָס מיט א י י ך היינט?! — פרעגט זי.

— ווייס דאָס דער טייוועל! עפּעס פיהל איך, ווי אין הארצען טאַנצען מיר אום זונען. ס'איז דאָך נאָר־וואָס נאָך אַ רעגען.

— מיינט איהר מן הסתם, אז דער עולם דערמאָהנט זיך אין אייערע רעגנען־מעשהלעך — פאַלט איהם חנה אריין אין די רייד.

— נו, נאַרישקייטען. איהר האָט דען ניט עפּעס קלוגערס צו דער־צעהלען ? !

— יאָ ... — רעדט זי אַרוים עפּעס מיט אַמאָל, צושראָקען . . .

— און וואו איז דאָס מאַקס ? ! — פרעגט שוין ברוך פערדעב־טינט — — —

— ער וועט ערשט זיין צוריק אין אַ פּאָר שטונדען...

— אַזוי ? .. — איהר ווילט, דאכט זיך מיר, עפּעס זאָגען ? — — —

— איהר זיינט דאָך אַלע מאָל אַ גזלן. — זאָגט חנה עפּעס אַזוי אָפּ־געהאַקט.

— נו ? ! — — — פרעגט ברוך.

— איהר פערשטעהט, איך בין עפּעס ניט מיט אַלעמען, איך קאָן דורך די נעכט ניט שלאָפען, בין איך געווען ביי אַ דאָקטאָר, האָט ער מיר געגעבען פּילען, זיינען זיי דאָך מן הסתם ביטער, וויל איך, אַז איהר זאָלט זיי מיר איינגעבען מיט גוואַלד.

— ווי קינדעריש איהר זיינט נאָך, חנה'קע.

— נו, איהר גיט מיר איין ? ! יאָ ? ... טרעט זי צו צו איהם...

— נו גוט, נו גוט. — ענטפערט ברוך.

— מאַקע ! — אָי, ס'ארא וואוילער גזלן איהר זיינט דאָס !

און זי דערלאַנגט איהם די פּילען, אַ גלאָז וואַסער, און ווען ער נעהמט זיך צוגרייטען, דערשרעקט זי זיך עפּעס ווייטער פלוצלונג. —

—ברוך ! ! .. — שרייט זי אוים — און טרערען גלאַנצען איהר אין די אויגען.

— נו — — — חנה. איהר מאַכט זיך דאָך פּשוט נאַריש.

— ברוך, ברוך ! איך האָב עפּעס אַזוי מורא, אַזוי מורא — — — —

— קינד וואָס איהר זיינט. קומט אהער. זעצט זיך איצט צו מיר אויף די קניע. גוט. דעם קאָפּ בויגט צו, אָט אַזוי־אָ. איצט ליגט איהר ווי אַ פויגעל אין נעסט, און איך נעהם אייך נאָך אַרום מיט אָט דער האַנט — — —

— דערצעהלט מיר פריהער עפּעס ! — — — יאָ ? זאָל דאָס זיין פון ערגעץ ווייט, ווייט — — — ברוך ! — — —

— נו, יאָ. פון דער ווייטער וועסט...

און ווייל דאָס דערצעהלטע וועט שוין זיין ניט פון דער קינדערשער היים, האָט זי אין זיינע הענט א ציטער געטהון — — —

ברוך האָט דאָס דערפיהלט, נאָר ער האָט זיך ניט געמאַכט וויסענדיג און דערצעהלט.

— שטעל זיך פאָר — א זומער־פאַרנאַכט. נאָר־וואָס נאָך א רעגען. עס איז פייכט. גרוי. שטעקסט ארויס דעם קאָפּ פון פענסטער. ווילסט דערזעהן די פוסטע, ווילד־ווייטע סטעפּ, אָבער זי איז אין א שווע־רע גרויקייט פערשוואומען. פערטראַכסטו זיך שווער — — — גאָלדענע בליצען כוואַליען פון מאָל צו מאָל דורך די פייכטע גרויקייט און נאָך זיי דערהערט זיך א דונערדיגער בייזער — — — און ווידער ווערט אַלעס טעמפּ, ענג. פאַר'ן פענסטער שפּרייט זיך א גרויסע קאַליוזשע; אין דער זייט שטעהט די רויט־געפאַרבטע שטאָל. ס'וועט נאָך אפשר ווידער רעגענען — — — פּלוצלונג אָבער צושרייט זיך פון שטאָל דער יונגער אייזעל און עפּעס אזוי שטאַרק, ווי ער וואָלט אין זיינע געדערעם צו־זאַמען, א הונגעריגען לייב און א פערבענקטע קאַלב געטראָגען — — — און די גרויקייט נעהמט ווערען אַלץ בלייכער און בלייכער, די סטעפּ ווערט מיט אמאָל ברייטער, ווייטער און דאָרטען ווייט — אויף'ן מערב פּראַלט מיט אמאָל ארויס א גרויסע זון! — — — און באַלד שלאָגט זיך די זון אָפּ אין פענסטער, פון ערגעץ א פאַרמער'ס הייזעל און אָט אין נאָך און אין נאָך א הייזעל! — — — די הייזלאך זוכען זיך אויף. אַנדערע, וואָס שטעהן זיי ערגעץ ווייט אַנטקעגען און צינדען אויף דאָרטען אָן זונען און דו הייבסט פאַר זיך אָן זעהן זונען אין אַלע זייטען, וואוהין נאָר דו קעהרסט זיך, זעהסטו פאַר זיך א ווייטע, ווילדע סטעפּ, איבער וועלכער עס קאַטשען זיך אום זונען, רויטע, גאָלדענע; באָדען זיך — — — אין די קאַליוזשעס, אין די פייכטע, ווילדע גראָזען אין די ווילדע פלאַנצען. און עס צורוישען זיך זומערדיג, הילכיג די אַנגערעגענטע וואַסערען און עס וואַקסען נאָך זונען און זונען, שווימען אום, טיקען זיך — — — און אָט נעהמען זיי זיך שפּרינגען — — — און עס דערהערט זיך דאָס מרוי־קען פון א קוה, דאָס קרעהען פון א האָהן — — — די איינענע הינט יאָגען נאָך איינער דעם צווייטען, כאַפּען זיך, נעהמען זיך ארום, פאַלען אויף'ן פייכטען גראָז, קאַטשען זיך און בייסען זיך פאַר פרייד. פאַר

פרייד, חנה. פאַר פרייד האָט זיך די סטעפּ מיט אַמאָל אַזוי ווייט צו־שפּרייט און זיך פערהאַנגען מיט אַזוי פיעל זונען. פאַר פרייד עמיי־בעלסטו ווי אַ קינד און דאָס האַרץ פּראַלט אויף צו דאַנקען און צו לויבען, חנה, חנה.

און ברוך האָט דאָ פּעסט אָנגעכאַפּט חנה'ן פאַר די באַקען. זי האָט זיך אַ שטאַרקען צאַפּעל געטהאָן, זיך גענומען וואַרפען, אָבער דאָס מויל איז שוין געווען איבער געוואַלד צוגעפּענט, די פּילען אינעווייניג, און ברוך האָט נעגאָסען, נעגאָסען — — — — — — — — — — — — — —

— וואָס האָט איהר געטהאָן —!! — האָט זי נאָכדעם אויסגע־שריען, ווי זיך וואַרגענדיג, אַראָפּשפּרינגענדיג פון זיינע הענט.

— נו, נאַרישקייטען.

— איהר האָט דאָך דער'הרג'עט אַ קינד!!

האָט ברוך מיט אַמאָל ברייט צוגעפּענט זיינע אויגען, און האָט דער־זעהן, ווי חנה שטעהט פאַר איהם אַ בלאַסע אין איהר בלויען קלייד מיט'ן ווייסען קאָלנער, מיט די פערטרערהרטע און בייז־צושראָקענע בלויע אויגען, און ער האָט פערשטאַנען, אַז זי זאָגט אָן אמת — — — ! — — — — —

— — ער האָט דאָס אָבער נאָך פריהער געוואוסט, דערמאָהנט ער זיך פּלוצלונג — — — נאָך נעכטען — — — עהער נעכטען — פאַר־אַ־יאָהרען — — —

און עס בעווייזט זיך אַ שמייכעל אויף זיינע ליפּען: — ניט אומ־זיסט, הייסט דאָס, איז מען איהם אַ פּאָר מאָל פערלאָפען די וועג מיט לעדיגען... און טאַקע אַ־דאָ נאָר פאַר'ן ארויפגאַנג — — — און אָט אַזוי שמייכלענדיג זאָגט ער איהר אָפּ:

— איך האָב דאָס נאָך פריהער געוואוסט.

— ס'אַ ליגען. אַ ליגען! — שרייט זי אויס און ווערט דערביי בלאַס פערציטערט, ווי אַ ווייס צונליהטער פּייער — — —

— מיין נאָט, ווי איהר זעהט איצט אויס, חנה!? — — —

— ליגנער! ליגנער!

— אייער מאַמע האָט אייך דערצעהלט מעשה'לעך, וואָס זי האָט פון איהר מאַמען געהערט. מיט דעם איינענעם ליעדעל אייך פערוויעגט. גע־הערט פון אייך זינגען דאָס, וואָס זי האָט אליין אַלס קינד געזונגען, אָבער איהר? — — — אויף וואָס דאַרפט איהר אַ קינד? נאַרישע חנה, צו

וואָס? — — — בעסער קוקט דעם אונטערגאַנג גלייך אין די אויגען אריין — — —

— אונגליקליכער! ווי אייך ווילט זיך דאָס שטענדיג שפּיעלען די ראָלע פון אַ זיעגער — — — האָט זי ארויסגעשמייכעלט ניפּטיג, און געדאַכט האָט זיך, אַז אָט־אָט ברעכט זי אויס אין אַ היסטערישען געוויין אָדער גאָר אין אַ משוגע־ווילדען לאַכען — — —

— חנה — האָט ער זי אָנגענומען פאַר אַ האַנד העכער פון עלענבויגען — חנה! נענוג שוין. טרייסעלט אָפּ פון זיך די אַלע אָנשטעלען, קומט, זעצט זיך אַוועק, איך דערצעהל אייך אַ מעשה׳לע, אויף מיין וואָרט.

און זיין שטימע קלינגט איצט פאַר איהר, ווי נעכטען, ווען ער איז געוועזען ביי איהר בעט... און ס׳פאַלט איהר פּלוצלונג איין, אַז ער איז טאַקע מיט אַן אמת׳ען געוועזען... זי בענגעגענט זיך מיט זיינע אויגען און מיט שרעק דערזעהט זי אין זיינע אויגען צוויי שוואַרצע אָפּגרונטען, וועלכע שלינגען זיי איין...

ער נעהמט פעסטער דריקען איהר האַנט.

— חנה! נו נענוג שוין. קוק ניט אויף מיר אַזוי. אָט הער.

חנה׳ן נעהמט אָבער אַלץ מעהרער און מעהרער שרעקען דער געדאַנק, אַז ער איז טאַקע נעכטען געשטאַנען ביי איהר בעט און דאָ נעהמט נאָך ברוך דערצעהלען:

אַמאָל איז געגאַנגען אַ איד אין וועג, איהר געדענקט דאָך נאָך... יאָ?.. חנה!.. חנה! — — —

האָט חנה מיט אַמאָל אַ שטאַרקען ציטער געטהאָן — — — — זי האָט פערביסען די צייהן און געוואָלט עפּעס אין זיך, מיט געוואַלד, איינהאַלטען...

ברוך איז גלייך אַוועקגעלאָפען אין קיך נאָך וואַסער. ווען ער איז אריין צוריק, איז שוין דאָס צימער געווען פול מיט היסטעריש־נאַיענדינע שלענג אין די שלענג האָבען זיך אַלע אַ לאָז געטהאָן צו איהם, צו דער גלאָז וואַסער, צו זיין פּנים — — —

חנה׳ס קאָפּ איז געלעגען איינגעגראָבען אין קישען און די אַקסעל האָבען זיך פיבערהאַפט געטרייסעלט.

חנה! חנה!

קאַפּיטעל 23.

ווען מאַקס איז אָנגעקומען, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז מע מוז שיקען נאָך אַ דאָקטאָר, האָט חנה גענומען פאָדערען, אַז ברוך זאָל אוועקגעהן, ער זאָל גלייך אוועקגעהן. זי וויל נים ער זאָל דאָ זיין. זי וויל נים, זי וויל נים.

ברוך איז אוועקגעגאַנגען. ער האָט נאָך געהאַט צו פאַרזאָרגען אַ מיטינג.

ביים מיטינג האָט ער זיך געהאַלטען כמעט געוועהנליך, אויסער, וואָס איין מאָל האָט ער זיך אָנגעשלאָגען אָן דער פראַגע „אידיש לעבען" און האָט מיט אַ צורייצטער ליידענשאַפט גענומען ווידערהאָלען „אידיש לעבען", וואָס איז דאָס אַזוינס אונזער אידיש לעבען! אונזער היעג אידיש לעבען. — דאָס איז דאָך אַ מיאוס'ע קאַליושע מיט ווערעם, ווערעם! ווערעם! — — — —

און נאָכדעם, ווען ער איז אַרויס אין גאַס האָט ער געבען זיך דער־זעהן אַ יונגען מאַן. אַ לאַנגע צייט איז איהם יענער נאָכגעגאַנגען שוויי־גענדיג, און ברוך האָט זיך געמאַכט ניט וויסענדיג און געקוקט פאַר זיך אויף דער לאַנגער שוין איינגעשלאָפענער גאַס, אויף די לאָמפּען, וואָס קר־קען אין דער נאַכט, ווי גרויסע צוגליהטע אויגען פון אַ וואהנזיניגען און אויף די פּעסלאַך און קופּעס מיסט, וואָס ליגען צולייגט און צושטעלט אויף ביידע זייטען פון דער הויכער, לאַנגער גאַס. אַרום יעדע קופּע שטע־הען עטליכע פערשיעדענקאָלירטע קעץ און שאַרען און זוכען. די גאַנצע גאַס איז פ‍ֿול מיט מיסט און מיט קעץ. און וואָס איז דער וואונדער? — געהמט ברוך טענה'ן — אַז יעדער מויער האָט דאָך פינף און זעקס עטאַזש. יעדע עטאַזש האָט צו פיער וואָהנונגען, דאָס מאַכט אויס, אַז אין יעדען מויער וואוינען צו צוואַנציג און מעהרער משפחות. יעדע משפחה האָט זיך איהר אַש, איהר מיסט און איהר קאַץ. און אַט געהט איהר אייך איבער אַ לאַנגער, טיעפער גאַס, און האָט דאָס פערגעניגען צו

זעהן פאר זיך אזוי פיעל קעצענע אויגען: — סץ, קץ, סץ! — נעהמט ער זיך שרייען, עטליכע קעץ קוקען זיך אום און ער בויגט זיך צו צו דער ערד, מיט איין האנט, נעהמט ער מיט די פינגער מאכען, ווי ער וואלט אין זיי עפּעס געהאלטען און שריים — קץ, קץ, סץ!

א סך קעץ הויבען אויף זייערע קעפּ, קוקען זיך אום, עטליכע לאזען זיך געהן צו איהם, אן די עטליכע שליסען זיך נאך אן עטליכע און ער דופט זיי אליין און רופט, און לאזט ניט, קיין איינע זאל צוקומען נאהענט צו זיינע פינגער און זיי געהען ארום איהם און זעצען זיך צו אליין נידעריגער, שטילער, ציהען צו איהם די קעפּ, דרעהען די ווידלען און ווארטען — קט!!! — גיט ברוך מיט אמאל א געשריי אויף זיי אזוי, אז אלע קעץ גיבען זיך צושראקען א כאפּ צוריק און נעהמען פריסקען, מיארקען. ער נעהמט זיי אבער באלד ווידער רופען און זיין שטימע, און זיינע בעוועגונגען זיינען אזעלכע, אז די קעץ לאזען זיך צו איהם ווידער. אט דערזעהט ער צווישען זיי איינע א שווארצע מיט ווייסע לאפּקעס, גיט ער זי מיט אמאל א כאפּ; זי נעהמט זיך דרעהען, שרייען, די אנדערע צולויפען זיך און ער נעהמט די קאץ צו זיך אויף די הענט, גלעט זי, בערוהיגט זי — א, דו נאריש קינד! וואס האסטו זיך דערשראקען? פאר מיר דארף מען דען זיך שרעקען? נאריש קינד וואס דו ביסט; און וואסערע שעהנע, ווייסע לאפּקעס דו האסט! און דיין בויך איז דאך אזא ווייסער, א ריינער און דיין ווייס נעזעל, און די ווייסע לאנגע וואנסען, און ס'ארא שווארצע אויפגעשפּיצטע אויערען, און אנו נאר דיינע צייהן; אי, ס'ארא ווייסע, שפּיציגע! און דאס פלייש ארום זיי גלאנצט ווייסליך־ראז, און ס'ארא גלאנציג־גרויע אויגען! ניט נאר א קוק — זאגט ער צו דעם מאן, וואס געהט איהם אליין נאך און ערשט איצט דערזעהט ברוך, אז דער מאן איז — נחום...

נחום, אבער, האט אפּנים בלויז געווארט, אז ברוך זאל זיך צו איהם א ווענדט טהון, און ער האט זיך אויף איהם גלייך ארויפגעווארפען מיט גיפט און היץ:

— איהר זענט א בן סורר ומורד! איהר זענט נאך פאר אונז ערגער פון ערגסטען ווארעם! ווייל פון די אלע, וועמען איהר האט היינט אנגערופען ווערעם, קאנען מיר נאך ערווארטען, אז ווען מיר וועלען זיי די אויגען עפענען, וועלען זיי ווערען מענשען, ריעזען — אויב איהר

ווילט. א פאָלק פון ריעזען וועלען מיר ווערען, ביי אונז אין דער היים, אויף אונזער אייגען לאנד; און איך ווועלען מיר ארויסוואַרפען דורך דער הינטערשטער טהיר, ווייל א פערפוילטער גליעד זייט איהר אויף אונזער לייב. ווער דארף אייך האָבען? ווער דארף אייך מיט אייערע משוגע־נע „רענען־מעשה׳לעך", וועלכע קיינער פערשטעהט ניט? — אויסער אייך מיט נאָך א פּאָר משוגעים ווי איהר. פאר וואָס שרייבט איהר ניט וועגען דעם, אין וואָס דאָס פאָלק נויטיגט זיך? פאר וואָס אינטערעסירט איהר זיך ניט מיט׳ן פאָלק? איהר האָט דאָך א מאָל געברענט א וועלט פאר א פרעמדען פאָלק. און איצטער, אז יענע האָבען אייך ארויס־געשטעלט א פייג, האָט איהר זיך גאָר גענומען רעדען וועגען „אונזער אונטערגאַנג" אָדער איהר נעהמט זיך פלאָמפלען וועגען אזעלכע נאריש־קייטען, ווי אייערע „פרייע דערפער". פאר וואָס ווילט זיך אייך שלעפען די אידען דוקא אין דער וועסט?! פאר וואָס געפעלט אייך ניט פּאַלעס־טינע?! פאר וואָס זיינט איהר אליין שוין אזוי פיעל מאָל געפאָהרען אין דער וועסט און אפילו ניט איין מאָל אין פּאַלעסטינע?

— ווייל — ענטפערט ברוך — קיין פּאַלעסטינע רעכען איך פאָהרען ערשט דאַן, ווען מיר וועט זיך ווועלען צושלאָגען דעם קאָפּ אָן א שטיין — — — ווארט, ווארט נאָך א ווייל, איך ענדיג באַלד. — און פון מיי־נע „פרייע דערפער" דארפט איהר זיך ניט אָפּעסען די הארץ, איך פער־זיכער אייך, אז עס וועט זיך פון דעם גאָר ניט אויסלאָזען — — —

— ?!...

— כאפּט זיך ניט, כאפּט זיך ניט. איך בין נאָך ניט פארטיג.

— אָבער, רבונו של עולם! וואָס הייסט מען ארבייט אויף א זאַך, אין וועלכער — — —

— אָט דאָס, זעהט איהר, איז דער חלוק פון מיר ביז אייך. — איהר פערשטעהט? — איך האָב אמאָל בעלאַנגט צו א פרייוויליגער פייער קאָ־מאנדע, און מיר פלעגען אָפּט אויפשטעלען א בנין, כדי איהם נאכדעם אליין אונטערצינדען. האָט איהר אמאָל פערזוכט אזא פערגניגען? א? — איהר קוקט מיך אָן, איהר פערשטעהט ניט, ווי דערצעהלט דאָס א מענש אויף זיך אליין אזעלכע אונגלויבליכע זאכען? — ביי אייך, ווען איהר קוקט זיך ארום, אז די געביידע ברענט, צופּענט איהר מן הסתם די אויגען ווי א הילפלאָזו קינד: — עס ברענט, מאמע, עס ברענט! און איהר ווייסט

ניט דעם געפיהל פון אן אונטערצינדער, ווען אלץ אין איהם גיסט זיך צונויף אין איין אויסגעשריי: פייער, פייער!!

נחום קוקט איהם אן מיט פאנאנדערגעעפענטע אויגען: — — —

— אבער, וואס פאר א מאדנער מענש איך בין! — רעדט ברוך ווייטער. — איך האב היינט אפגעטהאן א זאך, פון וועלכער איך וויל ניט טראכטען. און דערויף בין איך אלע מאל א בריה. איך נעהם טראכטען פון אלץ און פון גאר ניט און פון וואס איהר ווילט אליין, אבער ניט פון דעם, וואס איך וויל ניט טראכטען, און דאס טהוט זיך שוין ביי מיר אליין, און וויל איך ניט זיין אליין, איז מיר נאר נענוג דער קלענסטער קנייטש מיט׳ן שטערען און איך האב נעבען זיך וועמען נאר איך וויל. — אט למשל איצט אייך...

!? — — —

— וואס קוקט איהר מיך אזוי אן? — איהר פערשטעהט, נחום, איהר שלאפט דאך נאר איצט גאנץ געשמאק אין אייער בעטעל, און אז מיר האט זיך פערוואלט, זיינט... וואס, איהר ווילט שוין פון מיר אוועק־געהן? איהר ווילט שוין פון מיר אנטלויפען? דאס אבער וועט זיך אייך ניט איינגעבען, ווייל איך וויל ניט. וואס? איהר ווילט זיך איבערצייגען? אייך ווילט זיך בלויז צוגעהן צו אייער בעטעל, זעהן צו ס׳איז ריכטיג, צו ס׳איז אמת, אז איהר שלאפט? נו, נארעשקייטען! ווי נאר איהר וועט זיך א ריהר טהאן פון ארט, וועט איהר זיך באלד אויפכאפען — — — נו, און דאן וועט איהר אננעהמען, אז איהר האט גע׳חלומ׳ט וועגען מיר. איז, וואס וועט איהר דא געווינען? אט, בעסער קומט מיט מיר נאך אביסעל, איך קאן אייך נאך א סך משונה׳דיגע זאכען דערצעהלען.

און ווי מיר נעפעלט דאס, וואס איהר זאגט, אז מיך וועט מען ארויס־ווארפען! — — — און נאך אזוי, דורך דער הינטערשטער טהיר! — — — אך, צו אלדע טייוועל! איהר זייט דאך נאך אלעמען אן אינטע־רעסאנטער מעניש, אויף מיין ווארט! אזוי נאר פשוט — ארויס־ווארפען!?

אין מיינע מעשות, זאגט איהר, אז דאס פאלק פערשטעהט ניט. און דאס, זעהט איהר, איז דאך טאקע זעהט ניט נוט. אמת, איך האב גע־רעכענט, אז איך גיב דא בלוז א צווייג, בלויז עטליכע בלעטער פון מיין וואלד, בלויז עטליכע טראפען פון מיין ים, אבער איך זאג דאך זיך אלע מאל: אז ווילסט עפעס שרייבען, זאלסטו ניט שרייבען, און ווילסטו עפעס

זאָגען — זאָלסטו ניט זאָגען, סיידען דו פיהלסט, אז דו מוזט, סיידען דו גלויבסט, אז מיט דיין זאָגען צו מיט דיין שרייבען, וועסטו כאטש אביסעל בעהעפטען די צוהערער מיט דיין וועלט — — — אַך, צו אלדע טייוועל! ווי אלץ לאזט זיך אויס קאפויר — — —

אָבער איהר קענט דאָך מיינען, אז פון דעם טאקע, בין איך דאָס איצט אזוי צוטראָגען? ניין, איהר האָט א טעות. אָט הערט!

איהר קענט דאָך בינעמ'ען — אָט דעם בלאָסען בינעם מיט די רויטע ליפען. ניין, איהר קאנט איהם ניט. אָבער דאָס אַרט מיך ניט. נאָר שטעלט זיך פאָר, אז דער בחור איז געווען פערליעבט אין א מיידעל, וועלכע ער האָט געדענקט — ער וועט שוין פילייכט מעהר אין לעבען ניט זעהן, נאָר ער איז געווען פערליעבט און איז געווען צופריעדען, ווייל, פלעגט ער זאָגען, ווען איך וואָלט פאָר איהר חתונה געהאט, קען דאָך זיין, אז מיין ליעבע וואלט שוין פילייכט ביז איצט פער'אונריינינגט געווארען, אזוי אָבער בין איך דאָך ביז איצט פערליעבט. — און ליעבע! ליעבע! — שרייט אויס בינעם — ווייסטו, וואס איז ליעבע? ווייסטו דעם טעם פון ליעבע, וואָס איז שטענדיג, וואס איז אייביג? — — — דאָס איז די ליעבע פון א מענשען וואס איז צוויי... א מענש, וואס איז ווילד פון ליידענשאפט און וואָס קעמפפט, ווי א ווילדער עקשן געגען זיין אייגענער ליידענשאפט. ווייל ער וויל בלויז דאָס שעהנע, דאָס ריינע, ער וויל בלויז די ליעבע — — —

איצטער שטעלט זיך פאָר אזא מעשה, אז אין איין שעהנעם פריהמארגען פאַלט אהער אראָפּ אונזער בינעם'ס געליעבטע. בינעם איז דאַן גראַדע ניט געווען, און דורך א צופאל בעקאנט זי זיך מיט א פשוט'ן בחור, מיט נאָמען קאפלאן. און דער קאפלאן ווערט פאר איהר פשוט משוגע. ער וואלט זי טראגען אויף די הענט, ער וואלט קושען איהר יעדען טראָט, און כאָטש ער ווייסט אפילו, אז זי איז „א נאנצע נימנאזיסטקע“ און אז ווי קומט ער צו איהר! ? — — — נאָר עס העלפט ניט. ער פיהלט, אז ער ווערט משוגע. און טאָמער פאָרט — — — זי איז דאָך ניט אין „יוראָפּ“ — — — דאָ איז דאָך אמעריקא, דאָ זיינען דאָך אלע גלייך. אמת, ער שעהמט זיך פאר איהר און ווען זי הויבט אויף איהם אויף איהרע בלויע אויגען, מוז ער אראָפּלאָזען זיינע — — — און אָפט ווערט ער אזש רויט, נאָר וואס זאל ער טהאָן? — — — ער וועט זיך אפשר צוגע־

וואוינען. און זי איז דאך אזא גוטע, זי איז דאך אזא גוטע אין א קלוגע — — — און זי, פערשטעהט זיך, ביינקט נאך איהר בינעמ׳ען, קוקט זיך די אויגען אויס, פיליייכט קומט ער היינט, פיליייכט קומט ער מארגען, פיליייכט איז ער שוין געקומען — — — אבער דאך — וועלכע פרוי וועט זיך דאס אפזאגען פון דעם פערגעניגען צו זעהן, ווי ארום איהר דרעהט זיך א מאן, וואס איז פאר איהר משוגע? — — — א מאן, וואס וואלט מיט פערגניגען לאזען, אז זי זאל שינדען די הויט פון זיין לייב, זאל זי איהם נאר זאגען, וועט ער אליין ארויסשפרינגען פון זיין הויט — — —

און אז בינעם איז געקומען און זי האט דערזעהן, אז ס׳איז דער איינענער פערפאנצערטער בינעם וואס אמאל — — — נאר אז בינעם וויל זעהר ניט ליידען פאר וואס זי „שפיעלט" מיט קאפלאנען.... האט זי זיך דוקא גענומען נאך מעהרער צולאזען צו קאפלאנען.... און אזוי איז אוועק אלץ ווייטער און ווייטער. איז בינעם פלוצלינג אוועקגעפאהרען — — — און אז ער איז צוריקגעקומען איז שוין געוועזן צו שפעט — — —

דא האט זיך בינעמ׳ען גענומען דאכטען, אז עמיצער האט דאס איהם אין מיסטען אונטערגעשטעלט אט דעם קאפלאן, אז קאפלאן זאל דאס איהם ארויסשטעלען א צונג. און ער האט מיר גענומען נאכגעהן, ווי א שאטען.

וואו נאר איך דרעה זיך אויס, דערזעה איך פאר זיך א בלאס געזיכט, מיט רויטע ליפען און פרעגענדע אויגען.

— בינעם — זאג איך, — עס זיינען נאך דא אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען, עס זיינען נאך דא אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען!

— ניין, ברוך — ענטפערט ער — עס איז דא בלויז איין פרוי און אלע אנדערע זיינען גאר נימא. — זיי זיינען נאר אן אויסשטראהלונג פון איהר, זיי זיינען בלויז אויף צו דערמאהנען, אז זי איז דא; אז זי פער־מאגט דאס אזוי פיעל פערשיעדענע געשטאלטען, אזוי פיעל פערשיעדענע פארבען, אז איהר שמייכעל קאן דאס אויף אזוי פיעל פערשיעדענע שמייכלען צוטהיילט ווערען, אז — — — — אז זי איז די איינציגע, אז זי איז די איין־און־איינציגע; אז אויף דער וועלט איז בלויז דא איין פרוי, איינע ,ברוך, איינע.

און ער נעהמט מיר ווייטער נאָך, ווי ער וואלט מיינער א שאָטען געווען.

דרעה איך זיך איינמאָל אוים צו איהם און זאָג:

— בינעם, דו ווייסט דאָך די אידעע פון א מענש, וואָס איז צוויי — — — נו, איצט שטעל זיך פאָר, אז אי דו, אי קאפּלאן זיינט איהר ביידע — איך... ברוך — — — —

צופּענט בינעם אויף מיר א פּאָר גרויסע, צושראָקענע אויגען און ווערט נאָך בלאַסער און פרעגט:

— איז וואס מוטשעסטו מיך אזוי? ! — — — —

האָב איך אויף איהם א בייזען קוק געטהאָן, האָט ער אראָפּגעלאזט די אויגען און איז ניט געבליעבען.

א לאַנגע צייט נאָך דעם האָב איך מיט בינעמ'ען וועגען דעם קיינע בעזונדערע געשפּרעכען ניט געהאט, היינט אָבער קומט ער צו מיר ווידער א צוטראָגענער:

— ווייסט — זאָגט ער — איך האָב נאָר וואס דער'הרג'ט איהר קינד.....

— ווי אזוי? — פּרעג איך צושראָקען — אונגערען? !

— ניין — זאָגט ער — איך האָב דאָס פריהער געוואוסט.

— וואס הייסט? !

— וואָס וואונדערסטו זיך — זאָגט ער מיר — דו ווייסט דען ניט. עס טרעפט זעהר אָפּט, אז מען קומט צו אונז ניט איינמאָל און מען זאָגט אונז אָן: וויים פּלוני בן פּלוני, אז דו וועסט טאָהן דאָס און דאָס. — הע־רען מיר ניט און מיר פערשטעהען ניט, אָדער מיר מאכען זיך ניט הע־רענדיג און ניט פערשטעהענדיג, ביז עס קומט, ווען מיר טהוען עווין פּפּ, דערמאנען מיר זיך ערשט דאן, אז מיר האָבען דאָס שוין לאַנג געהערט און געזעהן און געוואוסט. — אבער — שרייט ער אוים — ס'איז נארעש־קייטען, נארעשקייטען.

— וואָס נארעשקייטען? !

— ס'איז היינט אזא מאָדע — זאָגט ער מיר — ס'איז היינט אזא מאָדע. איך גלויב ניט, אז דו וועסט אפילו געפינען איין מויער אין ניו יאָרק, וואו מען זאָל ניט האלטען פון אָט דער מאָדע — — — —

און ער צולאַכט זיך מיר גלייך אין פּנים אַריין, און בלייבט ניט. — — —

און איצט שטעלט זיך פאַר, מיין פריינד, אַז ווען איך גייה דאָ מיט אייך איבער אָט דער לאַנגער שמוציגער גאַס, זעה איך שוין ניט נאָר גרויסע, שמוציגע שטאַלען, גרויסע אויסגעלאָסענע הייזער, נאָר מיר דאַכט זיך, אַז איך זעה, ווי פון אָט די הונדערטער און הונדערטער פענ־סטער קוקען אַרויס אונשולדיג־דער׳הרג׳עטע קינדערלעך; אַז אָט די קעץ, וואָס זוכען דאָ אין די קופּעס מיסט, זוכען פּילייכט שטיקלעך קינדער, און ווען ביי אַ קאַץ נעהמט עפּעס קנאַקען אונטער די צייהן, דאַכט זיך מיר, אַז דאָס קנאַקען קינדערשעביינדלעך. און מיט שטיינער אין די הענט ווילט זיך מיר וואַרפען אויף אָט די פענסטער, זיך אַריינרייסען אין זייערע וואוינונגען, בעפאַלען די מיאוס׳ע זינדער אויף זייערע געלעגערס, און שפּאַלטען זייערע קעפּ: —

— פערלאָזט! פערלאָזט דעם זומפּ! ראַטעוועט זיך, איהר עקעלהאַפ־טע, פערשאָלטענע! איהר, וואָס מאַכט אייער בעט צו דעם געלעגער פון אַ זונה, זאָלט פערשניטען ווערען!

ערגעץ אַרויף שניידט אַ קאַר איבער די גאַס, אַ גרינע קאַר מיט ווייסע, זילבערנע ווערטער, מיט ליכטיג־שיינענדיגע פענסטער — די קאַר איז פול מיט עלעקטרישען שיין און מיט מענשען — — — דער עולם איז פער־פּוצט; מען פאָהרט, ווייזט אויס, פון טהעאַטער. פון אונטער די רעדער שפּרינגט פון מאָל צו מאָל אַרויס אַ בלויער עלעקטרישער פייער.

— דאַכט זיך אייך ניט אויס, מיין פריינד, אַז די רעדער פון אָט יענער קאַר לאַכען?... אַז זיי לאַכען פון אייך מיט אייער ווייטען פּאַלעסטינאַ. פון מיר מיט מיינע נאָהענטע פרייע דערפער; אַז זיי לאַכען פון אונז מיט אַלע אונזערע חלומות, אַז זיי לאַכען, לאַכען — — — —

אַ ווייַלע איז אונבעשטימט שטיל, און נאָכדעם פּסק׳ענט ברוך:

— וועלל — — — — איך רעכען, אַז עס וועט שוין זיין גענוג פאַר היינט, אַ גוטע נאַכט, מיין פריינד. אַ גוטע נאַכט. און דו, קאַץ, מעגסט זיך שוין אויך אַראָבקלייבען פון די הענט. אַ גוטע נאַכט.

ווי נאָר ער האָט אַראָבגעלאָזט די קאַץ פון די הענט, איז זי גלייך אוועק. נחום אָבער איז נאָך געבליעבען נעבען איהם — — —

—וואָס איז מיט אייך, מיין פריינד? — פרעגט איהם ברוך פער־וואונדערט. — אייך ווילט זיך פיליכט מיר נאָך אמאָל זאגען, אז איך בין א פערפוילטער גליעד אויפ׳ן אידיש׳ען קערפער? און אז איהר וועט מיך ארויסוואַרפען דורך דער הינטערשטער טהיר? דאן זאָגט דאָס אָב און ווערט פארטיג.

—ניין, — ענטפערט יענער מיט א פלוצלינג געענדערטער שטימע, וועלכע האָט מיט אמאָל גענומען קלינגען און ברענען מיט פייער — איך וויל אייך זאגען, אז ווען מיר וועלען בעזעצען דאָס לאנד, וועלען מיר אויסבויען א גרויסען טריאומפאלען טויער, און א יום טוב וועלען מיר דאן מאכען א נייעם, דער יום טוב פון אונזער נאציאָנאלער ווידערגעבורט! און אין דער נאכט פון דעם יום טוב וועלען מיר ארום דעם טריאומפאלען טויער צולעגען גרויסע פייערען. אונזערע זיהן און טעכטער אויסגעפוצט אין זייערע שעהנסטע קליידער, וועלען ארויסגעהן אנטקעגען דעם טויער מיט פויקען און מיט טענץ, דאָס וועלען זיי געהן בעגעגענען די אלע אנטרינענע, פערשטויסענע און פערוואגעלטע. די אלע, וואָס מיר האָבען פאַר דער לאנגער צייט פון אונזער שווערען גלות, צוזעעט און צושפרייט צווישען פעלדער און פעלקער, צו די אלע וועלען מיר דאן רופען: קומט אריין, איהר זייט אונזערע! קומט אריין און זייט בעגריסט, און זייט געבענשט אין דעם נאָמען פון דעם איינציגען גאָט, אין נאָמען פון זיין ענערגישען, אלט־יונגען פאָלק! מיר וועלען אייך אויפנעהמען, ווי עס נעהמט אויף א טאטע זיינע קינדער אין דעם טאג פון זיין פרייד, און אין יענעם טאָג וועט איהר זיך אומקעהרען צוריק צו אייער פאלק. איהר וועט זיך אומקעהרען און איהר וועט געטרייסט ווערען; איהר אלע איינזאמע מידע, פערמאטערטע. אונזערע צולעגטע פייערען וועלען ברענען אין דער נאכט און זיי וועלען אייך צייגען דעם וועג, און איהר וועט קומען צו אונז מחנות־ווייז דורך דעם טריאומפאלען טויער, ווייל איהר זייט אונזערע. ווייל „ווי פלאַמען פייער בעלאַנגען צו דעם ברען־מאטע־ריאל, פון וועלכען זיי קומען ארויס אפילו דאן, ווען זיי רייסען זיך פון איהם אָפ", אזוי בעלאַנגט איהר צו אונז. איהר זייט אונזערע! — פלאַמען פון אונזער הארצען! פלאַמען, וואָס האָבען זיך אפגעריסען און קאָנען נים פערלאשען ווערען און טראגען זיך ארום ווי בלאָנדזשענדע שטערען. בלאָנדזשען וועט איהר אָבער בלויז ביז דאן, ווייל אין יענעם טאָג וועלען

מיר זיך צוריק צונויפגיסען אין איין פייער. דאָס וועט זיין דער גרעסטער, דער שעהנסטער פייער, וואס הימעל און ערד האָבען ווען געזעהן. טויזענ־דער און טויזענדער דורות וועלען דאן אויפשטעהן און צוקוקען, מיט וואס פאַר א פרייד דאָס אידישע פאָלק נעהמט צוריק אויף אין זיין שוים זיינע אַנטרינענע קינדער. — — — — — — — — — — — — —

— איהר זייט דאָך גאר א וואוילער בחור — רופט זיך אפ ברוך און וויל דערביי ארויפלעגען זיין האנד אויף נחום'ס אקסעל, אָבער די האנד טרעפט קיינעם נים. — — — — — — — — — — —

— בינעם, בינעם! — — —

און א צוואווערטאַנטער שמייכעל בעווייזט זיך אויף ברוך'ס ליפען.

— בינעם! — — —

קאַפּיטעל 24.

שפּעט אין דער נאַכט, ווען ברוך איז געווען ביי זיך אין צימער, ווען ברוך איז אומגעגאַנגען פון איין וואַנט צו דער צווייטער, ניט ווי־סענדיג אַפּילו צו ער געהט, האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טהיר און ביילקע איז אריין.

— האַלאָ!

— האַלאָ!

ביילקע איז געבליעבען שטעהן אין טהיר און האָט איהם אויסגעמאס־טען מיט אויגען פון אַ פריינד, פון אַ גוטען, איבערגעבענעם פריינד.

— איהר דאַרפט מיך אפשר האָבען? — האָט זי געפרעגט און איהר שטימע, איהרע אויגען און אין גאַנצען איהר האַלטונג זיינען פערענדער־טע.... נאָר אַן אַנדער ביילקע — —

ברוך האָט זי אַנגעקוקט פערוואונדערט, און אַ קנייטש געטהאָן מיט די אַקסעל:

— וואס איז מיט אייך, ביילקע? ! — — —

ביילקע שווייגט. און קוקט איהם אָן ווי פריהער.

— איהר ווילט אפשר איך זאָל אייך וואָס דערצעהלען? — — —

ביילקע אבער איז נאָך אַלץ פערבליבען ביי דער טהיר און געקוקט אויף איהם געטריי און איבערגעבען. און אַט האָט זי אַ פריינדליכען שמייכעל געטהאָן.

— זעצט זיך, — האָט ברוך געזאָגט, ניט וויסענדיג וואָס צו טהאָן מיט איהר.

זי האָט זיך אוועקגעזעצט, ניט אראָבנעמענדיג פון זיך דעם אויבער־רעקעל.

ברוך האָט דאָס פון אָנפאַנג ניט בעמערקט און זיך ווידער געלאָזט שפּאַנען איבער'ן צימער. נאָר אַט האָט ער זיך אָבגעשטעלט פאַר איהר:

— וואָס איז דאָס היינט מיט אייך? פאַר וואָס האָט איהר ניט אויס־געטהאָן דאָס רעקעל?

— נישקשה, ס'איז א לייכט רעקעל. נאָר — פערכאַפּט זי זיך באלד — אויף וואָס טאַקע זיץ איך אין דעם, ווייס איך אליין ניט. און זי הויבט זיך אויף און נעהמט זיך דאָס אויסטהאָן.

פון רעקעל איז זי ארויס אין א העל־בלויען קלייד, מיט א ווייסען אַפּגעלעגטען קאָלנער. — — —

— איהר קומט איצט פון חנה'ן? — פאַלט איהם פּלוצלינג איין זי צו פרעגען. — — —

— יאָ, — ענטפערט זי קורץ.

— וואס הערט זיך דארט?

— מ'האָט זי צוגענומען אין האספּיטאל.

— און וואָס?

— מען וועט איהר מוזען מאכען אן אָפּעראַציע.

— אן אָפּעראַציע?! — — —

— יאָ.

ברוך האָט זיך ווידער גענומען שפּאַנען הין און צוריק. נאָכדעם איז ער צוגעגאַנגען צו ביילקען, זי בעטראַכט. איהרע הענד, איהרע קליי־נע אקסעל פּרעסען זיך אַזוי רונד ארויס פון אונטער דעם בלויען קלייד — — — און דער אויסדרוק פון איהר פּנים און פון איהרע אויגען איז פּונקט, ווי זי וואָלט איהם קומען אָנזאָגען, אז חנה איז געשטאָרבען...

ער האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהר, און גענומען קוקען פאַר זיך. אַט האָט ער דערזעהן דעם לאָמפּ און האָט זיך אָנגעשטעלט אויף איהם מיט די אויגען. פון'ם לאָמפּ שפּאַרען זיך דורכזיכטיגע, נאלדענע ווע־לען — — — נאלדענע וועלען פילען אָן דאָס צימער — — — זיי ציצען פערטרונקענע אין דורכזיכטיגע, גאָלדענע וועלען — — —

— איינמאָל,ביילקע, בין איך געזעסען אין א ליכטיגען זומער־טאָג, ביים ברעג פון האָדסאָן און געזעהן ווי ער קנייטשט זיך פערשיע־דען, ווי ער וואָלט געוועזען אנגעפילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואַסער, וואָס ווילען זיך ניט אויסמישען, און יעדע שטיק שפּינעלט זיך מיט דער זון אויף איהר איינענעם שטייגער: עס שווימען אום שטיקער וואַ־סער מיט צושטראַהלטע האַלבע זונען, שטיקער מיט רונדע זונינע פאַסען,

די פּאַסען וואַרפּען זיך אום איבער׳ן וואַסער אין אַלע זייטען, ווי צו־רייצטע גאָלדענע שלאַנגען. און עס שווימען אויף אום שטיקער וואַסער, אין וועלכע עס נעסטען זיך צו דריי פיער זונען אויף איין מאָל. און שטיקער, וואָס קנייטשען זיך אין צוהאַקטע קליינע וועלען און די קליינע וועלען ברעקלען די זון אויף שטיקלעך.

און אַזוי האָט מיר אַריינגעשווינדעלט אין די אויגען אַ זוניגע וואַ־סער־נעץ, וואָס האָט זיך געצויגען ברייט און ווייט אויף לינקס און נאָך ברייטער און נאָך ווייטער אויף רעכטס, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער צושטראַהלטער טייך גיסט זיך אַרויס ערגעץ דאָרט פונ׳ם בלויען רוים און לאָזט זיך אַוועק אַהין ווייט, ווייט אינ׳ם בלויען רוים אַריין.

און אָט האָב איך איבער עפּעס אַ סבה אַ פּינטעל געטהאָן מיט די אויגען און דערזעהן, אַז דער גאַנצער האַדסאָן איז פול מיט גאָלדענע קינדער — — — אַזוי פיעל גאָלדענע קינדער אויף איין מאָל! — חידוש איך זיך און קוק, ווי זיי טוקען זיך און שפּיעלען זיך. אָט כאַפּען זיי זיך אַלע אָן פאַר די הענטלעך פּאָרווייז און גיבען זיך אַלע אַ הויב אַרויס אויף אַריבער האַלב, מיט אַ פערשייטען קינדערשען לאַכען. און זיי שטעהן אַזוי אַ ווײַלע — — — און אָט טיקען זיי זיך אַלע אונטער און ניטאָ זיי — — — און דער האַדסאָן נעהמט זיך ווידער קנייטשען אויף פערשיעדענע אופנים, ווי ער וואָלט געווען אָנגעפּילט מיט פערשיע־דענע שטיקער וואַסער.

די היץ איז געוועזען אונערטרעגליך. די לופט — כאָטש בייס זי מיט די צייהן. דער הימעל אַ פערשמאַכטער, אַ בלאַס־בלויער, און אויפ׳ן סאַמע מיטען פון הימעל איז דורכגעשלאָגען אַ רונדער לאָך, ערגעץ אין אַ זונען וועלכ אַריין פון וואַנען עס שטראָמט אַהן אויפהער מיט היץ און מיט זון.

איך האָב זיך פערקוקט איבער׳ן האַדסאָן. אויפ׳ן אַנטקעגענדיגען באַרג. דו ווייסט דאָך די „פּאַליסייטס", געבען וועלכע מען דעפּיהלט זיך אַזוי מילביג קליין, נעבען, וועלכע מען עפּענט אַזוי משוגע׳נדיג ברייט די אויגען, ווי מען וואָלט פּלוצלינג אויפגעוועקט אין מיטען אַ פּער־זלום׳טען שלאָף און מיט אַמאָל מגלה געווען עפּעס אַזעלכעס, וואָס דו ווייסט נים ווי דאָס אַנצורופען. און איך קוק. און דער באַרג שטעהט מיר פאַר די צועפּענטע אויגען אין זיין גאַנצער דריקענדער גרויס און קוקט אויף מיר אַזוי געוואַלדיג פון אונטער זיין גרויסען שטיינערנעם

שטערען, וואס ציהט זיך ארויף מיילען — דער שטערען פון פעלזען, וואָס מאכען א מחיצה צווישען די וועלדער פון אונטען און די וועלדער, וואס וואקסען אויבען, אויפ׳ן בארג׳ס קאָפּ. און דעם בארג׳ס קאָפּ, מיט זיינע וועלדער, רייסט זיך אין דער וועלט׳ס הימעל אריין. אָבער פלוצלינג דערהער איך נעבען מיר:

— אַלץ קליינינקייטען, אַלץ נארישקייטען! דאָס איז אַלץ אין מיסטען געמאכט, כדי אייך זאל ניט איינפאלען צו קוקען אין רוים, אין דער ווייטקייט, כדי איהר זאלט ניט זעהן דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כדי איהר זאָלט ניט זעהן דעם רוים, דעם רוים! — — —

און איך דערזעה נעבען זיך א הויכען, ברייט־פּלייציגען מאן. זיין פּנים איז ברוין־פערברענט. ענערגישע געזיכט־ציגען, א צוויי דריי שארפע קארבען אויפ׳ן שטערען און צוויי ווייטע פרעמדע אויגען. — —

מיך — דאכט זיך — בעמערקט ער גארנים.

אין זיין רעכטער האלט ער א שטארקען שטיין, ווי ער וואלט זיך נעקליעבען מיט איהם וועמען דעם קאָפּ פלעטען. — — —

אין ער קוקט, אזוי ווי ארויסרופענדיג ערגעץ איבער׳ן האָרסאן, מורמעלט וואָס מיט די ליפען און אָט הויבט ער אויף זיין רעכטע האנד און ניט האסטיג א שליידער דעם שטיין.

דער שטיין פאלט אינ׳ם גאָלדענעם וואסער און עס דערהערט זיך פון דאָרט ווי א הינטיישער ביל. — — — ווארפט ער אהינצו נאָך א זידעל־וואָרט און ווענדט זיך צו מיר, מיט אזא טאָן, ווי ער וואָלט מיט מיר בארטנעזעצט אן אגמען געשפרעך:

— איהר פערשטעהט, אָט א די אלע קליינינקייטען ציהען דאָס אָפּ אונזער אויפמערקזאמקייט פון דעם רוים! עס קאָן דאָך זיין, אז מיר וואלטען זיך שוין ביז איצט צוגעוואוינט צו קוקען גלייך אינ׳ם רוים, ווען ניט אָט די אלע קליינינקייטען.

קוק איך אויף איהם אזוי... און קניימש מיט די אָקסלען, ער הויבט אויף מיר אויף זיינע גרוסע, פרעמדע אוינען — — — זיי קוקען עפּעס אזוי ווילד און מאָדנע ווייט.

— וואס — פרעגט ער— איהר פערשטעהט מיך נים?! — האָט איהר ווען געפּרואווט צו קוקען אינ׳ם בלויען רוים?

איך האָב ווידער אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען.

— איך וויס, אז ניט — זאָגט ער.

איהר האָט געוויס זיך ניט איינמאָל פערקוקט אויף דעם אדער יענעם וואָלקען, אויף דעם אָדער יענעם מענשען, אויף דער אדער יענער נאַטור־ערשיינונג אויף אזא צו אנאדער זאַך, וואס פערנעהמט פלאַץ אינ׳ם רוים, פילייכט אויף דער זון אליין זיך ניט איינמאָל פערקוקט, נאָר אין דעם רוים איז אייך, ווי אלע איבריגע ניט אויסגענומען אריינצוקוקען. און דער־פאר טאַקע איז, אז ווען עפּעס זאָל איצט קומען צו אייך און אייך פעסט אָנכאַפּען פאר׳ן קאָלנער, אָדער פאר דער קוטשמע פון אונטען און זאָל אייך צווינגען צו קוקען אינ׳ם בלויען רוים אריין, דאָס הייסט: בלויז אין דער בלויער בלויקייט אריין, וואָלט איהר דאָך געוויס פערבלענדט און צומישט געווארען, איהר וואלט זיך דאָך מן הסתם גענומען בריה׳ען מיט אלע אייערע כחות צו נעפינען כאָטש עפּעס אַ פינטעל, אבי זיך אויסצודרעהען פון צו קוקען אינ׳ם רוים, וויל צו שטארק, צו גרוים איז פאר אייך די טיעף, די ברייט, די גרויס פונ׳ם רוים. און איהר זייט דאָך אַ קינד פון אַ פאָלק, וואָס איז ביי זיין געבורט ארומגעפיהרט גע־וואָרען אין דער מדבר פערציג יאָהר. פערציג יאָהר האָט זיי זייער פיהרער געלערענט צו קוקען בלויז אין רוים און אין ווייטקייט, פערציג יאָהר....

צועפּען איך די אויגען און נעהם קוקען פאר זיך, אין דער בלויקייט און ווער אַ פערציטערטער: דער רוים איז דאָך עפּעס אַ מין פייער, אַ מין נעדיכטע, פלאמיגע בלויקייט, וועלכע עסט ממש די אויגען אוים! — —

ער בעמעקרט דאָס און צולאכט זיך משוגע׳נערוויז: — כא־כא־כא־כא־כא־כא! קלייניגקייטען, קלייניגקייטען דארפט איהר. איהר מוזט האָבען אַ קלייניגקייט, וואָס זאָל פון אייך פערשטעלען דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כא־כא־כא! ווי בלינד איהר זייט דאָס, פאר׳ן גרויסען, פאר דעם ווייטען.

און ער האָט זיך אזוי צורעדט גאנץ ברייט, און אַלץ ברייטער און ווייטער און אַלץ וועגען רוים און וועגען ווייטקייט.

איך האָב אָפּטמאָל געשטוינט און אָפט געקנייטשט מיט די אַקסלען, אָבער ער האָט מיך שוין נאָר ניט בעמערקט. זיינע אויגען האָבען גע־קוקט קלאָהר און ווייט פאר זיך, אינ׳ם רוים, אין דער בלויקייט, ווי ניט איך, נאָר דער רוים וואלט דאָס געדארפט פערנעהמען, וואס ער זאגט.

אז ער איז שטיל געבליבען — איז די לופט שוין געווען א געענדערטע.

און פון איבער דעם בארג האָט גענומען וואקסען א גרויסער פער־רויכערטער הימעל. בייז און פארביסען האָט זיך אָט דער נייער פון ערגיץ אפגעשפאלטענער הימעל, גענומען שפארען אויף דעם דורכזיכטיגען מאַט־בלויען הימעל און אז ער האָט דערגרייכט די זון האָט די לופט אױפ־געציטערט, די פערשכור'טע לופט האָט זיך מיט אמאָל אויסגעניכטערט און אראָפּגעװאָרפען פון זיך איהר פערשטראהלטען שלייער. דער טייך האָט בעקומען א געװעהנליכען װאסער־קאליר, האָט זיך צונויפגענאָסען אין איין שטיק און איבער זיין גאנצען לענג און ברייט האָט א ווינטעל גענומען בינדען און קייטלען אלץ־איינע, קליינע, האלב־רונדע וועלען.

דער בארג איז צונעקומען נעהענטער און האָט זיך גאנץ פשוט ארויסגעפּרעסט מיט זיינע וועלדער און מיט זיינע גרויע פעלזען. און האָט גענומען עפּעס אזוי וואקסען גלייך אין פנים אריין: די בוימער האָבען זיך גענומען וויעגען און עס האָט אויסגעזעהן, אז זיי בעװעגען זיך אין גרויסע מ־ערעדעס, וואס לאזען זיך אראָפּ פון הימעל איבער'ן בארג און איילען זיך צום װאסער. און דער שווארץ־גרויער הימעל האָט זיך גענומען טראָגען אלץ העכער און העכער. די זון האָט פערשטראַהלט מיט גאלד זיין פעררויכערטען ברעג. אָבער ער איז צוגע־קומען פעסט צו דער זון און האָט זיך מיט בייזקייט אריבערגעטראָגען איבער איהר גאלדענעם רייף. דאן איז מיט אמאָל די גאנצע לופט געװאָ־רען ערנסט־גרוי און פול מיט ווינט. די בוימער נעבען אונז האָבען זיך איפגעטרייסלט און זיך גענומען וויעגענדיג, בוינען אלע אויף איין זייט. די צווייגען האָבען גענומען פאטשען! מיט די בלעטער, ווי זיי װאלטען זיך װעלען אפּרייסען און אװעקפליהען פון די בוימער. און דער ווינט האָט אין זיי געפּרעסט און אויסגעבױגען די בלעטער מיט די לינקע, כמעט ווייסע, זייטען ארויף. מאָדנע האָט גענומען אויסזעהן דער וואלד נעבען אונז: א װאלד מיט ווייכע בלעטער, װאָס וויעגט זיך און רייסט זיך. און אויפ'ן טייך האָבען גענומען אומלויפען גרעסערע, פערשוימטע וועלען, ווי אין דעם האדסאן װאלטען מיט אמאָל פון ערגעץ אנגעשווימען ווילדע, ווייסע פערד, מיט גרויסע, ווייסע גריוועס און דער ווינד רייסט

די גריוועס אין דער לופטען און ווארפט זיי און פלאנטערט זיי איבער'ן טייך.

אנטקעגען דעם נייעם שווארץ־גרויען הימעל, וועלכער איז נאָך אלץ געוואקסען פון אריבער דעם בארג, האָבען זיך בעוויזען נאָך וואלקענס און וואלקענס, מחנות־ווייז, איינינגע האָבען זיך געטראגען העכער, איי־נינגע נידריגער. די זון איז שוין לאנג ניט געווען, אָבער איהרע שטראה־לען האָבען זיך נאָך ארויסגעשפארט פון אונטער דעם נייעם שווארצען הימעל אין ברייטע פאסען און האָבען געפארבט די אָנגעקומענע וואָל־קענס; די וואס זיינען געהאנגען העכער זיינען דורך די שטראהלינגע פאסען געווארען דורכזיכטיג־וויים, די אנדערע זיינען געווארען וויים־ראָז, נאָר די וואלקענס, וואס זיינען געהאנגען נידריגער, זיינען געבליבען ערענסט און פערביסען גרוי.

ניט ווייט פון אונז האָט דער ווינד אויפגעכאפט א בוינגען צייטונגס־פאפיער, און זיך דערמיט א לאז געטהאָן אריבער די בוימער. איבער'ן בארג איז מיט אמאָל געווארען שטארק פינסטער. די אויבערשטע וועלדער זיינען אין גאנצען פערשוואונדען. דער בארג האָט זיך צונויפגעגאסען מיט די וואָלקען און עס האָבען זיך פון דארטען גענומען טראגען דונערדיגע קולות, ווי געשרייען פון ריעזען, צווישען וועלכע עס האָט אויסגעבראכען א געשלעג, א שלאכט, אויף טויט און אויף לעבען. אויפ'ן שווארצען הימעל האָבען זיך באלד בעוויזען צוריסענע, אין שטיקער צובראָכענע, פייער־פאסען. עס האָט זיך גענומען הערען, ווי מען שליידערט פעלזען, פעלזען שלאָגען זיך אין דער לופטען אָן מיט פעלזען, מען ברעכט וועל־דער, מען רייסט דעם בארג אין שטיקער. און אָט איז א ריעז אריינגעפאלען אין פלען. עס איז געווארען א ווילדער טומעל: עס האָבען גענומען אויפ־פלאקערען לאנגע בליצען איינס נאָכ'ן אנדערען. די לופט האָט זיך אנגע־צונדען אויף מינוטען און גענומען ברענען א פערציטערטע, און דער געפאנגענער ריעז רייסט און ראנגעלט זיך דאָרט, ביז צולעצט לאָזט ער ארויס אזא ווילדען געשריי, פון וועלכען די שטארקסטע בוימער, וואס שטעהען אויפ'ן וועג פון זיין קול נעהמען זיך ברעכען ווי שפענער.

די כוואליעס האָבען זיך גענומען שפרינגען אין דער לופטען. אויף יענער זייט ווייזט מיר אוים ניסט שוין א שלאקס רעגען; און איך דער־מאָהן זיך אין מיין שטרויענעם הוט, איך האָב איהם נאָר וואס געקויפט און

איך האָב זעהר ניט קיין חשק געהאט, אז ער זאל צוּאָווייקט ווערען, כאָטש איך דעם הוט און לאז מיך לויפען. אויפ'ן וועג האָבען מיך אנגעיאָגט עטליכע שווערע רעגען־טראָפּען, האָב איך אראָבגעכאַפּט דעם הוט אין האַנד און זיך געלאָזט לויפען נאָך שטאַרקער. און אזוי בין איך נאָך אין ציים אַנגעלאָפען צו מיין וואוינונג. נאָר ווען איך האָב א נעהם געטהאָן דאָס הענטיל פון מיין טהיר, האָב איך זיך צולאַכט אליין, ניט וויסענדיג פון וואָס. — — — און באלד דערויף האָב איך זיך רויט פערשעהמט — — — — ווען איך בין אריין אין צימער, האָב איך זיך געפּרוּאוּוט דערשטיקען אָט דעם מאָרנעם געפיהל. א גרויסער, שווערער רעגען האָט באַלד גענומען קלאַפּען אין די פענסטער. איך בין צוגעגאַנגען און האָב צועפענט די פענסטער. דער רעגען האָט גענומען שפּרינגען אין מיין צי־מער, מאַכענדיג נאַס אַלץ, וואס איהם איז געקומען אין וועג. איך האָב גענומען קוקען דורך די פענסטער, פילייכט זעה איך איהם, דעם כאַן פונ'ם רוים, אָבער ניין, מיינע אויגען בעגעגענען בלויז — רעגען, ווינט און בוימער — גרינע בלעטער און נאַסע צווייגען, וואס רייסען זיך און שלאָגען זיך מיט'ן ווינט. איך דרעה זיך אוים, און נעהם זיך געהן איבער'ן צימער הין און צוריק, און באלד נעהם איך נאַריש שמייכלען פון זיך אליין: זיך בעגעגענט מיט'ן מאַן פון רוים און אנטלאָפען צוליעב א שטרויענעם הוט!

און עס שפּרינגט אין מיר מיט אמאָל אויף א צורייצטער כעס, און, ווי איך וואלט זיך פון קייטען אבגעריסען, בין איך צוגעשפּרונגען, א כאַפּ געטהאָן מיין הוט און איהם גענומען ברעכען, גענומען בייסען און רייסען מיט די ציינער; איהם א שליידער געטהאָן אן דער ערד און איהם נאָך גע־נומען טרעטען מיט די פיס. און אין מיטען מיין כעס האָב איך ווידער גענומען שמייכלען, שמייכלען פון דעם, וואס איך פערנעהם זיך מיט אָט אזאַ קליינינקייט — — — איך האָב זיך פערשעהמט און ארויסגעוואָרפען דעם הוט דורכ'ן פענסטער. פאַר מיינע אויגען האָט דער טונקעלער הימעל מיט אמאָל געפּלאַצט אין עטליכע שטיקער, מיט א געוואַלדיגען קראַך. בליצען האָבען גענומען שפּרינגען אויף רעכטס און אויף לינקס, בעווייזענ־דיג אויף רגע'ם דעם טייך, דעם ריעזינגען ווייטען בארג מיט זיינע איבער־שטע און הינטערשטע וועלדער. און נאָך דעם איז דער רעגען געוואָרען נאָך שווערער, אָבער מיר האָט דאָס אלעס שוין אויסגעזעהן, ווי א כעס

צוזאמען מיט א שמייכעל — — — דאָס איז אלץ איבער א קליינינקייט! — — — עס איז פאראן גרעסערעס, גרויסעס און גאָר גרויסעס.

און נאָך דעם, פארנאכט, ווען עס האָט זיך געליטערט, דער הימעל איז געווען צובראכען אין טויזענדער שטיקער, און ניט נאָר איינער, נאָר עטליכע הימלען פון פערשיעדענע פארבען זיינען געהאנגען צובראָכענע, צוריסענע איינער איבער׳ן צווייטען. איינער אונטער׳ן צווייטען. און שטיקער הימעל, גרויע, מילך־ווייסע, געלע, גאָלדענע, ראָזעווע, פיאָלעטעווע און נאָך אנדערע זיינען אין טשערעדעס ווייט געשוואומען איבער דעם לאנגען און ברייטען האָדסאָן. און דער האדסאן האָט זיך געגרויסט, זיך נעטראגען א צופריעדענער מיט זיינע פארבינע טשערעדעס און דערביי זיך אזש געהויבען ארויף. „ווי שעהן, ווי רייך דו ביסט דאָס איצט, מיין ליעבער, גוטער האָדסאן — האָב איך אויסגעשריען — אָבער דו ביזט דאָס ערשט א קליינינקייט, עס איז פאראן נאָך גרעסערס, גרויסעס און נאָר גרויסעס. — איך הויב אויף מיינע אויגען און זעה — איבער מיין קאָפּ ציהט זיך אָט דער פאנטאסטישער הימעל אויף מיילען און מיילען, און צווישען די בערשיעדען־פארבינע שטיקער שלאָגט זיך דורך פון ערגעץ נאָר הויך, אַן אונענדליכע, צארט־שפּיעלעוודינע בלויקייט. און איך שפּרייט מיינע הענט צום הימעל. איך שיק איהם מיין ברכה, דעם־פאר וואָס ער האָט מיר אזוי ברייט אין ווייט מיין האַרץ פערשפּיעגעלט — — — גליקליך בין איך פון דעם געפיהל און נאָך גליקליכער בין איך דערמיט, וואס איך ווייס דערביי, אז דאָס איז נאָך ערשט א קליינינקייט, אז עס איז נאָך פאראנען עפּעס, וואס איז גרעסער, עפּעס, וואס איז גאר גרויס. — — —

און פון דאן אָן בין איך געוואָרען גאָר אַן אנדער מענש, פון זינט איך האָב צוריסען די שטרויענע הוט, האָב איך זיך אויסגעלערענט צו צוזייסען מיט א סך קליינינקייטען און נאָך דערביי שמייכלען.

אין ביילקעס אויגען בעווייזט זיך א ניט־היימלעך פייערעל. — ווי שלעכט ער איז! — זיין הארצען עסען איצט ווערעם. און ער זעהט דאָס און פיהלט דאס, און ער שמייכעלט נאָך דערויף, עס שמייכלען זיינע ליפּען, עס שמייכלען זיינע אויגען, עס שמייכעלט זיין פּנים, ער שמייכעלט אין גאנצען — גאָט מיינער, ווי שלעכט ער איז!

און זי זאגט:

וואָס־זשע, איהר ווילט איינרעדען, אז דאָס איז ביי אייך א קליינינ־קייט, אז איהר קאנט נאָך דערביי שמייכלען. איהר שמייכעלט און מיינט, אז איהר פערשטעלט פון זיך דערמיט און זעהט ניט, ווי טיעף איהר ליידט דערביי. ווי שווער איהר נעהמט אלץ אן, און מיט וויפיעל ביטערקייט איהר פרעסט אלץ צום הארצען. — ווי שלעכט איהר זייט דאָס צו זיך אליין! נאָט מיינער!

— נו, וואס מאכט איהר איהר זיך נאריש, ביילקע, — ענטפערט ער איהר מיט א געלעכטער. — וואָס נאָך פאר א פערגנינגען איז דען דאָ?...

ביילקע האָט פון דעם ענטפער א ציטער געטהאָן און האָט אויפגעהויבען אויף ברוך'ן א פּאָר צושראָקענע אויגען — — —

און ברוך האָט זיך שמייכלענדיג אפגערופען צו ביילקען:

— אָ, איך האָב דאָך אייך נאָך ניט דערצעהלט, אז ביי דער נאכט, ווען איך בין געזעסען ביים ברעג פון האָדסאן א מיעדער פון גליק און פון רייכקייט, איז דער האָדסאָן ווידער געווען יזנגעפילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואסער און אין יעדען שטיק האָט זיך די לבנה אריינגעשפינעלט אויף א בעזונדער אופן. און עס זיינען איבער'ן האָדסאן אומגעשוואומען גרויסע לבנה־פעלדער. און בייטען און גערטנער מיט בליצינע לבנה־בלומען און וואסערען מיט טאנצענדיגע לבנה־פונקען און וואסערען מיט פערשיעדענע, ריהרעוודיגע לבנה־קנייטשען. און דער אנטקעגענדיגער בארג האָט זיך קלאָהר אויסגעשפּינעלט אינ'ם וואסער מיט זיינע פעל־זען און מיט זיינע וועלדער. ווייט און טיעף האָט זיך דער בארג אראָפּגעשפּיגעלט און געוואקסען אינ'ם וואסער, נאָר זיינע אויבערשטע וועלדער האָבען ניט געקאנט דערלאנגען דעם הימעל, וואס האָט זיך נאָך ווייטער און טיעפער געשפיגעלט אינ'ם וואסער. איך האָב דאָס אלץ צו־געזעהן, כאטש איך האָב דערויף כמעט גאָר ניט געקוקט, ווייל מיינע אויגען האָבען געקוקט אין דער ווייט און אין דער ברייט, און אלץ, וואס זיי האָבען דארט בעגעגענט האָב איך דערויף, דאכט זיך, גאָר ניט גע־קוקט, נאָר אלץ האָט זיך אין מיר לייכט אריינגעשפּינעלט, כמעט גאָר אָהן מיין וויסען. און איך האָב אלץ ברייטער און ווייטער געקוקט אין דעם רוים, אין דער ווייטקייט. אזוי האָב איך געקוקט און איך בין אלץ רייכער און רייכער געווארען מיט בילדער און מיט ווייטקייט און איך בין אזוי געזעסען ביז איך האָב א ציטער געטהאָן. — איך האָב פאר זיך

מיט אמאָל דערזעהן דעם מאן פון רוים; ער איז געגאנגען צו מיר, און ער איז צוגעקומען, און ער האָט זיך אנגעריהרט אָן מיר, און ווען איך האָב זיך אויפגעהויבען, האָב איך דערפיהלט, אז איך בין שוין ניט אליין, אז דער מאן פון רוים איז מיט מיר. אז ער איז אין מיר, אז ער קוקט ארוים פון מיר.

א לענגערע צייט איז שטיל. דאָס צימער איז אָנגעפילט מיט א היימליכען, גאָלדענעם שיין. ברוך און ביילקע זיצען ביידע, איינס נעבען אנדערען און אויפ׳ן וואנט אונטער זיי שלאָגען זיך אָפּ ווייערע שאָטענס.

— פאר וואס לאכט איהר פון אלעס, אזוי בייז און אזוי ביטער? — פרעגט ביילקע נאָך א לענגערען שווייגען.

— נו, נארישקייטען, ביילקע — ענטפערט ער איהר אין א גאנץ מונטערען טאָן. — איהר זייט דאָס געקומען אויף מיר רחמנות האָבען? צו איהר זייט מיר געקומען עפּעס זאגען?....

— וואָס פאר א רחמנות? — רופט זיך אָפּ ביילקע צומישט — איך בין געוועזען ביי חנה׳ן און דערזעהן, אז דאָס אונגליק איז אזוי גרויס און אז איהר זייט דאָרט ניטא, ווייל זי וויל נים, אז איהר זאל דארטען זיין, האָב איך גערעכענט, איך וועל צו אייך אראָפּפאָהרען. איך ווייס? — — איך האָב געטראכט: איהר ווילט פיללייכט נעבען זיך איצט האָבען א לעבעדיגען מענשען. און איך בין דאָך שוין דאָ היינטיגען אבענד דעם צווייטען מאָל — — —וועמען וועט דאָס גאָר איינפאלען, אז איהר וועט אין אזא צייט אין זינען האָבען מיטינגס? — — —

ברוך שמייכעלט אלץ. און ביילקע דערקאנט פון זיין שמייכעל, אז איהם רענט דער טאָן פון איהרע רייד און זי נעהט מיט אמאָל איבער פון דעם געשפּרעך אויף אַן אנדערען:

— שא, איך האָב זיך גאָר פערגעסען. — איך האָב געהערט זאָגען, אז איהר זייט א בודהיסט. און איך האָב אייך דאָס אלץ אין זינען צו פרעגען. וואָס, ס׳איז טאקע אמת?

ברוך איז צופריעדען פון דער עצה, וואס זי האָט זיך געגעבען, נאָר פון דעסטוועגען פרעגט ער:

— וואס עפּעס אין מיטען דערינען?!

ביילקע ווערט רויט; —

— וואָס איז, דאָס טאָר מען אויך ניט פרעגען?...

— נו, נארישקייטען,ביילקע. איהר ווערט שוין אין כעס אויף מיר?

— ניין, מיין פריינד, איך בין ניט קיין בודהיסט, ווייל איך האָב א גאָט, און ווייל מיר איז איבערהויפּט דערווידער די אלע רעליגיאָנען, ביי וועלכע בעטלען אין ליידינג געהען איז א טוגענד. — און ווער האָט דאָס דיר גע־זאָגט? — פרעגט ברוך.

— בינעם — ענטפערט זי — ער ערקלעהרט דאָס מיט אייער ליעבע צו פייער און מיט דיין...

זי דערענדיגט נים.

— ער האָט אייך, ווייזט אויס, שטארק ליעב. — זאגט ברוך.

— איך וויים — — — ? —

עס דערהערט זיך א דראפּען אין טהיר.

ברוך שפּרינגט אויף און עס שפּרינגט מיט איהם אויך אויף זיין שאָטען. ברוך עפענט די טהיר און עס קומט אריין דעם בעל־הבית׳עס ווייסער הונט.

— האלאָ, פריינד! האלאָ! — שרייט אוים ברוך בעגריסענדיג דעם הונט.

דער ריין־געוואשענער הונט שפּרינגט ארויף מיט די פאדערשטע פיס צו ברוך׳ן. ברוך נעהמט אָן דעם הונט׳ס קאָפּ מיטביידע הענט. — וואס מאכסטו עפּעס, מיין פריינד? א דו גוטער לאָלא! ווי שעהן דו ביסט עס היינט. קום אהער! — לאָמיר זיך אוועקזעצען. אָט א דא אָ.... אָט אזוי! נא! נעהם מיך ארום. אָט אזוי גוט. גוט. ע! דו ווילסט מיך נאר איינבאָ־רען? ! נו, גוט, באָרע מיך איין. הא! כאָ־כאָ! — — — נו, אָט, אצינדער ליגען מיר ביידע. אָבער דו וועסט זיך שוין ביי מיר אזוי גיך ניט אויפ־הויבען. ניין. ניין. א דו פערשייטער בחור דו! א! — — — —

און דאָס צימער איז פול מיט דורכזיכטיגע, גאלדענע וועלען. ביילקע זיצט נאָך אויפ׳ן סאפקע. דעם עלענבויגען פון איין האנד אויף דער קניה און מיט דער האנד שפּארט זי אונטער דעם גוידער. איהר דינע פינגער איז אינ׳ם בלויען קלייד עטוואָס שלאנגיש אויסגעבויגען, און אזוי שאָטענט זי זיך אוים אויפ׳ן וואנט. אויפ׳ן שאָטען זעהט זיך אויך אָן דער אפּגעלייגטער קאָלנער פון איהר קלייד, און זי קוקט צו שמייכלענדיג,

ווי אויף דער ערד ליגנט ברוך א געזונטער, גרויסער, מיט א געזונטן, שטאַרקן קאָפּ האָר, און שפּיעלט זיך מיט׳ן ווייסן הונט.

און וויפיעל וועהטאָגען ער פערשטעלט דערמיט!

און וויפּיעל מיידלעך וואלטען זיך געפּיהלט גליקליך, ווען ער וואלט זיך מיט זיי אזוי געשפּיעלט!

אין די אויגען גלאנצען ביי איהר אויף טרעהרען, אבער זי פערליערט זיך ניט. זיצט אין איהר פריהערדיגער פּאָזע, קוקט אויף ברוך׳ן און אויפ׳ן הונט און שמייכעלט. איהר נעהמט זיך דאכטען, אז אין ברוך׳ן האָבען זיך איצט צושטראהלט זיינע מיכען, עס האָבען זיך צושפּיעלט זיינע הימלען. עס האָבען זיך צובליהט זיינע וועלדער, און אז אפילו זיינע בייזסטע ריעזען האָבען זיך אין איהם איצט איבערגעבעטען און זיך גענומען שפּיעלען ווי קינדער.

און אָט הויבט זיך ברוך אויף. דער הונט שפּרינגט אויך אויף און נעהמט זיך טאַנצען ארום איהם, און טאנצענדיג לאזט ער ארויס אזעלכע צופריעדענע האלבע קלאנגען. ברוך גיט א קאָמאַנדעווע, שפּרינגט דער הונט ארויף אויף א ביינקעל.

— אראָפּ לאַלא, אראָפּ! — שרייט ברוך אויס. דער הונט שפּרינגט גלייך אראָפּ.

— אויפ׳ן טיש, לאַלא! אויפ׳ן טיש! —

דער הונט בלייבט שטעהן א ווייל, קוקט זיך אום צו ברוך מיינט עס ערנסט, און באלד דערויף זעצט ער זיך צו און שפּרינגט ארויף אויפ׳ן טיש.

— נוט, נוט.— זאָגט צו איהם ברוך, און ער נעהט צו צו איהם, נעהמט אָן זיינע צוויי פאדערשטע פיס, פערליינט זיי צו זיך אויף די אקסעל און מיט איין האנד גלעט ער א ווייל זיין ווייסע, גלאטע פעל.

— הממן, הממנן! — מינטשעט דער הונט אָן אויסגעצווינגע־נער.

און אָט זעצט איהם ברוך נאָר ארויף צו זיך אויף דער האנד. דער הונט זיצט אָן אויסגעצווינגענער, איין לאַפּע האלט ער אויף ברוך׳ס אקסעל, די צווייטע נעהמט ברוך אין זיין פרייער האנד, און אזוי לאזט ער זיך נעהן מיט איהם איבער׳ן צימער און רעדט צו איהם:

— וועל, לאַלא, ווי איז דאָס דיר נעגאנגען היינטיגער טאָג? א? זאג!

און דער ווייסער הונט אויף זיינע הענט, זעהט אויס א ווייסער, א נאַקעטער.....

ביילקען ווערט ניט היימליך. עס דוכט זיך איהר, אז איצט איז זי שוין גאר אין גאנצען איבעריג.... — די אויגען ווערען ביי איהר נאָך פולער מיט טרערען. זי הויבט זיך אויף, נעהמט דעם רעקעל און לאזט זיך צום טהיר. נעבען דער טהיר בלייבט זי שטעהן א ווייל̇ע, די אויגען זיינען פול מיט טרערען און אויף די ליפּען און אויפ׳ן גוידער שטעהט א גוטער, געטרייער שמייכעל. — — —

ברוך נעהט צו צו איהר, לאזט אראָפּ דעם הונט. דער הונט שטעלט זיך אוועק נעבען זיי און ווארט. — — — און אויף דער ערד ציהט זיך אויס אויף א ווייל̇ע, א גרופּע פון זייערע דריי שאָטענס — — — ברוך נעהמט קוקען מיט שטוינען אויף ביילקען, אויף איהר דינער, של̇אנקער פיגור אויף דעם בלויען קלייד, אויף דעם קלאָהר־ווייסען אפּגעלייגטען קאָלנער, און אויף דעם ווייסען שניפּס, וואס הענגט פון קאלנער אראָפּ אויפ׳ן מיטען פון דער ברוסט, אויף דעם פרייען ווייס־ברונעם האלז און די טהיילען עטוואס נידריגער פון האלז — — — און ער דערפיהלט א ווארעמקייט אין הארצען. עפּעס ווארעמעס נעהט ארום דאָס הארץ, און די אויגען גלאנצען איהם אויף. ער אליין פיהלט, ווי די אויגען האָבען איהם אויפגעגלאנצט — — — און דאָך איז פון אלע פרויען בלויז פּאַ־ ראַנען איינע, וועלכע ער געדענקט אפילו דאן, ווען זי איז ניטא נעבען איהם!... פליהט איהם דורך אין קאָפּ, אבער עס וואלט זיך דאָך אזוי שטארק וועלען ביילקען כאָטש נאָר ארומנעהמען, זי א קוש טהאָן, זי קושען! — — — און ער נעהמט אריין אין זיין האנד אלע פינגער פון איהר האנד און נעהמט זיך לאנגזאם און מיט א גוטען שמייכעל טראגען די האנד צו זיין מויל. זי קוקט אויף איהם, ווערט זיך ניט, און אזוי טראָגט ער צו די האנד צו זיינע ווארעמע ליפּען, ריהרט מיט די ליפּען אָן די שפּיצען פון איהרע פינגער, וואס קוקען ארויס פון זיין האנד און האלט זיי אזוי א קורצע צייט — — — די טרערען פון איהרע אויגען גיבען זיך דאן א קאַטשע אריבער די ברעמען. דער שמייכעל אויף די ליפּען און אויפ׳ן ניידער ווערט נאָך איבערגעבענער, ליעבער.... ברוך לאזט לויז די האנד.... זי עפענט אויף די טהיר און ווי נאָר זי פערמאכט זי אונטער זיך, גיבען זיך ביי איהר די טרערען א לאָז מיט אמאָל. ווארעמע, הייסע

טרערען נעהמען זיך שליינגלען אין צוויי שטראָמלעך איבער איהרע באַ־קען. זי לויפט אראָפּ פון די טרעפּ. לויפענדיג נעהמען זיך די טרערען גיסען נאָך שטאַרקער און פון מויל נעהמען זיך רייסען פערשטיקטע, האלבע קלאַנגען, זי פערקריצט מיט ציינער, און די קלאַנגען רייסען זיך נאָך צוצוי־גענער: המן! המן! — אזוי ווי דער הונט — דערמאַנט זי זיך....

ווען זי האָט אויפגעעפענט די טהיר פון קאָרידאָר, האָט אויף איהר א יאָג געטהאָן א נאסער, קאַלטער ווינט. זי האָט אויף זיך ארויפגע־שלעפּט איהר רעקעל און זיך געלאָזט געהן. עס האָט, ווייזט אויס, נאָר וואָס געהערגענט — דער אספאלט איז נאַס און עס שפּיגעלט זיך אויף איהם אויס דער שיין פון די עלעקטרישע לאמפּען; דער פּארק, די בערג, די בוימער זעהען זיך קוים דורך דעם רעגענדיגען, גרויען נעבעל. דער וועג איז ברייט און זי געהט זיך איינע אליין און וויינט. און אָט שטעלט זי זיך אָפּ, דרעהט זיך אויס אויף צוריק — — — ארום איז וויסט, לעהר, נאכט און צוויי שורה'ס עלעקטרישע לאמפּען, וועלכע צו־שפּיגלען זיך אויפ'ן ברייטען, נאסען וועג — — — עס נעהמט ווידער רעגענען — — — דער רעגען האָט זיך איצט א לאָז געטהאָן מיט אמאָל און פון עפּעס א גרויער, ברייטער ווייט, און האָט זיך צורעגענט אזוי מאָדנע, ברייט און ווייט. — — — עפּעס רעגענדיגעס האָט זי דורכגענו־מען. זי האָט דערפיהלט די האָר אויפ'ן קאָפּ, די הויט אויפ'ן לייב איז מיט א מאָל קאַלט געוואָרען — האָט זי אויפגעציטערט און די טרערה־ען האָבען זיך מיט אמאָל גענומען גיסען נאָך ווארעמער, האָט זי זיך אויס־געדרעהט און זיך געלאָזט געהן איהר וועג.

און מיט וויפיעל ליעבע ער האָט דאָס געהאלטען דעם הונט אויף די הענט! — דערמאַנט זי זיך פלוצלינג — — —

נוט און בייז איז דער געדאַנק, און זי שטעלט זיך ווידער אָפּ, און זי בלייבט שטעהן אליין אין מיטען פון אָט דעם גרויסען רעגען....

ווען ברוך איז געבליבען אליין, איז ער א לאנגע צייט געשטאַנען ביים טהיר, וויביילקע האָט איהם איבערגעלאָזט, ניט ווּיסענדיג, פאַר וואָס, צוליעב וואס און איבער וואס, ביז ער האָט זיך גאָר אין גאַנצען פערגעסען צו ער שטעהט. — — —

דער הונט, וואס האָט זיך גענומען נאָכדעם לייגען נעבען זיינע פיס, האָט איהם דערמאהנט, אז ער שטעהט. האָט ער זיך אפגעריסען פון פלאַץ און זיך גענומען געהן איבער'ן צימער. דער הונט, וואס איז שוין געלעגען ביי דער מהיר צונויפגעדרעהט אין א ווייסען בייגעל, האָט אויפ־געהויבען זיין קאָפּ מיט די געל־ראָזע אויגען און האָט איהם גענומען נאָכ־קוקען. א לענגערע צייט האָט ער איהם :זזוי נאָכגעקוקט ביז ער האָט זיך אויפגעשטעלט און איז א לאנגער, אַן אויסגעצויגענער, מיט אַן עטוואָס ארונטערגעבויגענעם קאָפּ צוגעגאַנגען צו ברוך'ן.

— וועל, לאָלא — ווענדט זיך ברוך צום הונט — דו מאכסט מיר איצט אביסעל צו ענג. און ער געהט צוֹ צום טהיר, עפענט זי אויף און לאָזט ארויס דעם הונט, דערביי דערהערט ער, אז אין דרויסען רעגענט. אין קאָרידאָר איז שטאָק פינסטער און אין דרויסען רעגענט — — — — און וואס איז עפעס מיט אמאָל פינסטער אין קאָרידאָר?.... ער האָט פערמאכט די טהיר און איז צוגעגאנגען און זיך געזעצט אויף א ביינקעל נעבען פענסטער.

אין דרויסען רעגענט — — — עס רעגענט! — — — אין א זייט פון איהם שטעהט דאָס ווייס־געבעטע בעט. אין צימער איז ליכטיג און דער שווערער דרויסען קלאַפּט מיט זיינע נאַסע טראָפּענס אין פענסטער.
— עס רעגענט!

פלוצלינג ציטערט ברוך אויף, — עמיצער דראָפּעט די טהיר!.... ער שפּרינגט אויף א פערציטערטער. — דער רעגען דראָפּעט דעם דאַך, די פענסטער און עמיצער דראָפּעט די טהיר —— — !

— טפו! צום טייוועל! — שרייט דאָס פון איהם אויס — דאָס איז דאָך לאלא, לאָלא!

עס דראפּעט אָבער ווידער — — — ביי ברוך'ן צינדרען זיך אזש די אויגען אָן פון שרעק — דאָס איז ניט לאָלא'ס דראפען. — ס'איז א נאכגעמאכטער דראפען.... — ביילקע! — דערמאהנט ער זיך און ניט פון דאָס ניי א ציטער....

— אָבער וואס פאלט מיר איין! כאפּט ער זיך צוריק — מיט א נע־מאכטען שמייכעל — דאָס איז לאלא, לאָלא! און פאר וואס איז ביי מיר נאָך ביזט איצט ליכטיג?!

ער געהט צו ראש צום לאָמפּ און פערלעשט איהם מיט אמאָל. דאָס צימער ווערט גלייך אנגעפילט מיט פינסטערניש. — — — דאָס דראפּען הערט אויף. אויף א ווייל — — —

ברוך קוקט אין דער פינסטערניש און הערט זיך איין — עפּעס שטעהט, ניין, עפּעס ליגט ביי דער טהיר. דאָס איז לאלא, דאָס איז לאלא. עס דערהערט זיך ווידער דאָס פערדעכטיגע דראפען...

— לאָז שלאָפען, לאָלא! לאָז שלאָפען! — שרייט ער אויס מיט כעס צום טהיר.

דאָס דראפּען הערט אויף. נאָכדעם געהט אוועק אלענגערע ווייל. עפּעס נעהמט זיך דערווייטערען פון דער טהיר. עפּעס לאזט זיך אראָפּ פון די טרעפ.

— א גוטע נאכט, מיין געטרייער פריינד! א גוטע נאכט!

נאַכט.

אין צימער איז שוין לאַנג פינסטער, ברוך ליגט אין בעט און אין דרויסען רעגענט — — —

— ווייסט — זאָגט ער צו חנה'ן — מיר דאַכט, אז די גאַנצע וועלט זינקט איצט אין אַזאַ עקעלהאַפטען, ברודיגען זומפּ. און שלענג, עקדיי־שען און אַנדערע זומפּיגע בעשעפעגישען, בעפאַלען איצט אונזערע דעכער, גריזשען אונזערע ווענט, קלאַפּען אין אונזערע פענסטער — — — הערסט, ווי זיי פּאַטשען אין פענסטער ? ! — — —

ניט חנה אַ ציטער און פּרעסט זיך אויס נעבען איהם אין איהר גאַנ־צען לענג, נעהמט פעסט ארום זיין האַלז מיט איהרע צוואָווארעמטע הענט און בייסט זיך איין אין זיינע ליפּען ביז בלוט. ציטערט ברוך אויף, צוע־פּענט די אויגען — — — און עס ווילט זיך איהם ניט גלויבען, אַז ס'איז אַ חלום — — —

ברוך זעצט זיך אויף אויף'ן געלעגער. און אין דרויסען רעגענט. אַ רעגען גרויל ניט זיך אַ לאָז איבער זיין לייב, אראָפּ און ארויף, אָבער ער שמייכעלט. — — — און באַלד דערהערט ער חנה'ס קלינגענדען לאַכען. — ער קוקט זיך אום און דערזעהט זי פּאָר איין מאָל אין אַלע פיער ווינק־לען פונ'ם פינסטערן צימער, אַ ווייסע, אַ שיינענדע, איהרע קלאָרע, גרויסע אויגען, איהר שעהנער קאָפּ האָר — — — — און אָט לאָזט זי זיך צו איהם, מיט אמאָל פון אַלע פיער ווינקלען — — — נעהט און לאַכט — — — און אָט זיצט זי שוין נעבען איהם, און לאַכט, זי לאַכט דאָס פון איהם, פאַר וואָס ער האָט געמיינט, אַז ער חלום'ט דאָס בלויז וועגען איהר — — —

— ווייסט, חנה — זאָגט ער צו איהר — איך בין אַזוי רייך. איך בין אַזוי רייך. איך בין אַזוי געוואַלדיג רייך ! — — — און ער צועפּענט פאַר איהר זיין האַרץ און ווייזט איהר, אַז ער פאַרמאָגט אַגאַנצען אוצר

מיט ציטערדיג־פינקלענדע דימענטען. און איך וויל — זאגט ער איהר — איבערוועגען דיין געלעכטער — — —

צולאכט זיך חנה נאך הילכינער. און ער נעהמט ארויס פון אונטער'ן קישען אפאר וואנ־שאל; אויף איין שאל לעגט ער הויפענס מיט דימאנ־טען און אויף דער צווייטער פאלט איהר קלינגענדיג לאכען, און פוןביידע שאלען נעהמען שפרינגען פערשיעדען־פארבינע פייער־פלעמלעך, און עס צושפיעלען זיך אזעלכע ווייכע שטראהלען. און זי שיט אלע מאל אויס מיט א פרישען געלעכטער און ער שלעפט פון זיין צועפענטען הארץ אלץ נייע און נייע דימאנטען. אבער די שאלען ניבען זיך בלויז א וויעג אהין, אהער און די פלעמלאך און די שטראהלען ציהען זיך דערביי און ציטערען און שפיגלען זיך ציטערדיג אריין אין דער נעדיכטער שווארצער פינסטערניש מיט זייערע פיעלע קאלירען. — — —

ברוך פרואווט לייגען אלץ נייע, אלץ גרעסערע הויפענס, נאר עס העלפט נים. פערדריסט דאס איהם, און ער נעהמט הילפלאז שמייכלען:

—אבי איך האב געמיינט, אז איך בין רייך! — — —

צולאכט זיך חנה ערשט פון דאס ניי:

— דאס לאך איך דאך פון דיר — זאגט זי — פארוואס דו האסט פערגעסען, אז מיין געלעכטער איז דאך אויך דיינער, דיינער; פאר וואס דו קאנסט קיינמאל נים נעדיינקען, פאר וואס דו קאנסט קיינמאל נים בענעהמען, אז איך בין דיינע. און אז אלעס, וואס אין מיר איז דיינס. דיינס — — —

און ס'איז נאכט און עס רעגענט. און זייערע הערצער זיינען פול און פאר זייערע אוינען וויעגען זיך צוויי פולע וואג־שאלען, — צוויי ליכ־טיגע זונען, — צוויי ליכטיגע זונען פון טויזענדער, פלאטערדיגע קאלירען, פון טויזענדער פארבינע פייערלאך, און זיי קוקען אויף די זונען און ווערען פון זיי פערשטראהלט און פיהלען ווי צוויי גליקליכע קינ־דער — — —

ברוך צועפענט די אויגען. אין צימער איז פינסטער און אין דרויסען רעגענט. עס רעגענט.

עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין חנה אין איהר ליכטיג־בלויען קלייד מיט די גרויסע פערלמוטערנע קנעפ, וואס ציהען זיך אויף דער לינקער זייט פון קלייד, פון אויבען ביז אראפ. און וויפיעל שלאנקער

זי זעהט דאָס אויס אין דעם בלויען קלייד מיט דער שורה ליכטיגע קנעפּ מיט די האַלב־רונדע, ווייס־בעזוימטע פּעטליעס, וואָס בויגען זיך איבער איהר לינקער רונדער ברוסט, איבער דער לענגליכער טאַליע ביז אַראָפּ איבער דער שלאַנקער, לינקער פוס. און ווי גוט עס איז פון דיר, וואָס דו ביזט איצט געקומען! ... חנה, מיר דאַכט, דיין קינד וויינט. חנה, דו הערסט ניט? פאַר וואָס לאָזטו דאָס וויינען? וואו וויינט דאָס? וואו האָסטו דאָס געלאָזט? דאָס געוויין וואַשט זיך דאָך אין מיין בלוט, חנה. חנה! — — — — — און עס זיינען דאָך פאַראַן אַזוי פיעל אונ־שולדיגע וואָס זינדיגען — — — — — — — און וויפיעל עס זיינען נאָך דאָ אונשולדיגע, וואָס וועלען זינדיגען, בלויז דערפאַר, ווייל זיי ווייסען נים פון גאָט, דעם גאָט פון אמת און ריינקייט. חנה! די ווייטע וועגען, און ערד ארבייט, ערד ארבייט, חנה! דאָס קאָן אונז נאָך ראַטע־ווען. דאָס קאָן אונז נאָך צוריק אומקעהרען צו גאָט, און מיין גאַנצער פּלאַן וועט דאָך באַלד פאַלען מיט אַ געוואַלדיגען קראַך און איך ארבייט נאָך, אז דער קראַך זאָל זיין וואָס שטאַרקער, וואָס הילכיגער — — — און דו האָסט אפנים געמיינט, אז מע קאָן חתונה האָבען מיט מאַקסען און דאָס קינד זאָל געבוירען ווערען פון ברוך'ן. איאָ אַזוי האָסטו געמיינט? .. דו האָסט געמיינט, אז דאָס קען געשעהן אַזוי, דורך אַ נס.

חנה געהט פון טהיר צו זיין בעט, כמעט שוועבענדיג, אָבער דאָס צימער צו־ציהט זיך פאַר איהר, ווערט אַלץ לענגער און לענגער — — — און אין דער פינסטערניש פון דעם לאַנג־צוצויגענעם צימער, לויכט זיך די בלויקייט פון איהר קלייד, די קלאָרקייט פון איהר פּנים און די לויי־טערקייט פון איהרע גרויסע, ווייטע אויגען — — — און ווי שלאַנק און ביינינג זי איז. און ווי שעהן איהרע הענט זיינען! אָט די ווייסע הענט וואָס בליהען מיט פריש־ראָזע רעדעלאַך. — דיינע הענט שמעקען דאָך מיט אַזאַ צאַרטער ליעבער ווארימקייט! און פאַר וואָס פאַרגעס איך אין אַלע אַנדערע פרויען, ווי נאָר זיי געהען אַוועק פון מיר? און פאַר וואָס געדיינק איך דיך אפילו דאַן, ווען דו ביזט ניט נעבען מיר? און פאַר וואָס איז מיר איצט אַזוי שווער מיין קאָפּ? איך וואָלט דאָך איהם איצט אַזוי גערן געוואָלט צושלאָגען אָן אַ שטיין — — —

און דאָס צימער ציהט זיך נאָך אַלץ לאַנג און לענגער און חנה געהט און געהט. — — —

חנה! דו נעדריינקסט. — איך און דו — צוויי קליינע קינדער זיצען אויף דער ערד און שפּיעלען זיך מיט פאַרבינע, הילצערנע אייער? צוויי קליינע קינדער און אַזוי פיעל פאַרבינע אייער! כאַ־כאַ־כאַ! ווי שעהן און ווי קלוג דו פלעגסט דאָס נאָך לאַכען אלס קינד!.. חנה. וואָס איז מיט דיר, דו וויינסט. — — — ער פערמאַכט די אויגען און נעהמט זיך אַ מיעדער וויעגען, זיצענדיג אויפ׳ן בעט. אין דרויסען רעגענט. חנה קומט צו. זעצט זיך שטיל אַנידער אויף׳ן בעט נעבען איהם. נעהמט אַרום מיט איהרע גוטע הענט זיין מיעדען קאָפּ בויגט איהם צו איהר ברוסט. פון איהרע אויגען גיסען זיך טרערען, דאָס זיינען טרערען פון אַ שטילער שוועסטער, פון איין גוטער מאַמע. זיין קאָפּ וואַרעמט זיך איין אין איהרע הענט אויף איהר ברוסט. נאָך דעם לאָזט זי איהם שטיל אראָפּ אויף איהר שויס. זיינע אויגען־דעקלעך זיינען שווער און ווילען זיך מעהר ניט עפענען. שלאָפט ער איין. ער שלאָפט איין... און אָט דערפיהלט ער אויף זיין פּנים צולאָזענע האָר... ער דערפיהלט אַ גרויל איבער׳ן לייב. און באַלד דאַרויף צוטראָגט זיך אריבער זיין קאָפּ אַ משנע׳נער געלעכטער. דאָס לאַכט זיין משונע׳נע מאַמע! — — — ער ליגט דאָס גאָר אין שויס פון זיין מאַמע — — —

ער שפּרינגט מיט אַמאָל אויף ווי אַן אָנגעצונדענער. — פון דעם וויל ער ניט טראַכטען. ניין, ניין!

ער נעהמט אראָפּ פון בעט. ער וועט אָנצינדען דעם לאָמפּ, פייער, פייער! ער וועט אריינרופען לאָלא׳ן — — —

ער בלייבט אָבער שטעהן אין מיטען פון דעם פינסטער׳ן צימער, ער דערמאָנט זיך: — עמיצער האָט נעדראפּעט די טהיר — — — עמי־צער האָט נעדראפּעט די טהיר!... דאָס איז ניט נעוועזן לאָלא׳ס דראפּען. ניין, ניין.

ערשטער עפּילאָג:

דאס פֿאַרבּלוטיגטע אינגעלע

פארנאכט

אויפ׳ן הימעל, אויף מערב, איבער א פעלד פון טורעמס און דעכער, איבער טיעפע, לאנגע גאסען, דורך וועלכע דער גרויסער, אין שטאהל און אייזען געפאנצערטער ריעז, פיהרט זיינע מחנות פון דער ארבייט — צו־ברענען זיך פייערען, ברענען און שפרייטען זיך איבער וואלקען און וואלקען. וואלקען נאך וואלקען קומען אן גרויע, מיעדע און ווערען פער־גאפט פון דער פייערדיגער רויטקייט, ווערען יונגער, פרישער, בלוטיגער.

קאן ברוך ניט איינזיצען אויף זיין ארט און ער נעהמט זיך שפאנען איבער׳ן צימער. ס׳איז אבער ניט דאס. — ——

נעהט ער ארויס.

וואוהין ?

גלאט אזוי.

אין מיטען זעהט ער זיך ארום, אז ער איז אויף׳ן וועג צו חנה׳ן — — מארגע...

אין קאפ נעהמען זיך בלעטערען געדאנקען, וועגען דעם ווי חנה איז דאן קראנק געווארען. ווי מע האט געמאכט די אפעראציע. איין מאל און נאך אמאל און ווי געצווינגען האט זיך לאנג־לאנג ביז זי איז אריינגעפאלען אין א געפעהרליכער, היציגער קריינק. און האט א לאנגע צייט געשוועבט צווישען לעבען און טויט און נאך דעם האט זיך די שעהנע חנה אויפגע־

תויבען פון בעט, מיט אַן אויסגעצויגען־פערמאַטערטען געל־שאַווערצען פנים. די באַקען זיינען שוין אויף שטענדיג געבליבען איינגעפאַלען און מיט געלע פלעקען; און אַז זי האַלט זיך נאָך ביז איצט אין איין דאָקטאָרען. אָפט הינקט זי אונטער און פאַראַן אַ סברה, אַז זי איז אין געפאַהר געליימט צו ווערען. און אַז קיין קינדער, זאָגען די דאָקטוירים, וועט זי שוין מיין ניט קאָנען האָבען. און ווי שרעקליך זי זעהט איצט אויס! — ווי אַ מכשפה... ווי שרעקליך עס שלאָגען זיך איצט אַרויס איהרע האָר און עס סטאַרטשעט אַרויס איהר נאָז, אָט דער געוועזענער שעהנער נאָז! און ווער איז אין דעם שולדיג? אפשר דער שוואַרצער אָדלער, אויף וועלכען איך בין מיט איהר אַלס קינד אַרומגעפלויגען דורך די בלויע נעכט, צווישען הימעל און שטערען? אָבער, צו בין איך דען שולדיג פאַר דעם, וואָס דער אָדלער איז שוואַרץ געוועזען? צו האָב איך איהם דען אויף שוואַרץ געפאַרבט? — — — אַ קינדערשע נאַרעשקייט, אַ מעשה מיט אַ בת מלכה, אַ שלאָס, אַריעז און חנה... אָט אַזוי ווערט דאָס אַ מענש געבוירען אויף דער וועלט, קומט אָן פון ערגעץ אַ ווייטקייט, שפּאַציערט זיך דורך אויף דער וועלט, טרוימט, פּלאָנט, בויט — — — און אַזוי לעבט ער און לעבט, ביז ער טראָגט זיך אָפּ ערגעץ אַהין אין רוים, אין דער ווייטקייט אַריין. — — — — — — — און צו וואָלט דען געוועזען בעסער חתונה האָבען און געבוירען קינדער, — קינדער וואָס זאָלען וואַקסען פאַר אָט דעם ריעז פון שטאָהל און אייזען? און זיי וואָלטען געוועזען ניט קיין אידען און ניט קיין גוים. זייער אייגענע שפּראַך וואָלט ביי זיי דער ריעז צוגענומען און וואָלט זיי דערפאַר געגעבען מיטלען געגען קינדער האָבען — — — און אָט דער רעדאַקטאָר בערגער, וואָס האָט איהם ערשט נעכטען אָנגעכאַפּט מיט טענות: —„וואָס ווילט איהר נאָך אַלעמען האָבען מיט אייער מאָראַל פּרעדיגען?" „אָט דאָ ניט לאַנג צוריק איז צו מיר אין רעדאַקציע געקומען אַ יונג ווייבעל און איבער אייך געוויינט מיט ביטערע טרערען". „נאָכדעם ווי זי האָט אייך געהערט דרשנען... האָט זי, נאָך איהר מיינונג, גענומען פערשטעהן, אַז זי האָט די גאַנצע צייט געזינדיגט מיט איהר אייגענעם מאַן. איצט אָבער פיהלט זי, אַז זי קאָן ניט ווייטער.... נעהן האָבען קינדער קאָן זי אָבער ניט „אַפּאָרדען", ווייל דער מאַן איז אַן אָרימער אַרבייטער" און ס'האָט מיר גענומען אַ היבש ביסעל צייט ביז איך האָב זי געבראַכט צוריק צום

שכל — — — אָבער ס'איז נאָך אַלעמען זעהר ניט פיין פון אייך, געהן צו פּערפינסטערן יענעם דעם לעבען. וואָס מאַכט אייך אוים, אז מענשען האָבען הנאה..." און איבער דעם רעדאַקטאָר'ס לעצטער צינישער בע־מערקונג קומען ברוך'ן באלד ארויף אויף'ן זינען לאה און נחום, וואָס האָבען שוין לאַנג חתונה געהאַט, וואוינען צוזאַמען און האָבען קיין קינדער ניט. און ווי אונגאַטירליך לאה איז געוואָרען!.. איהר גאַנצער אויס־זעהן און איהר שטענדיגער אונטער'מייכלען — — — אזוי ווי זי איז עפּעס אַלעמען שולדיג — — — וואָסער א מאָרנע שטראָף עס איז אָט דער שמייכעל, וואָס בעווייזט זיך ביי פרויען נאָכדעם ווי זיי הערען זיך אויף צו פּיהלען ריין, נאָכדעם ווי זיי זיינען מיט זייערע מענער צוליעב גאָרניט! — — — כאָטש קיינער דאַכט זיך האָט צו זיי קיין טענות ניט, און זיי אַליין מיינען, דאַכט זיך, אויך, אז זיי זיינען אין גאָר ניט שולדיג, נאָר זייערע אויגען פּערליערען די מעגליכקייט צו קוקען נאַטירליך פאר זיך — עס פעהלט זיי אוים רוים — שמייכלען זיי — — — עפּעס א פּוסטקייט בעווייזט זיך פאר זייערע אויגען — שמייכלען זיי — — — עפּעס ווארגט זיי — און זיי שמייכלען — — און ווי לאַנג לאה האָט איהם שוין ניט געבראַכט קיין בלומען! — — אָבער — טראַכט ברוך ווייטער — אויב זי וועט דורך א צופאַל אָנהויבען שוואַנגערען, וועט זי געווים צוריק ווערען נאַטירליכער, הארציגער, פאר איהרע אויגען וועט זיך ווידער בעווייזען א רוים, א ווייטקייט און דאַן וועט זיך איהר אפשר ווידער פּער־וועלען בריינגען ברוך'ן בלומען — — — אוןביילקע איז אוועק. וואו? ווער ווייס? — — — חנה האָט ניט געקאַנט פּערטראַגען ביילקעס ריינ־קייט, ביילקעס שעהנקייט, און ביילקע האָט ניט געקאָנט און ניט געוואָלט פּארטראָגען חנה'ס אייפערזוכט — — — זי איז ערגעץ אוועק און דער בלאַסער בינעם איז פון דאַן פּערפאַלען געוואָרען! אך, קינד! ווי לויטער געלויטערט דו ביזט. און דו, חנה? דו שמייכעלסט נאָך אַלץ?.. מיין חנה, מיין גוטע, שלעכטע חנה.

און אָט איז שוין זייער הויז. ער הויבט זיך אויף אויף די טרעפּ, קלאַפּט אָן אין טהיר. חנה קומט איהם אנטקעגען:

— אָ, ברוך! אזא נאַסט! אזא לאַנגע צייט! וואָס איז דאָס מיט אייך געווען?!

עפּעס האָט ער דערויף געענטפערט — — — האָט אויפגעהויבען

די אוינגן, — און דערזעהן פאר זיך איהר אויסגעצווינגען־פערפלעקט פּנים מיט די צוגליהטע, גרויסע אוינגן... און אז דער קנויל פון איהרע האָר איז אזוי נאכלעסיג פערדרעהט אויף א זייט... מן הסתם דיענט ניט איי־נע פון איהרע הענט — יאָ, די רעכטע האנט, דאכט זיך, הענגט טאָקע ווי א געליימטע — — —

— חנה!..

האָט זי מיט אמאָל אָראָפּגעלאָזט די ברעמען און זיך דערמאָהנט:

— מאַקס איז אין דרויסען, אויף'ן דאך — — —

— חנה! — — —

האָט זי אויפגעהויבען די ברעמען און א שמייכעל געטהון. — — —

—חנה!

איז איהר שמייכעל נאָך שאַרפער געוואָרען, דאכט זיך, גיפטינער. און אזוי שמייכלענדיג האָט זי זיך אויסגעדרעהט, איהם איבערגעלאָזען אין מיטען צימער און איז הינקענדיג אוועק צום פענסטער. — — —

— חנה, חנה! — האָט אין איהם אויסגעשריען — — אין פאר וואָס זיינען דיינע האָר אזוי שרעקליך צושויבערט? חנה! און פאר וואָס שמייכעלסטו אזוי? פאר וואָס טהוט עס דיר אזוי פיעל הנאה, דיין שרעקליכער אויסזעהן? און פארוואָס הינקסטו? חנה! צו איז דאָס טאַ־קע אמת, אז דו ביזט אין געפאהר געליימט צו ווערען? און פארוואָס שמייכעלסטו דערביי פּונקט ווי די וואלסט צובראָכען ניט זיך, נאָר עפּעס מיינע א זאך? — — —

און ער איז ארויס און ארויף צו מאַקסען.

— וואָס איך זעה! — ברוך! ברוך! ווי קומט דאָס? אזא לאַנגע צייט?! זעץ זיך. אָט איך טראָג פאר דיר ארויס א ביינקעל. אי־אי־אי אזא־א נאַסט.

ווען זיי האָבען זיך געזעצט, האָט זיך מאַקס גענומען קלאָגען:

— אַן אונגליק! אויף מיין וואָרט. מען זעהט קיין לעבעדיגען מענ־שען אין די אויגען ניט אַן! און פרעג וואָס? — האָב איך דען וועמען שלעכטס געטהון? אויף'ן שטיינער, דאכט זיך, אלע מאָל געוועזן א גוטער ברודער, יעדען דער בעסטער פריינד און איך וויים? אדרבא, זאג דו אליין — פאר וואָס זאָל מען צו מיר ניט אריינקומען, פארוואָס מיידען אונז אלע אוים אזוי ווי א — איך וויים וואָס? — — — אָט למשל דו אַליין,

איך ווייס — — — — דאכט זיך, די בעסטע, גוטע פריינד. נון. — — — — נאָר נאַרניט. אזוי איז דאָס. ס׳איז נאָר א פערדראָסיגע זאַך. דו פער־שטעהסט? צוליעב וואס לעבט א מענש — ניט קיין פריינד, ניט קיין בעקאנטע, ניט גאָר ניט — — — גלאַט אזוי אין דער וועלט אריין? —

די ווערטער נעהמען פאַלען אויף ברוך׳ן ווי שווערע שטיינער, ער פּרואווט זיך פערענטפערען, ניט איהם צו פארשטעהן, אז עס דאכט זיך איהם נאָר אזוי, אז ער קוקט זיך איבערהויפּט צו פיעל צו, צו אזעלכע נארישקייטען. ס׳איז דאָך אמעריקא. מענשען האָבען קיין צייט ניט. — — — און וואָס איז גלאַט דער קומען? עפּעס רעדט ער דאָך גלאַט ווי אקינד. — — — —

און עס ציהט זיך אזוי אוועק זייער געשפּרעך. און מיט יעדען וואָרט און מיט יעדען פינטעל פון אויג ווערט אלץ נאכטיגער, פינסטע־רער און די שטימען נעהמען קלינגען אלץ פער׳חלום׳טער, הארצינער, און ווי מיט אַן אָנגעשפּאָלטענעם אָפּקלאַנג — — — און די לופט ווערט אלץ פולער און פולער מיט פארנאכטיגע קינדער־ליעדער. דאָס האָט דער גרויסער ניו יאָרק אויסגעשאָטען זיינע יונגע קינדער אין זיינע טיעפע, שטיינערנע גאסען, צושטעלט די מיידלאך אין קלענערע און גרעסערע רע־דער און זיי זינגען איהם אמעריקאנער פאָלקס־ליעדער. טראָגען זיך די ליעדער פון פיעלע יונגע העלזער. און וואָס דונקעלער עס ווערט דער דרויסען, אלץ ערנסטער, פערבענקטער ווערען די געזאנגען. אלץ פולער ווערט מיט זיי די לופט. די לופט שפּינט זיך איבער מיט א נעץ פון אונשולדיגע פאָלקס־ליעדער, און ברוך׳ן דאכט זיך, אז, אָט־אָט, רייסט זיך אָפּ די נעץ — — — און עס נעהמט רעגענען מיט ליעדער.

„חברה שקצים“ פער׳גנב׳ענען זיך פון מאָל צו מאָל, רייסען זיך פּלוצלונג אריין אין א ראָד, די מיידלאך ווערען כלומר׳שט צושראָקען, צו־לויפען זיך מיט א קוויטשעריי. עס דערהערט זיך א קריגען פון קינדער מיט קינדער. אין מאקסען ציטערט דערביי אויף עפּעס א געפיהל: — קינדער!... אָט... ווי די קינדער וואָלטען, זיך קריגענדיג, צו איהם ארויס־געשריען: — אָט זעה, מיר זיינען קינדער. אזוי פיעל קינדער — — — — און באלד ווערט די ראָד אויפ׳ס ניי געשלאָסען און עס ציהען זיך וויעדער די קינדערשע געזאנגען. און די לופט ווערט פון זיי, ווי מיט גאָלד גע־שפּינען.

אַט ווערט שוין גאָר טונקעל. און גאָר אַנדערש צוזינגען זיך די מייד־לאַך, די פערשייטע איינגלאָך פערלירען דעם חשק זיי צו שטערען — — —
אַ טייל נעהמען מיטזינגען, אַנדערע — האָבען פלוצלונג פון ערגעץ גע־בראַכט צו שלעפען, מיט גרוים פּאראַד, אַן אַלטע מאַטראַץ, איהם צוליינט אין מיטען גאַס, בעגאָסען מיט קעראָסין און אונטערגעצונדען עס פּראַלט אַרויף אַ רויטער פייער, עס שפּריצען פונקען. און באַלד האָבען חברה נאָך ערגעץ אַ הילצערנעם קאַסטען בעקומען, איהם אין שטיקער צובראָכען און נאָך אַפייער צוליינט. די פייערען שפּרינגען אויף און שפּיעגלען זיך אויס אין די פענסטער פון די נידעריגע עטאַזשען. קינדער זינגען און שפּרנגען אַרום די פייערען. — קינדער! אַזוי פיעל קינדער — — —

ברוך און מאַקס זיינען ווי פער'כשופ'ט, פערוויעגט געוואָרען. דאַכט זיך, דער דאָך, די הויז, האָט זיך אָפּגעריסען, שווימט, שווימט מיט זיי איבער דער נאַכט, ווי איבער אַ ים, אַ שוואַרצען — — — און רעיונות שווערע, פערביינקטע קריכען אין קאָפּ, פּרעסען דאָס האַרץ.

מאַקס טענה'ט גאָר עפּעס אַזוי... אָווטאָמאַטיש. ער טענה'ט וועגען דעם, ווי קלוג ברוך האָט דאָס דורכגעפיהרט דעם סטרייק: — — — דאָס איז דאָך געווען אַזוי קלוג, אַז די „באָסעס“ קאָנען זיך ביז נאָך איצט ניט אָפּחידושען. און איך ווייס... עפּעס גאָר אַ קליינינקייט אויסצורערען! — בעטראַכט נאָר אַליין — אַזוי פיעל אַרביימער און זיי האָבען דאָך שוין די לעצטע צייט גענומען אונטערעדען, אַז דו ביזט אַן אונטערגע־קויפטער פון די „באָסעס“ אויף מיין וואָרט. און איך ווייס — — — ס'האָט דאָך געהאַלטען ביי אייך ווייז וואָס? — — — און היינט וואָס פאַר אַ יוניאָן מיר האָבען דאָס איצט! ס'איז פּשוט אַ פּערגעניגען, אויף מיין וואָרט. און איך ווייס? — מען זאָגט, אַז דו ווילסט גאָר איצט אָוועקפאַהרען, דאָס איז דאָך טאַקע פּשוט אַ פערדראַסיגע זאַך. איך מיין אַדרבה, בערעכען נאָר אַליין — — — און וואָס איז גלאַט דער „פּאָה־רען“? אַדרבה, בעטראַכט זיך אַליין. און ביז וואַנעט איז דער שיער ניט קאָנען איינזיצען אויף איין פּלאַץ? און וואָס איז דער תכלית? הערסט, ברוך, אויף מיין וואָרט — — — נאָר וואָס איז שייך? — — — איך ווייס. איך מיין, נאָר גאָר ניט, אַ? — — —

מאַקס שטימע ווערט דאַכט זיך ווי פערשטיקט.

ברוך הערט און הערט ניט. — און טראַכט — — — און אַט דער־

מאַהנט זיך בריך, אז ווען ער האָט נאָכגעקוקט חנה'ן, ווען זי איז מיט איהר שמייכעל אוועק צום פענסטער, האָט ער דערזעהן זיין געשטאַלט אין שפיגעל. — זיין געשטאַלט שטעהט נאָך דארט און ווארט.... — זיין געשטאַלט איז נאָך דארט פערבליעבען, אין צימער מיט איהר — — — און ברוך גיט א שמייכעל צום געשטאַלט. דאס געשטאַלט פערשטעהט איהם און ענטפערט אָפּ מיט א שמייכעל און פערלאזט גלייך דעם שפיגעל און געהט שמייכלענדיג צו צו חנה'ן, ווי זי שטעהט אזוי פערטראַכט ביים פענסטער און קוקט ארוים צו דער גאַס, צו די קינדער... און דאס געשטאַלט נעהמט ארום איהר קאָפּ, בויגט איהם צו צו זיך און קושט איהם.

— חנה! חנה'קע! וואָס טראכטסטו אזוי פיעל? וואס מאַכסט זיך נאריש? ביזטו דען א שלעכטע? דו ביזט דאָך א גוטע. דו ביזט דאָך מיין גוטע חנה'קע.

חנה! אלע מאָרגען, ווען איך שטעה אויף, אלע נאַכט, ווען איך לייג זיך, זאָג איך צו זיך: „דאָס, וואָס דו האָסט געוואָלט האָבען, פון וואָס דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אימער און אייביג דיינס. עס לעבט, וואקסט און צובליהט זיך אלץ ליעבער און שעהנער פאר דיר.

ליעבע? — איז דער גרעסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז דער שעהנסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז א נאַשעריי אין א פּאַסטקע.

און דער וואס וויל די נאַשעריי, זאָל צו איהר ניט צוגעהן נאָהענט. זאָל ער בעסער פאר וועהטאג מיט די אייגענע ציין דאָס אייגענע הארץ בייסען.

דער, וועמעס מארך איז גרעסער ווי ביי א מויז, זאָל ניט צוגעהן צו דער נאַשעריי גאָר נאָהענט.

מען דארף קאָנען זיין ווייט. מען דארף קאָנען זיין גלייכגילטיג.

חנה'ס אויגען נעהמען דערביי שפּריצען מיט שמייכעל און גיפט. און זי שרייט אויס:

מען דארף קאָנען ניט מורא האָבען פאר'ן לעבען. מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פיינגלינג! מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פיינגלינג!

— יאָ, חנ׳קע! ביזט נערעכט, מען דאַרף קאָנען ניט זיין קיין פּינגלינג. מען דאַרף קאָנען זיין אליין — — — מען דאַרף נאָר קאָנען, אָהן מורא קוקען דער אייבינקייט גלייך אין פּנים אריין. דאן הערט מען אויף צו זיין איהר קנעכט, דאן ווערט מען איהר גלייכען.

עס קלינגען אין פענסטער אריין קינדער־ליעדער; — וואָלסטו כאָטש איין ליעד געהערט, וועלכע דיין מאמע האָט געהערט פון איהר מאַ־מען — — — חנה!.. און די קינדער זיינען דאָך דערפאר ניט אנגע־קניפּט אין די מאַמעס. און עפּעס וועט דאָך דערפאר אין זייערע הער־צער בלייבען ניט צוגעוואָרעמט... און וואָסערע מאַמעס וועלען אָט פון די קינדער אויסוואַקסען? — מאַמעס, וואָס קייען „טשואינג־גאָם“, ווען זיי זוינגען דאָס קינד, מאַמעס, וואָס קייען „טשואינג־גאָם“... און וויפיעל פון אָט די קינדער זיינען דאָס געבוירען געוואָרען דורך א צופאַל? — מאַ־טע־מאַמע האָבען ניט געוואָלט, נור עס האָט געטראָפען אַן אומגליק...

חנה׳ס אויגען גלאַנצען פלוצלינג אויף: — זי וועט איהם טרעפען אזוי, אז ער וועט אזש פערציטערט ווערען פון וועהטאָג! — זי וועט איהם פרעגען:

— פאר וואָס ווילסטו ניט געדענקען דיין מאַמען?.. דיין... וואָס?

— דו ביזט א העלד? — האָסט א שטיינערנע הארץ און אן אייזערנעם ווילען ניט צו טראַכטען וועגען זאכען, פון וועלכע דו ווילסט נים! דו קאָנסט געהן א ר ו ם דער פּאָסטקע? קאָנסט מיט די איינענע ציין דיין איינען הארץ בייסען? כאַ־כאַ־כאַ! — מיט די איינענע ציין דאָס איינען הארץ בייסען, כאַ־כאַ־כאַ! — — —

אָבער זי הויבט בלויז אויף אויף איהם איהרע גרויסע, צוגליהטע אויי־קען, קוקט איהם אָן א ווייל און ניט א שמייכעל.

דאָס געשטאַלט בעמערקט דאָס, פערשטעהט וואָס דאָ האָט געזאָלט קומען, אבער... — דאָס קוקט זי דאָך אזוי אויף זיינע גרויע האָר אין קאָפּ, — דאָס איז נאָר ניט. זי געדיינקט דאָך נאָך דאן אין דער היים, ווען ער איז פּלוצלונג אין איין נאכט גרוי געוואָרען— — — יענע נאכט... ביי איהר אין צימער, נאָך האַלב נאכט. דאָס לעמפּעל האָט געברענט אזוי טונקעל — — — און ער האָט אהן אויפהער געשפּאַנט איבער׳ן צימער א שטומער, א שטומער. זי האָט מיעד איינגעדרימעלט אין די קליידער, זיצענדיג אין שטוהל. אז זי האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט זי פּלוצים דער־

זעהן, עמיצער א הויכער, א גרויער שפּאַנט אום איבער'ן צימער!... ברוך! — שרייט זי אויס. גערהט צו איהר צו אַט דער הויכער, אַט דער גרויער — — — זי דערקאַנט איהם — — שפּרינגט אויף פערצווייפעלט און פאַלט איהם אויפ'ן האלז. — ברוך! ברוך! ברוך! — און ברוך שווייגט, ער מיינט: מן הסתם האָט זי ערשט אין חלום דאָס שרעקליכע אומגליק געזעהן... נאָר אַט דערזעהט ער זיך אין שפּיעגעל און ציטערט אויף, ווי די הויט אויפ'ן לייב וואָלט איהם גענומען שטיינערען... און אין א ווײלע ארום זאגט ער פערביסען: ניש־קשה, א אידען פּאַסט אַזוי — אידען דארפען געבוירען ווערען גרויע, גרויע — — — —

אויסגעקראכען זיינען אין א צייט ארום זיינע האָר און וויעדער איז דער קאָפּ שוואַרץ געוואָרען. איצטער אָבער קלייבען זיך די גרויע האָר נאָר אויף אן אנדער אופן — איינציגנווייז — — — אַט זי קאַן אריינ־ליינען די האַנד אין קאָפּ און זיי איבערצעהלען. און ער קלייבט זיך אויפ'ס ניי פאָהרען אין דער וועסט. צו ווייס זי דאָס? איהם פלעגען דארטען ליעב האָבען די פערד, די עזלען. טאָמער פלעגט אן אנדער ארבייטער פערמולירען א פערד, אן עזעל, פלעגט איהם דער בעל הבית אוועקנעהמען פון יענעם ארבייטער און איהם איבערגעבן צו ברוך'ן אין אַקער. ביי ברוך'ן פלעגט ער זיך היילען. — וואָס, דו שמייכעלסט נאָך אַלץ? חנה'קע! דאָס איז דאָך שלעכט פון דיר. דו מיינסט: איך אנטלויף... גלויבסט — איך בין בעזיעגט, חנה. איך בין דאָך דער נאַר וואָס האָט זיך אָנגעבונ־דען אן דער אייביגקייט... פון מיר גערהט דאָך קיין זאַך ניט פער־לאָרען. נו, זאָל שוין זיין געגנוג. זעץ זיך אוועק. אַט אַזוי. איך צולאָז דיר דיינע לאַנגע האָר. איך וועל זיי דיר פערקעמען אַזוי, אז דער קנויל זאל ליגען אויפ'ן ריכטיגען פלאַטץ. עס זאל זיין אַזוי ווי דו האָסט ליעב. דו מיינסט, אז דו ביזט שוין מעהר ניט שעהן?... פאַר וואָס מיינסטו אַזוי שלעכט? — דו געדיינקסט דאָך נאָך דאָס פארבינע איי, מיט וועלכען מיר האָבען זיך אמאָל געשפּיעלט? — צועפענט מען דאָס גרויסע, רויטע איי, ליגט אין דעם א קליין איי פון אן אנדער פארב, צועפענט מען דאָס אנדערע איי, ליגט אין דעם א קליין איי פון נאָך אן אנדער פארב, און אויך דאָס איי צועפענט זיך! און אַזוי אַלץ ווייטער און ווייטער — — — און ווען עס האָט זיך אביסעל אָפּגעריבען דאָס פאַרב פונ'ם ערשטען, גרויסען איי, איז וואָס? — — — — מיר האָ־

בען דאָך אבער ביירע געוואוסט, אז אין דעם ליגט א גאנצער אוצר פון שעהנע, ריינע אייער — — — אייער, אייער און אייערלאַך.

און ווען כ׳האָב אמאָל פלוצלינג געגומען און פאר דיר אין די אויגען אריינגעוואָרפען דאָס איי אין פייער — — — ווי דו האָסט דאָס אויף מיר אנגעשטעלט א פּאָר ווילדע אויגען! האָסט זיך באלד צואוויינט און אין מיטען געוויין אוועקגעלאָפען מיך קלאָגען צו דער מאַמען. אָבער איך? — פון מיר נעהט דאָך קיין זאך ניט פערלוירען — איך האָב דאָך נאָך ביז איצט יענע איי און יענע חנה׳קען. איך פערמאָג דאָך א גאנצע טשע־רערע מיט חנה׳ס, חנה׳ס און חנה׳קעס — — —

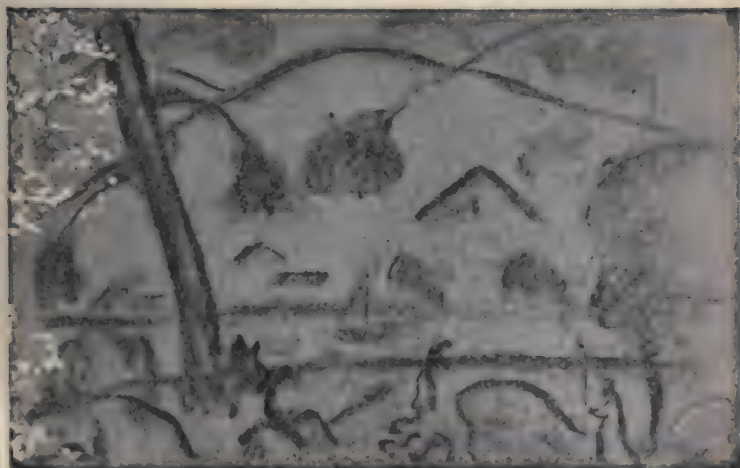
די הויכע נאסען לויפען אהער און אהין, מענשען נעהען אויף און אפּ. יאָגען זיך, כאַפּען פרישע לופט און הויך איבער זיי צינדען זיך די עלעק־טרישע לאָמפּען. צינדען זיך ציטערדיג ווייסע, בלאַסע, און לויפען אויעק אין גלייכע שורות אין דער נאַכט, איבער די טיעפע, לאַנגע גאַסען. און — פלאַטערען ציטערדיג איבער די קעפּ, איבער די פּנים׳ער... און איבער מויערען און דעכער צינדען זיך אָן פערשיעדענע עלעקטרישע אויפשריפ־טען און בילדער — אָט פלאַטערט אויף א גאָלדענער אָדלער, מיט ווייט צושפּרייטע פליגלען. און אָט א שטערען, וועמעס שטראהלען עס צינדען זיך און פערלעשען זיך, פערלעשען זיך און צינדען זיך ווידער אָן. און די אויפשריפטען, און די בילדער, ענדערען אָפט זייערע קאָלירען — אָט ברענט שוין דער הויכער טורעם, וואס קוקט אריבער אלע דעכער. — דער גאנצער טהורם איז ווי פון פייער געבויט, איז ווי א זעהונג. אויף זיין העכסטען שפּיץ פלאַטערט א ווייסער פלאַג: דער שיין פון א רעפלעקטאָר נעהמט דורך דאָס ווייסע געוועב און עס שטראהלט גאנץ הויך אויף דעם טונקעלען, אויף דעם שווארצען הימעל, ווינקט און רופט — — — און פלאַטערט, פלאַטערט — — — דאָ און דאָרטען אויפ׳ן מיטען די גאסען ברענען קינדערשע פייערען, די קינדער מארשירען ארום זיי, פּויקען אין אן אלטער, בלעכערנער שיסעל און זינגען — — — ערגעץ האָט איין קופּע פייער אויפגעהערט צו געבען פונקען — — — פאלט א איינגעלע אויף א פלאַן: זוכט ערגעץ אויף א שטיין, קומט צו נאָהענט צום פייער, הויבט אויף דעם שווערען שטיין מיט זיינע ביידע הענטלאך איבער׳ן קאָפּ. ציהט זיך אויס און שטעהט א רגע פערשפּיעגעלט מיט רויטע שיין, און ווערט

לעננער און דינער. און אָט טהוט ער האָסטיג א שליידער דעם שטיין אוים׳ן פייער, און עס שפּרינגט אויף א גאנצע זייל מיט גאָלדענע פונקען! אלע איבּרינע קינדער זיינען פון דעם שטארק צופריעדען, און אלע ווערען זיי מיט אמאָל אָפּגענאָסען מיט א רויטליכען, גאָלדענעם שיין, און אלע נעהמען זיי דאן אויסזעהן ווי קליינינקע רויטע מענשעלאך און זיי קלאַפּען: — הורייי! — — — און נעהמען זיך נאָכטהון דעם אינגעלע...

און חנה שטעהט אליין ביים פענסטער. קוקט צו די קינדער און זעהט — — זעהט און זעהט, אָהן אן אנהויב, אָהן א סוף — — — קינדער, קינדערלעך — — — און אָט בעווייזט זיך מאר איהר א קליין קינדעלע, א שטיקעלדינגס — א פערבלוטינס — — — מיט נאָך פערמאכטע אוינעלעך — — — קוקט זי אויף דעם — — — קוקט און שמייכעלט — — —

צווייטער עפּיזאָד:

די פאָרפאָרנע שיף

דאָרטען לאָזען זיך די נאסען אראָפּ צום וואסער. פון מאָל צו מאָל שווימט דורך א פעררי־שיף און איהרע גאלדענע שורות פענסטער, שפּיגלען זיך אויס צושווימען איבער'ן וואסער — — — דער גאנצער אַנטקעגענ־דינער ברעג איז פערשאָטען מיט עלעקטרישע פייערען — פייערען — לבנות. פייערען — זונען. עס ציהען זיך פון זיי ציטערדינע, זילבערנע און גאלדענע פּאסען, וואס שטראהלען אריין אין וואסער און שטראהלען ארויס פונ'ם וואסער— פאהרט פערביי א פעררי־שיף מיט איהרע גאָלדענע שורות פענסטער, שלאָגט זיך נאָך איהר אויף א רוישיגער שוים, דער שוים יאָגט זיך נאָך דער שיף מיט כעס. עס כעס'ט זיך דאָס וואסער, פאר וואס די שיף צוטעטערט איהר די שטראהלען, די לבנות, די זונען —

פון מאָל צו מאָל פּראלט דאָרט אויף א רויטער גאז־פלאם, דער פלאָם שטראלט ארום זיך אויס א גרויסען ראנד. דער רויטער ראנד צושפּיעלט זיך איבער א פעלד פון דעכער און מויערען, וואס זיינען פון דער נאכט פערשלונגען — — — די שטראהלינע רויטקייט בענעגענט זיך מיט רויכען פון הימעל־הויכע קוימענס. די רויכען בויגען זיך, קנייטשען זיך חן'עוודיג, שפּרינגט די דויטקייט צו צו זיי, נעהמט זיי אלע ארום, רוימט זיי עפּעס איין, צושמייכלען זיי זיך אלע, ווערען רויט... און נעהמען זיך קנייטשען נאָך חן'עוודינער — — — די רויטקייט גיט זיך מיט אמאָל א שפּיענעל אינ'ם וואסער — בעוויזט זיך א פּורפּורנע שיף, פּורפּורנע זעגעל, א פערפלאמטער רויך — — — די פּורפּורנע שיף כאפּט אויף ברוך'ן

און פיהרט איהם אוועק גלייך אין דער וועסט. דארטען האָט ער זיך זיין פּארעם שוין לאנג, שוין יאהרען לאנג.

אלע מאָל — פריהמאָרגען אדער פארנאכט, ווען עס צושפּיעלען זיך די זונען אויף דעם ווייטען הימעל ראנד און די גאנצע סטעפּ — ווייט און רונד — זעהט אויס ווי א גאָלדען לאנד, ווי א וואונדער לאנד, פאהרט ברוך דאן אויף זיין גראָב־מאשין צו אויף זיין שנייד־מאשין, קלאפּען זיך שטיקער אייזען אן אייזען און רעדען צווישען זיך האלב־ווילד, אלע אויף איין מאָל — — — און אויפ׳ן גאָלדענעם פעלד שפּיעלען זיך חנה׳ס חנה׳קעס — גאנצע טשירעדעס — — — אז חנה איז נאָך גאָר יונג נע־ווען זיינען דאָך איהרע האָר געזען כמעט בלאָנד, זיינען אויפ׳ן פעלד אויף דאָ עטליכע בלאָנדע חנה׳קעס — — — ווי גוט עס איז אפּצואַרבייטען דעם טאָג אויפ׳ן פעלד שווער, פיהלען דעם טעם פון געזונטע, שטארקע בע־וועגונג! ס׳ארא ברייטער, ס׳ארא אונבעגרענצטער גליק, צו געניסען צו־פריעדען פון אָט דער שווערער מיעדקייט! און דערצו נאָך צו זעהן פאר זיך אזוי פיעל חנה׳ס און חנה׳קעס, וואס שפּיעלען זיך איבער דער ווילדער ווייט, צווישען די זונען, מיט די זונען — — — — — — — — — — — —

— —

עס קומט אן א הערבסט.

ער איז שוין אלט, אויסגעמאטערט.

די פייכקייט עסט זיך איין אין די ביינער. און פון אלע חנה׳ס בלייבט בלויז איינע — די לעצטע מיט׳ן פערשווארצטען פּנים, מיט די אויסגעטריקענטע באקען, מיט די צוגליהטע אויגען, מיט איהר שמייכעל... און אין חלום זעהט ער אָפט זיין אייגען געשטאלט — — — דאס גע־שטאלט איז נאָך יונג — — — שווארצע האָר, פערקאמט אויף א זייט הענגען אריבער דעם הויכען, ענערגיש׳ען שטערען — — — און דורכדרינ־גענדע שאַרפע אויגען, זיי קוקען שאַרף פאר זיך און טיעף אין זיך — — — די האלב־רונדע, שווארצע ברעמען נעהען זיך פער׳עקשנ׳ט צונויף איינער צו איינע — — — הויכע בריייט־צוואוואקסענע אקסעל, דיקע ליפּען מיט א ליידענשאפטליכען, קלוגען שמייכעל, קוים וואס עס שפּראצען וואָנ־סען — — —

און ווען דאס געשטאלט קוקט אויף איהם, ליגט ער — ברוך — אין

בעט אן אויסגעצווינגענער, מיט ברייט צועפּענטע אויגען, און האָט זיך מורא א ריהר טהאָן.....

עס בעוויזט זיך באַלד חנה׳סע, אין איהר ברוינעם גימנאַזיום־קלייד, די געשטאַלט צועפּענט פאַר איהר ברייט די הענט, נעהמט זי ארום, בע־האַלט זי אין זיך —

„זיי" שפּיעלען זיך, קושען זיך. זייערע ביידענס אויגען פערציהען זיך מיט א פייכטקייט, צושטראַהלען זיך פון גליק. אַט פלעכט זי איין איהר קלאָהר ווייס הענטעל אין זיינע שווארצע האָר. אַט כאַפּט ער זי אויף ד״י הענד, גיט זי א הויב העכער פון זיין קאָפּ, דערזעהט זי אין בעט דעם „אַלטען" מיט די ברייט־צועפּענטע אויגען, דערשרעקט זי זיך, לאָזט ארויס א געשריי, שפּרינגט אראָפּ, רייסט זיך ארויס און אנטלויפט — —

בלייבט די געשטאַלט אליין און זי דרעהט זיך צוריק אויס מיט׳ן פּנים צום בעט און נעהמט זיך קוקען אויפ׳ן אַלטען ברוך מיט אַזא שאַרפ־קייט, אז עס גיט איהם א טרייסעל, און ער כאַפּט זיך אויף.

אין שטוב איז פינסטער. אין דרויסען רעגענט. מחנות ווינטען טראָגען זיך איבער דער וויסטער סטעפּ און שליידערען מיט כוואַליעס רע־גען. און צופּוסענס זיצט חנה, ווי א בייזע מכשפה, קוקט אויף איהם מיט איהרע צונליהטע אויגען און שמייכעלט — — —

— — — — — —

ווינטער.

א לויטערע נאַכט.

ברוך וואַרפט זיך דורך.

אין די פענסטער קוקט אריין א זילבערנע ווייסקייט, עס שטראַהלט אריין די שנייאיגע ווייט.

נאָר ניט ווייט פון די פענסטער שטעהט דער הימעל, א דורכזיכטיג־בלויער, א פערשטערענטער — — —

עס דערהערען זיך קרעפּטיגע, יונג־קלינגענדע שטימען, א געלעכ־טער — — —

באַלד עפענט זיך אויף די טיהר, עס קומען אריין זיין געשטאַלט און חנה. ביידע פאַלען אריין אין די שניי־שיך, פרישע, אָנגעפּראַסטיגטע, מיט פלאַמיגע באַקען, שטראַהלענדע אויגען:

— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!

— כאַ־כאַ־כאַ !

— ווער איז א נאַר ? — פרענט די געשטאַלט, אראַפּנעהמענדינ פון זיך די שניי־שיך.

— דו — ענטפערט זי.

— פאר וואָס בין איך א נאַר ?

— דערפאר וואס דו האסט זיך געיאָגט נאָך די שטערען....

— הערסט ! אז דער הימעל לאָזט זיך פאר אונז אראָפּ אזוי נאָ־הענט, אז עס דאכט זיך : נאָר נאָך אביסעל, נאָר נאָך עטליכע שפאַן און דו ביזט שוין מיט דיין חנה'קען צווישען הימעל און שטערען, צווישען הי־מעל און שטערען.

— און דו נעהמסט און שפּאַנסט.

— און חנה'קע מיט מיר.

— און דער הימעל מיט די שטערען ?

— טראנט זיך פון אונז אָפּ אלץ ווייטער און ווייטער.

— כאַ־כאַ־כאַ !

— כאַ־כאַ־כאַ !

— ווער איז קלונ ? — פרענט די געשטאַלט, אראַפּנעהמענדינ פון איהר די שניי־שיך.

— איך, — ענטפערט זי צופריערען, קינדעריש.

— פאר וואס עפּעס דו נאַר ?!

— דערפאר וואס איך האָב געזאָגט : קום צוריק, וועסטטו זעהן ווי דער הימעל מיט די שטערען וועט אונז נאָכשפּאנען.

— פאר וואס־זשע קומען זיי איצטער נים צו צו אונז ?

— ווייל, — ענטפערט זי, — ווייל זיי האָבען מורא, אז ווען זיי וועלען נעהמען נעהן, וועלען מיר ווידער אנטלויפען.

— כאַ־כאַ־כאַ !

— כאַ־כאַ־כאַ !

און איבערן פּאָל נעהמען זיך קאטשען אייער פון פערשידענע פארב און גרויס. עס שלאָגען זיך צונויף עטליכע אייער, שלאָגען זיך אלע מיט אמאָל אָן, איינע אָן די אנדערע, און עס דערהערט זיך א לאַך, און זיי קאט־שען זיך אזוי אוועק צוזאמען, ווי זיי וואָלטען וועלען נאָכמאכען איהר נע־לעכטער — — —

און אַט כאַפּען זיי זיך אָן פאַר די הענד און נעהמען זיך דרעהען אין טאַנץ:

— טיראַרא, טיראַרא, טראַטאַרא!

— טראַמטי, טראַמטי, טראַמ־טאַם טאַם!

באַלד פאַלט זי צו דעם געשטאַלט, וואַרפט אַרום איהרע לאַנגע וואַ־רעמע הענט אַרום זיין האַלז און הענגט זיך אויף איהם, טוליעט זיך צו איהם, ציהט זיך און ווערט אַלץ וואַרעמער, צוגליהטער, איהרע גרויסע אויגען זיינען פער׳שכור׳ט, האַלב אָפען, פערנעבעלט. קוקען זיי אַרויף צום געשטאַלט, צו זיינע דיקע ליפּען, צו זיינע שאַרפע אויגען, צו זיין שטערען, צו די שוואַרץ־ברענענדע האָר.

די געשטאַלט צערטעלט זי, גלעט זי, קושט זי, און זעהט דערביי, מיט זיינע ברייטע אַקסעל צו פערשטעלען פון איהר דעם „אַלטען“.

ברוך ציטערט אויף, ער הויבט זיך אויף אויף זיין געלעגער, צופּו־סענס זיצט חנה און שמייכעלט — — —

ער טהוט זיך אָן שטילערהייט, גנב׳עט זיך אַרויס פון הויז, אַזוי אַז „זיי“ זאָלען איהם ניט דערזעהן — זיי זאָלען זיך ניט דערשרעקען. ער נעהמט מיט זיך קעראָסין, געהט מיט איהם איבער׳ן ווייסען שניי צום שייער. נעהמט אַרויס אַ ליטער, קריכט אַרויף, בעגיסט דעם שייער פון אַלע פיער זייטען, בעזונדער זעהט ער, אַז די ראַם פון אריינגאַנג זאָל זיין גוט בעגאָסען. ער וויל זיך שוין נעהמען אונטערצינדען, דערמאָהנט ער זיך אָבער, אַז די עזלען און דער פערד האָבען ניט נענוג שפּייז אויף מאָרגע־דיגען טאָג. לויפט ער שנעל אוועק צום שטאַל, פערזאָרגט זיי מיט עסען. דער הונט פּלאָנטערט זיך איהם צווישען די פיס, בינדט ער איהם דאָרט אָן. ער קומט באַלד צוריק צום שייער, צינדט איהם אָן פון אַלע פיער זייטען:

אויפ׳ן טיהר פון הויז בעוויזט זיך חנה. קוקט אויף איהם און שמייכעלט:

— וואָס ביסטו אַרויס? — פרעגט ער זי.

— וואָס איז?

— איצט קאָנסטו דאָך שוין ניט אַריין צוריק.

— פאַרוואָס?

— „זיי“ האָבען פערנומען די בעט — — —

— און דו? — פרעגט זי און שמייכעלט.
— איך נעה אין פייער.
— אין פייער?
— יא.
— נעהם מיך אויך מיט.
— דיך אויך?
— יאָ.
— קום.
ווי נאָר זיי קומען צו דער טיהר, צינדט זיך די ראָם פאַר זיי אָן.
— ס'ארא פייער! ס'ארא פייער, פייער, פייער! — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

ניו יאָרק, 12--1907.

אויף דער . זייט דרוקן מיר ווידער דעם אָריגינעלן קאפיטל זיבן, וואס איז אויסגעלאזן געווארן אין די פריערדיקע אויסגאבן פון דעם בוך.

קאַפּיטעל 7.

נאָך אין וויג פלעגט ער קענען אַפּליגען שעה'ן לאַנג און קוקען אויפ'ן פייער פון לאָמפּ מיט אַ מורא'דיגען ערנסט.

ווי נאָר מען פלעגט אנציגדען די לאָמפּ פלעגען דעם קינד'ס אויגען ווערען גרעסער, משונה'דיג־גרויס! — און מען פלעגט איהם ניט קענען אָפּרייסען פונ'ם פייער. און פלעגט מען אויסדרעהען דאָס וויעגעל פונ'ם לאָמפּ, אָדער פערשטעלען פון איהם דאָס פייער, פלעגט ער זיך צואוויינען, און האָט ער אין גרעסטען געוויין דערזעהן פייער, פלעגט ער באלד אנט־שווינען ווערען, ווי ער וואָלט נאָר קיינמאָל ניט געוויינט, כאָטש אין די אויגען, מיט וועלכע ער קוקט אויפ'ן פייער, בלישטשען נאָך לאַנג די טרעהרען.

אָדער עס פלעגט אַ מאָל טרעפען: — ער ליעגט זיך ביי דער מאַ־מע'ס ברוסט וואויל, פיין; די מאַמע גלעט מיט איהר פרייער האַנד זיין קעפּעל. ער האַלט מיט איין האַנד די ברוסט צו זיך און זויגט, נעהמט זיך די מאַמע מיט איהם חן'ען:

— לאָז אָפּ, דו ממזרוק דו! האָסט מורא די מאַמע וועט טראָגען פערקויפען, אַ?! האָסט מורא? אַ דו, דו, דו!!!

די מאַמע פערגעהט זיך אַזש פון פערגעניגען, לויפט צו צום טאַטען:

— חיים! זעה נאָר, זעה נאָר ס'אַרא פרעסער דיין זוהן איז שוין אויסגעוואַקסען, זעה נאָר, ווי ער האַלט עס מיט זיין גרויסער לאַפּע די ברוסט און וויל זי גאָרניט אָפּלאָזען! אָפּלאָזען וויל דאָס ניט! און ווי דאָס קוקט אַ ביסעל מיט די קלוגע, קלאָרע אויגען! וואָס קוקסטו אַזוי?! אַ? וואָ־אָ־ס? — — — דו לאַכסט נאָר? — — — לאַכסט פון אַ מאַמען? פון אַ מאַמען? דו פערשייטער בחור דו! אַ־אַ־אַ? וואָס? רעד אַ ביסעל, נו שוין, נו!

און דאָס קינד לאָזט ארויס די ברוסט פון מויל, האַלט זי אָבער נאָך אַלץ צו מיט'ן הענטעל און לאַכט צו דער גליקליכער מאַמען, וואָס בוינט

צו איהם איהר שעהנעם קאפּ און רעדט צו איהם „ווי צו א גרויסען“, לאכט אויף צום טאַטען, וועלכער איז אַזש פערשטומט פון פרייד. אלע זיינען דורכגענומען מיט א ליעבליכער ווארעמקייט, מיט א הארציגען פייער, נאָר אין מיטען דער גאנצער שמחה — דערזעהט נאָר דאָס קינד די לאָמפּ — ווערט עס מיט א מאָל ערנסט, ווי אַן אלטער, פערקוקט זיך אויפ׳ן פייער מיט אַן אויסדרוק פון איינעם, וועמען עס איז עפּעס זעהר, זעהר קשה. — — —

און עס דאכט זיך ברוך׳ן, אז ער אליין געדענקט נאָך יענע קינדער־צייט, און אַזוי קלאָר, פּונקט ווי אָט ערשט, א מינוט צוריק, איז ער א קליין קינד געווען. וויל ער, איז ער דאָס נאָך איצט אויך, און האָט נאָך זיין שעהנע, ווייסע מאַמע, מיט איהר רונדען, ליעבען פּנים, מיט רויטע, פרישע ליפּען, און גרויסע שווארצע אויגען, שווארצע ברעמען, געדיכטע, שווארצע האָר, ווייכע הענד און אַזעלכע ווייכע, ווייסע ליעבע ברוסטען. און ער טהוט מיט אָט דער מאַמען וואָס נאָר ער וויל. — וויל ער, וועקט ער זי אויף אין מיטען דער נאכט, זי זאָל פאר איהם זינגען איהרע האר־ציגע ליעדער, אָדער זי זאָל איהם נעהמען אין איהר ווארעם בעט אריין. און וויל ער, מאכט ער גאָר זי זאָל זיך צאַוויינען אין מיטען דער נאכט; און זי וויינט מיט אַזא ווארעמקייט, פון וועלכער שטיינער קענען צו־געהן. און עס כאַפּט זיך אויף פון שלאָף דער טאַטע צושראָקען:

— וואָס פאר א געוויין?! א? וואָס? דאָס קינד איז חלילה ניט געזונד? וויל ניט זויגען? ווארפט זיך? האָט היץ? הא? מאכט א גאנצע נאכט מיט קיין אויג ניט צו? — — — זאָל איך לויפען נאָכ׳ן דאָקטאָר? אָדער, איך ווייס — — — אפשר נאָר אָפּשפּרעכען א גוט־אויג? א?!

און דאָס הויז הויבט באלד אָן געהן „כאַדאָראָם“. עס ווערט א טומעל, מען קלאַפּט מיט די טיהרען, עס קומט אריין אין ווייסען כאלאט דער גוט־אויג שפּרעכער, דער גוטער, ליעבער זיידע — — — דערווייל אָבער האָט מען שוין אָנגעצונדען די לאָמפּ. און ווי נאָר דאָס קינד דערזעהט דאָס פייער, פערגעסט ער אין זיינע „אָנשטעלען“ און אין אלץ, וואָס עס קומט ארום איהם פאָר, ווייל זיין קעפּעל ווערט באלד פערנומען מיט א וויכטיגען ענין, ווייל די קינדערשע אויגען זעהען איצט פייער, פייער!

אָדער — עס פלעגט טרעפען א מאָל, אין מיטען דער נאכט ווערט א שטארקער גערודער, אַלע ווארפען זיך דורך פון שלאָף, דאָס גאנצע דאָרף איז אויף! מען צועפענט ברייט די אויגען: דער הימעל פאר׳ן פענסטער ברענט, און מוזשיקעס, פערטונקען אין רויטען שיין, לויפען אום מיט העק, מיט עמערס, שלעפען פעסלעך, שפאנען פערד, לויפען אום צופאטעלטע פון הייזעל צו הייזעל און קלאפען אריין אין די פענ־סטער: — פייער! פייער! און עס כאפט זיך אויף פון שלאָף די מאמע, ווייס, צושראָקען, שפרינגט ארויס פון בעט, כאפט דאָס קינד אויף די הענד און נעהמט זיך מיט איהם ארומלויפען. —

— מיין קינד, וועה איז מיר! וועה איז מיר!

או אָט עפענט זיך א טהיר או עס בעווייזט זיך דעם זיידע׳ס גרויע באָרד:

— מען דאַרף זיך נים שרעקען, — שרייט אריין דער זיידע א צו־טראָגענער. — ס׳איז ווייט פון דאנען. גאָרניט דאָ אין דאָרף, מן הסתם אין כוטאָר ערגעץ — — — לויף נים ארום א נאקעטע. נא, כאפ אויף זיך ארויף א שאַל. חיים איז אוועקגעלאָפען רייטענדיג — — — ס׳איז גאָר נים, מיין קינד. נא שטעל זיך אָט־אָ דאָ־אָ, ביים פענסטער. איך קום באַלד אריין. שטיל איין דאָס קינד.

און די מאמע מיט דער גרויסער שאַל אויף די אָקסלען שטעלט זיך צו צום פענסטער, דאָס קינד קוקט ארויס פון אונטער דער שאַל, זיי קוקען ביידע ארויס דורכ׳ן פענסטער. — דאָס דאָרף נעהמט ווערען שטילער, לעדיגער — — — דער טומעל, די קולות טראָגען זיך אָפּ אַלץ ווייטער, אהין צום פייער. און דאָרטען ווייט, איבער די שטרויענע דעכער, צו־טאנצען זיך די פלאמען, שפרינגען און רייסען זיך אַלץ שטארקער און העכער, און דער הימעל איז רויט פון דאָרטען אָן ביז העט, העט ארויף.

און איבער׳ן דאָרף שפרינגען אום רויטע שאָטענס, טאנצען איבער די הייזלעך, אויף די דעכער, אויף די ווייסע ווענד, אויף די שווארצע פענסטער, איבער די ווענען. — — —

ערגעץ ביי א טויער שטעהט אן אַלטע גויע, קוקט צום פייער און צלמ׳ט זיך — — — בעפאלען זי די רויטע שאָטענס... בלייבט זי שטעהן א צוטומעלטע, ווערט פערגליווערט — — — מיט איין האנד נים דער־צלמ׳ט אין דער לופטען, מיט די אויגען צושראָקען געווענדט צום פייער

— — — ציטערט פון דעם אויף ברוך׳לס מאמע און דערפיהלט, אַז דאַס קינד אונטער׳ן שאַל איז געבען איהר ווי פערשטיינערט געוואָרען:

— ברוך׳ל!... גאָט איז מיט דיר;! קינד מיינס! טהייערינקער ברוך׳ל! גאָט איז מיט דיר! גיב אַ קוק אויף דער מאמען! ברוך׳ל!

אָבער זיינע אויגען קענען זיך ניט אָפּרייסען פון דעם פייער — —

— עס דאכט זיך, אַז דאָס קינד איז גאָר דאָרטען — — — אַז זיין נשמה באָדט זיך איצט אין פייער.

נאָכדעם, ווען ער איז אַ ביסעל עלטער געוואָרען, פלעגען אויף איהם פונקט אַזאַ מאָדנעם איינדרוק מאַכען די רויטע פאַרנאַכטען. —

דאָס אייננעלשע הארץ ווערט פערציטערט און די אויגען נעהמען קוקען אונרוהיג, ווי נאָר די לופט הויבט אָן ווערען טונקעלער; פון די נערטנער, פון דער ערד נעהמט זיך הויבען דער טומאַן, ווי אַ שכור׳ער, ווי אַ שווער פערוואונדעטער, הויבט זיך, וואַקעלט זיך, פאַלט צו און הויבט זיך ווייעדער אויף — — — און דאָרטען אויפ׳ן עק הימעל, וואָס איבער׳ן וואַלד, צוברענען זיך גרויסע פייערען און מיט אַזאַ שטאַרק־קייט, אַז עס איז שווער דעם אָטהעם צו כאַפּען — — —

דער מאמע פאָרעט זיך איצט אין קליימעל. אין שטוב איז פאַרנאַכ־טיג, טונקעל. אין קיך אי! נאָך טונקעלער; פון דעם איינציגען פענסטער שפּארט זיך אריין אַ בלאַסליכער, ווייסער שיין, און אָט ביי דעם שיין זייעט איצט די מאמע איבער די פרישע גאָר־וואַס אויסגעמאָלקענע מילך און צוגיסט זי אין קריגעלעך.

— מאמע!

— וואָס איז, מיין קינד?

— פאַר וואָס איז נאַכט?

— וואָס הייסט?....

— מאמע, דו ווייסט ניט?

— וואָס ווייס איך ניט?

— פאַר וואָס איז נאַכט?

— גאָט איז מיט דיר, וואָס הייסט, פאַר וואָס איז נאַכט?

— זי — זי וואקסט אוים פון דער ערד?.....

—אַ — אזוי נאר. — דאָס ווילסטו וויסען? — וואס דאָס קינד טראכט זיך! וויעדער מיט זיינע שאלות! האָסט דאָס נאָך ניט נעפרעגט דעם זיידען?.... און דערוויי־ל טראכט די מאמע און דערמאהנט זיך דעם זיידענ׳ס קלוגע תרוצים. און באלד ווערט דאָס ביי איהר פארטיג: —

— ווייסט דאָך, אז גאָט האָט בעשאפען די וועלט. יאָ — — — —

איז ווען גאט האָט בעשאפען די וועלט — — — האָט ער בעשאפען די וועל—לט.... און ער האָט געמאכט אזוי, אז די נאכט, וואס איז נעכטען געשטאָרבען, האָט איבערגעלאזט אזעלכע קליינע אייערלאך, וואס ניט אלע קאָנען זיי זעהן — — — נו — — — אַ! — און ווען די אייערלאך ווערען אלט א טאָג, א גאנצען טאָג, העבט זיך אָן פ׳ון זיי אויספיקען א שפּאָגעל נייע פינסטערניש — — —

— א? — — — נאָט!! — ער איז א גרויסער, אזא, אזא גרויסער!....

— און א גוטער, מיין קינד, זעהר א גוטער.

און עס ציטערט דערביי אויף א ווארימקייט, פון א ווייכען, א גוטען, א הארציגען פייער; ס׳נעהמט די מילך אין די קריגלעך זיך ווייך רונצעלן. עס בעווייזען זיך שטילע, ווייסע רעדער.

יאָ, גאָט האָט בעשאפען די וועלט און ער איז א גרויסער, אזא, אזא גרויסער. —

נאָך די רויטע פארנאכטען פלעגט איהם די נאכט, די שווארצע פינ־סטערניש, זיין ווי מיט א רויטען שטויב פערשאָטען, און פערמאכט ער די אויגען, דאן ברענט די נאכט, ברענט אזוי פייערדיג רויט. די ברענענדיגע רויטקייט נעהמט ארום די ווייסע דארפישע הייזלאך, די געפלאכטענע הילצערנע פארקענס, די גערטנער, יעדער בלעטעל, יעדער גרעזעל, וואו א בוים, וואו א פויגעל־נעסט, נאר זיי צינדען זיך פון דעם ניט אָן. דאָס פייער האָט צו זיי קיין שליטה ניט. — קאָן זיין, דאָס גאנצע דאָרף איז פיעלייכט אפגעריסען געוואָרען פון דער וועלט און איז פערוואָרפען געוואָרען ערגעץ, אין א ווייטען רויטען מדבר, וואו אפילו די לופט איז רויט — — — און קיינער ווייסט ניט פון דעם, און וואו ניט וואו שפארט זיך נאָך פ׳ון א קוימען, ווי געוועהנליך, א גרו־ער רויך — — — דער רויך הויבט זיך פון

די קוימענס לכתחילה אין גלייכע ציילען, העכער אבער פערלירען די גרויע ציילען זייער גלייכגעוויכט און הויבען זיך אָן בויגען אהין און אהער, קרויזען זיך און ווערען צוריסען אי שטיקער, און גרויע שטיקער נעהמען שוועבען דורך דער רויטער לופט, טראגען זיך צום ראָז־רויטען, ווייטען הימעל, צו די גאָלד־געלע פינקלענדע שטערען. און עס שעפט ווער וואַסער פון ברונען, דער באַלקען בויגט זיך און סקריפּעט, ווי ס׳וואָלט א ווילדע גאַנז אָדער אן אנדער ווילדער פויגעל זיך דורכפליהענדיג צושריען. און דער צווייטער עק פון באַלקאַן הויבט זיך אַלץ העכער צום הימעל און זיין שווערער קלאָץ וויגט זיך אין דער לופט ווי א גרויסער בעוועגליכער פלעק. און פון די נאָהענטע בוימער פליהען אראָפּ די געלע זומער־זשוקעס און פון זייער זשומען ווערט די דאָרפישע נאַכטיגע לופט פולער און געהיימניספיל בערעדעוודיג. און קינדער טומלען, יאָגען זיך ארום, שפּיעלען נאָך אין כאַפּערלאַך, באַלד וואַרפען זיי דאָס שפּיעל און נעהמען זיך יאָגען נאָך די זשוקעס. מע לויפט ארום מיט די היטלען אין די הענט, און ווי נאָר א זשוק פליהט דורך עטוואס נידעריגער, גיט מען א שפּרונג אונטער, דערלאַנגט א פּאַטש מיט דעם היטעל, און עס ווערט איבערגעריסען דער זשומען פונ׳ם זשוק, דער זשוק שלאָגט זיך אָפּ אָן דער ערד, נאָך איידער ער האָט צייט צונויפצולייגען זיינע פיעלע פליגלען.

שפּעטער דערהערט זיך א פערדיש הירזשען, א טופּען פון פיעלע פערדישע פיס און א געזונטער פרעהליכער געשפּרעך פון יונגע מענשען. דאָס פיהרען די בעל־הבתישע שקצים זייערע פערד אויף נאכט אין פעלד. און ערשט נאָך דעם, אז זיי פאהרען שוין איבער, דערהערט זיך מיט אמאָל פון ערגעץ א שטאַרקער געלויף פון דריי פיער ווייסע פערד, וועלכע זיינען ביי די העלזער אנגעטשעפּעט איינער אינ׳ם צווייטען. דאָס איילט אזוי שטאַרק א פערשפּעטיגטער שייגעץ, וועלכער וויל אניאָגען די איבעריגע, און די נאַקעטע, פרייע פערד פאַלגען צופריעדען, טראגען זיך אזוי שנעל, אז עס בלאָזען זיך אויף און אָפּ זייערע ווייסע גריוועס, זייערע עקען. אויפגעבלאָזען איז דעם שייגעץ׳ס העמד, זיינע ברייטע פּלודערען. זיין שטרויענער „קאַפּעליוש“ איז אראָפּגעפלויגען אויף הינטען און שפּרינגט אונטער אויף׳ן בענדעל, וואס ארום האלז, א שווארצליך־גרויער שטויב, ווי א רויך איבער א שטיקענדיגען פייער, רייסט זיך פון אונטער די ווייסע פערדישע פיס, פון אונטער די אויסגעצויגענע ווייסע לייבער און

אינ׳ם שטויב לויפט נאָך, ניט אנגעבינדען, א יונגער לאשאק און שרייט און שפּאַלט די לופט מיט זיין יונגען הארציגען הירזשען. — צו שטארק איז דער לויף פֿ זיינע דינע פיס. דער שייגעץ אין זיין שטארקער איי־לעניש, דרעהט אוים זיין פערפלאמטען פנים אויף צוריק און שרייט צום לאשאק: קסיאַ! קסיאַ! קסיאַ!.... -- באלד וועלען מיר זיי אָניאגען, באלד! קסיאַ, קסיאַ, קסיאַ ! — — — —

עטליכע הינד ווערען אויפגעטרייסעלט פון דעם שטארקען טומעל, און די אזוי אויך אויפגערודערטע לופט הויבט אָן קלינגען מיט זייער אויפגערייצטען: האוו, האוו ! —

און נאָכדעם פלעגט זיך ברוך׳ל אויפטרייסלען און דערזעהן, אז ניט רויט, נאָר שווארצלעך־בלוי איז די נאכט, שווארצלעך־בלוי דער הימעל. עס שוועבען אום וואָלקען... שטערען... און א לבנה, וואָס איז אויף ארי־בער האלב ווי צוגעדעקט מיט א „פּאָקרישקא“, און נידריגער און בריי־טער האָט זיך אָט דער הימעל צוזאוויקעלט איבער די שטרויענע דעכער.— אָט דארטען שוועבט א ווייס וואלקענדיל, וועט זיך דאָס געווים באלד פער־טשעפּען אין דעם שפּיץ פון הויכען טאָפּאָל, אָדער נאָך פריהער, — אָן דעם טויבען שטיבעל, וואס איבער מיכטאָדא׳ס דאך — — — און הייז־לאך נאָך הייזלאך, און דעכער נאָך דעכער ציהען זיך אויף יענער זייט אראָפּ אין טהאָל אריין און הויבען זיך פון דארט ווידער בארג ארויף — — — ער פערקוקט זיך אויף דעם מאָדנעם אויסבייג וואס אי־בער די דעכער, עפּעס אזוי „מאָדנע“, אָט פונקט ווי אומיסטען, צוליעב דעם געמאכט. — — —

און דארט — אויפ׳ען בארג, נאָהענט צום שטעדטיל וואוינט חנ׳קע מיט איהר מאמען. א? יאָ? — — — דארטען, וואו עס לויכט זיך נאָך אָט אין יענעם פענסטער, א — ? — — — און ער לאָזט זיך צו דעם בארג היי, וואס אין זייער הויף. — פון דארטען וועט ער בעסער זעהן.

ווי נאָר ער קומט אריין אין הויף, טאנצט איהם אנטקעגען זייער באקסער — א ווייסער הונט מיט ברוינע פלעקען — דרעהט מיט׳ן האָרי־גען ווידעל און ווארטשעט צופריעדען, לעקט איהם די הענט, ווארפט זיך צו דער ערד. שפּרינגט אויף איהם מיט די פאדערשטע פיס; ווערט ברוך׳ל נעריהרט פון דעם הונט׳ס חבר׳ן זיך, און נעהמט אָן זיינע פאָדער־שטע פיס און פערלעגט זיי צו זיך אויף די אקסעל. נאָכדעם נעהמט ער

אַרום דעם הונט'ס קאָפּ מיט זיינע הענטלעך און טוליעט איהם צו זיך:
א, דו גוטער באָקסער! דו טייערער! האָסט זיך פערביינקט, א? און דער גרויסער הונט ציטערט אזש. און אויסגעצויגענער אין דער לייגג אויף די הינטערשטע פיס, האלזט ער מיט די פאָדערשטע דעם קליינעם ברוך'ל, ברומט אונטער און לעקט מיט'ן צונג זיין נאַקען, און אויף דער ערד ליגט אויסגעצויגען זייער שאָטען — אָט ווי זיי האלזען זיך און וויעגען זיך, אזוי האלזט זיך און וויעגט זיך דער שאָטען.

און אָט לאָזט ער זיך מיט'ן הונט לויפען צום בארג היי: אנו, ווער וועט גיכער! — און אָט זיינען זיי שוין אויפ'ן בארג, פון וואַנען די הייזלאך זעהען אויס שיטערער. עס זעהען זיך דורך: פלויטען, און געס־לאַך און בוימער — — — אָט איז דאָס געסעל, וואס הויבט זיך בארג ארויף, אָט איז דאָס שטיבעל מיט פענסטער, וואס לויכטען נאָך.

און חנ'קע איז אין א ווייס קליידעלע — — — אָדער ניין, זאל זיין, אז זי איז אין איהר בלוי קליידעלע מיט די ווייסע שטערענדלאך — — — די האָר זיינען ביי איהר צולאָזט אויף הינטען, און אויפ'ן קאָפּ טראָגט זי א שלייף פון א בלויער לענטע, בלויע, גרויסע אויגען, געדיכטע ברעמען — — — דאָס פנים'ל איז פריש, עטוואס בלאס, ווי נאָר וואס אויסגעוואַ־שען — — — דער בת־מלכה'ס שמייכעל אויף איהרע שעהנע ליפען — דער בת־מלכה'ס האָר זיינען גאָלדענע און חנ'קעס ווערען אלץ שוואַר־צער... נו, איז וואָס?... א בת־מלכה דאַרף האָבען געלע האָר, אָבער חנ'קע דאַרף טאקע האָבען שווארצע.... אזוי איז נאָך שעהנער...

און חנ'קע שטעהט און וואַרט — זי ווייס, אז ערגעץ שטעהט ברוך'ל אויף א הויכען בארג. און אז באַלד וועט ער בעפעהלען, וועט זיך צו איהם אראָפּלאָזען דער ווילדער, שוואַרצער אָדלער מיט די בלוט־רויטע אויגען.

דער שוואַרצער אדלער האלט ווילד צועפענט זיין ביין־ווייסען שנאָבעל, שטעקט מיט כעס ארויס זיין שפּיציג רויטען צונג, קוקט מורא'דיג מיט די רויטע אויגען; ער וויל ניט פאָלגען, ער וויל ניט. אָבער אז ברוך'ל הייסט —! — — —

און ברוך'ל זעצט זיך ארויף אויף אָט דעם גרויסען שוואַרצען אָדלער און דער אדלער צושפּרייט זיינע גרויסע שוואַרצע פליגעל אין דער נאַכט און טראָגט איהם צו חנ'קע'ן.

און אָט אזוי איז שוין חנ'קע אויך מיט איהם, און זיי פליהען דורך

הימעל און שטערען. און ווי נאָר עס קומט צו דער האַנד אַ שעהן שטע־רענדעל, טשעפּעט דאָס ברוך׳ל אַן אַן איהרע שוואַרצע לאָקען, ווערען איהרע לאָקען אָנגעשנורט מיט שטערען, און זיי טראָגען זיך שײַנענדיג אין דער לופטען און וויספּערען — — — און ברוך׳ל רײַסט פון׳ם הימעל די שעהנסטע שטערען און מאַכט אַ שנור אַרום איהר ווײַסען האַלז, בראַסלעטען אויף איהרע ווייסע הענט און אויף איהרע שיך בעפּוצט ער מיט שטערען, און חנ׳קע פּרעסט זיך צו איהם און שמייכעלט צו איהם מיט איהרע פרישע ליפּען, קוקט אויף איהם מיט איהרע בלויע אויגען.

— חנ׳קע, לאָמיר ראַטעווען, לאָמיר בעפרייען די שעהנע בת־מלכה!

— וואָס איז, ס׳איז איהר דען שלעכט ביים גרויסען ריעז? זאָגסט דאָך, אַז ער האָט זי ליעב.

— זי בענקט אָבער.

— נאָך וועמען?

— נאָך איהר טאַטען, נאָך איהר מאַמען.

— בענקסט איך אויך נאָך מיין מאַמען, יאָ.

— ביזט דאָך אַ גוטע — דו ביזט דען אַ שלעכטע? — — —

— אַז איך בענק אָבער נאָך מיין מאַמען!?

— זעה, מיר זיצען דאָך ביידע אויפ׳ן גרויסען, שוואַרצען אדלער; זעה, ווי גרויס עס שפּרייטען זיך זיינע ברייטע, שטאַרקע פליגלען. ווי זיי רייסען זיך און פּאַטשען: פּה! פּה! פּה! — — — און ווייסט? — זיין בויך איז דאָך ווייס, טאַקע ווי אַ ווייסער פּוך. דאָס איז ער נאָר פון אויבען אַזוי מורא׳דיג שוואַרץ. און מיר פליהען דאָך דורך הימעל און שטערען, און דיינע האָר האָב איך בעדעקט מיט שטערען, און אַרום דעם האַלז — זיינען שטערען, און אַרום דיינע הענד — שטערען און שטערען אויף דיינע שיך. און אָט נעהם איך דיך אַרום און אָט גיב איך דיר אַ קוש — — — וואָס? האסט זיך דערשראָקען?! — — — די שטערען וועלען ניט דערצעהלען דיין מאַמען — זיי האָבען דיך ליעב, און דער הימעל רעדט ניט — — — און דעם אדלער וועל איך באַשווערען. און נאָט—? ער איז דאָך אַזאַ גוטער — — — זיי נאָר דו אַ גוטע און לאָז מיך ראַטעווען די בת־מלכה.

ווועסט נאָכדעם זי קושען? יאָ....

— אויף מיין וואָרט, אַז ניט. ווי איך בין אַ אידיש קינד, אַז דאָס

מהו איך נאר דיר. נא דיר נאָך איינעם — — — א? נו, איצט זעהסטו שוין?! — — —

— אוי, ברוך'ל, ביזט א—ז—א נו—ו—טע—ע—ע—ר! — ציהט זי אויס נעריהרט און וויקעלט ארום איהרע ווייכע, ווארעמע הענטעלעך ארום זיין האלז. און אין ברוך'לס הערצעל צאפּעלט מיט אמאָל אויף א בלויאינק־צארט פייערל. און ער גיט אזש א ציטער און פאלט שיער ניט ארונטער פון בארג היי. — — — — — — — — — — — — —

אויפגעטרייסעלטער און צארטער כאפּט ער ארום דעם הונט:

אוי דו באָקסעריל! באקסעריל! באקסעריל!

און אין א ווײלע ארום טענה'ט ער צום הונט, אז ער מוז זעהן שלום ווערען מיט חנ'קעס קעצעל, ווייל ביז'ל וואנען איז דער שיע־?! און איהר קעצעל איז דאָך טאקע אזא שעהן, שווארץ קעצעל מיט א קלאָהר־ווייס בייכעל, ווייסע לאפּקעס, ווייס אונטער'ן העלזעל און ווייסע, שעהנע וואָנסען. און היינט היינגט דעם נאָך חנ'קע אויף א רויטען באנד אויפ'ן העלזעל. און דאָס פּאסט דאָך דעם קעצעל אזוי שעהן! הערסט, וואס איך זאָג דיר, אז פון היינט אָן און ווייטער זאלסטו זיך מיט דעם קעצעל מעהר ניט איינרייסען, אז ניט! שרייט ער אויס און טראָגט אונטער א פעסט־געמאכטען קולאק צו באקסער'ס פּנים אזוי, אז דער הונד פערזשמורעט אזש די אויגען, ציהט אָפּ דעם קאפּ און זעצט זיך אזש צו פאר שרעק — — הערסט וואס מען רעדט צו דיר?! אָט אזוי, אָ, זאלסטו מיר געדענקען!

אויף דער שוועל פון טהיר, וואס פיהרט צום הויף, בעווייזט זיך חנ'קע. אין דער לינקער האנד האלט זי אונטערגעקליעבען איהר קליידעלע, ווי א גרויסע — — — און טאקע אינ'ם בלויען קליידעלע מיט די ווייסע שטערען — — — חנ'קע הויבט אויף איהר שעהנעם שטאלצען קאָפּ: הו — אזש אויף אזא הויכען בארג היי קאנסטו ארויפקריכען!?

— א גרויסע מציאה! — — —

— קאָנסטו פון דאָרט זעהן אונזער שטוב.

— אויף וואס דארף איך אייער שטוב?! —

— נו, איז וואס? — — —

— א גאנצע זאך! — — —

— — — — — — — — — — — — —

— סאיז טאקע שטערען אויף דיין קליידעלע? טאקע אמת׳ע שטערען?

נו, יאָ, אזוי זאגט די מאמע. וואָס איז? — — — דו האסט דען ליעב שטערען?

— הי־הי־הי! וויפיעל שטערען אין הימעל! — ענטפערט ער און פעררייסט דעם קאָפּ ארויף. — — —

— וואלסט בעסער אנגעזאגט דיין באקסער, אז ער זאָל מיר ניט צו־רייצען דאָס קעצעל. — יאָ!

— העסט, אז זי האָט א משוגען קעצעל, איז איהר באקסער שולדיג!

— באלד עפּעס שטעלט דאָס אן א פּאָר שווארצע אויערן, און די קעצענע אויגען, צוציהט די שטעכיגע וואנסען און הארבעט אויס דעם רוקען משוגענערווייז: און זי טהוט דעם נאָך אָן א רויט בענדעל! — — —

— עס געפעלט דיר ניט דאָס קעצעל?! — — —

— הם, א שעהן קעצעל!

פון דעסטוועגען האָט דיין באקסער מורא פאר דעם! יאָ.

— מיין באקסער מורא!? — — —

יא, יא, ער טאנצט ארום קעצעל, האווקעט, ווארפט זיך צו דער ערד, אָבער צוגעהן צו דעם נאָהענט האָט ער טאקע מורא. יאָ.

— דאָס איז דערפאר, וואס איך הייס איהם ניט, אבער, ווען איך זאָל איהם נאָר א זאג טהאָן, הויבט ער דאָך אויף זיין לאפּע און צורייבט דיר דאָס קעצעל אויף שטיקלעך — — — — — — — — — — — —

אין א קורצע ווײַלע ארום, הויבט זי אויף איהרע אויגען צו איהם ארויף, וואו ער שטעהט דארטען אויפ׳ן בארג היי, וואו עס ליגט לעבען זיינע פיס דער גרויסער הונד, און אין איהרע אויגען שטעהען טרערען —

— אוי, ס׳ארא לענטע אין דיינע האָר! טאקע א זיידענע?....

זי אבער שטעהט נאָך א ווײַלע און ענטפערט ניט. און נאָך דעם נעהט זי נאר אין גאנצען אוועק.

ברוך׳ל קוקט איהר נאָך און זעהט, ווי זי נעהט זיך דאָס אוועק אזוי גדלות׳דיג — זי וויל איהם שוין גאר ניט ענטפערען! — — — און ער דערפיהלט, אז עס בלאזט א ווינטעל — — — אז דער ווינטעל נעהמט ווייך דורך זיינע האָר, גליטשט זיך דורך איבער זיין לייב, און נעהמט זיך דורכגעהן די הייעלאך פון בארג, יעדער הייעלע בעזונדער — — — דער

באַרג דערפיהלט דאָס און גיט א ציטער. גיט אויך ברוך'ל א ציטער, און עס כאַפּט זיך אויף דער הונגר אויף די פּיס — וואס איז? הא? — — — — נעהמט איהם ברוך'ל אַרום, בויגט זיך צו צו איהם, פערמאכט די אויגען און דערזעהט: ווידער רויט — — — עס איז רויט. עס ברענט, עס איז פייער. אלעס איז פייער, פייער! און דערצו פליהט פון ערגעץ אַן א פערשפּעטיגטער זשוק. דער זשוק פליהט און האַלט צולאָזט אלע זיינע פליגלען און זשומט. פון זיין זשומען ציהט זיך א רויטער שנור — — — אויפ'ן ווענג בענגענגט ער זיך מיט נאָך א זשוק און זיי זשומען אריין איינער דעם צווייטען עפּעס אזעלכעס, פון וואָס ברוך'ל גיט זיך צושראָקען א שטאַרקען צאַפּעל.... די זשוקעס צופליהען זיך באַלד, דער אהין, דער אַהער, און ציהען זייערע רויטע שנורען אין פערשיעדענע זייטען: זשום, זשום, זשו־ם...

ברוך'ל עפענט אויף א פּאָר צושראָקענע אויגען — די נאכט איז קלאָר, די נאכט איז בלוי. — און וואס איז מיט דיר ברוך? ! — — — — — — — פייער? — — — פייער — ? — — — —